

**T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**
Grafik Tasarımı Anasanat Dalı Programı

**YAZININ TARİHSEL SÜRECİNDE
BİR YAZI KÜLTÜRÜ OLARAK KALİGRAFI
VE TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan
Said ÇETİN
165110128

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Selahattin GANİZ

**İSTANBUL
2019**

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Grafik Tasarımı Anasanat Dalı Programı

YAZININ TARİHSEL SÜRECİNDE
BİR YAZI KÜLTÜRÜ OLARAK KALİGRAFI
VE TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan
Said ÇETİN
165110128

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Selahattin GANİZ

İSTANBUL
2019

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

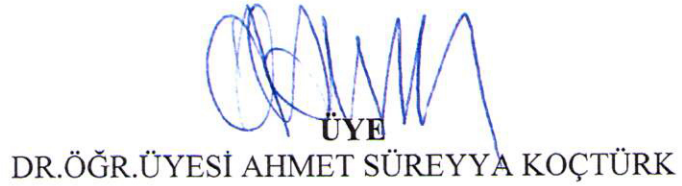
22/07/2019

Enstitümüz **Grafik Tasarım** Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **165110128** numaralı **Said ÇETİN** “İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “**Yazının Tarihsel Sürecinde Bir Yazı Kültürü Olarak Kaligrafi ve Türkiye’deki Gelişimi**” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun **01.07.2019** tarih ve **2019/13** sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince (**60**) dakika süre ile savunmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Dürzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF. SELAHATTİN GANİZ

ÜYE
DR.ÖĞR.ÜYESİ GÖKNUR SÖZÜNERİ

ÜYE
DR.ÖĞR.ÜYESİ AHMET SÜREYYA KOÇTÜRK

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yazının Tarihsel Sürecinde Bir Yazı Kültürü Olarak Kaligrafi ve Türkiye’deki Gelişimi” Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Said ÇETİN

ONAY

Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarını İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süresiyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu

sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Said ÇETİN

ÖZET

YAZININ TARİHSEL SÜRECİNDE BİR YAZI KÜLTÜRÜ OLARAK KALİGRAFİ VE TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ

Said ÇETİN Temmuz, 2019

Yazı şüphesiz insanlık tarihi açısından en önemli buluşların başında gelir. Mağara duvarlarına çizilen resimlerle başlayan bu serüven hesap tutmak için kil tabletler üzerine işlenen resim yazılarına, resim yazısı olan *piktogramlara* daha sonraları düşünce yazısı diyebileceğimiz *ideogramlara* evrilmiştir. Bu gelişim içerisinde ses içeren fonetik yazılara nihayet *akrofonî* yöntemi ile sesli yazı formlarından oluşan alfabeler şekillenmeye başlamıştır.

Yazıların çeşitli yüzeylere işlenme süreci yazının kalıcılığı, okunaklılığı ve çoğaltılabilirliği gibi bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Yazının işleneceği alanlara sığdırılması ve harf aralarındaki boşlukların okunabilirliğini artırması gibi etkenler yazıların belli bir form ve düzene göre yazılmasını gerektirmiştir. Matbaanın icadına kadar geçen sürede önemli eserler el ile yazılır kopya edilir ve çok zahmetli işlemlerden geçirilerek kitaplaştırılırdı.

Yazıların belli form ve biçimlere göre yazılması, insan gözünün daha güzel araması, alfabe yazı formlarının belirli estetik düzenlere göre şekillendirilmesi kaligrafi sanatının doğuşunu hızlandırmıştır. Bu sanat latin harfleri ile sınırlandırılmamalıdır. Kökü resimli yazı sistemine dayanan binlerce yıllık geçmiş olan Çin kaligrafisi, Japon kaligrafisi, Arap kaligrafisi (hat sanatı) güzel yazıya verilen önemin evrenselliğinin önemli birer örneğidir.

Osmanlı’da geleneksel sanatlara verilen önem Cumhuriyet’in ilanından sonra da önemsenmiş bilim, teknik ve sanat alanlarında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Resim, heykel, hat ve süsleme sanatlarına önem verilmiştir. Yetiştirilmek üzere birçok yetenekli öğrenci yurt dışına gönderilmiş, yüksek okullar, enstitüler ve atölyeler açılmıştır. Millî mücadele döneminde ve Cumhuriyet’in ilanından sonra da Alfabe üzerine tartışmalar yaşanmış 1928’de harf inkılabı ile latin harflerine geçilmiş ve Türkiye’de kaligrafi sanatı farklı bir boyut kazanmıştır. Harf devrimi ile hızlı bir geçiş süreci yaşanmış bazı hattatlar güzel yazı üslubunu teknikleri ile birlikte yeni harflerde devam ettirmişlerdir.

Türkiye için devrim her ne kadar sancılı da olsa bu geçiş süreci kültür, bilim ve sanatın evrenselliği sayesinde gerek usta çırak ilişkisi ile gerekse okul eğitimi sistemi ile kuşaklara aktarılmaya devam etmektedir. Çalışmamızda Türkiye tarihinde önemli yeri olan kaligrafi ustalarından ve latin kaligrafisi ile ilgilenen sanatçılardan ve eserlerinden bahsedilmektedir. Son 15 yılda ülkemizde hızlı bir gelişim gösteren kaligrafi sanatı bazı üniversitelerde bölüm dersi olarak verilmekte, özel ve resmî kurumlarda kaligrafi kursları verilmektedir. Kaligrafi sanatı ile ilgili uluslararası sergiler, sempozyum ve konferanslar düzenlenmekte, Gelişen teknoloji ile birlikte iletişim ağlarının yaygınlaşması ve görsel iletilerin çoğalması bu sanatın tanıtılması ve yaygınlaşmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yazı, Yazı tarihi, Güzel yazı, Alfabe, Kaligrafi, Türk Kaligraflar

ABSTRACT
THROUGH THE HISTORICAL PROCESS OF
WRITING CALLIGRAPHY AS A WRITING
CULTURE AND ITS DEVELOPMENT IN TURKEY

Said ÇETİN

July, 2019

Writing is undoubtedly one of the most important discoveries in the history of mankind. This adventure, which started with the paintings that drawn on the cave walls, evolved into the hieroglyphics on clay tablets for accounting, pictograms as hieroglyphics, and after that ideograms, which we could call graphic symbol that represents an idea or concept. In this development, phonetic texts containing sound have finally started to form alphabets consisting of phonetic forms with acrophonetic writing.

The process of writing texts on various surfaces has brought with it some problems such as permanence, legibility and reproducibility of the writing. Factors such as fitting the text into the fields to be processed and increasing the readability of the spaces between the letters necessitated writing of the text in a certain form and order. Until the invention of the printing press, important works were written by hand, copied and processed through a very troublesome procedures.

The writing of texts according to certain forms and styles, the search of the human eye for more beauty, the shaping of letter forms according to certain aesthetic orders accelerated the birth of calligraphy art. This art should not be limited to Latin letters.

Chinese calligraphy, Japanese calligraphy and Arabic calligraphy which have a history of thousands of years based on the illustrated writing system are important examples of the universality of the importance given to art of writing. Chinese calligraphy which has a history of thousands of years based on the illustrated writing system, Japanese calligraphy and Arabic calligraphy are important examples of the universality of the importance given to art of writing.

The importance given to traditional arts in the Ottoman Empire was supported after the declaration of the Republic of Turkey; important developments

have been achieved in the fields of science, technique and art. Painting, sculpture, calligraphy and ornamentation arts were given importance in this period. Many talented students have been sent abroad and many colleges, institutes and art studios have been opened. In the national struggle period and after the declaration of the Republic of Turkey, discussions were made on the alphabet and the Latin letters was adopted in 1928 with the letter revolution and calligraphy in Turkey gained a new dimension. There was a rapid transition process with the letter revolution, and some calligraphers continued their style in art of writing by using new letters.

Although the letter revolution for Turkey was painful, this transition process continues to be transferred to generations through the universality of culture, science and art by the work shadowing and school education system. In this study, calligraphy masters and artists who are interested in Latin calligraphy and their artworks, which take an important place in Turkish writing history, are mentioned. Art of calligraphy, which has developed rapidly in Turkey in the last 15 years, is given as a department course in some universities and many calligraphy courses were opened in private and public institutions. International exhibitions, symposiums and conferences about calligraphy are organized. Spreading of communication networks and increasing of visual messages due to developing technology provides the introduction and spreading of calligraphy art.

KeyWords: Writing, Writing History, Calligraphy, Alphabet, Turkish Calligrapher

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasında Yazının doğuşu, tarihi ve zamanla sistemli bir yazı sistemi ile alfabeye geçiş, heceli yazı ve yazının tasarım değeri kazanması ile gelişen harf şekillerindeki değişimler, paragraf istifleri, kaligrafi ve Avrupa'daki yazı tasarımcıları, kaligraflar, kaligrafinin Türkiye'deki gelişimi ve Türk kaligraflar ele alınmıştır. Altı Yüz yıllık köklü bir Hat sanatı, kaligrafi ile ancak "Yazı Sanatı" başlığında birleşebilmektedir. Cumhuriyet dönemi hattatlarının Latin kaligrafisine geçiş döneminde bir çok yazı örneği ve Kûfi formda eserleri görüyoruz. Avrupa'da kullanılan yazı formlarının tarihsel gelişimi, gelişim süreci, Gotik kültürün etkilediği Avrupa'da Gotik yazı akımı, matbaanın icadı ile birlikte yazının ve yazanın önem kazandığı bir dönem olmuş, oluşturulan harfler lisanslanmış ve birbirinin devamı niteliğinde olan yazılar gelişerek günümüzde en mükemmel haline ulaşmıştır. Bu süreçte yazılar ve tasarımcıları incelenmiş, yazı örnekleri ile birlikte belirtilmiştir. Modern kaligrafinin babası sayılan Edward Johnston ile birlikte kaligrafi sanatı kendine daha geniş bir alan bulmuştur. Alman ekolünün etkisini günümüzde dahi görebiliyorken Cumhuriyet döneminde Türk kaligrafisinde de görmek mümkündür. Ayrıca bu tezde hattat ve kaligrafi Emin Barın'a ve öğrencilerine yer verilmiş, kaligrafi sanatının gelişimi kronolojik olarak incelenmiştir. Modernleşme süreci ile birlikte Latin kaligrafisi, dünya genelinde ortak bir yazı sanatı haline gelmiştir. Son On beş yılda Akademik çalışmalar, Uluslararası sergiler, Atölye ve workshoplarla kaligrafi sanatının Türkiye'de doğru tanındığını ve uygulandığını görmekteyiz. Yeni sayılabilecek yetmiş kaligrafların bir kısmı kısa özgeçmişleri ve eserleri birlikte verilmiştir. Ayrıca yerli ve Uluslararası Kaligrafi sergileri de derlenerek tarih sırasına göre tezin son kısmında yer almaktadır.

Bu tezde ayrıca Yazının doğuşundan bir sanat dalı haline gelişine kadar geçen sürecin işlenmesi, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli görülmüştür. Duvar resimlerinden çivi yazılarına, hiyerogliflerden harf formlarının oluşumuna ve alfabenin yolculuğu, yazının serüveni elde edilen ilk örnekleri ile birlikte incelenmiştir. Latin kaligrafisi, Uzakdoğu kaligrafisi, Hat sanatına ve Türkiye'de kaligrafinin güncel durumuna yer verilen bu tezde yazı tasarımcıları hakkında bir araştırma yapılmıştır.

Orta çağdan başlayıp hümanizm ile birlikte gelişen sürecin yazı üzerinde de etkileri olduğunu görüyoruz. Matbaanın icadı ile birlikte yazı ve basım tekniklerindeki değişim teknolojinin de gelişmesiyle yazıyı ayrı bir sektör haline getirmiştir. Bu çalışmada Yazı tasarımcıları ve eserleri görsel çeşitlilikle zenginleştirilmiştir.

Tez çalışmamın başlangıcından bitimine kadar geçen süre içerisinde konunun her aşamasını ilgi ve titizlikle takip eden danışmanım Prof. Dr. Selahattin GANİZ'e fikirleri ve bilgisiyle bu tez çalışmama katkıda bulunan hocam Sayın Erhan OLCAY'a, moral ve motivasyonumu hiç düşürmeyen, her türlü desteği sağlayan aileme gönülden teşekkür ederim.

İstanbul, 2019

Said ÇETİN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	V
İÇİNDEKİLER	VII
RESİMLER LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XX

1. GİRİŞ.....Hata! Yer işareti tanımlı değil.

2. YAZI VE YAZININ TARİHSEL SERÜVENİ.....10

2.1. Yazı Nedir?	
2.2. Yazının Tarihsel Serüveni.....	10
2.3. Sümer Yazısı	13
2.4. Fenike Yazısı ve Alfabenin Doğuşu.....	17
2.5. Mısır Yazısı	18
2.6. Çin Yazısı.....	23
2.7. Yunan Yazısı	25
2.9. Latin (Roma) Alfabesi.....	29
2.8. Arap Yazıları	33

3. AVRUPA'DA YAZI FORMLARININ GELİŞİMİ44

3.1. Roma Kapital Yazısı (İmperial Capitals) (M.Ö. 1. Yüzyıl).....	44
3.2. Kapitalis Kuadrata (Square Capitals), (M.S. 3-4. Yüzyıl)	45
3.3. Eski Roma Kursiv Yazısı (M.S. 1-3. Yüzyıl)	46
3.4. Rustik Kapitaler (Rustic Capitals) (M.S. 1-5. Yüzyıl)	47
3.5. Roma Unsiyaller (Uncial Script) (M.S. 3. – MS. 9. Yüzyıl):.....	48
3.5.1. Yarı Unsiyaller (Half-Uncial Script), (M.S. 3. – MS. 4. Yüzyıl):	49
3.5.2. Karolenj Küçük Harf Yazıları (M.S. 8. – MS. 11. Yüzyıl):.....	
3.6. Gotik Yazılar (12-15. Yüzyıl)	52
3.6.1. Tekstura (12.- 15. Yüzyıl)	53
3.6.2. Rotunda (13. – 15. Yüzyıl)	54
3.6.3. Alman Bastarda (14. – 15. Yüzyıl)	55
3.6.5. Fraktur (15. Yüzyıl)	56
3.6.6. Kanzlei - Kurrent (1557).....	59
3.6.7. Unger Fraktur (1794)	61
3.7. Hümanistik Antik (Minüsküller ve Kursivler) (15. – 16. Yüzyıl).....	
3.8. Cancellaresca Bastarda – Italien (1554).....Hata! Yer işareti tanımlı değil.	

3.9. Antik (Bodoni), Antik Kursive (1880)	64
3.10. Latin Kurrent Als Drucktype (18. Yüzyıl).....	65
3.11. İnsiyaller.....	66
4. MATBAANIN İCADI.....	68
4.1. Johannes Gutenberg, İlk Hareketli Harfler (1450).....	68
4.2. Matbaanın İcadından Sonra Yazının Önemi.....	71
5. YAZI TASARIMCILARI.....	73
5.1. 15. – 19. Yüzyıllarda Matbaa, Yazı ve Tasarımcıları	74
5.1.1. Nicolas Jenson (1420 - 1480)	74
5.1.2. William Caxton (1421 - 1481)	75
5.1.3. Albrecht Durer (1471 - 1528)	76
5.1.4. Geoffroy Tory (1480 - 1533)	76
5.1.5. Claude Garamond (1500 - 1567).....	77
5.1.6. Giovanni Battista Palatino (1515 - 1575)	78
5.1.7. Jean Jannon (1580- 1658)	79
5.1.8. Miklos Totfalusi Kis (1650 - 1707)	80
5.1.9. Pierre Simon Fournier (1712 - 1768)	81
5.1.10. John Baskerville (1706 - 1775)	82
5.1.11. Firmin Didot (1764 - 1836)	83
5.1.12. Giambattista Bodoni (1740 - 1813)	84
5.1.13. Justus Erich Walbaun (1768 - 1837)	85
5.1.14. William Morris (1834 - 1896)	76
5.1.16. Albert Bruce Roger (11870 – 1957)	87
5.2. 20. Yüzyıl Yazı Tasarımcıları ve Kaligrafi	88
5.2.1. Edward Johnston (1872-1944)	89
5.2.2. Rudolf Koch (1876-1934)	91
5.2.3. Paul Renner (1878-1956)	93
5.2.4. Eric Gill (1882-1940)	94
5.2.5. Walter Tiemann (1876-1951)	95
5.2.6. Max Miedinger (1900-1980)	96
5.2.7. RudoSpeeman (1905 - 1947)	97
5.2.8. Herman Zaph (1918 - 2015)	98
5.2.9. John Stevens	101
5.2.10. Ewan Clayton	103
5.2.11. Gemma Black	104
5.2.12. Denis Brown	105
5.2.13. Yukumi Sasago Annad	106
5.2.14. Yves Leterme	107

6. KALİGRAFİNİN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİM SÜRECİ	Hata! Yer işareti tanımlı değil.
6.1. Hat Sanatı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Kaligrafisi	109
6.2. Harf İnkılabı ve Latin Alfabesine Geçiş.....	115
İhâp Hulusi GÖREY (1898 - 1986)	117
6.3. Cumhuriyet Dönemi Kaligrafi Ustaları	120
6.3.1. Emin BARIN (1913-1987)	121
6.3.2. İlhami TURAN	129
6.3.3. Sait YADA (1911-1968)	132
6.3.3. Etem ÇALIŞKAN	134
6.3.4. Yılmaz ÖZBEK (1936-1987)	139
6.3.6. Savaş ÇEVİK	143
6.3.7. İslam SEÇEN	145
6.4. Modern Algıda Kaligrafi ve Türkiye'nin Kaligrafi Alanındaki Güncel Durumu	147
6.4.1. Abdullah TAŞÇI	149
6.4.2. Selahattin GANİZ	150
6.4.3. Mustafa EREN	153
6.4.4. Tevfik Fikret UÇAR	155
6.4.5. Erhan OLCAY	157
6.4.6. Namık Kemal SARIKAVAK	160
6.4.7. Serdar KİPDEMİR	162
6.4.8. Abdullah SAVCI	164
6.4.9. Mehtap UYGUNGÖZ	166
6.4.10. Bünyamin KINACI	168
6.4.11. Tolga GİRGİN	170
6.4.12. Muhammed BAŞDAĞ	172
6.4.13. Emrah YÜCEL	174
6.4.14. Rumeysa Zeynep KURTULUŞ	176
6.4.15. Almila Yıldırım	178
6.4.16. Özdemir Şenova	180
7. SONUÇ	182
Kaynakça	185
ÖZGEÇMİŞ	Hata! Yer işareti tanımlı değil.

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

- Resim 1.** Altamira mağarası, İspanya'nın kuzey kesimi
Erişim tarihi: 30 Ocak 2019
(<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvQWx0YW1pcmFfTWHE2FyYXPEsQ>) 13
- Resim 2.** Lascaux Mağara duvarlarına çizilen resimler
Erişim tarihi: 30 Ocak 201
(<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvTGZzY2F1eA>) 13
- Resim 3.** Göbeklitepe Ören yeri
Erişim tarihi: 30 Ocak 2019
(<https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-233968/gobeklitepe-fotograf-lari.html>) 14
- Resim 4.** Gılgamış Destanı
Erişim tarihi: 15 Haziran 2019
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/13/Tablet_V_of_the_Epic_of_Gilgamesh.jpg/640px-Tablet_V_of_the_Epic_of_Gilgamesh.jpg) 15
- Resim 5.** Sümer tableti
Erişim tarihi: 1 Şubat 2019
(https://www.atlasdergisi.com/arsiv/files/book/50/50_1441362362Wde.jpg) 16
- Resim 6.** Hammurabi Kanunu (detay), Louvre Müzesi, Fransa
Erişim tarihi: 2 Şubat 2019
(<https://www.britannica.com/topic/cuneiform-law/media/146555/152965>) 18
- Resim 7.** Mısır'daki Kom Ombo Tapınağı üzerindeki hiyeroglifler
Erişim tarihi: 3 Şubat 2019
(<https://www.britannica.com/topic/hieroglyph/media/265009/118144>) 20
- Resim 8.** Heqanakht Mektubu I, Papirus üzerine 28.4x27.1 cm
Metropolitan Museum, New York, ABD
Erişim tarihi: 3 Şubat 2019
(<https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/22.3.516/>) 21
- Resim 9.** Kahire Müzesi'nde sergilenen Mısır hiyeroglifleri (Kral III. Sesostris)
Erişim tarihi: 3 Şubat 2019
(<https://www.britannica.com/topic/hieroglyph/media/265009/115573>) 21
- Resim 10.** Demotik yazıtlı Ostrakon
Erişim tarihi: 3 Şubat 2019
(<https://www.britannica.com/topic/hieroglyphic-writing/media/265021/113948>) 22
- Resim 11.** Gatekeeper Maati Stelası 59x36,3x8 cm.
(Metin büyük ölçüde cenaze formülleri içermektedir.)
Metropolitan Museum, ABD
Erişim tarihi: 3 Şubat 2019
(<https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/14.2.7/>) 23

Resim 12. Rosetta Stone, British Museum Erişim tarihi: 3 Şubat 2019 (https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetid=16456004&objectid=117631&partid=1)	24
Resim 13. Yunan Alfabesi ile yazılmış taş levha Erişim tarihi: 22 Haziran 2019 (https://www.sutori.com/story/ancient-greek-timeline--rmgGFvH6UYWeU-UHhBTDQWWwB)	27
Resim 14. Eski Yunanca kutsal yazılar, M.Ö. 3. Yüzyıl Erişim tarihi: 4 Şubat 2019 (https://www.birmingham.ac.uk/Images/Collections/CadburyRL/bhamq/quran.jpg)	29
Resim 15. Geometrik trefoil ağızlı oinokhoe. Yunan alfabesinin kullanımının bilinen en eski dört örneğinden biri Erişim tarihi: 4 Şubat 2019 (https://www.namuseum.gr/en/collection/geometriki-periodos-3/)	30
Resim 16. Marsiliana Tablet Abecedarium Erişim tarihi: 4 Şubat 2019 (https://sites.google.com/site/poemsonstones/Poems-on-Stones-Resources)	32
Resim 17. Praeneste Fibula, National Museum of Prehistory and Ethnography "Luigi Pigorini" Erişim tarihi: 4 Şubat 2019 (http://www.museociviltà.beniculturali.it/eventi-mostre/item/150-verba-volant-scripta-manent.html)	33
Resim 18. Birmingham Üniversitesinin kütüphanesinde tesadüfen bulunan Kur'an-ı Kerimden bazı sayfalar Erişim tarihi: 4 Şubat 2019 (https://www.birmingham.ac.uk/Images/Collections/CadburyRL/bhamq/quran.jpg)	35
Resim 19. Kûfi yazısıyla yazılmış bir Kur'an sayfası, 8. - 9. yüzyıllar dolayları Erişim tarihi: 15 Haziran 2019 (http://www.asia.si.edu/collections/zoom/F1930.62.jpg)	38
Resim 20. Hâfız Osman'ın sülüs-nesih hatla yazdığı kıtalar Erişim tarihi: 15 Haziran 2019 (https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/33/nesih--hat-6.jpg)	39
Resim 21. Seyyidî Mustafa Münşî'nin 1477 tarihinde Fâtih Sultan Mehmed'in kütüphanesi için istinsah ettiği <i>Hikmetü'l-işrâk</i> adlı eserin unvan sayfası. Erişim tarihi: 15 Haziran 2019 (https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/39/talik--hat-1.jpg)	40
Resim 22. Kâmil Akdik'in esmâ-i hüsnâdan bazı isimlerle yazdığı celî-divanî levha Erişim tarihi: 16 Haziran 2019 (https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/9/divani-2.jpg)	41
Resim 23. Sâmi Efendi'nin celî sülüs levhası, 1910, (Süleyman Berk arşivi) Erişim tarihi: 16 Haziran 2019 (https://islamansiklopedisi.org.tr/sulus)	42

- Resim 24.** Abdülkadir Şükrü Efendi'nin sülüs-nesih kıtası (İÜ Ktp., AY, nr. 6504)
Erişim tarihi: 16 Haziran 2019 (<https://islamansiklopedisi.org.tr/sulus>) 42
- Resim 25.** Ahmed Şemseddin Karahisârî'nin muhakkak, sülüs ve nesih hatlarla yazdığı En'âm sûresinden bir sayfa (TiEM, nr. 1443) 29,4x20,4, 1554
Erişim tarihi: 16 Haziran 2019
(<https://islamansiklopedisi.org.tr/karahisari-ahmed-semseddin>) 43
- Resim 26.** Mümtaz Efendi'nin rik'a yazısı (1860'lar)
(İbnülemin Mahmud Kemal Koleksiyonu)
Erişim tarihi: 16 Haziran 2019
(<https://islamansiklopedisi.org.tr/rika--osmanli>) 44
- Resim 27.** 13. yüzyılda Mağribî yazı türü ile yazılmış Kur'an
(Maide Suresi 12.-13. Ayetler) 16.5x15.5 cm, 12-13. Yüzyıllar
Erişim tarihi: 16 Haziran 2019
(<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91cGxvYWQud2lraW1lZGhLm9yZy93aWtpcGVkaWEvY29tbW9ucy8zLzM1L01hZ2hyaWJpX3NjcmlwdF9zdXJhXzUuanBn>) 44
- Resim 28.** Tuman Aka Türbesi Tuman Aka mescidi/
hankâhı giriş kapısı süslemeleri
Erişim tarihi: 16 Haziran 2019
(Semerkand Şah-ı Zinde Yapıları, 14. Yüzyıl) 45
- Resim 29.** Tâlik ve Nesih tekniği yazılmış İcazetnâme
Erişim tarihi: 16 Haziran 2019
(http://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=ascsc&fileName=198/ascsc198.db&recNum=0&itemLink=D?ascscbib:12:/temp/~intl_d1_Dote:) 45
- Resim 30.** Trajan sütun yazıtı, (281x104cm)
Erişim tarihi: 5 Şubat 2019
(http://www.trajans-column.org/?page_id=208) 46
- Resim 30.1.** Viroconium Forum yazıtı, M.S. 129-130.
Shrewbury Müzesi ve Sanat Galerisi, (345x107cm),
Erişim tarihi: 5 Şubat 2019
(<http://www.darwincountry.org/explore/003361.html?ImageID=2045&Page=42&sid=>) 46
- Resim 31.** Kapitalis Kuadrata, Vatikan Kütüphanesi
Virgil, Georgics , I, 141-156, MS.5'in sonlarından kalma bir el yazması parçasında, şu anda Vatikan Kütüphanesi'nde (Vergilius Augusteus sive Dionysianus, MS Bibl. Ap. Vat., Morina Vat lat 3256, fol. 3v).
Erişim tarihi: 11 Şubat 2019
(<http://faculty.goucher.edu/eng241/Capitalis%20Quad.jpg>) 47
- Resim 32.** Eski Roma Kursiv Yazısı ile yazılan bir doğum günü davetiyesi
Vindolanda Claudia Severa, British Museum
Erişim tarihi: 11 Şubat 2019
(<http://www.publishing.uwa.edu.au/uwanews/2003/uwanews20031006.pdf>),

(https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetId=33854001&objectId=1362732&partId=1)	48
Resim 33. Eski Roma Kursiv Yazısı ile yazılan bir sözleşme belgesi Erişim tarihi: 11 Şubat 2019 (https://www.lib.umich.edu/reading/4301/intro.html)	48
Resim 34. Vergilius Romanus, 5.Yüzyıldan kalma el yazması resimli eser Vatikan Library Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 (https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1613)	49
Resim 35. Rustik Kapital yazı örneği Erişim tarihi: 11 Şubat 2019 Kaynak: (https://www.britannica.com/topic/rustic-capital)	49
Resim 36. Vespasian Plaster, Kral David Müzisyenleri ile birlikte. Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 8.Yüzyılın ikinci çeyreği, British Library (https://www.bl.uk/collection-items/vespasian-psalter)	50
Resim 37. Uncial yazı örneği Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 Kaynak: (https://www.britannica.com/topic/uncial/media/1/614047/111072)	51
Resim 38. Lindisfarne İncil, M.S. 700. yarı uncials, British Library Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 (https://www.bl.uk/collection-items/lindisfarne-gospels)	52
Resim 39. Unsiyal ve Yarı unsiyal yazısı Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 Kaynak: (https://www.britannica.com/topic/uncial/media/1/614047/146101)	52
Resim 40. Karolenj Minüskül ile yazılmış “The Life of Mathilda of Canossa”. Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 (http://www.scrinium.org/en-us/Commission/Vatican-Apostolic-Library/the-life-of-matilda-of-canossa)	52
Resim 41. Karolenj Miniskül yazısı Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 Kaynak: (https://www.britannica.com/art/Carolingian-minuscule/media/1/96555/110765)	52
Resim 42. 14. Yüzyıl Ressamlarından, minyatürü bilinmeyen bir (yazı kesiti) Les Très Belles Heures de Notre Dame de Jean de Berry Erişim tarihi: 12 Şubat 2019 (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84496839/f20.item.r=Très+belles+Heures+de+Notre-Dame)	54
Resim 43. Sir Geoffrey Luttrell’in Doğu İngiltere’de (Lincolnshire) <i>scriptorium</i> da 1320 ve 1340 yılları arasında, Gotik Textura ile yazmış olduğu kitaptan bir kesit, Lancaster Üniversitesi Erişim tarihi: 18 Şubat 2019 (https://www.lancaster.ac.uk/users/yorkdoom/palweb/week12/ls10-14.htm)	55

Resim 44. Gotik Tekstura Erişim tarihi: 20 Haziran 2019 (https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/14/gotik-7.jpg)	55
Resim 45. 1300’lerde yazılmış el yazması eser. Erişim tarihi: 18 şubat 2019 (https://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/researchguidance/medievaldocuments/handwritingstyles.aspx)	56
Resim 46. “Manuel Strehel tarafından yazılan Rotunda kelimesinin kaligrafik yazımı Erişim tarihi: 18 şubat 2019 (http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZTpTY2hyaWZ0enVnX1JvdHVuZGEuc3Zn)	57
Resim 47. Bastrada Pantografya. Fry, Edmund: “Pantografya” (1799) Erişim tarihi: 18 şubat 2019 (http://www.fromoldbooks.org/Fry-Pantographia/pages/p018/).....	57
Resim 48. Hartmann Schedel’in Nurenberg Chronic’i 1493. Erişim tarihi: 19 şubat 2019 (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Schedel_erfurt.jpg)	58
Resim 49. Adam Michna z Otradovic (1647) tarafından Fraktur ile yazılan, řeská mariánská muzika kapak sayfası Erişim tarihi: 12 şubat 2019 (http://www.eucebnice.cz/literatura/baroko_cechy/baroko_michna.jpg)	59
Resim 50. Gustav Vasa’nın İncili, Ön sayfa Fraktur yazısı ile yazılı (1541) Erişim tarihi: 19 şubat 2019 (http://www.bibeln.se/skolan/amnen/amnen_religion_bibeln6.html)	60
Resim 51. Unger Fraktur ile yazılmış bir yazı Erişim tarihi: 22 şubat 2019 (http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvSm9oYW5uX0ZyaWVkcmljaF9Vbmdlcg)	61
Resim 52. Hümanistik Miniscule ile yazılmış “Book of Hours,” Italy, Bologna, 1497 Erişim tarihi: 12 şubat 2019 (http://ica.themorgan.org/manuscript/page/3/77011)	62
Resim 53. Giovanni Antonio Tagliente'nin yazma kılavuzu. (1524) Erişim tarihi: 12 şubat 2019 (Osley: Rönesans El Yazısı Kanunları. In: Görünür Dil. Bd. XIII, Nummer 1, Ohio 1979, S. 74/)	63
Resim 54. Niccolo Niccoli'nin el yazısı örneği, 1430 Erişim tarihi: 22 Haziran 2019 (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Niccolo_de_Niccoli_italic_handwriting.jpg)	64
Resim 55. Arrighi’nin La Opernia’sı, 1524 Erişim tarihi: 22 Haziran 2019 Harward Üniversitesi, Houghton Kütüphanesi, TypW 525.24.162,	

(https://hollis.harvard.edu/primis-explore/fulldisplay?context=L&vid=HVD2&search_scope=everything&tab=everything&lang=en_US&docid=01HVD_ALMA211982570520003941) 65

Resim 56. Büyük Britanya Kralı II. George ile Alman Hannover Prensiği'nde orman sınırlarıyla ilgili olarak imzalanan sözleşmenin son paragrafı

Erişim tarihi: 16 Şubat 2019

(<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZTpKdWwtR3JlZy1HZW9yZ2UuSUktMTc1MC50aWY>) 67

Resim 57. Berlin 1896, Alman Kurrentschrift alfabe örneği

Erişim tarihi: 22 Haziran 2019

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a6/Kurrentschrift_-_Sch%C3%B6n_und_Schnellschreibschule_-_August_Schulzes_Verlag_-_Berlin_1896.gif) 67

Resim 58. 14. Yüzyıl Ressamlarından, minyatürü bilinmeyen bir (yazı kesiti)

Les Très Belles Heures de Notre Dame de Jean de Berry

Erişim tarihi: 12 Şubat 2019

(<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84496839/f20.item.r=Très+belles+Heures+de+Notre-Dame>) 68

Resim 59. İnisial Kapital örnekleri 16. Yüzyıl .

Erişim tarihi: 16 Şubat 2019

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/18/Ornamental_Alphabet_-_16th_Century.svg/1280px-Ornamental_Alphabet_-_16th_Century.svg.png) .. 68

Resim 60. Gutenberg'in 1450'lerde icat ettiği baskı tekniğini kullanarak basılan ilk gerçek kitap olan Johann Gutenberg İncil'in iki kopyası, British Library

Erişim tarihi: 23 Şubat 2019

(<https://www.bl.uk/collection-items/gutenberg-bible>) 71

Resim 61. Chodowiecki Basedow'un baskı makinası gravürü

Erişim tarihi: 23 Şubat 2019

(<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lcGxvYWQud2lraW1lZGhhLm9yZy93aWtpcGV-kaWEvY29tbW9ucy80LzQyL0Nob2Rvd2lly2tpX0Jhc2Vkb3dfVGFMZWxfMjFfY19aLmpwZW9>) 72

Resim 62. Johannes Gutenberg, matbaasıyla birlikte

Erişim tarihi: 23 Şubat 2019

(<https://www.telegraph.co.uk/business/sme-home/history-of-printing/>) 73

Resim 63 (C, Y, M, B), Kardinal André-Hercule de Fleury, 1738, renk ayrımı olan *mezzotint.*, Fransa Millî Kütüphanesi

Erişim tarihi: 23 Şubat 2019

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/01/LeBlon_Fleury_1738.jpg) .. 75

Resim 64. Nicolas Jenson tarafından 1474 yılında basılan "De viris illustribus"

Erişim tarihi: 19 Şubat 2019

(<http://daten.digital-sammlungen.de/0004/bsb00045878/images/index.html?id=00045878&groesser=&fip=xdsydeayaxdsydeayawfsdrea-yaxdsydwewqen&no=117&seite=31>) 76

Resim 65. William Caxton'ın reklam afişi yazısı, (Oxford, Bodleian Kütüphanesi) Erişim tarihi: 12 Nisan 2019 (https://digital.bodleian.ox.ac.uk/inquire/Discover/Search/#/?p=c+0,t+,rsrs+0,rsp+10,fa+,so+ox%3A%5Easc,scids+,pid+8f9942c0-8d77-4e7c-adf1-fd69fcf0f92f,vi+527c9ad7-e7b6-4727-a2b4-5afbc27f0539)	77
Resim 66. Of The Just Shaping of Letters Erişim tarihi: 22 Haziran 2019 (https://arthistoryproject.com/artists/albrecht-durer/of-the-just-shaping-of-letters/shaping-the-letters/)	77
Resim 67. Unterweysung der Messung Erişim tarihi: 10 Mart 2019 (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/349058)	78
Resim 68. Tory'nin Champ-fleury adlı kitabındaki harfler, 1529 Erişim tarihi: 10 Mart 2019 (https://www.arenablock.com/block/1323670)	78
Resim 69. Garamond yazı karakteri, Stilize edilmiş versiyonu ve uygulanmış yazı örneği Erişim tarihi: 10 Mart 2019 (https://typeandgouda.wordpress.com/2006/10/)	79
Resim 70. Palatinno'nun Kaligrafi kitabının ikinci baskısıNürnberg, Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (https://www.robinhalwas.com/016018-libro-nuovo-da-imparare-a-scrivere-tutte-sorte-lettere-antiche-et-moderne-di-tutte-nationi)	80
Resim 71. Jannon'un yazı türü örneğinden bir bölüm, 1621 Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZ-TpKYW5ub25fR3Jvc19DYW5vbl9zcGVjaW1lbi5naWY)	78
Resim 72. Miklos Totfalusi Kis'in kendi yazı fontlarıyla incil kapağı Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://biblia.drk.hu/books/show/year/23)	83
Resim 73. Fornuer yazı tipi Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://luc.devroye.org/fonts-37262.html)	83
Resim 74. Fornuer punto ölçülendirme cetveli Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://www.todolibroantiguo.es/personajes-historicos/pierre-simon-fournier.html) .	83
Resim 75. John Baskerville'nin İncil baskısı ve Baskerville yazı tipinin modern bir örneği, 1769 Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 Kaynak: https://www.abebooks.co.uk/1769-Baskerville-Bible-Holy-Apocrypha-John/30236889421/bd	

Resim 76. Firmin Didot yazı karakterinde kapak Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (https://tr.pinterest.com/pin/849632285921244353/?lp=true)	85
Resim 77. Bodoni'nin kendi fontuyla Parma'da yazdığı "Manuelle" Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (https://www.4graph.it/blog/il-manuale-tipografico-di-giambattista-bodoni/)	78
Resim 78. Walbaum Fontu Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://luc.devroye.org/hostetler/hostetler-33-medium.jpg)	86
Resim 79: Wlbaum Fraktur Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (luc.devroye.org/fonts-25068.html)	86
Resim 80. Kelmscot Basımevi, John Ruskin'in "Gotik'in Doğası" Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvV2lsbGlhbV9Nb3JyaXM)	87
Resim 81. Kennerley Old Style font (https://www.clevelandart.org/research/in-the-library/collection-in-focus/frederic-william-goudy-glorifier-alphabet)	89
Resim 82. Centaur fontu (https://salisburyhouseandgardens.files.wordpress.com/2015/07/centaur-broadside1.jpg?w=630&h=877)	89
Resim 83. claud-mediavilla Calligraphy Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://www.calligraphy.ie/write-now-exhibition/)	89
Resim 84.: Edward Johnston, yazı çalışması 1918 Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (https://www.britannica.com/biography/Edward-Johnston/media/1/305518/110944)	90
Resim 85. Edward Johnston, Manuscript & Inscription Letters kitabından, 1913 Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://arts.brighton.ac.uk/projects/cetld/the-identities-of-design-disciplines/lettering-the-legacy-of-edward-johnston)	89
Resim 86. Edward Johnston, Alfabe dizaynı, 1916 Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (https://www.designweek.co.uk/how-edward-johnston-became-a-modern-designer/)	90
Resim 81. Edward Johnston, Manuscript and Inscription Letters kitabından Erişim tarihi: 24 Haziran 2019 (https://archive.org/details/cu31924020596601/page/n31)	92

Resim 82. Rudolf Koch'un Kabel ve Zaplin fontları	93
Resim 83. Tarihçi Henry Friedlander'in mektubu ve Oskar Kokoschka tiyatro afişi, Klingspor Museum. (Erhan Olcay arşivi	94
Resim 84. "Neuland" yazı tipi ve tipografisi	95
Resim 85: Paul Renner, Futura (1927) ve Plak fontları (1930)	96
Resim 86. Schneidler - Group Type Schneidler Initials ve Ralph M Unger Legende font tasarımları, Schneidler, Profonts tasarımı (1936)	97
Resim 87: Erik Gill. Gill Sans (1931), Perpetua (1928)	98
Resim 88: Walter Tieman tarafından Klingspor için üretilen kursiv yazı Klingspor Museum, (1925)	99
Resim 89: Max Meidinger'in Helvetica fontu (1961)	100
Resim 90. Werner Schneider, My fault, my own fault, my most greivous fault	101
Resim 91: Rudo Spemann yazı kesiti ve Blackletter çalışması Klingspor Museum, Erişim tarihi: 23 Haziran 2019 (http://luc.devroye.org/fonts-35115.html)	102
Resim 92. Hermann Zaph, ve yazı karakterlerinden birkaçı ve Kaligrafik düzende Alfabeye yazısı (Aldus:1954, Palatino:2005, Zapfino:2003, Optima:2002)	103
Resim 93. Hermann Zapf, Gotik Fraktur Majüskül ve Minüskül	103
Resim 94. Herman Zaph, Grek ve Latin alfabesi kaligrafi çalışması	104
Resim 95. Hermann Zapf, İtalik Minüskül ve Majüskül	105
Resim 96. Hermann Zapf, SATOR polindromu. Klingspor Müzesi 1976	106
Resim 97. Ey Gott! Dass Brot so teuer ist.	107
Resim 98. Fragment	108
Resim 99. John Stevens, Latin alfabeye çalışması	109
Resim 100. John Stevens eserlerinden örnekler	109
Resim 101. John Stevens kaligrafik düzende bir tasarım	110
Resim.102. Hâfız Osman hattıyla sülüs-nesih kıta	120
Resim 103. Abdülkadir Efendi'nin hatt-ı dest-i âlimâneleriyle celî sülüs bir istif ..	120
Resim 104. Güzel Sanatlar Akademisi öğrencilerinden bir grup	122
Resim 105. Enver Paşa'nın Ordu Elifbası ve karşılık gelen harfler	123
Resim 106. Atatürk Sivas'ta yeni Türk Alfabesini öğretirken	124

Resim 107. Yeni Türk Alfabesi Levhası	124
Resim 108. TBMM Tarafından Atatürk'e armağan edilen Altın Alfabe levha	125
Resim 109. Atatürk Sivas Lisesinde	125
Resim 110. Abdülkadir Efendi'nin Latin harfli yazısına iki örnek	126
Resim 111. Hattat Halim Özyazıcı'nın çalışmalarından	127
Resim 112. Alfabe kitap kapağı ve Suluboya afiş tasarımı	129
Resim 113. Emin Barın Bolu Ortaokulu'nda	133
Resim 114. Bu da geçer yâ hû, Emin Barın.	134
Resim 115. Emin Barın cilt örnekleri	134
Resim 116. Emin Barın hatlı argo cümleli levha	136
Resim 117. Allah (c.c.), Dörtlü, 70x70 cm	137
Resim 118. Allah (c.c.), Dörtlü Kûfi, 70x70 cm	138
Resim 119. Anıtkabir duvar yazılarının restorasyonu, 1970	139
Resim 120. Emin Barın, ve Beşi Bir Yerdeler"	140
Resim 121. Barın Yazı ve Cilt Atölyesi, 1960	141
Resim 122. Emin Barın, İsmail Hakkı Altunbezer ve Necmeddin Okyay'ın da aralarında bulunduğu, Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi Tezyini Sanatlar Bölümü öğretim üyeleri	142
Resim 123. Emin Barın Dörtlü Atatürk kompozisyonu	144
Resim 124. Emin Barın Gotik Alfabe Tasarımı, Majiskül, 1942	145
Resim 125. Emin Barın Gotik Alfabe Tasarımı, Majiskül, 1942	146
Resim 126. Emin Barın Duvar yazısı örnekleri	147
Resim 127. Ömer Hayyam, 32x56 cm, 1983	150
Resim 128. Anadolu Üniversitesi Uluslararası Anadolu Kaligrafi & Tipografi Etkinliği Yunus Emre, 2018	150
Resim 129. Mevlana'dan, 37x42 cm, 1982	151
Resim 130. Vedia, Emanet, 30x60 cm	152
Resim 131. Sait Yada kitap kapaklarından ve el yazısından örnekler	153
Resim 132. Sait Yada Kaligrafi Örneği	155

Resim 133. <i>Meslekî ve Teknik Öğretim</i> , sy. 197 (İstanbul 1969), iç kapak.	156
Resim 134. (solda). İstanbul Ulus'ta, Etem Çalışkan	158
Resim 136. Etem Çalışkan, Anıtkabir	159
Resim 137. Güneş gazetesi tarafından basılan Kuran-ı Kerim'in iç sayfaları	160
Resim 138. Dahi Bohem Neyzen Tevfik, 6018	161
Resim 139. Etem Çalışkan, Orhan Veli, Karışık Teknik	162
Resim 140. Etem Çalışkan, Yunus, 2017,	163
Resim 141. Etem Çalışkan, Çalışırken masada kalanlar, 2017,	163
Resim 142. Yılmaz Özbek, Savaş Çevik, İlhami Turan, Emin Barın, Ressam Etem Çalışkan ve İslam Seçen	165
Resim 143. Kaldırımlar, 48x67 cm, 1974 - Etem Çalışkan Koleksiyonu	168
Resim 144 Aşık Veysel, 40x60 cm, 1972 - Etem Çalışkan Koleksiyonu	168
Resim 145. Savaş Çevik, hocası Emin Barın ile birlikte	170
Resim 146. Besmele-i Şerif Sülüs	171
Resim 147. Vav Gemisi	171
Resim 148. Kûfî hattı ile Lafza-I Cemal	171
Resim 149. Karalama Meşk	172
Resim 150. Savaş Çevik, Majiskül Latin alfabe çalışması	172
Resim 151. İslam Seçen "İstanbul'u Dinliyorum Gözlerim Kapalı"	174
Resim 152. Abdullah Taşçı'ya ait TASCII Serif fontu	177
Resim 153. Abdullah Taşçı'ya ait bazı logolar	178
Resim 154. Kaligrafik düzende Aşk ve Allah	178
Erişim tarihi: 25 Haziran 2009 (http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/abdullah-tasci/)	177
Resim 155. Kaligrafi çalışması, Salkım Hanımın Taneleri, Selahattin Ganiz	180
Resim 156. Selahattin Ganiz, Yunus Emre, Kaligrafi Çalışması Erişim Tarihi: 25 Haziran 2019 (http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/selahattin-ganiz/)	181
Resim 157. İSTYPE 2019 afiş çalışması	211
Resim 158. Uluslararası Kaligrafist Sergisi afişi	211

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Sümer yazısının temelini oluştıran piktogram örnekleri Erişim tarihi: 1 Şubat 2019 (https://cellcode.us/quotes/how-read-sumerian-cuneiform.html)	17
Şekil 2. Çivi yazısı alfabesi Erişim tarihi: 1 Şubat 2019 (https://cellcode.us/quotes/how-read-sumerian-cuneiform.html)	17
Şekil 3. Fenike Alfabesi Erişim tarihi: 2 Şubat 2019 (http://www.ancientscripts.com/phoenician.html)	19
Şekil 4. Çin karakterlerinin tarihsel gelişimi (http://tr.academiachina.org/cince-karakterlerin-tarihi-gelisim-sureci/)	25
Şekil 5. Kalp yazısının 36 farklı yazımı (Çince) Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.48	26
Şekil 6. Eski Yunan Yazısı Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.170	28
Şekil 7. Yunan matbaa yazısı Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.171	29
Şekil 8. Fenike, Yunan, Latin harflerinin gelişim tablosu Erişim tarihi: 26 Haziran 2019 (https://www.quora.com/What-Is-the-Latin-Alphabet)	31
Şekil 9. Etrüsk'ten Romen Yazısına geçiş süreci, Latin harflerin son hali ve Romen rakamları	34
Şekil 10. Arap alfabesinin doğuşu ve gelişmesi safhaları Kaynak: https://islamansiklopedisi.org.tr/arap	36
Şekil 11. Arapça Nesih Yazı Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.101	57
Şekil 12. Eski Roma Kursiv yazısı karakteri ve karşılıkları olan harfler Erişim tarihi: 11 Şubat 2019 (https://www.lib.umich.edu/reading/4301/intro.html)	48
Şekil 13. Gotik yazı stilinin gelişim evreleri. (12. -16. Yüzyıl) Kaynak: (http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZTpHZWJyb2NoZW5lX1NjaHJpZnRlbi5wbmc)	57
Şekil 14. Latin harflerine karşılık gelen Gotik Yazı karşılaştırması Erişim tarihi: 22 Şubat 2019 (http://www.kurrentschrift.net/index.php?s=alphabet&l=obissz&r=kur15)	61

Şekil 15. Baskerville'nin günümüzde kullanılan stilize edilmiş yazı karakteri	
Kaynak: http://luc.devroye.org/fonts-25212.html	64
Şekil 16. Bodni'nin günümüzde kullanılan stilize edilmiş yazı karakteri	
Kaynak: https://cooltext.com/Download-Font-Bodoni	64
Şekil 17. Avrupa'da yazı formlarının gelişim şeması	69

1. GİRİŞ

Almanya’da bir hastane kütüphanesi’nin kapısında “*Vera volent scripta momenet / Söz uçar yazı kalır.*” latin atasözü yazmaktadır. İnsanoğlunun iletişim kurabilmek, duygu ve düşüncelerini aktarabilmek için en uygun anlatı şeklidir yazı. Aynı zamanda yazıyı kayıtlı insanlık tarihinin başlangıcı sayabiliriz. Topluluklar halinde yaşayan insanların ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan yazı, daha güzele ulaşma arzusu içinde bulunduğu zamanın sanatını yansıtan çizgiler ile estetik bir görünüme bürünmüştür.

Yazının belli teknikler ile estetik bir formda yazılması ile oluşan kaligrafi (güzel yazı sanatı) ülkemizde harf inkılabından sonra hat sanatından latin kaligrafisine geçiş süreci yaşamış, bu dönemde usta ellerde şekillenmiş, grafik sanatçıları tarafından yorumlanmış, çeşitli sanat eserleri ortaya çıkmış ve bir değer olarak aktarılmaktadır.

İkinci Bölümde Yazı ve Yazının Tarihsel Serüveninde yazının doğuşundan başlayarak Latin alfabesine kadar olan serüveni anlatılmıştır. Sümer Yazısı ile başlayan duyguların şekilsel anlatımı kil tabletler ile bize insanlık tarihinin ilk kayıtlarını sunacaktır. Fenike yazıları ve Alfabenin doğuşu farklı medeniyetlerin kullandığı çivi yazıları artık yerini ilkel alfabeye bırakmıştır. Alfabenin medeniyetlere yansımaları ve uygarlıkların kayıtlı ilk örneklerinin de yer aldığı bu bölümde son şekli roma’da verilen günümüze kadar ulaşmış ve dünya ülkelerinin en yaygın kullandığı bir yazım dili olan Latin Alfabesi incelenmiştir.

Üçüncü Bölümde Avrupa’da Yazı Formlarının İncelenmesi, Roma Kapital yazısının 1.Yüzyılda şekillenmesinden başlayarak matbaanın icadına kadar geçen süre anlatılmaktadır. 3. Yüzyıllarda yazı halkın günlük hayatta kullanabildiği bir iletişim aracı haline geldiği kursiv yazı çeşitlerini görüyoruz. Bu dönemde kitaplar el ile yazılarak çoğaltılmaktaydı. Yazıcıların önemi soylularla aynı statüdeydi. İncilin çoğaltılması için manastırlarda özel eğitim verilerek yazıcılar yetiştirilmekteydi. 3. ve 8. Yüzyıllar arasında Latin ve Yunan dillerindeki yazmalarda yeni yazı formları ve teknikleri geliştirilerek uncial ve half uncial formları kullanılmaya başlandı.

Roma imparatorluğunun yıkılmasından sonra Karolenj dönemi ile birlikte yazının ve klasik sanatın geliştiğini, kütüphanelerin arttığını, minyatür ve süslemeli eserlerin çoğaldığını bilim, sanat ve mimarlık alanında gelişmeleri izliyoruz. 8.-11. Yüzyıllar arasını kapsayan bu dönem ile birlikte yazının daha hızlı yazılması için karolenj küçük harf yazılarını görüyoruz. 12. Yüzyıl ile birlikte Romanesk sanatının değişmeye başlamış mimarlık, resim, heykel, yazı, etkili olan, kendine has bir sanat anlayışı olan Gotik sanat doğmuştur. Bu sanatın etkilerini özellikle mimari yapılar ve yazılarda görebiliyoruz. Bu etki 15. Yüzyılın ortalarına kadar sürmüş etki ettiği Gotik yazılar etkisini 18. Yüzyıla kadar sürdürmüştür. Bu yazı stili okunaklığı zor fakat vurgulu geçişleri ile birlikte formal kaligrafik özellikler taşımaktadır. Fransa, Almanya, İngiltere ve italyanın iç kesimlerine kadar geniş bir alanı kaplayan bu akım, Batı yeniden doğuş hareketi Rönesans ile birlikte etkisini azaltmıştır. hümanizm ve matbaanın icadıyla birlikte toplumun temelleri atılmaya başlamıştır. İnsanın değer kazanmaya başladığı bu akım ile birlikte Hümanistik antik, Cancellaresca Bastrada yazı türleri görülmektedir.

Dördüncü Bölümde Matbaanın İcadı, Matbaanın icadı ve sonrasında yaşanan gelişmeler ele alınmıştır. Kitap çoğaltmaları el ile yapılıyordu. Hal böyle olunca kitaplar hem pahalı hem de yetersizdi. Daha önce birçok kez denenilen baskı sistemleri John Gutenberg'in hareketli yazı sistemlerini başarması ile netice vermişti. El yazısı bu dönemde de önemini yitirmemiş, yazı tasarımcıları için yeni alanlar oluşmuştur.

Beşinci bölümde Yazı Tasarımcıları, 15. – 20. Yüzyıl arasında yaşamış, yaşadıkları dönemin yazı sistemlerine yön vermiş başlıca yazı tasarımcılarına ve tasarladıkları fontlara yer verilmiştir. Bu dönemde kaligrafik özelliği yüksek formlarda oluşturulan yazı tasarımlarına rastlamaktayız. Duvar yazıları ile başlayan yazının yolculuğu günümüzde kullanılan digital fontlara kadar birçok aşamadan geçmiştir. Bu bölümde kronolojik olarak yazının evrimini incelenebilir.

Altıncı Bölümde Kaligrafinin Türkiye’deki Gelişim Süreci Harf inkılabı ile başlayan süreç ve Türkiye’deki Latin kaligrafisi ile ilgilenen sanatçılar, eserleri ile birlikte ele alınmış, günümüze kadar gelen süreçte kaligrafinin gelişim süreci incelenmiştir. Latin harflerine geçme düşüncesi Tanzimat döneminde başlamış, 1928’de harf inkılabı ile birlikte gerçekleşmiştir. Bu bölümde 600 yıllık bir Hât Sanatı geleneğinin Latin kaligrafisi ile birlikte geçiş dönemi sanatçılarına ve eserlerine detaylıca yer verilmiştir. Ayrıca bu dönem Millî Eğitim Bakanlığı Almanya’ya Fikret APA, Said YADA, Emin BARIN’ı alanında uzmanlaşması için gönderir. Bu isimlerin yetiştirdiği öğrenciler eski bir millet ama yeni bir devlet sayılabilecek Türkiye’de “Güzel Sanatlar”ın mimarları olmuştur. Emin BARIN’ın Türk Kaligrafisi için önemli büyüktür. Bu bölümde özellikle Emin BARIN, çalışmaları ve öğrencileri incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca Modern kaligrafi ve Türkiye’nin bu alanındaki güncel durumu ele alınmıştır. Son 15 yılda devlet kurumlarının ve üniversitelerin de desteği ile kaligrafi alanında önemli adımlar atılmış, iletişim ağlarının yaygınlaşması ile dünyada kaligrafi sanatı estetik algı olarak ortak bir dil haline gelmiştir. Temel anatomik form korunarak ritim, denge, hiyerarşi, espas ve renk gibi kaligrafik düzende tasarımlar toplumun her kesimi tarafında ilgi görmektedir. Bu bölümde doğru kaligrafinin kullanımının önemine dikkat çekilmiş yetkin ve usta ellerden çıkan eserlerin uluslararası sergi, çalıştay ve workshop boyutuna taşınan çalışmaların incelenebilmesi sağlanmıştır.

1.1. Problem

Sanat, terim olarak belirli ilkelere dayandırılrsa da tanım olarak çeşitlendirilebilir niteliktedir. Resim, heykel, grafik, mimari, müzik gibi birçok alanda kullandığımız bu kavram günlük hayatta sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bir eserin sanat niteliği taşıyabilmesi için estetik değerlere sahip olması ve kendi içerisinde belirli temel prensiplere dayanması gerekmektedir. Kaligrafi de içerdiği zengin alanı göz önüne alındığında bir bütün içerisinde ele alınması gereken temel kavramlardan oluşmalıdır. Sadece göze hoş gelen fakat doğru olmayan tasarımlarla karşılaşmamak için bu ilkeler gözardı edilmemeli ve doğru kaynaklardan öğrenilmesi gerekmektedir.

1.2. Amaç

“Bir Yazı Kültürü Olarak Kaligrafi ve Türkiye’deki Gelişim Süreci” konulu tez çalışmamda Yazının öneminin anlaşılması için yazının başlangıcından itibaren medeniyetlere etkisi, tarih içindeki seyri ve gelişimi ele alınmış, günümüzde ulaşılan bu seviyeye hangi aşamalardan geçtiği gösterilmiştir. Avrupa kaligrafisine yön veren isimler eserleri ile birlikte verilerek kaligrafide estetik değerler okunabilir hale getirilmiştir. Türk kaligrafisinde Cumhuriyet dönemi kaligrafisi ele alınmış, son yıllarda modern kaligrafi üzerine günümüzde yapılan çalışmalar tanınmış ve kaligrafiye yön veren isimlerle birlikte verilerek farkındalık uyandırmak amaçlanmıştır. Kaligrafi sanatının doğru öğrenilmesi ve öğretilmesi konusunda yazıya ve yazı sanatına ilgi duyan veya bu konuda eğitim alan kişilere örnek bir çalışma olması amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

Bu çalışma, yazının tarihi seyrini incelemek açısından önemlidir. Dünya ve Türkiye yazı tarihi açısından önemli ustalara, yazı tasarımcılarına, eserlerine, kaligrafi örneklerine, yazı ve tasarım eğitmenlerine yer verilmiştir. Resmi ve özel kurumların düzenlediği sergilerde izlenebilen eserlere kaligrafi sanatçıları ile birlikte yer verilmiş yerli ve yabancı eserlerin incelenebilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Yazı temel alınarak mağara resimlerinden itibaren günümüze değin yazının evreleri incelenmiş, tarihin seyrine göre yazının etkilendiği dönemler belirtilmiştir. Yazı formları, Yazı tasarımcıları ve eserleri, kaligrafinin doğru kullanımı açısından önem arz etmektedir. Bu doğrultuda sanatçılara, bağlantılı oldukları konular çerçevesinde yer verilmiş kaligrafi malzemeleri, uygulama teknikleri gibi konular bu teze dahil edilmemiştir.

1.5. Varsayımlar

Sümer çivi yazıları tanımladığı nesne hakkında bilgiler veren ideogramlardan oluşmuştur. Fenike yazıları ile birlikte Alfabeler oluşurken medeniyetlerin sosyo-kültürel yapılarının, coğrafyasının hatta günlük yaşantılarının bu tasarımlar üzerinde etkisi olduğu varsayılmıştır. 15. Yüzyıldan itibaren Rönesans

ve hümanizm akımları ile birlikte insan ve düşünce değeri kazanmış, kişisel hak ve özgürlükler benimsenmiştir.

Yazı tasarımcıları oluşturduğu yazı stillerini patent ile koruma altına alabilmekte, baskı makinaları için oluşturulan karakterler stilize edilerek günümüzde dahi kullanılabilmektedir. Günümüz kaligraflarından bazı isimlerin seçilerek eserleri ile birlikte verilmesi ile bu sanatla ilgilenenlere yol göstereceği varsayılmıştır.

1.6. Yöntem

Araştırmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde yazının tarihsel serüveni, Avrupa’da yazı formlarının gelişimi ve matbaanın icadı kısımlarında tarih alanındaki kaynaklardan yararlanılmış, Türkiye’de Kaligrafinin gelişim süreci incelenirken röportajlar, söyleşi, sergi ve tv ve radyo yayınlarından yararlanılmıştır. Emin BARIN’ın İstanbul Çemberlitaş’ta bulunan atölyesi fotoğraflanmış hayatta olan öğrencilerinden doğrudan alınan bilgilere yer verilmiştir. Bu tez çalışmasında Uluslararası sergilerde izlenen eserlere bilgileri ile birlikte yer verilmiş, sanatçıların özgeçmişleri sergi kataloglarından derlenerek tezin son kısmında yer almıştır. Ayrıca 2009 – 2019 yılları arasında uluslararası kaligrafi sergileri afişleri kaynaklarından alınarak tezin son kısmında detayları ile birlikte verilmiştir.

1.7. Tanımlar

Yazı : Belirli bir yapısal düzeyde, dile dair görsel işaretlerin kullanıldığı bir tür iletişim aracıdır. Arkeolojik bulgular ışığında Sümer yazı sistemi "bilinen" en eski yazı sistemidir “(Encyclopædia Britannica Ultimate Reference Suite. Chicago: Encyclopædia Britannica, 2011).”

Alfabe : Bir dili yazmak veya temsil etmek için kullanılan bir dizi harf, karakter veya sembol. Çoğu alfabe sesleri simgelerken bazı alfabeler ise şekilleri simgeler. Mısır hiyeroglifleri buna örnektir. “Günümüz Avrupa alfabelerinin çoğu, modern Latin alfabesinden türemiştir. Modern Latin alfabesi 52 büyük, ve küçük harf, on rakam ve çeşitli sembollerden oluşur. Ancak başka diller bunların çeşitli kombinasyonlarını kullanırlar (Ambrose, Harris, 2010:23).”

Harf : Alfabenin her bir simgesini belirtir. Tipografik düzenlemenin en temel ögesidir. Harfler kelimeleri, kelimeler cümleleri oluşturur.

Kaligrafi : Yunanca “kallos” (güzel) ve “graphos” (yazı) kelimelerinin birleşmesinden türemiştir. Dikey ve yatay çizgiler bu sanatın olmazsa olmaz şartıdır. Yazıyı güzel yazma sanatıdır. Kaligrafi için birbirinden farklı kalınlıklarda çizgiler, süslü çizgiler veya başka öğeler oluşturmak amacıyla, kesik uclu bir mürekkepli kalem veya fırça kullanılır (Harris; Ambrose, 2012:132).

Kağıt : Kağıt çoğunlukla yazma işleminde kullanılan, üzerine baskı çizim de yapılabilen bir tür malzemedir. Kağıt sözcüğü Türk kökenlidir. Uygurcadaki “kagat” ve “kagas” sözcüğünden geldiği düşünülmektedir. Arapçada “kırtas” denir, ki bu da hepimizin bildiği gibi günümüzde de kırtasiyenin türediği kökendir. Bildiğimiz ilk kağıt üretimi MÖ. 2. yüzyılda Çin’de yapılmıştır. Daha sonraları da Hindistan – İran – Ortadoğu’da kağıt imalathaneleri açılmaya başlanmıştır. (Acar,1999: ??), Yazı yazmak, baskı yapmak, bir şey ambalajlamak gibi amaçlarda kullanılabilen, hamur durumuna getirilmiş bitkisel liflerden yapılan kuru ve ince yaprak. (TDK, BSTS / Kimya Terimleri Sözlüğü (II) 2007),”

Stylus : kâğıt ve tahtadan yapılan ucu üçgen biçimli, oyulmuş kalem

Kil tablet : Milattan önce 3000’li yıllarda Mezopotamya’da Sümerler tarafından geliştirilen, kil hamurundan yapılan tabletlerdir. Hamur yumuşakken üzerine stylus ile işaretler kazınıyordu. Tablet kurutulduktan sonra fırında pişirilerek daha dayanıklı hale getirilirdi.

Kolofonda : Kil tablerlerde sütunlar yatay çizgilerle ayrı paragraflara ayrılırdı. Tabletten sonunda karşılıklı iki çizgi çizilerek arada özet bölümünün yer aldığı, ayrıca tablet hakkında bilgi veren, kâtibin adının da yer aldığı boş bölüm.

Akrofonik Sistem : Fenikelilerin bulduğu bir ses sistemi. Bu sisteme göre her ses için bir sembol kullanarak sesleri birleştirip kelimeleri oluşturdular.

Hiyeroglif Yazı : Hieros (Kutsal) + Glypho (Yazıt) Mısır'lıların kullandığı, Mezopotamya'nın çivi yazısı sistemine benzer bir yazı sistemi.

Piktogram : Bir eşyayı, objeyi, bir yeri, bir veya bir kavramı resimleme ile temsil eden semboldür. Bu yazı sistemine "**piktografi**" denir.

Logogram : Yazı dilinde bir kelime veya ifadeyi temsil eden yazılı karakterdir. Alfabe ve hece yazısı olan fonogramların aksine herhangi bir sesi veya heceyi değil doğrudan bir ifadeyi anlatırlar.

Parşömen : İsmi Bergama'dan gelmektedir. üzerine yazı yazmak, resim yapmak için hayvan derisinin incilmesi ile özel olarak hazırlanan malzeme.

Boustrophedon : Sağdan başlayarak sola doğru yazılan ve dönüşümlü olarak bir alttaki satırın ters yönde yazılarak devam devam eden bir yazı türüdür.

Majiskül : Büyük harfler ile kullanılan yazı türü, Kapital

Uncial : Büyük yuvarlak kapital harflerden oluşmuş bir yazı türü

Miniskül : Küçük harfler ile kullanılan yazı türü.

Hüsn-i Hât : Arap alfabesi kullanılarak, estetik ölçü ve biçimlerde yazılan dini yazılardır. Bu yazıyı icra eden kişilere de Hattat denir.

Tezhip : Arapça zeheb (altın) kökünden türemiş olup, 'altınlamak' anlamına gelir. Günümüzde daha çok İslâm kökenli kitap, kağıt bezeme, süsleme sanatlarına verilen addır.

Papirus : Bir bitki veya gövdesinden hazırlanan üzerine yazı yazılmak için hazırlanan yazı kağıdı.

Kursiv yazı : Günlük hayatta yazının yaygınlaşması ile beraber çabuk yazılabilen büyük harferle yazıldığı halde alt ve üst uzantıları olan el yazısına benzeyen yazı karakteri.

Müstensih : Bir yapıtın el yazısıyla kopyasını hazırlayan kimse

Antiquarii : Kitabı çoğaltarak yazan kişilere verilen ad.

Librarii ya da **Scriptores** : Sıradan yazarlar için verilen ad.

İlluminatör : Süslü yazı ve insiyalleri yazanlara verilen ad.

Notarius : Resmî belgeler üzerinde çalışan yazıcılara verilen ad.

Gotik : Avrupa orta çağında kendine has bir sanat ve yazı şeklidir. Gotik kelimesi ilk kez Giorgio Vasari tarafından Roma'yı yıkan Gotlara özgü anlamında “aşağılayıcı” bir kelime olarak kullanılmıştır. Bu akımla oluşturulan gösterişli yazı karakterine **Gotik Yazı** denir.

İnisyal : Kelime anlamı olarak “initial” İngilizce “ilk” anlamına gelir. Metinlerde ilk harfin büyük yazılması anlamına gelir.

Hümanizm: 14. yüzyılda İtalya'da doğan, insanı evrende tek ve en yüksek değer olarak gören, insanı geliştirme ve yüceltmeyi amaçlayan bir düşüştür .Fransızca'da Fransızca humanisme, insancılık, beşeriyetçilik, insan odaklılık, insan-merkezcilik anlamına gelir.

Pantograf: Pantograf, ölçekli çizimde daha büyük veya daha küçük ölçekte numune çıkarmak için elle kullanılan maket ölçeklendirme aracıdır. Bu şekilde çıkartılan örneklere de pantografya denir.

Rönesans: (Yeniden Doğuş), Orta Çağ ve Reformasyon arasındaki tarihi dönem olarak bilinir. insan yaşamı (hümanizm) üzerine yoğunlaştığı, matbaanın bulunmasıyla bilginin geniş kitlelerle paylaşımının arttığı ve radikal değişimlerin yaşandığı dönemdir.

İtalik: Yatık yazı, dik olmayan, eğik, yatırılmış bir durumda olan, Üstten sağa doğru yatık olan yazı türü. 1496'da Aldus Manitius'un "daha az alana daha çok yazı sığdırmak" düşüncesi oluşturduğu eğik yazı olduğu sanılmaktadır. Günümüze ulaşabilen eserlerinde minimal ve düzenli yazı kullanması bu iddiayı desteklemektedir.

Script: El yazısı anlamına gelir. İtalik formda yazılan yazıların bitiş noktaları ile bir sonraki harfin başlangıcı birleştirilerek oluşturulur.

Matris: Dizgide döküm için kullanılan harflerin dizimi

Monotype: Tek tek harflerden boyları ayarlanmış satırlar dizen mekanik dizgi makinesi.

Punto: Harf büyüklüklerinin tanımlandığı temel ölçü birimidir.

Klişe: harf ve desen baskılarında kullanılmak amacıyla, üzerine kabartma olarak bir kompozisyon ya da resim kopya edilmiş madeni levha. Çukur baskıda, fotoğraf negatifi ve pozitif.

Rokoko Üslûbu: 18. Yüzyılın ortalarına doğru Barok stilinden sonra sanat akımlarına verilen addır. Baroktan daha ince ve şekillerin kıvrımları daha zarif bir stildir.

Font: Yazı tipine font denir, Yazıların asıl sistemlerini oluştururlar ve font ailesinin her biri birbiriyle karakteristik benzerlikler gösterir.

Bauhaus Akımı: 1919 da Walter Gropius tarafından Almanya'da kurulan Bauhaus, hem bir okul hem de bir sanat hareketidir.

Tanzimat: Devlet yönetiminde eski ihtişama kavuşmanın en önemli yolunun Batı fikir ve bilimine ulaşmak, Batı'ya ayak uydurmak olduğunun kabul gördüğü bir harekettir.

2. YAZI VE YAZININ TARİHSEL SERÜVENİ

2.1. Yazı Nedir?

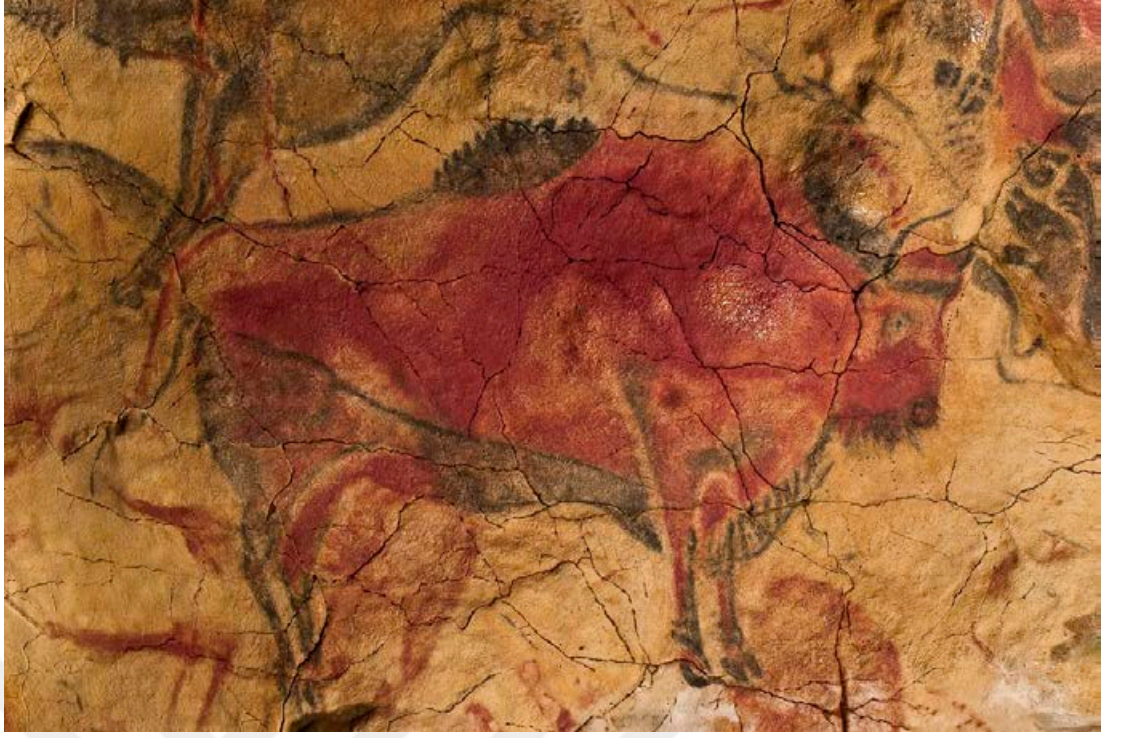
Yazıyı bir iletişim aracı olarak nitelendirebiliriz. İnsanlar tarih boyunca duygu ve düşüncelerini aktarma, kayıt altına alma arzusu taşımıştır. Bir yönüyle sözlü iletilerini görsel olarak kaydetme gereksinimi belirli şekil ve formlarda ifade eden göstergelerdir. “Düşüncenin işaretlerle saptanmasına yazı denir” (Türkçe sözlük, s.858).

2.2. Yazının Tarihsel Serüveni

Tarih yazı ile başlar. Yazıdan önceki dönem tarih öncesi dönem olarak adlandırılır. Bilim insanları insan hayatını iki evrede incelemektedir. “Prehistorya” denilen yazının bulunuşundan önceki “tarih öncesi”, yazının kullanılmaya başlaması ile birlikte “historia” yani “tarih” devri ortaya çıkmaktadır.

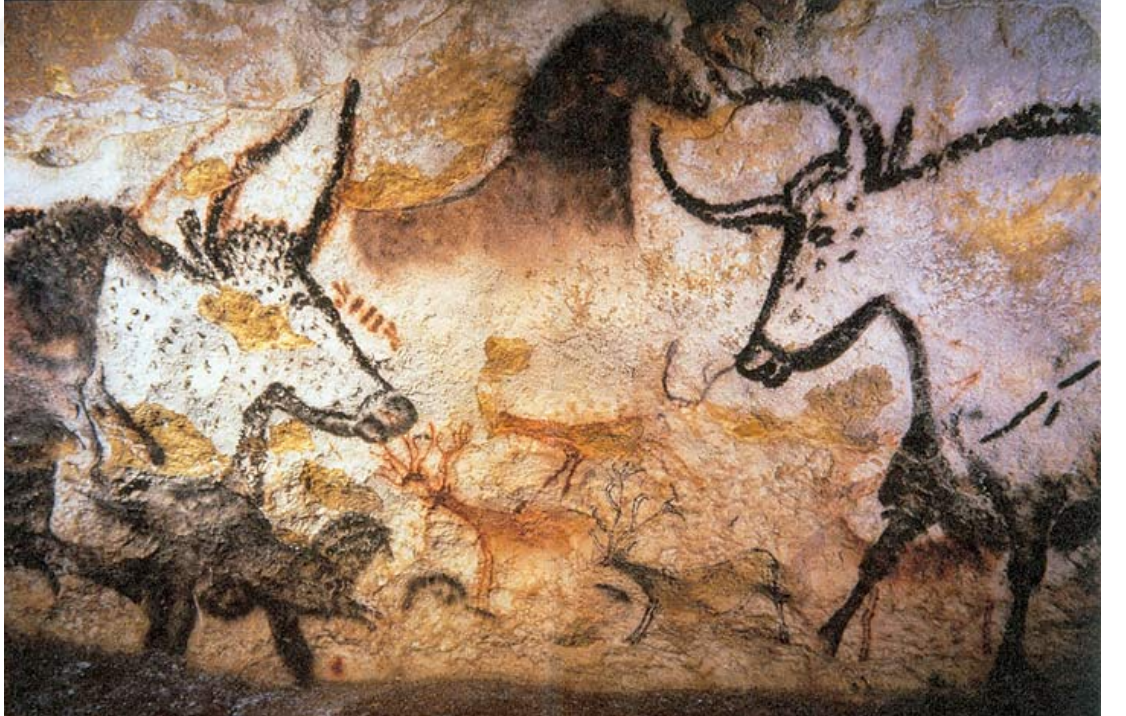
İlk insanlar, yaşamlarını toplu halde sürdürme ihtiyacı hissedene kadar doğada hazır buldukları mağaralarda yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Nehir taraçları nehir ve ırmaklarının akış yönünün arkasında kaldığından vahşi hayvanlardan korunmak ve avlanma için çok uygun olduğundan insanlar yaşamlarını uzun süre bu mağaralarda ve kaya sığınaklarında sürdürmüşlerdir.

Paleolitik dönemde insanlar mağaralara ve kayalar üzerine çeşitli tabii boyalar ve kazıma yöntemleri ile resimler yapmıştır. XIX. yüzyılda İspanya’da bulunan Altamira mağarası Lascaux’daki mağara resimleri insanlık tarihinin bilinen en eski sanat eserleri arasında yer alır. Bu çizimlerin yanı sıra çeşitli geometrik desenler de mevcuttur. Hemen mağaranın girişinde değil de daha derinlerde olması bilim adamları tarafından bir çeşit av büyüüsü şeklinde yorumlanmaktadır. Verdiği mesaj ve iletisinin olması bu resimleri insalığın ilk yazı sistemleri olarak değerlendirilebilir.

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvQWx0YW1pcmFftWHEn2FyYXPEsQ>

Resim 1. İspanya'nın kuzeyinde bulunan Altamira mağarasındaki bizon resmi

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91bi53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvTGFzY2F1eA>

Resim 2. Fransa'da bulunan Dordogne bölgesi yakınlarındaki Lascaux Mağara duvarlarına çizilen resimler. M.Ö. 20.000'ler

Tarımın keşfedilmesi insanlık tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Daha önce avcılık ve toplayıcılık ile hayatta kalmak zorunda iken tarıma geçiş ile yerleşik hayata geçişin de temelleri atılmaya başlandı. Yerleşik hayata geçiş ile kültür yapıları oluşmaya başladı. Böylelikle tarım toplumları yerleşik hayata geçiş ile sosyal varlık olarak daha farklı ihtiyaçlar, inanışlar, ibadetler verimli topraklar, aile, toplum, iş bölümü terimleri değer kazanmış oldu. Bu da yazının doğmasını hızlandırdı. Şanlıurfa il merkezinin 17 km doğusunda Örencik köyü yakınlarında yer alan Göbeklitepe’de 12.000 yıl önce yerleşik hayata geçen bu dönem insanların inançlarını yansıtan çeşitli hayvan figürleri ve insan kabartmalarına rastlanmaktadır. Avcı ve toplayıcı toplumdan yerleşik topluma geçiş ile Neolitik tapınak alanı insanların belirli zamanlarda ve belirli aralıklarla bir araya geldikleri ve sosyalleştikleri bir yerdir. Göbeklitepe bulunana kadar İnsanoğlunun ilk tapınağı M.Ö. 4.000’lere dayanan Malta adasındaki tapınaklar olduğu sanılıyordu.

Kaynak: <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-233968/gobeklitepe-fotograflari.html>

Resim 3. Göbeklitepe, İnsanlığın ilk tapınağı. M.Ö. 12.000’ler

2.3. Sümer Yazısı

“Her şey Mezopotamya’da Dicle ve Fırat arasında başlamıştır. Basra körfezi’nden Bağdat’a uzanan bu Ortadoğu bölgesi, M.Ö. 4000 – M.Ö. 2000 yılları arasında güneyde Sümer, kuzeyde de Akad ülkeleri arasında paylaşılmaktaydı. (Jean, 2018:12).” Mezopotamya’da ortaya çıkan diğer uygarlıkların temelini Sümerler atmıştır. Yaklaşık 35 büyük şehir ve kasabadan oluşan Sümer’lerde Yazı dil, tıp, astronomi, fal, büyü gibi kavramlar öne çıkmıştır. Şu anda günümüz toplumlarının kullandığı Yılbaşı ağacı süsleme, evlilik yüzüğü ve nazar boncuğu da ilk Sümerler’de rastlanır. Bir sümer şehri olan Uruk kentinde büyük tapınağın bulunduğu yerde keşfedilen ilk kil tabletlerin üzerinde tahıl çuvalları ve büyükbaş hayvanların listesi yer almaktadır. Çivi yazılı tabletleri 1,6x1,6 cm - 36x33 cm aralığında farklılık göstermektedir. “İlk yazılı göstergeler ziraat hesaplarından oluşmaktadır. Elimizdeki başka tabletler sümerlerin toplum düzeni hakkında bilgi verir. Örneğin Lagaş tapınağının dini cemaatinde 18 fırıncı, 31 bira imalatçısı, 7 köle ve 1 demircinin çalıştığını bu tabletlerden öğreniyoruz (Jean, 2018:13).”

Gılgamış Destanı

Tarihin en eski yazılı destanıdır. 56 adet kil tablete Akad çivi yazısı ile yazılmıştır. Tarihte bilinen en eski medeniyet olan Sümerlerin yaşayışları hakkında bilgi vermektedir. Uruk Kralı Gılgamış’ın ölümsüzlüğü arayışının öyküsü de anlatılmaktadır. Gılgamış Destanı’nın en önemli özelliklerinden biri de, Nuh “Tufan”ının üç semavi dinin kitaplarında (küçük değişimlerle) aynen yer almasıdır.

Resim 4. Gılgamış Destanı M.Ö. 2700 civarı

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/13/Tablet_V_of_the_Epic_of_Gilgamesh.jpg/640px-Tablet_V_of_the_Epic_of_Gilgamesh.jpg

Kaynak: https://www.atlasdergisi.com/arsiv/files/book/50/50_1441362362Wde.jpg

Resim 5. Sümer Tableti, M.Ö. 3000 civarı

* Sümer dilinde yazılmış ve “Dünyadaki ilk aşk şiiri” olarak bilinen şiir ya da o dönemin şarkı sözlü kil tableti, İstanbul Arkeoloji Müzesi

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1									dingir (tanrı)
2									ki (toprak)
3									lu (erkek)
4									mi (kadın)
5									kur (dağ, ülke)
6									geme (kadın köle)
7									sag (insan)
8									ka (ağız)
9									ninda (besin)
10									ku (beslenmek)
11									a (su)
12									nag (içmek)
13									gub (gitmek)
14									musen (kuş)
15									ku (balık)
16									gu (sığır)
17									ab (inek)
18									se (buğday)

Kaynak: <https://cellcode.us/quotes/how-read-sumerian-cuneiform.html>

Şekil 1. Sümer yazısının kökeninden gelen piktogram örnekleri

'a	b	g	h	d	h
w	z	h	t	y	k
ş	l	m	d	n	z
s	'	p	ş	q	r
t	g	t	'i	'u	s ₂

Kaynak: <https://cellcode.us/quotes/how-read-sumerian-cuneiform.html>

Şekil 2. Çivi yazısı alfabesi

M.Ö. 3000’lerde 1000 civarında kullanılan gösterge sadece nesneleri ya da varlıkları ifade ediyordu. Göstergeler konuşulan dilin sözcüklerini ifade etmeye başladıklarında 600e kadar inmiş ve neslelerin yerine sesi ifade eden göstergeler alfabenin temelleri oluşturmuştur. Irmak ve sulak topraklara hakim bu medeniyette bataklık ve kil yataklarından oluşturulan tabletler *stylus* adı verilen kamış ve tahtadan yapılan üçgen biçimli, ucu oyulmuş ve yuvarlak uçlu kalemler yöntemiyle tabletler yazılarak kurutulup saklanıyordu. Ayrıca rulo biçiminde ve taş oyularak oluşturulan kalıplarla metinler kil üzerinde çoğaltılabiliyordu.

Kil tablerlerde sütunlar yatay çizgilerle ayrı paragraflara ayrılırdı. Tabletin sonunda iki karşılıklı iki çizgi çizilerek arada *kolofon* adı verilen özet bölümünün yer aldığı boş bir bölüm oluşturulurdu. *Kolofonda* özet bilginin yanı sıra tabletin kaçınıcı tablet olduğu ve kâtibin adı yer alırdı. Çivi yazısı kilden başka taş, (kaya) altın, gümüş, tunç, kurşun gibi metaller üzerine olabildiği gibi tahta ve fildişi tabletlerin üzerine de uygulanmıştır. Ayrıca çivi yazısı Sümerce, Akadca, Eblaca, Elamca, Hititçe, Hurice, Urartuca, Eski Persçe ve Uragit dilinde kullanılmıştır. Hammurabi kanunları M.Ö. 1760 civarında Mezapotamya’da ortaya çıkan tarihin en eski ve en iyi korunmuş yazılı kanunlarıdır. Yaklaşık iki metrelik silindirik bir taşın üstüne çivi yazısı ile yazılmış olan kanunlar tam 282 maddedir. M.Ö. 1365’te yapılan Kadeş Antlaşması da kil tablet üzerine kazılıdır.

Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/cuneiform-law/media/146555/152965>

Resim 6. Akadca dilinde çivi yazısı ile yazılmış Hammurabi Kanunu, (detay)
M.Ö. 1760, Louvre Müzesi

2.4. Fenike Yazısı ve Alfabenin Doğuşu

M.Ö. 2000’lerde Sami dillerine mensup bir Akdeniz uygarlığı olan Fenikeliler her ses için bir sembol kullanarak sesleri birleştirip kelimeleri oluşturdular. *Akrofonik* denilen bu sistemde kelimelerin birleşmesi ile değil seslerin birlikte kullanımı ile oluşan kelimeler cümleleri oluşturuyordu. Deniz ticareti ile uğraşan Fenikelilerin Alfabenin mükemmel hale gelmesi ile ticareti daha da kolaylaştırmıştır. Bu yeni alfabe sistemini ticaret ağları ile bir çok medeniyete ulaştırmış, sembollerin ve resim yazılarının anlatım ve aktarım serüvenini kolay anlaşılır bir sistem ile farklı bir boyuta taşımıştır. Önce İyonya aracılığıyla Yunanistan’a geçen alfabe burada sesli harfleri de alarak Yunun (Grek) alfabesini oluşturmuştur.

𐤀	'aleph	[ʾ]	𐤁	lamedh	[l]
𐤂	beth	[b]	𐤃	mem	[m]
𐤄	gimmel	[g]	𐤅	nun	[n]
𐤆	daleth	[d]	𐤇	samekh	[s]
𐤈	he	[h]	𐤉	'ayin	[ʿ]
𐤊	waw	[w]	𐤋	pe	[p]
𐤌	zayin	[z]	𐤍	tsade	[ʃ]
𐤎	heth	[ħ]	𐤏	qoph	[q]
𐤐	teth	[t]	𐤑	reš	[r]
𐤒	yodh	[y]	𐤓	šin	[ʃ]
𐤔	kaph	[k]	𐤕	taw	[t]

Kaynak: <http://www.ancientscripts.com/phoenician.html>

Şekil 3. Fenike Alfabeti

2.5. Mısır Yazısı

Dünya tarihinde en eski medeniyetlerden biri de Mısır'dır. Afrikanın kuzeydoğusunda alır. Nil nehrinin beslediği tarımsal nüfusa bu bereketli topraklar M.Ö. 5000 yılından beri Nil nehri boyunca farklı yerleşkelerde varlıklarını sürdürmekteydiler. M.Ö. 3000'li yıllarda tek bir hükümdar yönetiminde bir devlet kurdular ve bu devlet 3000 yıl kadar varlığını sürdürdü. Bilim, tıp ve astronomi ilimlerinde çağdaşlarına göre çok ileri bir seviyedeydiler. M.Ö. 3000'lerde Mezopotamya'nın çivi yazısı sistemine benzer *hiyegrogrif* Hieros (Kutsal) + Glypho (Yazıt) bir yazı sistemi geliştirdiler. Bazı tarihçilerin yazı sistemini Sümerler'den aldığını söylese de işaretlerin ve işaretlerin kullanma biçimlerindeki farklılık her iki yazı sisteminin birbirinden farklı geliştiğini göstermektedir.

Mısırlılar kullandıkları hem sesçil hem de *ideografik* karakterlerle kullandıkları bu yazı sisteminin kutsal olduğuna inanıyorlardı. Hiyeroglif yazı sistemini Mayalar, Hititler ve ve Aztekler de kullanmaktaydı. Hiyeroglif yazısında 700 civarında işaret kullanılırdı ve binlerce yıl bu sistem neredeyse hiç değişmedi. Çok karmaşık olan bu sistemin okunması ve öğrenilmesi çok zordu. Bu yüzden okumayı ve yazmayı herkes bilmezdi. Hiyeroglifleri yazıcı denen ve özel yetiştirilen kişiler yazardı. Yazıcılar toplumda güç ve saygınlık kazanıyordu. Sarayda ve tapınaklarda görevlendiriliyor vergi alınmıyordu.

Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/hieroglyph/media/265009/118144>

Resim 7. Mısır'daki Kom Ombo Tapınağı üzerindeki hiyeroglifler

*M.Ö. 2. Yüzyıl, (Hiyeroglif yazılarında hükümdarların adı kartuş içinde yazılırdı)

“Hiyeroglif yazısı hem de sağdan hem sola soldan sağa yazılırdı. Yazıdaki insan ya da hayvan yüzleri sola dönükse, soldan sağa, eğer yüzler sağa dönükse de sağdan sola okunurdu. *Hiyeratik*. Mısırlılar günlük yaşamlarında daha kolay ve hızlı yazılan hiyeratiği kullanmaya başladı”. (Bilim ve Teknik, Kasım 2008, s.69).

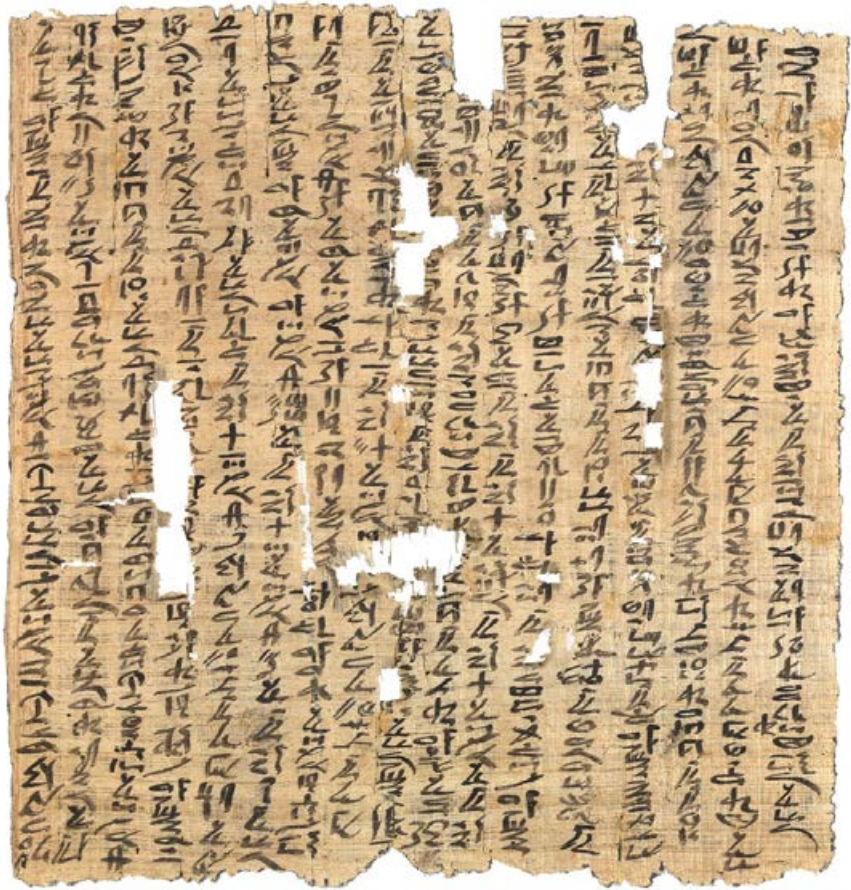
Mısırlı rahip ve kâtipler tarafından kullanılan orijinal sistem olan Hieratik ve halkın kullandığı basitleştirilmiş sistem olan Demotik’tir.” (Lesley&Roy Adkins, 2002).

Bilim adamları hiyeroglifin çözülmesi üzerine 1800’lerin başına kadar uğraştılar. Napolyon’un Mısır’ı işgali yıllarında bir liman kenti olan Reşit’te (Rosetta) Saint Julien kalesinin genişletilmesi için yapılan temizlikler sırasında 114cmx72cmx 28 cm boyutlarında koyu mavi gri bir taş bulundu. Rosetta Stone adı verilen bu taş Mısır’ın 285. firavunu V. Ptolemy (Ptolemaios) tarafından M.Ö. 196’da yönetimin sallantıda olması sebebiyle kendi yönetiminin propagandası için yaptırılmıştı. Rosetta Taşını özel kılan ise üzerinde metnin üç farklı şekilde yazılmış olmasıydı. Rahiplerin tarzıyla (Hiyeroglif), Halkın diliyle (Demotik), ve yönetimin resmi diliyle (Eski Yunanca). Rosetta Taşı Champollion tarafından deşifre edilmiş ve Eski Yunanca’yı bilenlen dilbilimciler sayesinde gizem açığa çıkmış ve bilinmeyen bu dil açığa çıkmış oldu.

Hieratik : Hiyerogliflerin el yazısı hali olarak düşünülmelidir. Katipler ve rahipler tarafından kayıt tutmak için M.S. 300’e kadar kullanılmıştır.

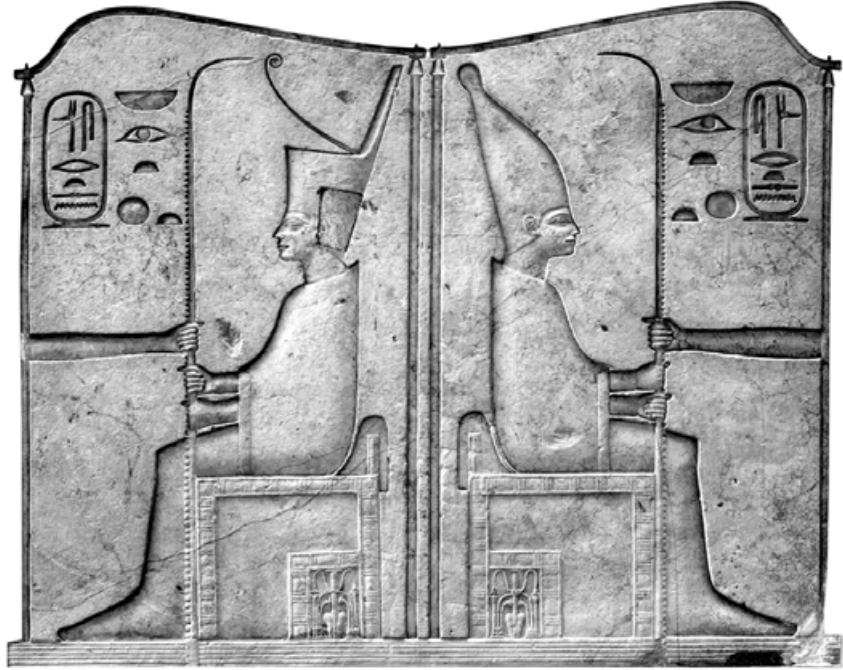
Demotik : Çizimlerin daha basit olduğu demotik (Yunanca demos - halk kelimesinden gelir) günlük yazışmalarda halk tarafından kullanılmıştır.

Koptik : Hristiyan Mısırlıların (Kıpti) Yunan alfabesine yaptıkları 6 harflik ilaveyle oluşan yazı. Kıpti Kilisesi tarafından hâlâ kullanılır.

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/22.3.516/>

Resim 8. Heqanakht Mektubu I, Papirus üzerine 28.4x27.1 cm.
Metropolitan Museum, ABD M.Ö. 1961

Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/hieroglyph/media/265009/115573>

Resim 9. Mısır hiyeroglifleri, Kral III. Sesostris (solda)
Kahire Müzesi M.Ö. 1870

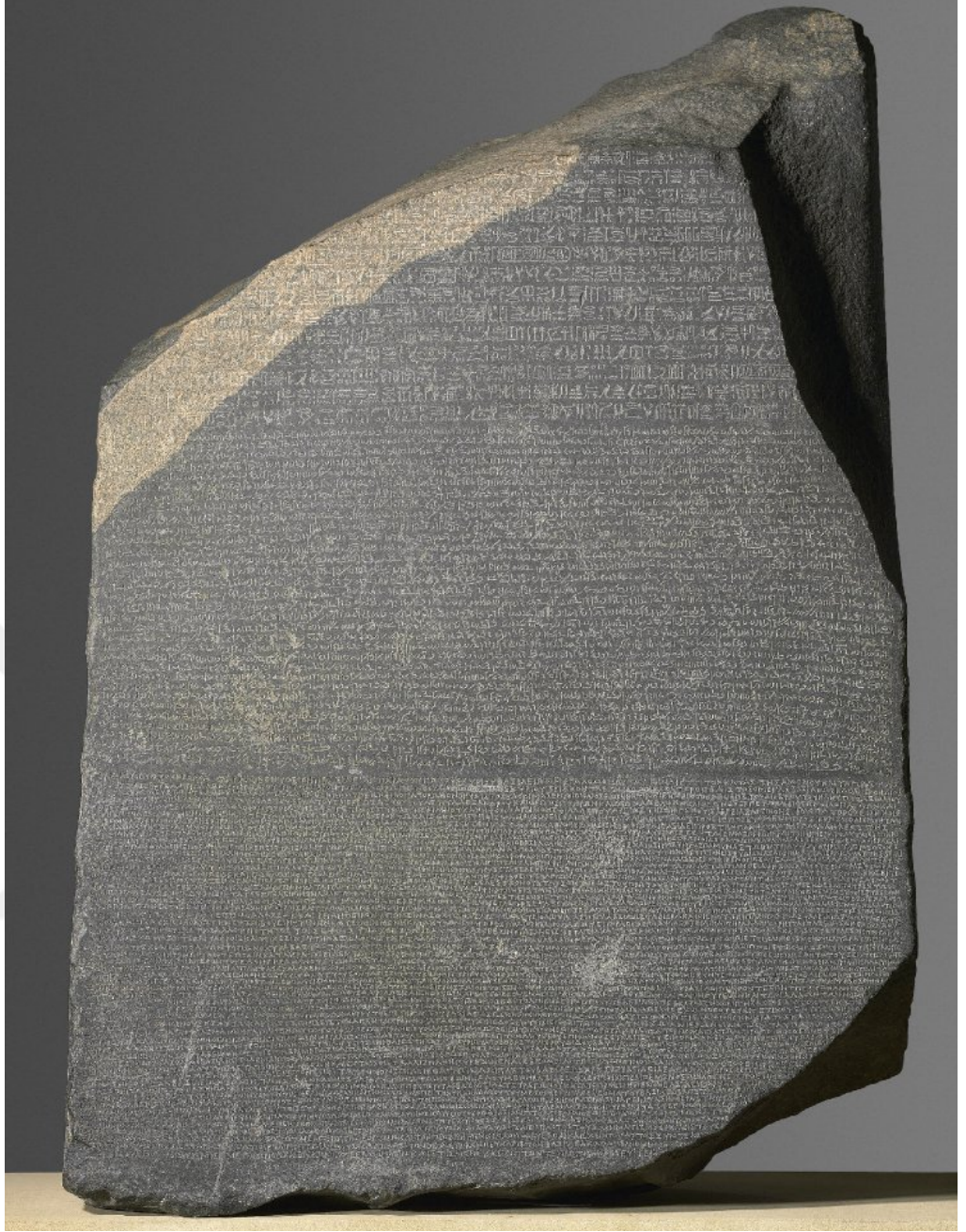
Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/hieroglyphic-writing/media/265021/113948>

Resim 10. Demotik yazıtlı *Ostrakon* yazıtlı Mısır'da bir Kopt Kilisesi Çeşmesi'nin Kopça, (Demotik) Arapça yazıtı M.Ö. 1200'ler

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/14.2.7/>

Resim 11. Gatekeeper Maati *Stelası* 59x36,3x8 cm.
(Metin büyük ölçüde cenaze formülleri içermektedir.)
Metropolitan Museum, ABD. M.Ö. 2051

Kaynak: https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetid=16456004&objectid=117631&partid=1

Resim 12. Rosetta Taşı (M.Ö. 196)

* Rosetta taşı hiyeroglif yazısının esrarını çözen taş olarak tarihe geçmiştir, 1798’de Napolyon’un mısır seferi sırasında, Fransız askeri olan Pierre-François Bouchard’ın kale yapımı için araştırma yaparken keşfettiği Rosetta taşı adını M.S.800 lerde Harun Reşit’in kurduğu sahil kasabasından almaktadır. M.Ö. 196 yılında yapıldığı tahmin edilen bu taş üç mısır tapınağına gönderilmek üzere üç dilde yazılmıştır. 760 kg ağırlığında 114x72 cm ebadındadır.

2.6. Çin Yazısı

Çin yazısı resim yazısından türeyen çeşitli *piktogram* ve *logogramlardan* oluşan bir kelime yazısıdır ve M.Ö. 2500 yıllarına kadar dayanmaktadır. Çin yazısında her gösterge bir kavramı ifade eder ve yaklaşık 50.000 kadar gösterge vardır. “Bu göstergelerin her biri kendi başına bir kelimedir. Bazıları eski oldukları için artık kullanılmazlar. Fakat hepsi diğer kelimelerin oluşumunda rol oynar. Bir gösterge diğer bir göstergenin içerisinde yer alabilir. (Faulman, 2018, s.48).” Çince karakterleri Japonca ve Korece, yazılmasında kullanılan simgesel grafikleri içermektedir.

“1898-1899 yıllarında Sarı ırmağının bir kolunun taşması sonucunda ortaya çıkan kaplumbağa kabuklarının ve geyiklerin kürek kemikleri çok daha aydınlatıcıdır. Çin yazısının bilinen en eski izleri bu parçalar üzerinde yer almaktadır. (Jean, 2018:46).” Çin imparatorları yazının korunmasına çok önem verdiler ve bunu yazı biçimini destekleyen yasalarla korumaya çalıştılar. Çin yazısı M.Ö. 300’lerde fırça kullanılmaya başlanmasıyla yazı daha hızlı yazılmaya ve daha estetik bir görünüm elde edildi. Çin Kaligrafisinde fırça kullanımı günümüzde önemli bir yere sahiptir.

Arkaik	Zhuanshu (Qin Hanedanlığı)	Geleneksel karakterler	Pinyin	Anlamı
		人	rén	insan
		女	nǚ	kadın
		子	zǐ	çocuk
		日	rì	güneş
		月	yuè	ay
		山	shān	dağ
		川	chuān	nehir
		水	shuǐ	su
		雨	yǔ	yağmur
		竹	zhú	bambu
		木	mù	tahta
		馬	mǎ	at
		鳥	niǎo	kuş
		龜	guī	kaplumbağa

Kaynak: <http://tr.academiachina.org/cince-karakterlerin-tarihi-gelisim-sureci/>

Şekil 4. Çin karakterlerinin tarihsel gelişimi

Sin (kalp) kelimesinin 36 farklı yazı türü ile yazılışı:

			
26	17	8	a
			
27	18	9	b
			
28	19	10	1
			
29	20	11	2
			
30	21	12	3
			
31	22	13	4
			
32	23	14	5
			
c	24	15	6
			
d	25	16	7

a) Yü'nün yazıtından

b) Çin Paleograflar tarafından restore edilmiş şekli

Mukden şehri için yazılmış methiyeden alınma 32 yazı türünden örnekler

1. Yü-tšu-tşwan: Değerli taşlar yazısı
 2. Tsi-tse-tşwan: Harika yazı
 3. Ta-tşwan: Büyük yazı
 4. Syao-tşwan: Küçük yazı
 5. Şan-fa-ta-tşwan: Ulu mekânlar yazısı
 6. Fan-şu-tşwan: Mezar taşları ve evlenme anlaşmaları yazısı
 7. Swi-şu-tşwan: Saygı yazısı
 8. Lyeu-ye-tşwan: Söğüt yaprağı yazısı
 9. Tao-hyai-tşwan: Hyai yaprağı yazısı
 10. Tsoan-şu-tşwan: Yıldız yazısı
 11. Tşe-in-tşwan: Mutluluk bitkileri yazısı
 12. Pi-lo-tşwan: Şeffaf yazı
 13. Tşwi-lu-tşwan: Çiy damlası yazısı
 14. Luñ-tşao-tşwan: Ejderha pençesi yazısı
 15. Tşwi-yun-tşwan: Bulut yazısı
 16. Ko-teu-şu: Kuyruksuz kurbağa yazısı
 17. Nyao-ki-tşwan: Solucan yazısı
 18. Tiao-tşun-tşwan: Kuş izi yazısı
 19. Lin-şu: Hayvan kralı yazısı
 20. Ku-teu-tşwan: Kuğu başı yazısı
 21. Nyao-şu: Kuş yazısı
 22. Lwan-fuñ-tşwan: Anka kuşu yazısı
 23. Kwei-şu: Kaplumbağa yazısı
 24. Luñ-tşwan: Ejderha yazısı
 25. Tsien-tao-tşwan: Makas yazısı
 26. İri-lo-tşwan: Püskül yazısı
 27. Sien-tşen-tşwan: Asılı iğneler yazısı
 28. Tşu-tşwan: Büyülmüş ağaç dalları yazısı
 29. Kin-tşwo-tşwan: Altın eğeler yazısı
 30. Ko-fu-tşwan: Çift yazı
 31. Fei-pe-şu: Beyaz sürü yazısı
 32. Tşun-tiñ-tşwan: Çanlar ve vazolar yazısı
- c) Kyañ-şu: Hakiki yazı
- d) Tşhao-şu: Bütü yazısı

Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.48

Şekil 5. Kalp yazısının çince 36 farklı yazımı

2.7. Yunan Yazısı

Yunan yazılarının kökleri Fenike alfabesine dayanır. Latin ve Kiril alfabelerinin atasıdır. İlk olarak M.Ö. 9. Yüzyıl sonlarındakullanılmaya başlanmıştır. Yunan yazılarında yalnızca sessiz harfler bulunuyordu. Ünlüleri yazıya geçirmek için ünlü harfleri temsil eden bir çok yazıyı Aram alfabesinden almışlardır. “Satırlar, yazıtlarda genellikle soldan sağa doğru kullanılırken bazen de “*boustrophedon*” şeklinde soldan sağa, sağdan sola doğru ve tekrar dönerek kullanılmıştır. Yazıtlar zaman zaman aşağıdan yukarıya doğru yazılmıştır. Son olarak yazının soldna sağa doğru kullanımı egemen olmuştur. Miladi takvimin ilk zamanlarında yazıtlarda kullanılan ve matbaacılığın keşfine kadar kitap yazısı olarak da işlev gören *majiskül* yazı türü dışında, bir *onsiyal* yazı türü ve bir işlek yazı türü gelişti. Bu işlek yazı eşzamanlı veya daha önce Mısır papirüs belgelerinde kullanılmıştır. 9. Yüzyıldan beri onsiyal yazıdan *miniskül* yazıya geçiş görülmektedir. (Faulman, 2018, s.267).”

Bilim, sanat, Astronomi, tıp, felsefe gibi alanlarda çok ilerlemiş olan yunan medeniyeti günümüz bilimlerine de bir çok bilimsel gösterge kazandırmıştır. Yunan Alfabesi yedisi ünlü, on beşi ünsüz, ikisi ise birleşik yirmi dört harften oluşur. **Küçük Harfler:** α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω

Büyük Harfler: Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Kaynak: <https://www.sutori.com/story/ancient-greek-timeline--rmgGFvH6UYWeUUHhBTDQWWwB>

Resim 13. Yunan Alfabesi ile yazılmış taş levha M.Ö. 750 civarı

ESKİ YUNAN YAZISI

Euböa*	Böotia	Lokris	Tesalya	Lakonia	Arkadhia	Eleia	Akhaia Kolonileri	Değer
Α ΔΑΑ	▷Α▷Α	Α Α Δ	Α▷Α	▷ΑΑ	ΑΑΑ	ΑΑΑ	ΔΑΑΑ	a
Β Β Β	Β Β	Β		Β		Β	Β	b
Γ Γ Α	Α Γ	Γ < C	Γ	Α	< C	<	Ι	g
▷ΔΔ	▷ΔΔ	▷	▷	ΔΔ	Δ▷Δ	▷	Δ▷Δ	d
Ε Ε Ε	Ε Ε Ε Ε	Ε Ε Ε Ε	Ε Ε	Ε Ε	Ε Ε	Ε	Ε Ε Ε Ε	e, ei
	Ε Ε	Ε Α	Ε	Ε	Ε	Ε	Ε Ε	f
Ζ	Ζ	Ζ Ζ						dz
Η	Θ Η	Η		Θ	Θ		Η	e, h
Θ Θ Θ	Θ Θ Θ	Θ Θ	Θ Θ	Θ Θ	Θ	Θ	Θ Θ Θ	th
Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι Ι Ι	i
Κ Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	k
Λ Λ Λ	Λ	Λ Λ	Λ	Λ	Λ Λ	Λ Λ	Λ Λ	l
Μ Μ Μ	Μ Μ	Μ Μ	Μ	Μ	Μ	Μ Μ	Μ	m
Ν Ν Ν	Ν Ν	Ν Ν	Ν	Ν Ν	Ν	Ν	Ν	n
Ο Ο Ο	Ο Θ Ο	Ο Ο	Ο Ο	Ο	Ο	Ο Ο	Ο Ο Ο	o, u
Π Π	Π > Η	Π	> Π	Π Π	Π Π	Π Π	Π Λ	p
		Ϝ			Ϝ		Ϝ	q
Ρ Ρ Ρ	Ρ Ρ Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ	Ρ Ρ Ρ	Ρ Ρ	Ρ	Ρ Ρ	r
Σ Σ Σ Σ	Σ Σ Σ	Σ	Σ	Σ Σ Σ Σ	Σ Σ	Σ Σ	Μ	s
Τ	Τ Ι	Τ	Τ	Τ	Τ	Τ	Τ Τ	t
Υ Υ	Υ Ρ Υ	Υ	Υ	Υ Υ Υ	Υ	Υ	Υ Ρ Υ	ü
Ϙ	Ϙ	Ϙ		Χ	Ϙ	Χ	Ϙ	ks
Φ	Φ Ϙ Φ	Φ Φ	Φ Φ	Φ		Φ	Φ	ph
Ψ Υ	Ψ Ϙ Ψ	Ψ	Ψ	Ψ Υ	Ψ	Ψ Υ	Ψ	kh
		Ϟ			Ϟ Ϟ			ps

Rakamlar: Ι 1, ΙΙ 2, ΙΙΙ 3, ΙΙΙΙ 4, Π (πέντε) 5, ΠΙ 6, ΠΙΙ 7, ΠΙΙΙ 8, ΠΙΙΙΙ 9, Δ (δέξα) 10,

ΔΔ 20, Α 50, Η (ἑξατον) 100, Χ (χιλ.τοι) 1000, Μ (μύριοι) 10000.

Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.170

Şekil 6. Eski Yunan Yazısı

YUNAN MATBAA YAZISI

Ad	Antiqua	Italik	Değer	Rakam	Ad	Antiqua	Italik	Değer	Rakam
<i>Alpha</i>	A α	A α	a	1	<i>Ny</i>	N ν	N ν	n	50
<i>Beta</i>	B β	B β	b	2	<i>Ksi</i>	Ξ ξ	Ξ ξ	ks	60
<i>Gamma</i>	Γ γ	Γ γ	g	3	<i>Omikron</i>	O ο	O ο	ö	70
<i>Delta</i>	Δ δ	Δ δ	d	4	<i>Pi</i>	Π π	Π π	p	80
<i>Epsilon</i>	E ε	E ε	e	5	<i>Rho</i>	P ρ	P ρ	r	100
<i>Zeta</i>	Z ζ	Z ζ	dz	7	<i>Sigma</i>	Σ σ ς	Σ σ ς	s	200
<i>Eta</i>	H η	H η	ē	8	<i>Tau</i>	T τ	T τ	t	300
<i>Theta</i>	Θ ς θ	Θ ς θ	th	9	<i>Ypsilon</i>	Υ υ	Υ υ	ü	400
<i>Iota</i>	I ι	I ι	i	10	<i>Phi</i>	Φ φ	Φ φ	ph	500
<i>Kappa</i>	K κ	K κ	k	20	<i>Khi</i>	X χ	X χ	kh	600
<i>Lambda</i>	Λ λ	Λ λ	l	30	<i>Psi</i>	Ψ ψ	Ψ ψ	ps	700
<i>My</i>	M μ	M μ	m	40	<i>Omega</i>	Ω ω	Ω ω	ō	800

Diftonglar: αι, αυ, ει, ευ, ηυ, οι, ου, υι, ωυ; eski: αηϜ, yerine: αι, ηι, ωι.

Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.171

Şekil 7. Yunan matbaa yazısı

Kaynak: <https://www.birmingham.ac.uk/Images/Collections/CadburyRL/bhamq/quran.jpg>

Resim 14. Eski Yunanca kutsal yazılar, M.Ö. 3. Yüzyıl

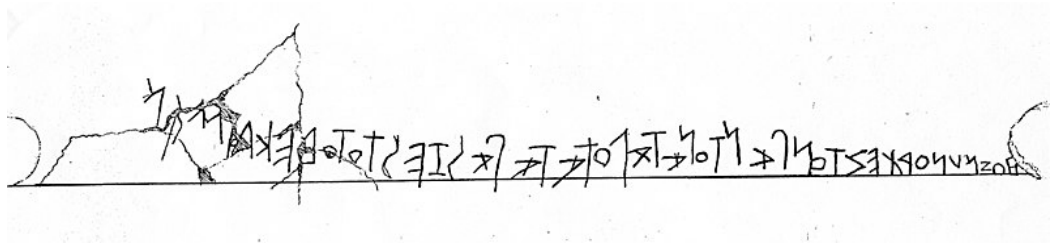
Kaynak: <https://www.namuseum.gr/en/collection/geometriki-periodos-3/>

Resim 15. Geometrik trefoil ağızlı oinokhoe, Dipylon yazıtı.

Yunan alfabesinin kullanımının bilinen en eski dört örneğinden biri. M.Ö.740

Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi

*

(Dipylon yazıt yazılı kısa metin olan antik Yunan seramik kap (*Oenochoe*). MÖ 740. Yunan alfabesinin kullanımının bilinen en eski (veya en eskilerinden biri) olmasıyla ünlüdür. Metin bir şarap sürahi üzerine kazınmıştır. 1871 yılında Dipylon Mezarlığı kazılarında bulunmuştur. Çevirisi şu şekildedir: “Şimdi bütün bu dansçılardan hangisi en hassas (güzel) şekilde oynuyor? Ona bu”)

2.9. Latin (Roma) Alfabeti

Latin Alfabeti Roma'lıların M.Ö. 7. Yüzyılda Yunan alfabetini örnek almasıyla oluşmuştur. Latin harfleri M.Ö. 5. Yüzyılda Batı Yunan alfabetinden 4 harfi çıkartarak Etrüks alfabetinden F ve S harflerini almıştır. M.Ö. 3. Yüzyılda Doğu Yunan alfabetinden Z iel Y harflerini alarak G harfini icat etti ve 21. Yüzyıla değin kullanılan son hali şekillenmiş oldu. Roma Alfabeti dünyada en çok kullanılan alfabedir. Roma tarafından Latince yazmak için kullanılan alfabedir. Latin alfabetinde 23 harf bulunur. Yazılar genellikle günümüz modern alfabetinin temeli olan Fenike alfabetinden türeyen Eski Yunan alfabetine benzer. “İtalya’da halkların her biri kendi alfabetine sahipti. Bu alfabeler arasında akraba olmalarına rağmen, göstergelerinin şekillerinden fazla benzerliğe rastlanmıyordu. Roma diğer İtalyan halklarını yenilgiye uğrattığında, bütün yazı türlerinin yerini Romen yazısı aldı. Zenginleşen, sanata ve bilime çok değer veren Roma, böylece İtalya’nın ruhani merkezi haline geldi. Romen yazısı, daha sonra Batı Roma Hristiyan kilisesinin yazısı olarak İncil’le birlikte bütün Batı Avrupa’ya yayıldı, “dinsizlerin yazısı ve nefret uyandırıcı büyü işaretleri” olarak tanımlanan Run yazısının gerilemesine sebep oldu. (Faulman, 2018, s.191).” “Latince, gayet bükümlü ve değişken bir dildir. Bu özelliği, onun Roma’nın fetihleri döneminden sonraki ilk yüzyıllar içinde birçok dille kaynaşmasına ve etkisini yaymasına neden olmuştur. (Gordon, 2007, s.10).”

Modern Latin	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Early Latin	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Early Greek	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Phoenician	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Early Aramaic	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Nabataean	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Early Arabic	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

Kaynak: <https://www.quora.com/What-Is-the-Latin-Alphabet>

Şekil 8. Fenike, Yunan ve Latin harflerinin gelişim tablosu

Y P X Y T S Q P M 7 0 田 4 7 J x | ⊗ 田 I 1 3 D 1 8 A
CH PH Š U T S R Q Š P O S N M L K I T H H Z V E D C B A

Resim 16. Marsiliana Tablet Abecedarium, M.Ö. 7. Yüzyıl civarı

30

Roma çevresindeki yazıtlar M.Ö. 7. Yüzyılda görölmeye başlar. Roma'nın 35 km doğusunda yer alan antik Praeneste antik bölgesinde yapılan kazılarda bulunan altın *fibula* (toka) Roma'da bulunan en eski Latince kaynakları arasında gösterilmektedir. Fibulanın üzerine işlenmiş Latince yazıtta şöyle yazmaktadır: "MANIOS MED FHE FHAKED NVMARIOS", tercümesi "Manius beni Numerius için yaptı." Anlamına gelmektedir. (Sacks, 2003: 77-79)

MANIOS MED FHE FHAKED NVMARIOS

Kaynak: <http://www.museociviltabeniculturali.it/eventi-mostre/item/150-verba-volant-scripta-manent.html>

Resim 17. Praeneste Fibula M.Ö. 7. Yüzyıl
National Museum of Prehistory and Ethnography "Luigi Pigorini"
Roma'da bulunan en eski Latince kaynaklardan biri

ESKİ İTALİK DİLLERİN YAZILARI

Değer	Etrüsk	Umbria	Oskça	Falisci	Messapia	Romen	
						Eski	Yeni
a	𐌆 𐌇 𐌈	𐌒	𐌒	𐌑	𐌆 𐌇	𐌆 𐌇 𐌆 𐌇	A
b		𐌖	𐌖		𐌖	𐌖 𐌖	B
g	𐌄 𐌅)		>	𐌄 𐌄	𐌄	< 𐌄	C
d			𐌑	𐌄	𐌄	𐌄	D
e	𐌔 𐌕 𐌖	𐌔	𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	E
v, f	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	F
dz	𐌔 𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	Z
χ	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	H
θ	𐌔 𐌔 𐌔	𐌔			𐌔		
i	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔	𐌔	𐌔	I
k	> 𐌔	𐌔	𐌔		𐌔	𐌔	K
l	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔 𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	L
m	𐌔 𐌔 𐌔 𐌔	𐌔 𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	M
n	𐌔 𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	N
o				𐌔	𐌔	𐌔	O
p	𐌔 𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	P
q						𐌔	Q
r	𐌔 𐌔 𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	R
s	𐌔 𐌔 𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	S
t	𐌔 𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	T
u	𐌔 𐌔 𐌔	𐌔	𐌔	𐌔		𐌔	V
ph	𐌔 𐌔						
ks	𐌔			𐌔	𐌔	𐌔	X
f	𐌔 (𐌔	𐌔	𐌔				
rs		𐌔					
ie		𐌔	𐌔				

Rakamlar

Etrüsk: I 1, 𐌆 𐌇 5, 𐌔 𐌔 10, 𐌔 𐌔 50, 𐌔 100, 𐌔 1000.

Romen: I 1, II 2, III 3, IV (IIII) 4, V 5, VI 6, VII 7, VIII (IIX) 8, IX 9, X 10, XI 11, XIV 14, XV 15, XIX 19, XX 20, XXIV 24, XXX 30, XL 40, L 50, LX 60, LXX 70, LXXX 80, LXXXIX 89, XC 90, C 100, CC 200, D 500, CIO, M 1000, MDCCCLXXXVIII 1878.

Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.192

Şekil 9. Etrüsk'ten Romen Yazısına geçiş süreci, Latin harflerin son hali ve Romen rakamları

2.8. Arap Yazıları

Arap yazıları dünyada en yaygın kullanılan yazı türlerinden biridir. Günümüzde halen kullanılan Arap ve İbrani yazılarının kökeni aynıdır. M.S.200-M.S.400 yılları arasında Fenike Alfabesinden türemiş olan Nebati yazısından gelişmiştir. Arap yazısı sağdan sola doğru yazılır. 28 ünsüzün 22 tanesi Nebati alfabesinden geçerken şekil değişikliğine uğramış sesler olup Arapçaya özgü 6 ses eklenerek alfabenin ıslahı yoluna gidilmiştir. “İlk Arap yazıtlarının M.S. 512-513 tarihli oldukları da kesindir. Öte yandan İslam peygamberi Hz. Muhammed 622 yılında Mekke’den Medine’ye hicret ettiği tarih hicri takvimin de başlangıcı olmuştur. Müslümanların kutsal kitabı Kur’an’ın ilk metinleri Hz. Muhammed’e bundan on yıl önce indirilmiş ve 650 yılına doğru Arap yazısına çevrilmiştir. Bir başka deyişle, bu yazı İslam dininden kısa bir süre önce bulunmuş, ama İslam’ın hızlı ve beklenmedik yayılışı sonucunda (dilden daha çok yazı) bütün dünyaya yayılmıştır. İslam’ın fethettiği bölgelerde Kuzey Afrika’da, Anadolu’da Hindistan ve Doğu Çin’de de bu yazı benimsenecektir. (Faulman, 2018, s.56).”

Kaynak: <https://www.birmingham.ac.uk/Images/Collections/CadburyRL/bhamq/quran.jpg>

Resim 18. Birmingham Üniversitesinin kütüphanesinde tesadüfen bulunan Kuran sayfaları, M.S. 568-645

ARAPÇA NESHÎ YAZI

Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer	Ad	Sonda	Ortada	Başta	İzole	Değer
Elif	ا			ا	'a	Ta	ط	ط	ط	ط	d
Be	ب	ب	ب	ب	b	Tza	ظ	ظ	ظ	ظ	ð
Te	ت	ت	ت	ت	t	³ Ain	ع	ع	ع	ع	ʒ
θe	ث	ث	ث	ث	θ	Fain	خ	خ	خ	خ	ɣ
Džim	ج	ج	ج	ج	dž	Fe	ف	ف	ف	ف	f
Hha	ح	ح	ح	ح	h	Qaf	ق	ق	ق	ق	q
Kha	خ	خ	خ	خ	χ	Kef	ك	ك	ك	ك	k
Dal	د			د	d	Lam	ل	ل	ل	ل	l
Dzal	ذ			ذ	ð	Mim	م	م	م	م	m
Re	ر			ر	r	Nun	ن	ن	ن	ن	n
Ze	ز			ز	z	He	ه	ه	ه	ه	h
Sin	س	س	س	س	s		ة			ة	t
Šin	ش	ش	ش	ش	š	Waw	و			و	w
Sad	ص	ص	ص	ص	ṣ	Ye	ي	ي	ي	ي	y
Zad	ض	ض	ض	ض	z	Lam-elif	لا			لا	la

Bileşik göstergeler

Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer	Göst.	Değer
ت ب	bm	ت ه	th	ث ي	θy	ك ا	ka	م ج	mdž
ت م	tm	ت ه	θh	ن ي	ny	ك ل	kl	م م	mm
ت م	θm	ن ه	nh	ي ي	yy	ك م	km	ن م	nmdž
ن م	nm	ي ه	yh	ف ي	fy	ل ج	ldž	س ج	sdž
ي م	ym	ب ي	by	ق ي	qy	ل م	lm	س م	sm
ه ب	bh	ت ي	ty	ق م	qm	ل ه	lh	س ه	sh

Kaynak: Faulman, Yazı Kitabı, V. Basım, 2018, s.101

Şekil 11. Arapça Nesih Yazı

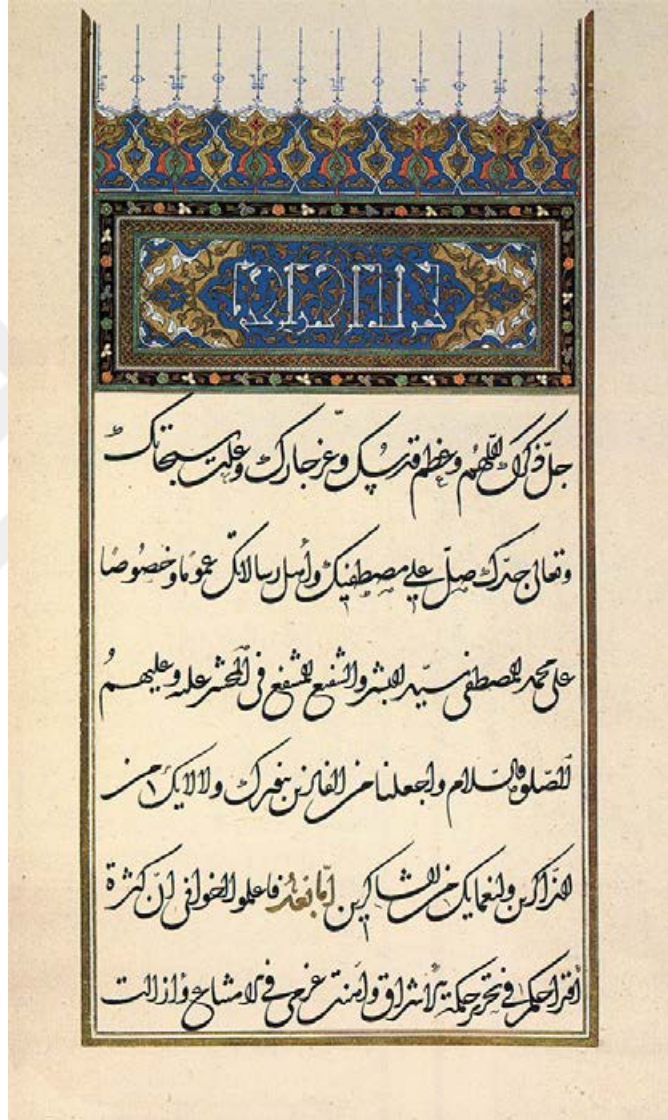
Kûfî yazı: Adını Kufe şehrinden almıştır. Büyük, kalın ve geniş bir yazıdır. Düzenli, köşeli, dik ve yatay harflerle geometrik çizgilere dayanır. Kur'an metninin açık, güzel ve iri harflerle, yanlış okumaya ve tahrife sebebiyet veremeyecek şekilde yazılması, ilahi kelimelerin muhafazası ve gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılması gerektiğinden bu yazı üslubu benimsenmiştir. "Çağdaş araştırmacılar, kûfî yazısının tarih içinde ve çeşitli bölgelerde görülen tarzlarını tanımlamak için mesâhif kûfisi, Fâtımî kûfisi, Eyyûbî kûfisi, Memlûk kûfisi, Endülûs kûfisi gibi sınıflandırmalar yapmışlardır (İslam Ansiklopedisi, C.26, S.343)."

Kaynak: <http://www.asia.si.edu/collections/zoom/F1930.62.jpg>

Resim 19. Kûfî yazısıyla yazılmış bir Kur'an sayfası, 8.- 9. yüzyıl dolayları. (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 23)

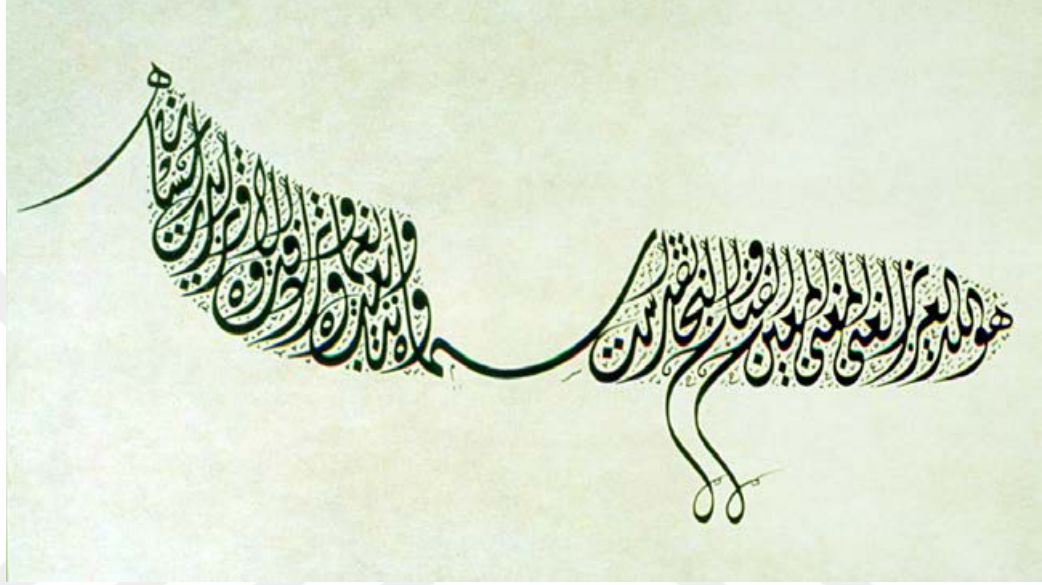
Ta'lik : İranlılar tarafından kullanılan Rık'a ve tekvki' yazılarından geliştirilmiş bir yazı çeşididir. Bu yazı türünde çok işlek formlar kullanılır. Sözlükte asılmak, askıya alınmak anlamına gelmektedir. Ta'lik hattı, VII. (XIII.) yüzyıldan itibaren yeni bir yazı türü olarak kendini göstermeye ve resmî divanlarda kullanılmaya başlanmıştır. “Ta'lik yazanlar hükümdarların ve dinî merkezlerin emrindeki kâtiplerdir. Bu kâtipler yazılarını edebî ve sanatlı ifadeyle kaleme almakta tecrübeli “ta'lik-nüvis”lerdir (İslam Ansiklopedisi, c.39, s.507).”

Kaynak: <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/39/talik--hat-1.jpg>

Resim 21. Seyyidî Mustafa Münşî'nin 1477 tarihinde Fâtih Sultan Mehmed'in kütüphanesi için istinsah ettiği *Hikmetü'l-işrâk* adlı eserin unvan sayfası. (TSMK, III. Ahmed, nr. 3267)

Dîvânî : Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Humayun'da alınan kararlar, yazışma, ferman, berat, hüküm, nişan gibi resmi yazılar Dîvânî hatla yazılırdı. Dîvân'ın yazısıdır. Nesîh türünün çok hareketli biçimidir. "İstanbul'da Matrakçı Nasuh, Baba (Bâlî) Yûsuf, Amasya'da II. Bayezid'in malî işlerine bakan Tâcî Bey, Acem üslûbunu değiştirerek divanî yazısının kaidelerini ortaya koyan ve bu yazıyı güzelleştiren hattatların öncüleri olarak kabul edilmektedir (İslam Ansiklopedisi, c:9, s.445)."

Kaynak: <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/9/divani-2.jpg>

Resim 22. Kâmil Akdik'in esmâ-i hüsnâdan bazı isimlerle yazdığı celî-divanî levha. 1920. (İslâm Kültür Mirâsında Hat San'atı, İstanbul 1992, lv. nr. 158)

Sülûs veya Reyhânî : Nesîh yazıyı da Arabistan'da yaydığı sanılan Ri-han'dan alır Yazıtlarla kitap başlıklarında kullanılan girift harflerle yazılan bir tür Arap *Fraktur* yazısıdır. Ayrıca Osmanlı sultanlarının imzaları (tuğra) bu yazı türü ile yazılmıştır. Bu imza beş parmağı açılmış bir el figürünü simgeler.

Sülûs yazı, harflerin 1/3 ve 2/3 oranları esas tutularak yazılan bir yazı olmuştur. 2/3 düz, 1/3 u yuvarlak şeklinde izah edilmiştir. Sülûs hattının harflerinde hep bu oran korunmuştur (Kütükoğlu, 1994, s. 56).” Cel-i Sülûs, Sülûs-ü Mesenna olarak sınıflandırılır.

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/sulus>

Resim 23. Sâmi Efendi'nin celî sülüs levhası, 1910, (Süleyman Berk arşivi)

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/sulus>

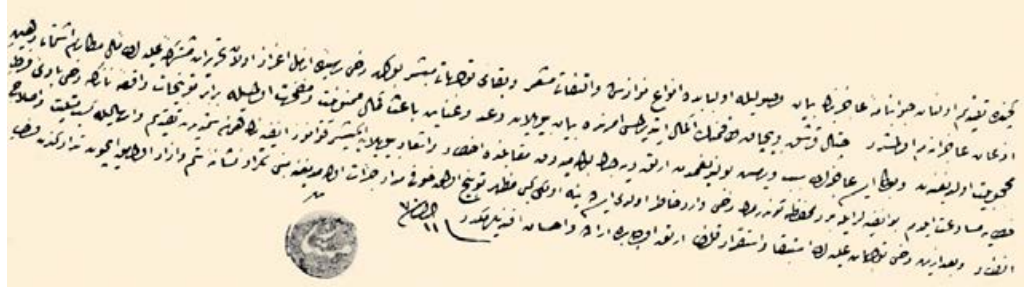
Resim 24. Abdülkadir Şükrü Efendi'nin sülüs-nesih kıtası

(İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, AY, nr. 6504)

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/karahisari-ahmed-semseddin>
Resim 25. Karahisârî'nin muhakkak, sülüs ve nesih hatlarla yazdığı En'âm sûresinden bir sayfa 1500'ler (TİEM, nr. 1443) 29,4x20,4, 1554

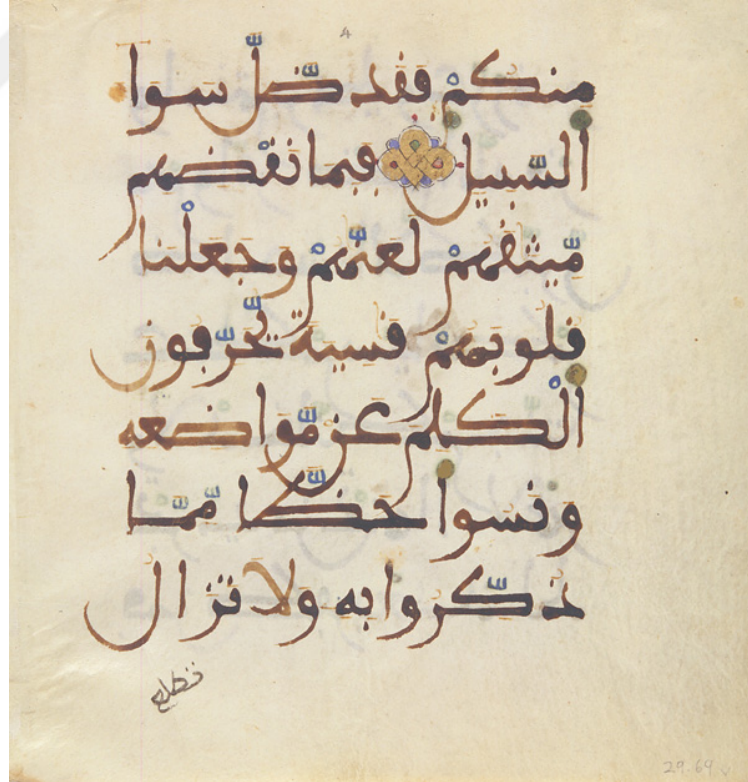
Rik'a : Araplar ve Türkler'in işlek yazı türüdür. Özel yazışmalarda ve faturalarda kullanılan bu yazı Nesîh yazı türünün değişikliğe uğramış bir biçimidir. Çabuk, kolay yazma ve okuma ihtiyacından doğmuş kalemın tabii akışına göre uygun divani özellikler taşıyan bir yazı türüdür.

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/rika--osmanli>

Resim 26. Mümtaz Efendi'nin rik'a yazısı (1860'lar)
(İbnülemin Mahmud Kemal Koleksiyonu)

Mağribi: Kuzey Afrika'da Nesîh yazının yerine kullanılan Kûfî ve Kar-matî yazılarına benzerlik gösteren bir yazı tarzıdır. (Faulman, 2018, s.96).” İspanya'da ve özellikle Endülüs'te, günümüzde Fas ve Cezayir'de kullanılmaktadır.

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91cGxvYWQud2lraW1lZGlhLm9yZy93aWtpcGVkaWEvY29tbW9ucy8zLzM1L01hZ2hyaWJpX3NjcmlwdF9zdXJhXzUuanBn>

Resim 27. 13. yüzyılda Mağribî yazı türü ile yazılmış Kur'an
(Maide Suresi 12.-13. Ayetler) 16.5x15.5 cm, 12-13. Yüzyıllar

Kaynak: Semerkand Şah-ı Zinde Yapıları, 14. Yüzyıl
Resim 28. Touman Aka Türbesi – 1405 (Semerkand)

Kaynak: <http://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=asc&file-Name=198/asc&recNum=0&itemLink=D?asc&bib:12:/temp/~intl&Dote:>

Resim 29. Tâlîk ve Nesîh tekniği ile yazılmış İcazetnâme

Ali Raif Efendi'nin 1791 tarihli icazeti

3. AVRUPA’DA YAZI FORMLARININ GELİŞİMİ

3.1. Roma Kapital Yazısı (İmperial Capitals) (M.Ö. 1. Yüzyıl)

Büyük harf yazımı olan kapital yazıya en fazla kitabe ve yazıtlarda rastlanmakla beraber el yazılarında da kullanılmıştır. Günümüz yazı karakterlerinin temelini oluşturur. Roma Kapitaller başları geniş alınır, harflerin orta kısımları ise uzun ve ince alınırdı. Bir fırça ile yazılır daha sonra kesik uçlu bir metal ve çekiç ile taş üstüne oyulurdu.

Kaynak: http://www.trajans-column.org/?page_id=208

Resim 30. Trajan sütunu için yapılan orijinal yazıt. Roma Roma dönemi M.S. 113

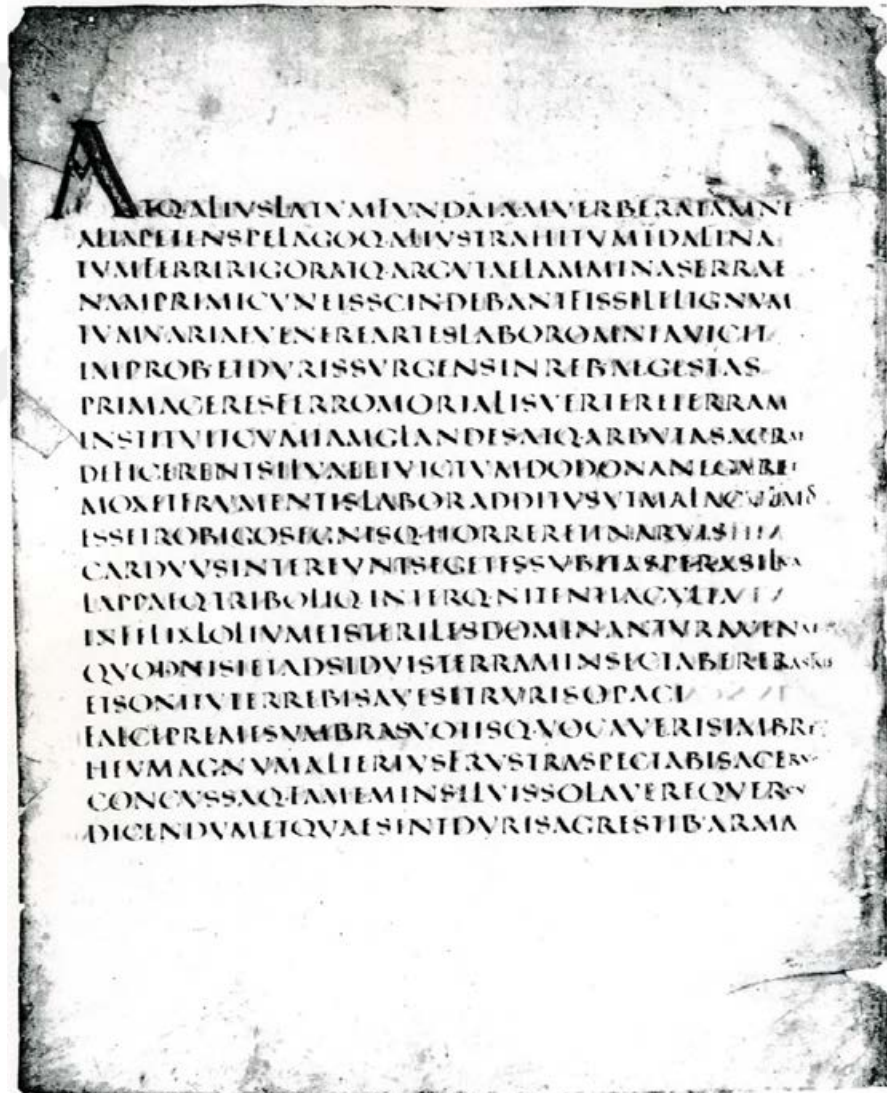

Kaynak: <http://www.darwincountry.org/explore/003361.html?ImageID=2045&Page=42&sid=>

Resim 30.1 Roma dönemi M.S. 129-130, Verulamium Forum Yazıtı, (detay) Shrewbury Müzesi ve Sanat Galerisi

3.2. Kapitalis Kuadrata (Square Capitals), (M.S. 3-4. Yüzyıl)

Romalılar yazıyı sadece kitabe yazılarında değil, günlük hayatta ve ticarette de farklı karakter ve biçimlerde kullandılar. Roman kapitallerinden sonra ilk geliştirilen yazı formlarındandı. *Papirüs*, balmumundan yapılan tahta levha veya kumaş üzerine kamış kalem ve *stilus* denen çubuklar ile yazılırdı. Kapitalis Kuadrata her bir harf bir kare içerisinde sığabilecek şekildeydi. “Kapital yazısı bu daha hafif olan malzemeler ile yazıla yazıla değişikliklere uğramıştır. Bu değişimde ilk farklı karakter olarak Kapitalis Kuadrata belirir (M. S.3-4.yy.)” (Selamet, 1995:16).”

Kaynak: <http://faculty.goucher.edu/eng241/Capitalis%20Quad.jpg>

Resim 31. Vergilius Augusteus sive Dionysianus

Kapitalis Kuadrata yazısı örneği, Vatican Library. 4.Yüzyıl

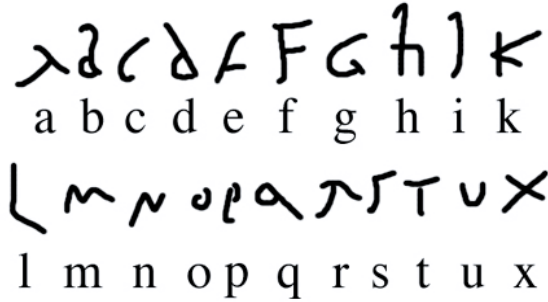
3.3. Eski Roma Kursiv Yazısı (Antique Cursiv Roman) (M.S. 1-3. Yüzyıl)

Günlük hayatta yazının yaygınlaşması ile beraber çabuk yazılabilen büyük harflerle yazıldığı halde alt ve üst uzantıları olan el yazısına benzeyen yazı karakteridir. Kursiv yazılarda yazılan yazılar hafif eğikleşmiştir.

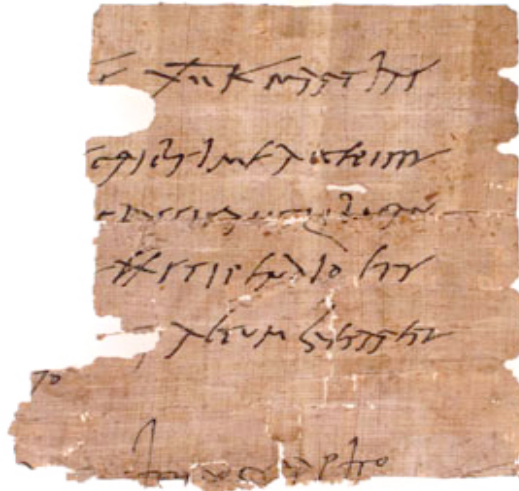

Kaynak: https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetId=33854001&objectId=1362732&partId=1

Resim 32. Eski Roma Kursiv Yazısı ile yazılan bir doğum günü davetiyesi
Vindolanda Claudia Severa, British Museum M.S. 105

Şekil 12. Eski Roma Kursiv yazısı karakteri ve karşılıkları olan harfler

Kaynak: <https://www.lib.umich.edu/reading/4301/intro.html>

Resim 33. Papirüs üstüne Roma Kursiv yazı ile yazılmış bir sözleşme M.S. 2. Yüzyıl

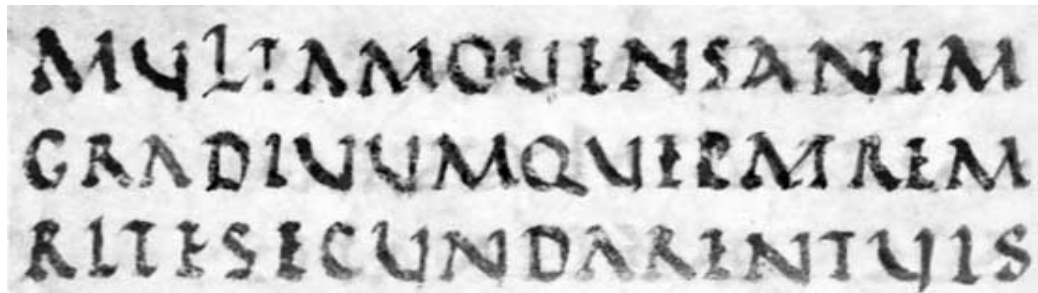
3.4. Rustik Kapitaler (Rustic Capitals) (M.S. 1-5. Yüzyıl)

Taş yüzeylerine ve kağıtlar üzerine yazılabilen bu yazının yazımında daha çok ince uçlu fırça kullanılırdı. Diğer yazılardan farklı olarak seriflerinin süslü olmasıdır. Dikey çizgiler cılız, yatay çizgileri güçlü bir yazı türüdür. Devlet ve de halk yazısı olarak kullanıldı. Roma'nın yıkılışına kadar en çok kullanılan yazı şekliydi.

Kaynak: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1613

Resim 34. Vergilius Romanus, 5. Yüzyıldan kalma el yazması eser
Parşömen Folyo,. Vatican Library

Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/rustic-capital>

Resim 35. Rustik Kapital yazı, M.S. 4. Yüzyıl civarı

3.5. Roma Unsiyaller (Uncial Script (Onsiyal) (M.S. 3. – MS. 9. Yüzyıl):

Kapital yazı türünün daha yuvarlak formu bir tarzıdır. Kare Kapital olarak da bilinir genellikle taş oymalarında kullanılırdı. bir **uncial**'in (Romalı-lar **inç** ölçü birimine **uncial** adı veriyorlar) 2 kılavuz çizgisi arasına yazılan bu harfleri kullandılar. Latince ve Yunanca bi çok el yazması eser bu karakterle yazılmıştır. 8. Yüzyılın sonlarına doğru kitap isimleri ve yazı başlıkları şeklinde kullanılmaya başlandı. "Romanın İrlanda harflerinden esinlenerek buldukları bir yazıdır. Bir anlamda unsiyaller bitişik Roma Capital yazı tipinin daha artırılmış hali olarak görülebilir. Unsiyallerin ortaya çıktığı dönemlerde, Roma İmparator-luğu'nun Hristiyanlığı kabul etmesi nedeniyle bu tip yazılar pek çok Hristiyan dini yazısının ana karakterini oluşturmuştur. Bu nedenle uncial forma dayanan birçok yazı biçimi Avrupa'ya yayılır (Lawther, 1991:12)."

Kaynak: <https://www.bl.uk/collection-items/vespasian-psalter>

Resim 36. Vespasian Psalter, Kral David Müzisyenleri ile birlikte.

Uncial yazı formu örneği, Mezmur 7. - 8.Yüzyıllar arası, British Library

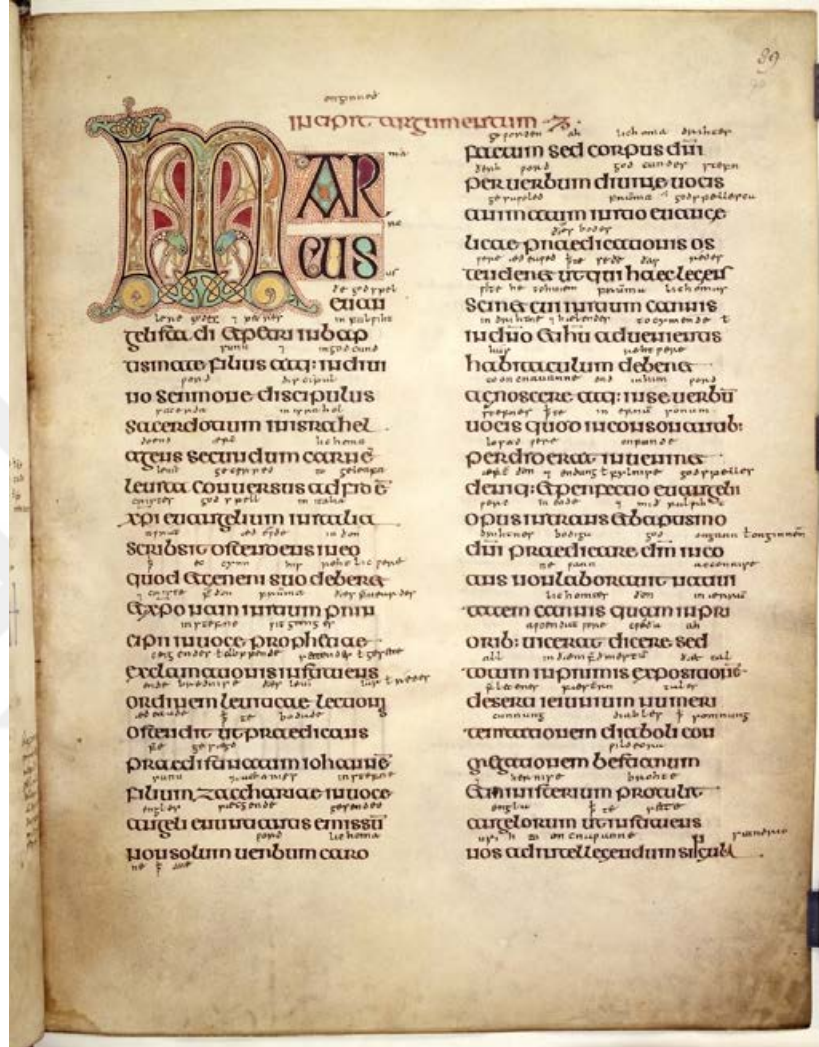
PLAMORINDEORIUS
SIGNAPROFERRIUM
RENTDUCERENIGU

Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/uncial/media/1/614047/111072>

Resim 37. Unsial yazı, M.S. 5. Yüzyıl civarı

3.5.1. Yarı Unsiyaller (Half-Uncial Script), (M.S. 3. – MS. 4. Yüzyıl):

Yarı Unsiyaller küçük harf forumlarından oluşmaktadır. Uncial yazı stilinden daha kolay ve hızlı yazılmaktaydı. 3. ve 4. Yüzyıllar arasında kullanılmış olup 8. Yüzyıla kadar özellikle kilise mektuplarında yoğunlukla görülmektedir.

Kaynak: <https://www.bl.uk/collection-items/lindisfarne-gospels>
Resim 38. Lindisfarne İncil. yarı uncial, British Library

Uncial

ADEHMFPSNLR

Half uncial

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/uncial/media/1/614047/146101>

Resim 39. Unsiyal, ve yarı unsiyal harfler M.S. 4. Yüzyıl civarı

3.5.2. Karolenj Küçük Harf Yazıları (M.S. 8. – MS. 11. Yüzyıl):

Karolenj Rönesansı olarak da adlandırılan bu dönemde Avrupa için çok yararlı değişiklikler yapıldı. Dışarıdan en donanımlı bilginler getirilmiş, Manastırlarda yazma eserlerin çoğaltılmasına önem verilmişti. Karolenj *müstensihler* klasik metinleri az zamanda daha hızlı ve daha çok yazmak için Karolenj Miniskülü denen yazım stilini geliştirdiler. Bu yazı stili Roma Yarı Unsiyallerinin daha gelişmiş formlarından oluşuyordu ve baş harfleri büyük yazılıyordu. Metinler Latince yazılıyordu. Orta çağda kitapları yazanlara farklı isimler veriliyordu. “*Antiquarii*”, sıradan yazarlar için “*Librarii*”, ya da “*Scriptores*” denilirdi. Süslü yazı ve insiyalleri yazanlara “*İlluminatör*”, resmî belgeler üzerinde çalışan yazıcılara ise “*Notarius*” denilirdi. Tüm yazıcılar aynı yazı karakterini yazma konusunda eğitilmişlerdi. “Karolenj döneminde “Karolenj Minskü” adı verilen yeni bir yazı tipi sayesinde rahipler ve keşişler klasik eserleri çoğaltmıştır. Bu eserler aynı zaman da 16.yy’daki asıl Rönesans’ın da temel taşı olmuştur. (Matthew, Kılıçbay, 1998, s. 47.).” Bu yazı formu günümüzde kullanılan modern yazı biçiminin temelini oluşturmuştur.

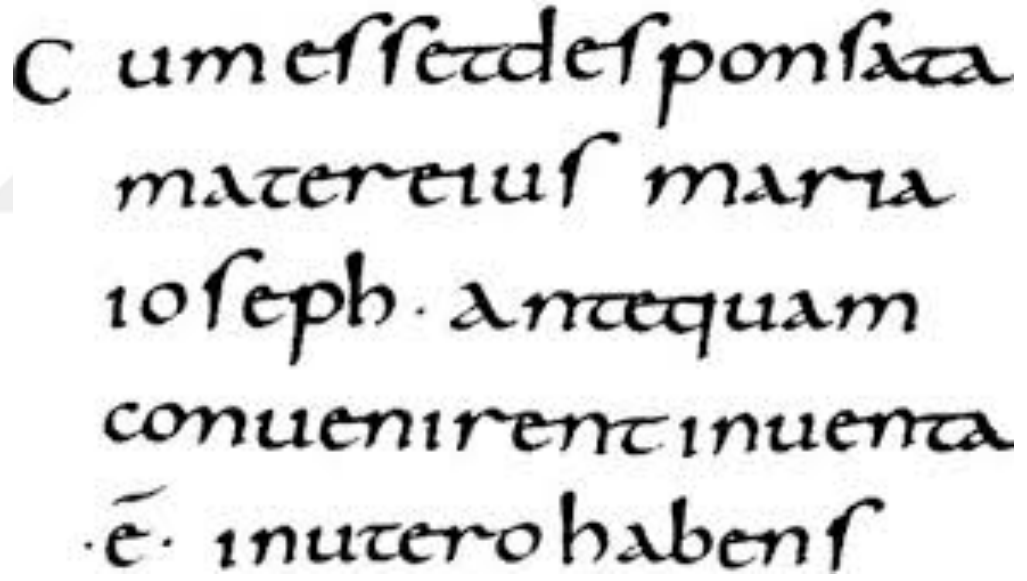
Kaynak: <http://www.scrinium.org/en-us/Commission/Vatican-Apostolic-Library/the-life-of-matilda-of-canossa>

Resim 40. Karolenj Minuskül ile yazılmış “The Life of Mathilda of Canossa”. (Canossalı Mathilda’nın Hayatı) 1052

Karolenj miniskülü'nün belirgin özellikleri şu şekilde sıralanabilir.

- İyi biçimlendirilmiş küçük harflerden oluşmaktadır.
- Cümle başlarında büyük harf, devamında küçük harf kullanımı.
- Kelimeler arasında boşluklar
- Standart noktalama
- Metnin cümlelere ve paragraflara bölünmesi

“Karolenj Antik 13. yy'da Hümanistik Antik ve kursivlere değişim göstermiştir. 14.yy.'da kitapların çoğaltılması, gelişen tahta baskı yöntemi ve 1443 yılında Gutenberg tarafından icat edilen baskı makinesiyle birlikte kolaylaştırıldı. El ile yazılan kitapların harfleri metalden dökülerek gerçekleştirilen hareketli kalıplarla basılan kitapların çoğaltılması gerçekleşmiş oldu. Eski antik ve Yeni Antik yazılar, Antik yazının başlıca temsilcileri sayılır. (Ganiz, 2004: 28).”

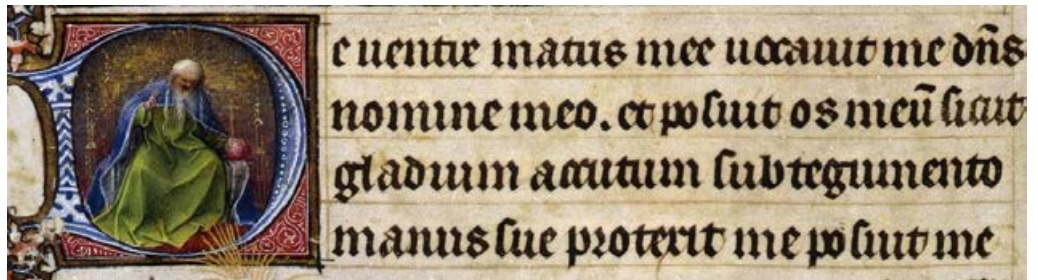
Cum esset desponsata
mater eius maria
ioseph. antequam
conuenirent inuenta
ē. in utero habens

Kaynak: <https://www.britannica.com/art/Carolingian-minuscule/media/1/96555/110765>

Resim 41. Karolenj minüskül yazı, M.S. 12. Yüzyıl

3.6. Gotik Yazılar (1200 - 1500)

Gotik Avrupa orta çağında kendine has bir sanat ve yazı şeklidir. Gotik kelimesi ilk kez Giorgio Vasari tarafından Roma'yı yıkan Gotlara özgü anlamında "aşağılayıcı" bir kelime olarak kullanılmıştır. Avrupada "Okumak ve yazmak belirli bir sınıfın tekelindeydi. Bu sınıfı da soylular ve rahipler oluşturmaktaydı. İncil ve benzeri gibi tanrıya adanan yazılı eserler manastırlarda yaşayan rahipler tarafından yazılır, çok titiz ve dikkatli bir şekilde kopyalanarak çoğaltılırdı. Bu eserlerin tipografik tasarımlarında yazılı metinlere eşlik eden resimler ve inisiyaller görkemli biçimde kullanılmaktaydı. 12. Yüz yıl süresince ekonomik, sanatsal ve kültürel gelişmelerin sonucunda kale ve manastırların yerini yavaş yavaş şehirler almaya başladı. Yazı sanatı da bu gelişim sürecinde değişikliğe uğramaya başladı. Dikey vurgu başlangıç ve bitişleri kırılırken harflerin gövdeleri de daralıp uzamaya ve birbirlerine daha yakın yazılmaya başlandı. Bu yeni ve değişik yazı türü Gotik Miniskülü olarak adlandırıldı (Ganiz, 2004:30).” Bu yazılar genellikle Gotik dönemde kullanılan ihtişamlı görünen yazı katakterleridir. Gotik dönemin etkisi her ne kadar 1500’lerde birse de bu yazıların etkisi 1700’lere kadar sürmüştür. Gotik dönem heykeltçilik, mimari, resim ve minyatürde kendisini göstermiştir. Varolanın kendini olduğunun daha üzerinde göstermesi şeklidir. Yazıdaki kaligrafik abartılar, Resimlerde abartılı figürler şeklindedir. Mimaride oval ve geçişli kubbelerin yerini sivri ve yüksek gösterişli kubbeler, mimaride yüz hatlarının derinliği ve izleyene verdiği derin duygu hissi şeklindedir. Gotik yazıda farklı eğim ve kavislerin kullanımı yazı çeşidini artırdı. Bunlardan en okunaklı olanı “Rotunda” Orta Avrupa’da yaygın olarak kullanıldı. 13. Yüzyıl en yaygın kullanımı oldu ve 17. Yüzyılın başlarında kullanımı azaldı.

Kaynak: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84496839/f20.item.r=Très+belles+Heures+de+Notre-Dame>

Resim 42. 14. Yüzyıl Ressamlarından, minyatürü bilinmeyen bir (yazı kesiti) Les Très Belles Heures de Notre Dame de Jean de Berry 1389.

3.6.1. Tekstura (12.- 15. Yüzyıl)

Roma yarı unsiyallerinden türeyen Carolingian yazısının ilkel gotik tarzıdır. Textura yazı stili taslağının önceden belirlenmesi gerekiyordu. Büyük harflere uyumludur. Harflerin saplarının bitiminde küçük uç vuruşları vardır ve yer yer gövdeden kopmalar görünür. 5-6 harflik kelime kullanımı yaygındır. Fransa ve batısından Avrupa'ya yayıldı.

Kaynak: <https://www.lancaster.ac.uk/users/yorkdoom/palweb/week12/ls10-14.htm>

Resim 43. Sir Geoffrey Luttrell'in Doğu İngiltere'de (Lincolnshire) *scriptorium*unda 1320 ve 1340 yılları arasında, Gotik Textura ile yazmış olduğu kitaptan bir kesit (lancaster Üniversitesi)

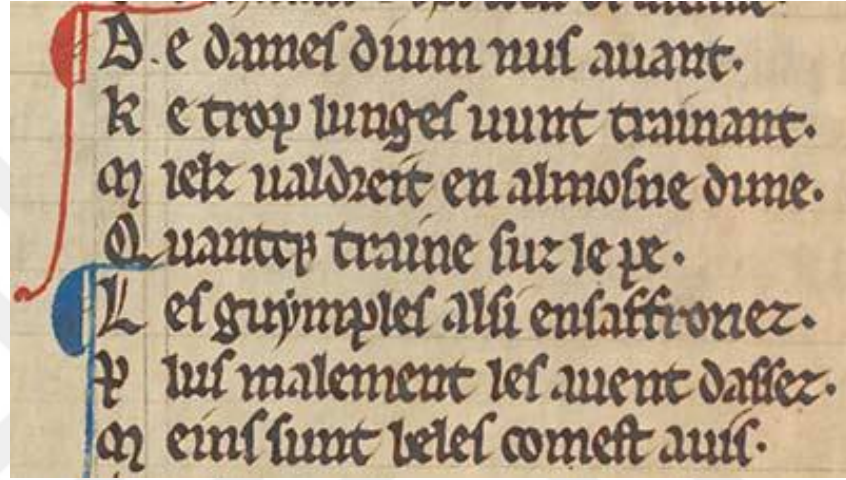

Kaynak: <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/14/gotik-7.jpg>

Resim 44. Gotik Tekstura

3.6.2. Rotunda (13. – 15. Yüzyıl)

13. ve 15. Yüzyıllar arasında Avrupa’da gotik etkisi yayılmıştı. İtalya gotik etkisine Beneventan yazı formunu kullanarak direniyordu. Avrupa’da halk yazısı olarak da daha çok Carolin Miniskülü kullanılması Gotik tarzı çağdaşlarından farklı bir biçim olan Rotunda’yı ortaya çıkardı. Hem büyük hem de küçük formları yaygın olarak kullanılabilen bir yazı türüdür. Gövde vuruşları düz ve tırnaksızdır. Boyut olarak kare formundadır.

Kaynak: <https://www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/researchguidance/medievaldocuments/handwritingstyles.aspx>

Resim 45. 1300’lerde yazılmış el yazması eser.

The University of Nottingham kütüphanesi (WLC / LM / 4'ten detay, f. 8v)

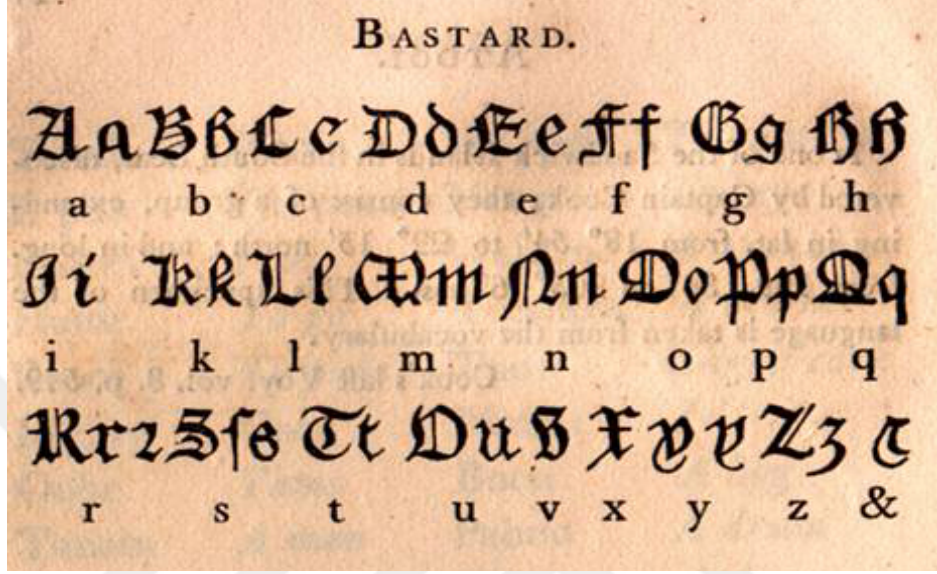
Rotunda

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91bi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZ-TpTY2hyaWZ0enVnX1JvdHVuZGEuc3Zn>

Resim 46. Manuel Strehl tarafından yazılan Rotunda kelimesinin kaligrafik yazımı

3.6.3. Alman Bastarda (14. – 15. Yüzyıl)

14. ve 15. Yüzyıllarda Fransa ve Almanya’da yaygın olarak kullanılan görkemli bir yazı türüdür. İlk Alman Bastarda tipi Gutenberg tarafından üretilmiştir. Hollanda’da William Caxton tarafından Bastardanın farklı bir türü kullanıldı.

Kaynak: <http://www.fromoldbooks.org/Fry-Pantographia/pages/p018/>

Resim 47. Bastarda *Pantografya*

	Textur	Rotunda	Schwa- bacher	Fraktur
a	ā	Ɱ	Ɱ	Ɱ
d	ḏ	ḏ	ḏ	ḏ
g	ḡ	ḡ	ḡ	ḡ
n	ṇ	ṇ	ṇ	ṇ
o	ṽ	ṽ	ṽ	ṽ
A	Ɀ	Ɀ	Ɀ	Ɀ
B	Ɱ	Ɱ	Ɱ	Ɱ
H	Ɱ	Ɱ	Ɱ	Ɱ
S	Ɱ	Ɱ	Ɱ	Ɱ

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91bi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZ-TpHZWJyb2NoZW5lX1NjaHJpZnRlbi5wbmc>

Şekil 13. Gotik yazı stiline gelişim evreleri. (12. -16. Yüzyıl)

3.6.4. Schwabacher (14. – 15. Yüzyıl)

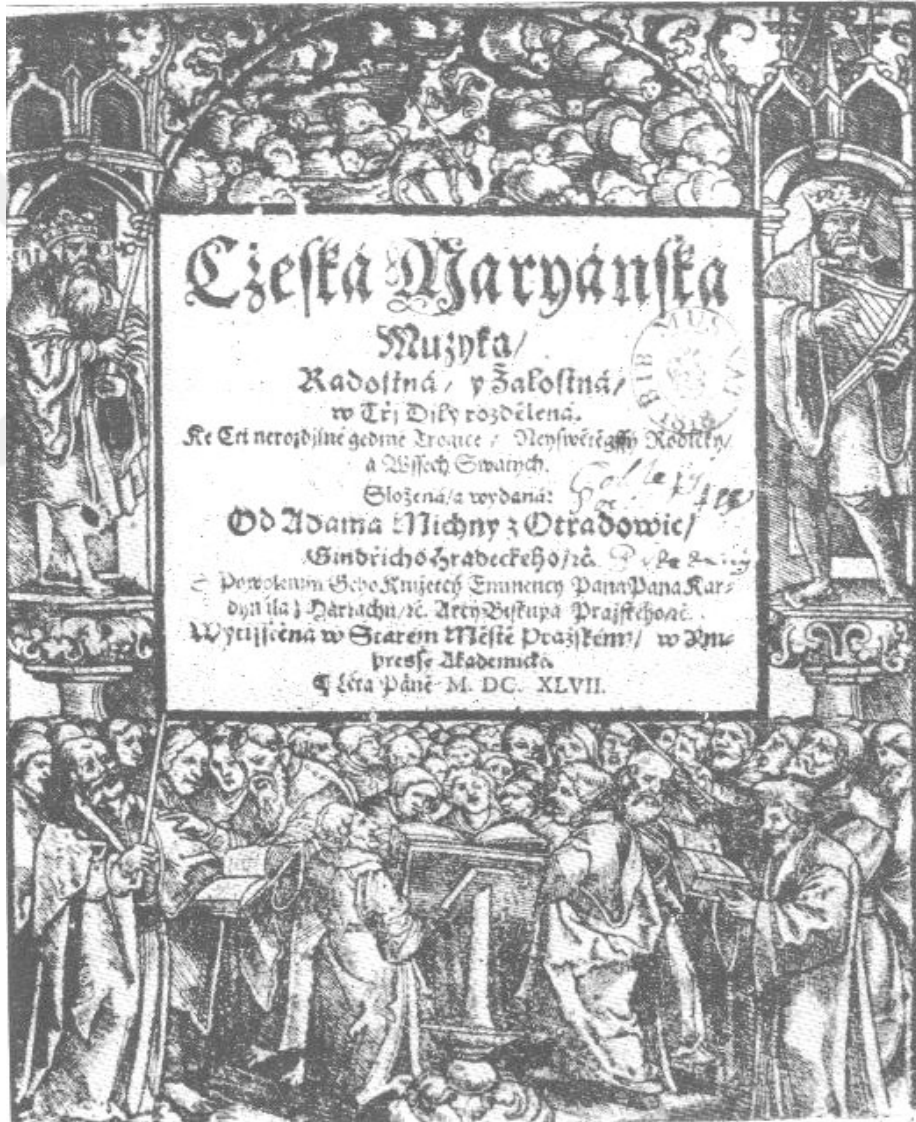
Almanya’da 14. Yüzyılın ortalarından itibaren Fraktur ile değiştirilinceye kadar en yaygın yazı tipi olarak kullanıldı. Genel görünümü itibariyle Fraktur yazı tipi ile benzerlik gösterir. Eski tip texturanın gelişmiş şeklidir ve Fraktur için temel formları oluşturmuş geniş yazı tipidir. Kaligrafik formların sıklıkla kullanıldığı bu yazı tipinin evreleri Fraktur ile son şeklini alacaktır.

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Schedel_erfurt.jpg
Resim 48. Hartmann Schedel’in Nurenberg Chronic’i 1493.

3.6.5. Fraktur (15. Yüzyıl)

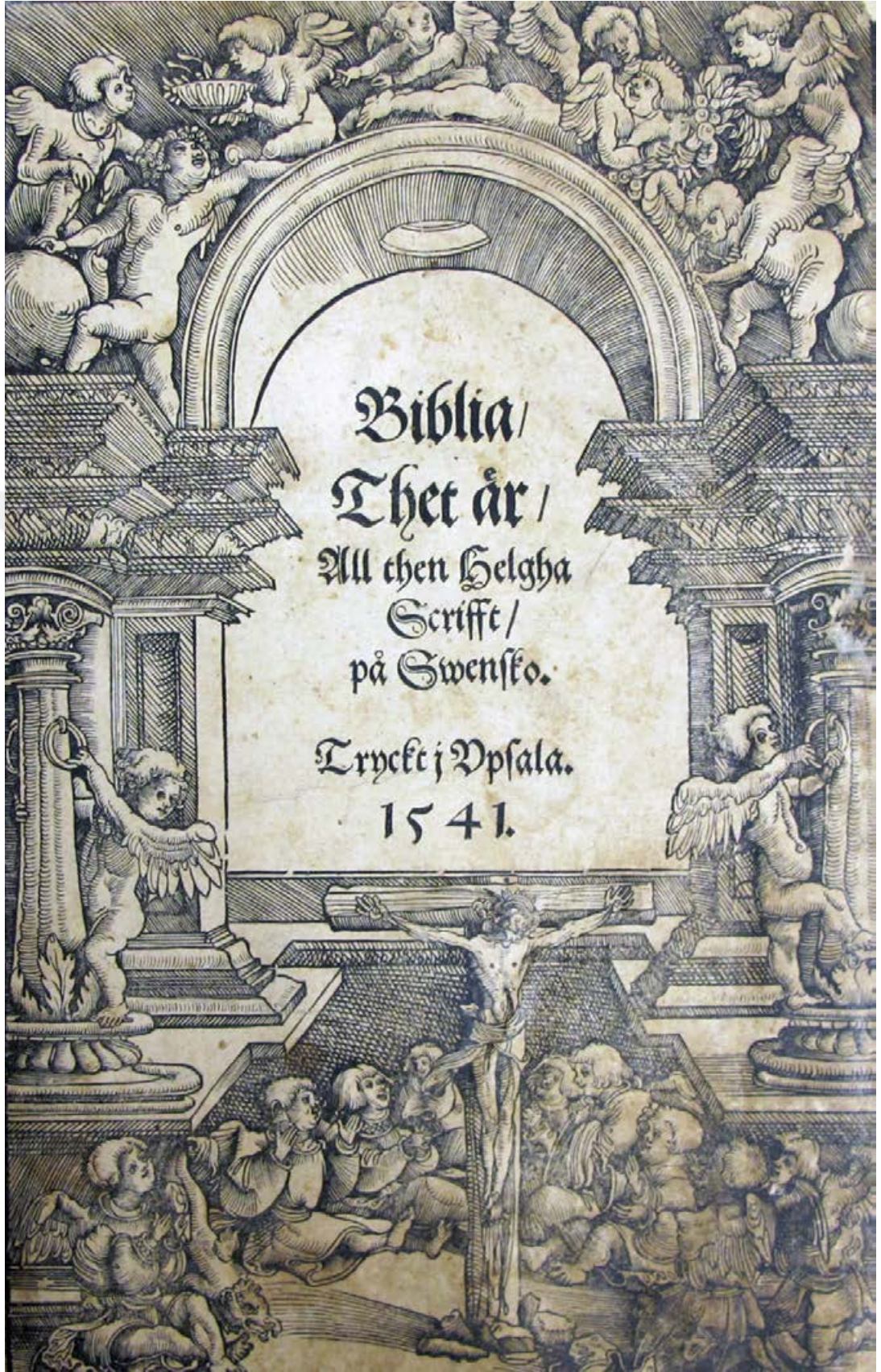
Geniş gövde görünüşüne ve sivri uçlara sahip dekoratif yazı çeşididir. Geniş uçlu kalemle yazılır. Gösterişli olmalarından dolayı kaligrafik kullanımlarda sıklıkla rastlanmıştır. İlk yazı tipi örnekleri Kral Maximilian'ın (1459-1519) Albert Dürer'e yaptırdığı "Zafer Kemeri" gravüründe rastlanır. Ygravürdeki yazıların "Hieronymus Andreae"ye yazdırıldığı bilinmektedir. 20. Yüzyılın başlarına kadar yaygın olarak kullanılmıştır. Almanca konuşulan ülkeler başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde kullanıldı. Nazilerin resmî belge ve yazışmalarında bu font kullanılırdı.

Kaynak:http://www.eucebnice.cz/literatura/baroko_cechy/baroko_michna.jpg

Resim 49. Adam Michna z Otradovic (1647)

Česká mariánská muzika başlık sayfası

Kaynak: http://www.bibeln.se/skolan/amnen/amnen_religion_bibeln6.html

Resim 50. Gustav Vasa'nın İncili, Ön sayfa Fraktur yazısı ile yazılı (1541)

3.7. Hümanistik Antik (Minskller ve Kursivler) (15. – 16. Yüzyıl)

Bu yazı karakteri, Orta çağ Avrupa'sından Fransız ihtilaline kadar olan sürede bireyi ve insan aklını önemseyen "hümanizma" ile aynı ismi taşıması Rönesansta aydınlanmanın bir göstergesidir. Rnesansa geçişte toplumda sanat, estetik, sosyalleşme gibi kavramlar ne çıkarken yazı stillerinde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Rönesans düşüncesi, temelini Antik Yunan'dan kalan Latince metinlerden almıştır. Bu sürecin başlangıcında var olan orijinal metinler İtalyanca, Fransızca, Almanca ve Yunanca gibi çeşitli dillere çevrilmeye başlanmıştır (Black, 2009:215). Hümanist yazı stili Hümanistik yazıyı *Rönesansta* Aydınlanmanın simgesi olarak adlandırabiliriz.

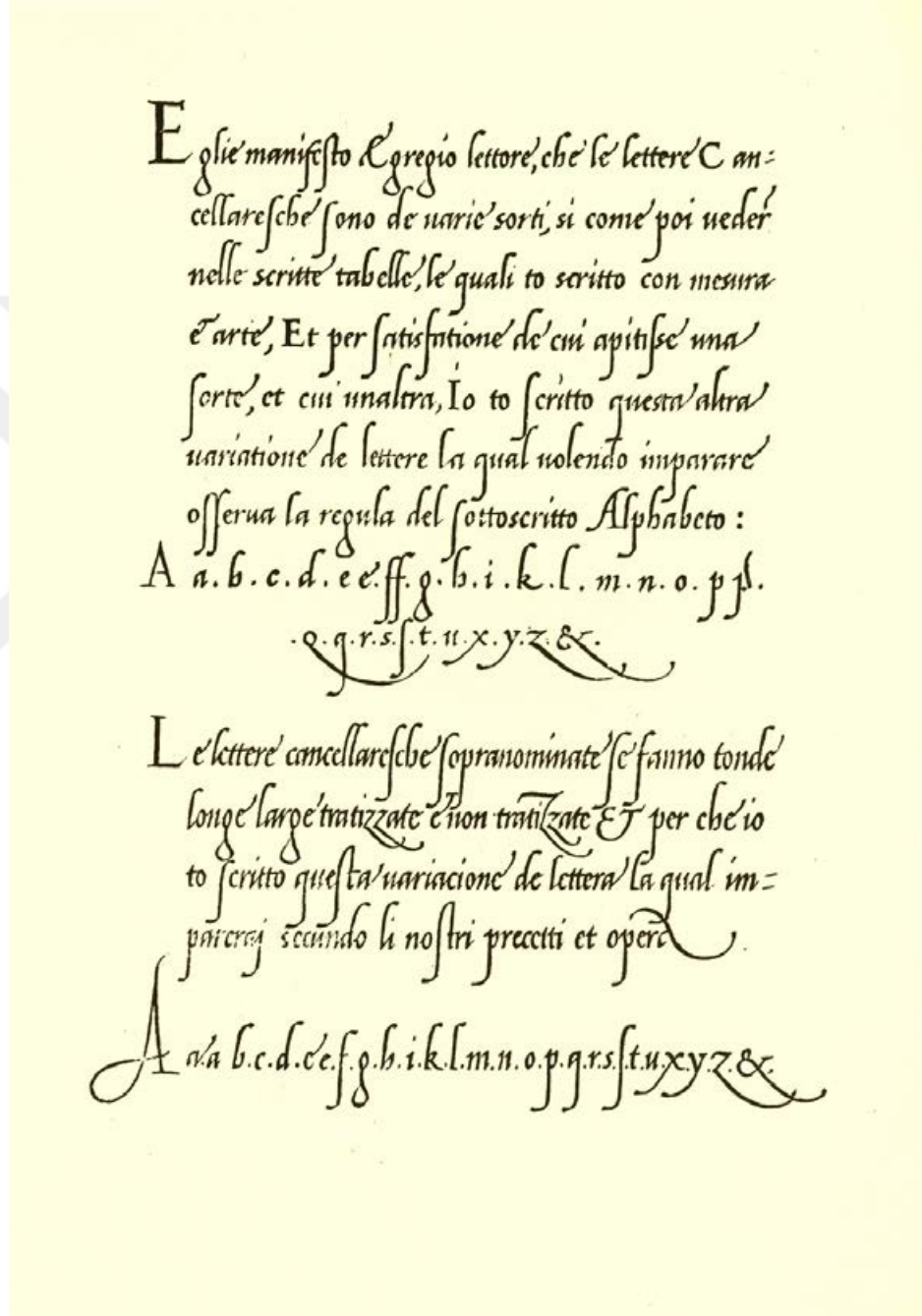

Kaynak: <http://ica.themorgan.org/manuscript/page/3/77011>

Resim 52. Book of Hours, The Morgen Library & Museum, 1497

3.8. Cancellaresca Bastarda – Italien (1554)

“Hümanistik Antik kursiv ve Venedik’li Manutius ve Griffo’nun kursivleri ile başlayan *italik* yazıların geleneği 16. Yy’ın sonlarında Cancellaresca Bastrada ile devam etti ve daha sonra bunlar İngiliz el yazılarına da temel oldular (Ganiz, 2004: 29).”

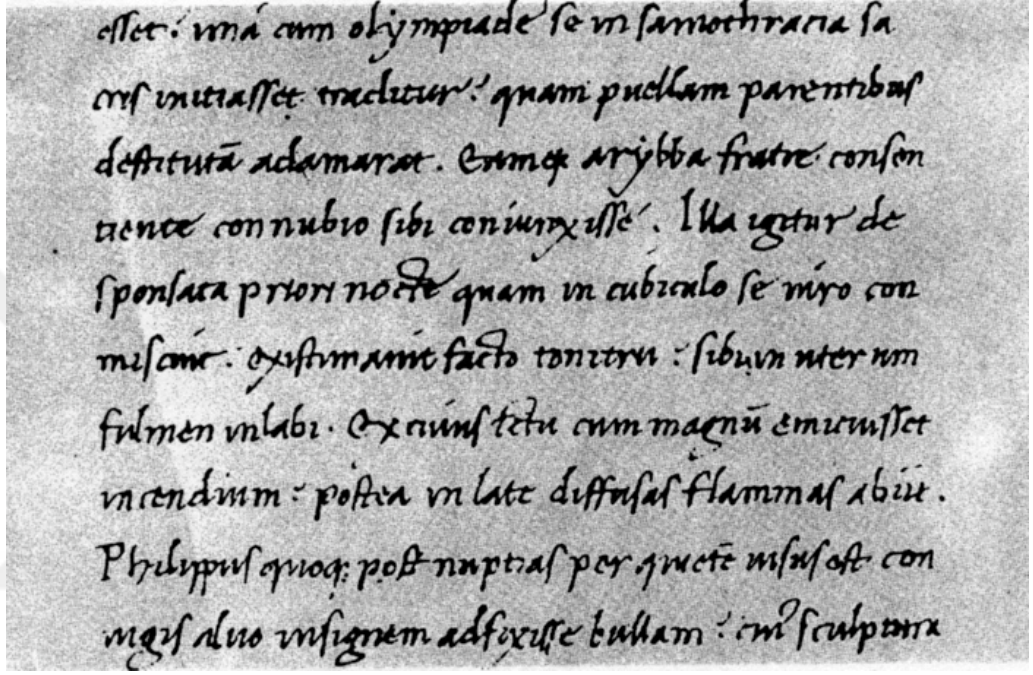

Kaynak: Osley: Rönesans El Yazısı Kanunları. In: Görünür Dil. Bd. XIII, Nummer 1, Ohio 1979, S. 74/)

Resim 53. Giovanni Antonio Tagliente'nin Cancellaresca yazı stili ile Oluşturduğu yazma kılavuzu. (1524)

3.8.1. Niccolò de 'Niccoli (1364 - 22 Ocak 1437)

İtalyan Rönesans hümanisti. Klasik edebiyat için yaptığı hizmetlerle bilinir. Eski el yazmalarını kopyaladı, editörlüğünü yaptı, düzeltmelerini yaptı, bölümlere ayırdı ve bir çok eserin içindekiler kısmını hazırladı. Ayrıca iyi bir eleştirmendi ve bir çok yazar eserini yayınlamadan önce ona getirirdi. Leonardo Bruni onu “Latin dilinin sansürü” olarak nitelendirirdi. Bugün İtalic ve Cancelleresce olarak bilinen el yazısının mucidi olarak bilinir.

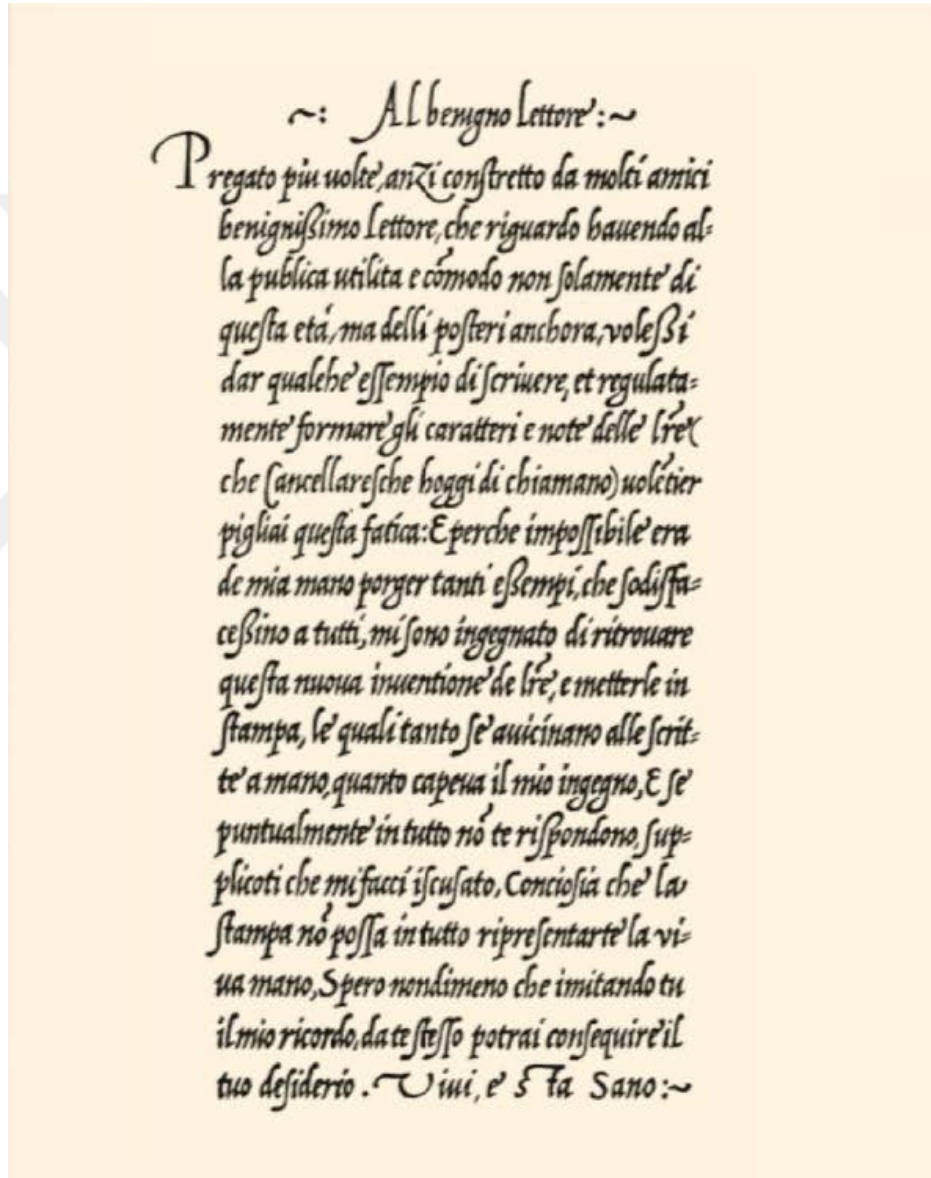

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Niccolo_de_Niccoli_italic_handwriting.jpg

Resim 54. Niccolo Niccoli'nin el yazısı örneği, 1430

3.8.2. Ludovico Vicentino degli Arrighi (1475 - 1527)

İtalya’da yaşamış Hristiyan din adamı. italik yazı tipi tasarımcısı olarak bilinir. 1510 da Roma’da kitapçı olarak çalıştı. 1522 den itibaren el yazısı üzerine etkili çalışmaları olmuştur. 32 sayfalık bir tahta blok üzerine italik olarak La Opernia kitabını yazmıştır. Arrighi’nin bu zarif italik yazı tasarımı “Cursiva Humanistica” olarak bilinen Rönesans el İtalyan el yazısıyla yazılmıştır ve daha sonra Fransız italik tiplerine ilham vermiştir.

Kaynak: https://hollis.harvard.edu/primo-explore/fulldisplay?context=L&vid=HVD2&search_scope=everything&tab=everything&lang=en_US&docid=01HVD_ALMA211982570520003941

Resim 55. La Operina 1524, Harvard Üniversitesi, Houghton Kütüphanesi, TypW 525.24.162

3.9. Genç Antik (Bodoni), Genç Antik Kursive (1880)

18. ve 19. Yüzyıla gelindiğinde el yazılarının formu artık son şeklini almaya başlamıştır. İngiltere’de Birmingham’da bir yazıcı olarak çalışan John Baskeville’nin (1707-1775) tasarladığı “Baskerville” yazı karakteri çok takdirle karşılandı ve Cambridge Üniversitesinde yazıcı olarak çalışmasına neden oldu.

Giambattista Bodoni (1740-1813)’nın Baskerville’nin kare ölçüye yakın olan dolayısıyla basılacak yüzeyde daha çok yer kaplayan bu yazı formu üzerinde birtakım değişiklikler ile “Bodoni” yazı karakteri oluşturdu. *Serifler* ince- lerek yazı gövdeler kalınlaşmış, vurgular artmıştır. Bu yazı tipleri modern yazı tipleri sınıfındandır.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z
a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z

Kaynak: <http://luc.devroye.org/fonts-25212.html>

Şekil 15. Baskerville’nin günümüzde kullanılan stilize edilmiş yazı karakteri

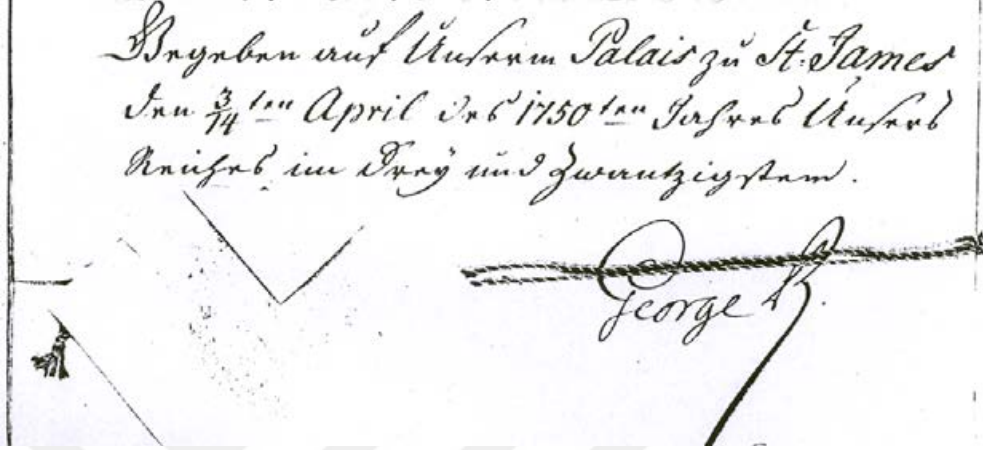
A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z

Kaynak: <https://cooltext.com/Download-Font-Bodoni>

Şekil 16. Bodni’nin günümüzde kullanılan stilize edilmiş yazı karakteri

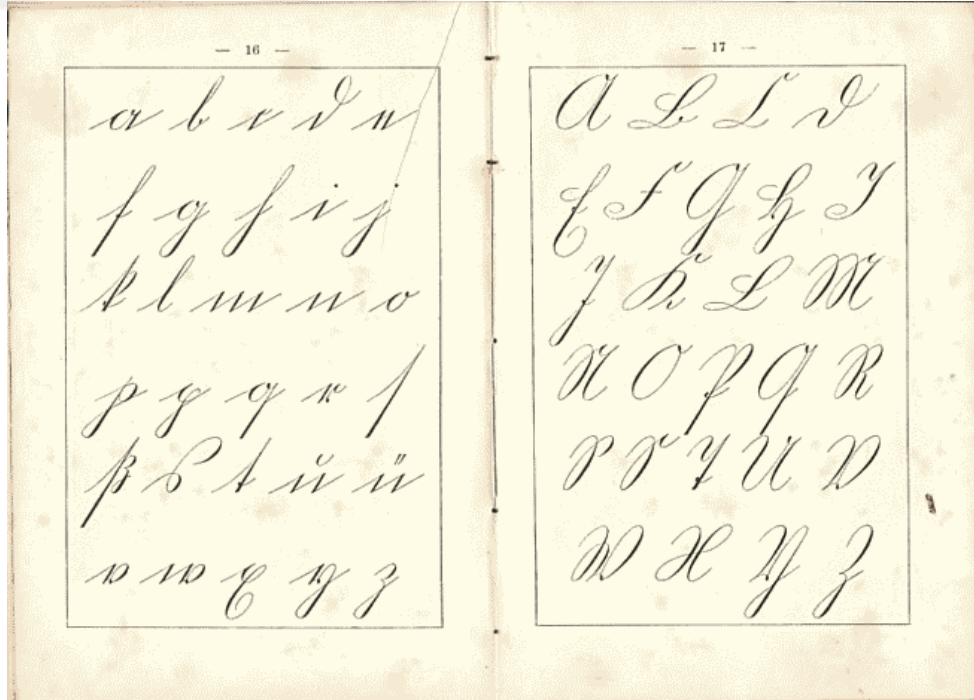
3.10. Latin Kurrent Als Drucktype (18. Yüzyıl)

Kurrent, Kurrentschrift (Almanca El yazması) Cancellaresca yazı stiline etkilenerek yatık ve harflerin başlangıç ve bitiş noktalarından birbirine bağlandığı *script* formları 18. Yüzyıl'da oluşmaya başladı.

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91bi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZ-TpKdWwtR3JlZy1HZW9yZ2UtSUktMTc1MC50aWY>

Resim 56. 1750'den kalma Alman sözleşmesinin son paragrafi

Kaynak: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a6/Kurrentschrift - Sch%C3%B6n und Schnellschreibschule - August Schulzes Verlag - Berlin 1896.gif>

Resim 57. Berlin 1896, Alman Kurrentschrift alfabe örneği

3.11. İnsiyaller

Kelime anlamı olarak “initial” İngilizce “ilk” anlamına gelir. Metinlerde ilk harfin büyük yazılması anlamına gelir. Yoğun dekoratif kullanılan bu harfler kaligrafik özellik taşırlar. Düzenlerle paragraf başlarında farklı yerleşkelerle gösterilmektedir. Matbaacılığın ilk yıllarında metinler kalıplarla basılır insiyaller kaligraflara bırakılırdı.

Kaynak: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84496839/f20.item.r=Très+belles+Heures+de+Notre-Dame>

Resim 58. Les Très Belles Heures de Notre Dame de Jean de Berry 1389.

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/18/Ornamental_Alphabet_-_16th_Century.svg/1280px-Ornamental_Alphabet_-_16th_Century.svg.png

Resim 59. İnsiyal Kapital örnekleri

▲	Λ	Λ	A	Λ	Λ	Λ	α	α	a	a	a	α	α	α	a	a	Aa	Aa	a	Aa
Β	Β	Β	B	Β	Β	Β	β	β	b	b	b	β	β	β	b	b	Bb	Bb	b	Bb
Γ	Γ	Γ	C	Γ	Γ	Γ	Γ	Γ	c	c	c	Γ	Γ	Γ	c	c	Cc	Cc	c	Cc
Δ	Δ	Δ	D	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	d	d	d	Δ	Δ	Δ	d	d	Dd	Dd	d	Dd
Ε	Ε	Ε	E	Ε	Ε	Ε	Ε	Ε	e	e	e	Ε	Ε	Ε	e	e	Ee	Ee	e	Ee
Ζ	Ζ	Ζ	F	Ζ	Ζ	Ζ	Ζ	Ζ	f	f	f	Ζ	Ζ	Ζ	f	f	Ff	Ff	f	Ff
Η	Η	Η	G	Η	Η	Η	Η	Η	g	g	g	Η	Η	Η	g	g	Gg	Gg	g	Gg
Θ	Θ	Θ	H	Θ	Θ	Θ	Θ	Θ	h	h	h	Θ	Θ	Θ	h	h	Hh	Hh	h	Hh
Ι	Ι	Ι	I	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	i	i	i	Ι	Ι	Ι	i	i	Ii	Ii	i	Ii
Κ	Κ	Κ	K	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	k	k	k	Κ	Κ	Κ	k	k	Kk	Kk	k	Kk
Λ	Λ	Λ	L	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	l	l	l	Λ	Λ	Λ	l	l	Ll	Ll	l	Ll
Μ	Μ	Μ	M	Μ	Μ	Μ	Μ	Μ	m	m	m	Μ	Μ	Μ	m	m	Mm	Mm	m	Mm
Ν	Ν	Ν	N	Ν	Ν	Ν	Ν	Ν	n	n	n	Ν	Ν	Ν	n	n	Nn	Nn	n	Nn
Ο	Ο	Ο	O	Ο	Ο	Ο	Ο	Ο	o	o	o	Ο	Ο	Ο	o	o	Oo	Oo	o	Oo
Π	Π	Π	P	Π	Π	Π	Π	Π	p	p	p	Π	Π	Π	p	p	Pp	Pp	p	Pp
Ρ	Ρ	Ρ	Q	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	q	q	q	Ρ	Ρ	Ρ	q	q	Qq	Qq	q	Qq
Σ	Σ	Σ	R	Σ	Σ	Σ	Σ	Σ	r	r	r	Σ	Σ	Σ	r	r	Rr	Rr	r	Rr
Τ	Τ	Τ	S	Τ	Τ	Τ	Τ	Τ	s	s	s	Τ	Τ	Τ	s	s	Ss	Ss	s	Ss
Υ	Υ	Υ	T	Υ	Υ	Υ	Υ	Υ	t	t	t	Υ	Υ	Υ	t	t	Tt	Tt	t	Tt
Φ	Φ	Φ	V	Φ	Φ	Φ	Φ	Φ	v	v	v	Φ	Φ	Φ	v	v	Vv	Vv	v	Vv
Χ	Χ	Χ	X	Χ	Χ	Χ	Χ	Χ	x	x	x	Χ	Χ	Χ	x	x	Xx	Xx	x	Xx
Υ	Υ	Υ	Y	Υ	Υ	Υ	Υ	Υ	y	y	y	Υ	Υ	Υ	y	y	Yy	Yy	y	Yy
Ζ	Ζ	Ζ	Z	Ζ	Ζ	Ζ	Ζ	Ζ	z	z	z	Ζ	Ζ	Ζ	z	z	Zz	Zz	z	Zz

2
3 a-f
4
5
6 a b c d
7
8 a b c d e 9 a b c
10
11 a b c
12
13 a b c

Latin harflerde geometrik formlar
Değişik Kuratörler
Grek Kapitaller
Roma Kapitaller
Ruslik
Eski Kursiv
Unisial
Yeni Kursiv
Yan Unisial
Ulusal Yazı
Karolenj Mankul
Grek Kursiv
Gothik Minskül
Rotunda
Türkür
Schwabacher Kursiv
Schwabacher
Fraktur
Hümmistik Minskül
Hümmistik Kursiv
Baskerville
Bodoni
Kursiv Bodoni
Gothik

Kaynak: Ganiz, Yazı ve Tasarımcıları, 2004, 34-35
Şekil 17. Avrupa’da yazı formlarının gelişim şeması

4. MATBAANIN İCADI

4.1. Johannes Gutenberg, İlk Hareketli Harflerin Kullanımı ve Matbaa (1450)

Matbaanın icadı bir anda olmamıştır. Yazının mekanik yöntemlerle çoğaltılarak bir yüzey üzerine basılması eski zamanlardan beri vardı. Babilliler tuğlalara yazı basabilmek için yazı kalıpları geliştirmişlerdi, Asurlular ve mısırlılar mühür yüzükler kullanıyordu. Yazının belirli bir kaligrafik düzende olması, yazıcıların zahmetli uzun bir öğrenimden sonra ancak yazabilmeleri yazıların daha kolay ve daha ucuz bir şekilde çoğaltılmasını gerektiriyordu. “Bu düşünce ilk defa Çin’de uygulamaya geçirildi. Julien’den sonra 593 yılında Wen-Ti zamanında tahta levha baskılar yapıldı ve bunlar 10. Yüzyılda mükemmelliğe ulaştı. Kın-Li (1041-1049) zamanında bir soğuk demirci olan Pi-Sin, hareketli matbaa harflerini icat etti. Fakat devamı gelmedi. 1662 yılında misyonerlerin yine aynı tür bir denemesi başarısızlıkla sonuçlandı. Çin’de ancak 1776 yılında matbaa harfleri kullanılmaya başlandı. Bunlar matrislere dökülüyor, tek tek kesiliyordu. 14. Yüzyılda Almanya’da bu gelişmelerden bağımsız olarak tahta levha baskısı icat edildi. (Faulman, 2001: 201) Baskı makinesi yüzyıllardan beri bliniyor ve. Kalıplar üzerine baskı yapmak, kumaşlar üzerine desen işlemek ve kağıt parlatmak için kullanılıyordu. Kalıp şeklindeki harfler, *tezhipler* ve resimler önce ahşap kalıplara işlenir ardından insan gücü ile çalışan mekanik sistemlerle yüzeylere uygulanırdı.

“Mainz’in ileri gelenlerinden Johann Gensfleisch Zum Gutenberg, tahta levhaların baskısını kolaylaştırmak ve el kuvvetiyle tek taraflı basılabilen sayfaları çift taraflı da basabilmek için 1434-1443 yıllarında strassburg’da vidalı presi icat etti. Gutenberg, 1444 yılında veya 1445 yılının başında Mainz’e geri döndüğünde ilk başlarda tahtadan kesip *matrislere* döktüğü harfler yerine, hareketli matbaa harfleri geliştirmeyi düşündü. Gutenberg, çok para gerektiren bu deneyi gerçekleştirebilmek için 1450’de zengin bir Mainz’lı olan Johann Fust’un desteğini aldı ve böylece büyük ve bol kazanç vaat eden bir işe girişti. 1452’de 42 satırlık İcil’i kendi döktüğü harflerle bastı. (Faulman, 2001: 202).

“Sözcüğün sesle olan özgün bütünleşmesi yazının duyarlılığı ile ileri bir duruma taşınmıştır. Bu bağlamda matbaanın ve/veya basımcılığın kullanımı, bilginin metalaşmasını sağlamış olmakla birlikte uzam ve zaman aralığında sesin, yazının, iletişim ve bilginin öz varlığını çoğaltmıştır. “Matbaa, mevcut bilgi patlamasının temeli olmuştur (Eisenstein, 1980: 17).”

Gutenberg baskılarını Gotik harflerle yapmıştır. Çoğaltım tekniği artık yerini matbaalara bırakmıştır. Bu buluştan sonra matbaa avrupada hızla yayılmış ve kaligraflar tarafından farklı mekanik ortamlarda kalıbı çoğaltılabilen daha okunaklı karakterler üretilmiştir. Fototğraf makinasının icadıyla resimlerinin değer kaybedeceğini düşünen ressamın endişesi gibi Matbaanın icadıyla el yazısının değer kaybedeceği düşünülmüş, fakat el yazısı da resim gibi bir sanat dalı olarak kalmıştır.

“Yazı, konuşan maddeyi yarattı. Matbaa ise, yazıyı sonsuz sayıda çoğalttı ve ebedileştirdi. Bu sayede düşünce; mesafeyi, zamanı ve ölümü yendi.” (Ertuğ, 1970:1)

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91cGxvYWQud2lraW1lZGlhLm9yZy93aWtpcGV-kaWEvY29tbW9ucy80LzQyL0Nob2Rvd2lly2tpX0Jhc2Vkb3dfVGFMZWxfMjFfY19aLmpwZwA>

Resim 61. Chodowiecki Basedow'un baskı makinası gravürü

Kaynak: <https://www.telegraph.co.uk/business/sme-home/history-of-printing/>

Resim 62. Johannes Gutenberg'in matbaadaki temsili resmi

4.2. Matbaanın İcadından Sonra Yazının Önemi

“Başlangıcında matbaa, bugün olduğu gibi köklü bir devrim olarak değil, el yazısının bir uzantısı gibi değerlendiriliyordu. Matbaacının ilk kaygısı yazıcıyla rekabet edebilmek ve kaligrafi yapıtlar kadar pahalı basımlar hazırlamaktı” (Jean, 2002: 93).” Matbaanın icadından sonra kaligrafların ve yazılarının önemini yitireceği düşünülse böyle olmamış aksine matbaa makinalarının işlevselliği ve kullanılabilirliği açısından yazı tasarımcılarının ürettikleri yazı karakterlerinin yazı kalıplarına dökülmesiyle ve farklı yazıların ortaya çıkmasıyla değerli olmuştur. Bilgiyi üreten insan, işleyen makinalar olmuştur. Özellikle hümanizm ile birlikte insana, Rönesans ile birlikte sanata verilen değer ile insanın ve sanatın önemi artmıştır. “Gutenberg’im makinesinin başarıları karşısında alçakgönüllü el yazısının artık unutulup gittiği düşünülebilir. Tam tersine matbaa sayesinde yazı dünyası giderek daha çok insana açılacak, “kalem tutan el” -Rimbaud’un deyişiyle- ise düşüncenin vazgeçilmez aracı olarak kalacaktır (Jean, 2002: 97).”

Matbaanın icadından sonra yazı formları da gelişmeye başladı. Yazı tasarımcılarının oluşturduğu karakterlerin kalıpları alınarak matbaada kullanılıyordu. Matbaanın bulunuşu İnsanlık tarihinin kültürel gelişimi açısından çok önemlidir. Orta çağ'da büyük ve küçük her manastırda bulunan *scriptorium*'un yerini baskı makinalarının olduğu matbaalar almaya başladı. El yazısı ile çok geç zamanlarda üretilen eserler artık kolaylıkla üretilebilir hale gelerek bilgi ve bilime ulaşım daha da kolaylaşmış oldu. "Baskı sanatı tüm Avrupa'da büyük bir hızla yayıldı. 1500'lü yıllar itibariyle 1000'den fazla matbaa kuruldu ve ilk 60 yılda 40.000 civarında kitap basımı üretildi. Bu yüzyıldan itibaren yazı tasarımı da gelişim açısından yeni ve verimli bir süreç içine girdi (Ganiz, 2004: 45)."

5. YAZI TASARIMCILARI

5.1. 15. – 19. Yüzyıllarda Matbaa, Yazı ve Tasarımcıları

15. Yüzyılda matbaanın hâkim olduğu Avrupa’da hızla yayıldığı yüzyıl olmuştur. Fakat bir insan eli üretimi olan matbaa el becerisi olan yazı türlerine ihtiyaç duyacaktır. Matbaanın icadından kısa bir süre sonra 1476’ William Caxton holandadan ekipman alıp İngiltere Westminster’de ilk matbaayı kuracaktır. Alman matbaacı olan Alman olan Johan ve Wendelin of Speier kardeşler Venedik’teki matbaalarında taklit etmeye çalıştıkları el yazısıyla yazılmış karakterlere benzeyen saf roman türünü kullandılar. Yazı tasarımcıları 16. ve 17. Yüzyıllarda kendi kitaplarını yazmaya ve yayınlamaya başladılar. 1525’de ünlü ressam, oymacı ve yazı tasarımcısı Albrecht Dürer, harflerin geometrisi üzerine bir kitap olan *Underweysung der Messung*’u yayınladı. Christophe Plantin, bu yüzyılın en ünlü matbaacılarından biri yapan *gravür* ve süslemeler için Antwerp’deki matbaasını kullanmaya başlamasıdır. 17. Yüzyılda Plantin eski bir el yazması kitabın orjinaline yakın bir şekilde çoğaltmayı başarmıştır.

1710’a gelindiğinde Jakob Christof Le Blon, ilk gravür bezini çeşitli renklerde üretti. Üç metal plakayı gravürlemek için mezzotint yöntemini kullanarak. Her plaka kırmızı, sarı ve mavi kullanarak renkli baskıyı, dördüncü plaka olarak siyah çizgiler içeren bir plaka daha ekledi ve CMYKya benzeyen RBYK renk modelini kullanarak üç etik dört renkli ilk modern baskıların temeli atılmış oldu. Blon yelpazedeki tüm renklerin mavi, sarı, ve kırmızı üç ana renkten oluştuğunu belirten Newton teorisinden almıştır.

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/01/LeBlon_Fleury_1738.jpg

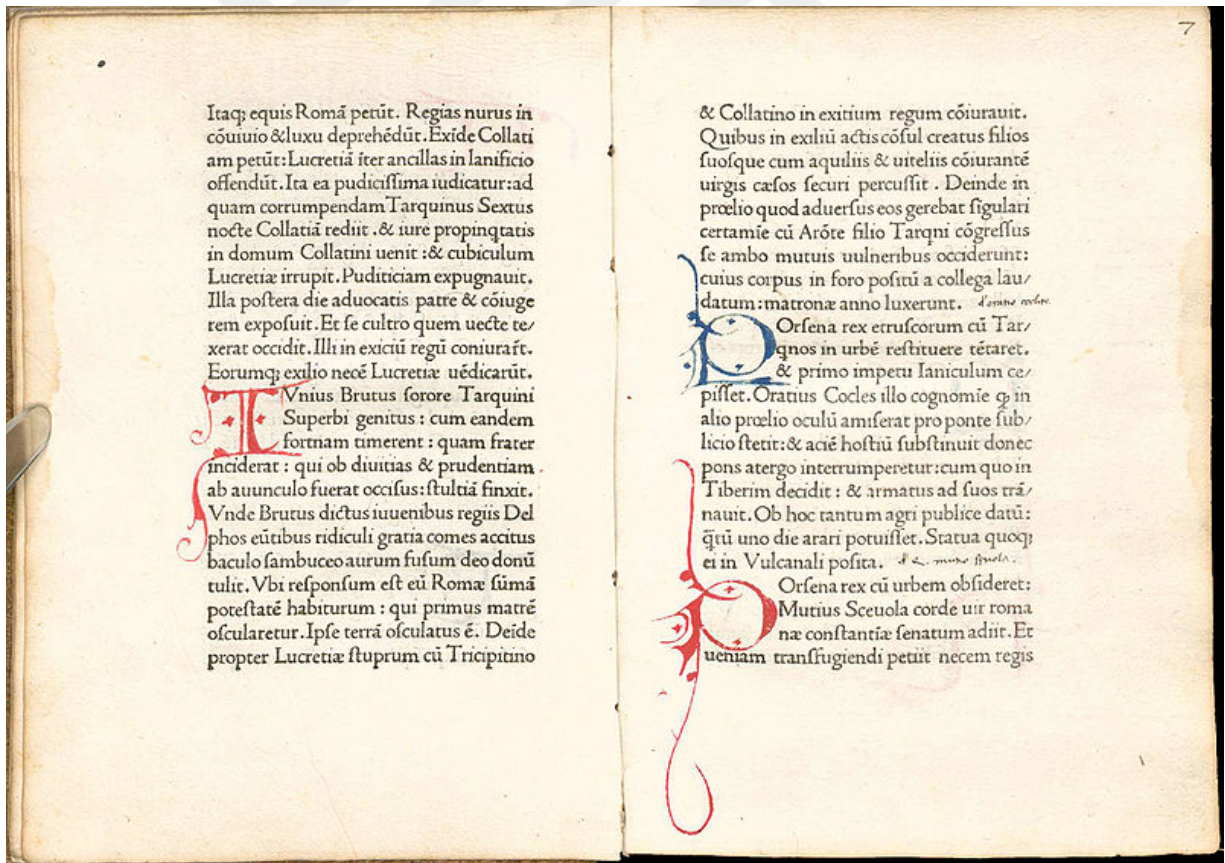
Resim 63. (C, Y, M, B), Kardinal André-Hercule de Fleury, 1738, renk ayrımı olan *mezzotint*., Fransa Millî Kütüphanesi

1731’de ilk genel ilgi dergisi kabul edilen The Bentler’s Magazine basıldı ve 1922 yılına kadar baskısı devam etti. 1732’ Benjamin Franklin kendi basım ofisini kurdu ve Pennsylvania Gazetesinin yayıncısı oldu.

Yazı tasarımları 1750’lerden itibaren hız kazandı. Janson, Bodoni, Fournier, Baskervilla, Didot gibi yazı karakterleri tasarımları ortaya çıktı, tipografi, Grafik tasarım gibi sanat dalları gelişim gösterdi. 1796 yılında daha düşük maliyetli baskı için *litografi* geliştirildi. 1800 yılına gelindiğinde Charles Stanhope ahşap yerine daha hızlı, daha dayanıklı ve daha büyük baskılar yapabilen demir çerçeveye sahip baskı sistemi kurdu. Birkaç yıl geçtikten sonra Friedrich Gottlob Koenig ve Andreas Friedrich Bauer ilk silindir baskıyı geliştirdiler.

5.1.1. Nicolas Jenson (1420 - 1480)

Fransa’da doğdu. Çalışmalarının çoğunu Venedik’te yaptı. Oymacı, ve yazı tasarımcısıydı. Blackletter yazı tpine son veren Roma yazı formlarını tasarladı.

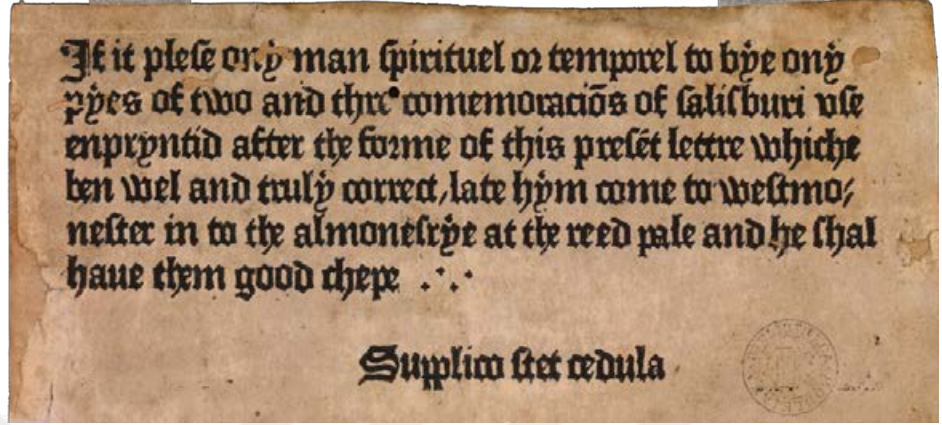

Kaynak: <http://daten.digital-sammlungen.de/0004/bsb00045878/images/index.html?id=00045878&groesser=&fip=xdsydeayaxdsydeayawfsdrea-yaxdsydwewqen&no=117&seite=31>

Resim 64. Nicolas Jenson tarafından 1474 yılında basılan "De viris illustribus"

5.1.2. William Caxton (1421 - 1481)

İngiltere’de doğdu. Diplomat, yazar ve matbaacı. Gutenberg’in matbaa sistemini İngiltere’ye ilk getiren kişidir. El yazısı etkisi veren Caxton yazı karakterini tasarladı.

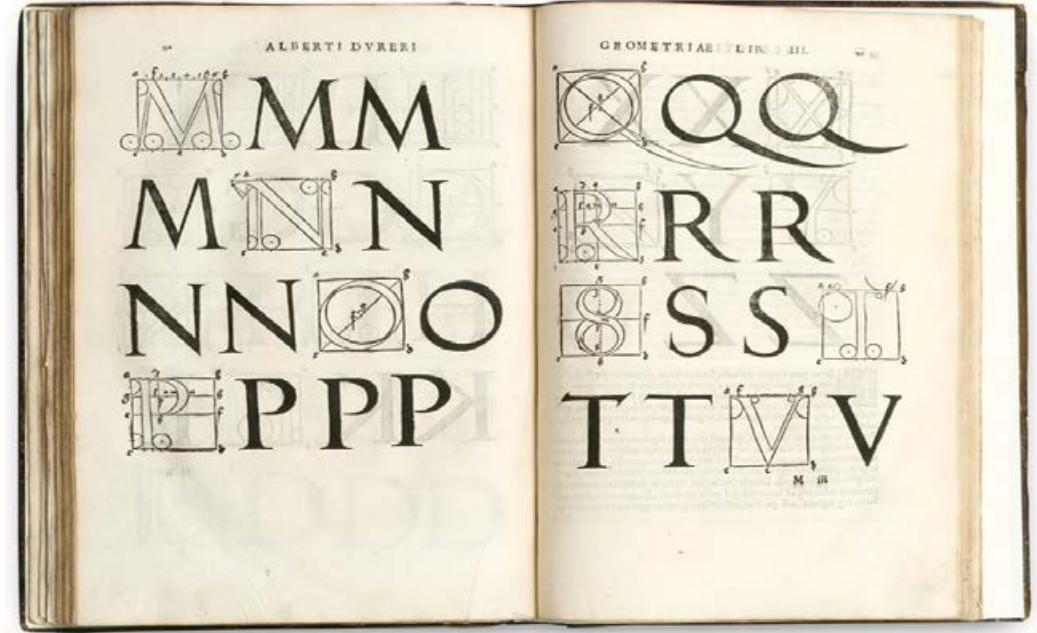

Kaynak: <https://digital.bodleian.ox.ac.uk/inquire/Discover/Search/#/?p=c+0,t+,rsrs+0,rsps+10,fa+,so+ox%3A sort%5Easc,scids+,pid+8f9942c0-8d77-4e7c-adf1-fd69fcf0f92f,vi+527c9ad7-e7b6-4727-a2b4-5afbc27f0539>

Resim 65. William Caxton’ın reklam afişi yazısı, 1476
(Oxford, Bodleian Kütüphanesi)

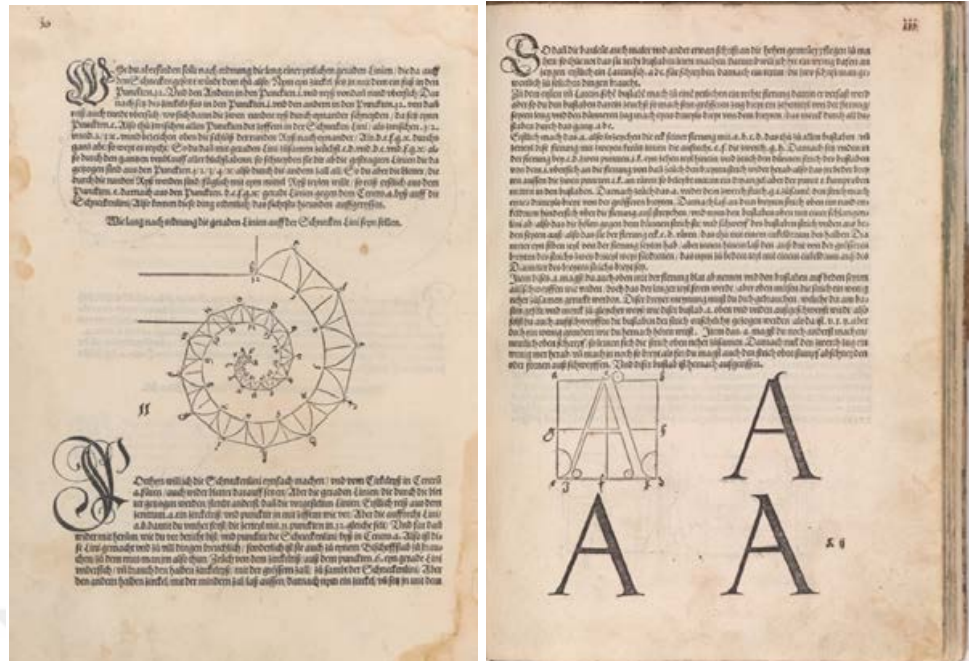
5.1.3. Albrecht Durer (1471 - 1528)

Almanya’da doğdu. Ressam, matematikçi, matbaacı ve yazı tasarımcısı. Resim desen ve baskı çalışmalarının yanında altın oranları da kullandı.

Kaynak: <https://arthistoryproject.com/artists/albrecht-durer/of-the-just-shaping-of-letters/shaping-the-letters/>

Resim 66. Tasarım Albrecht Durer. Of The Just Shaping of Letters, (Utah Üniversitesi Kütüphanesi) 1525

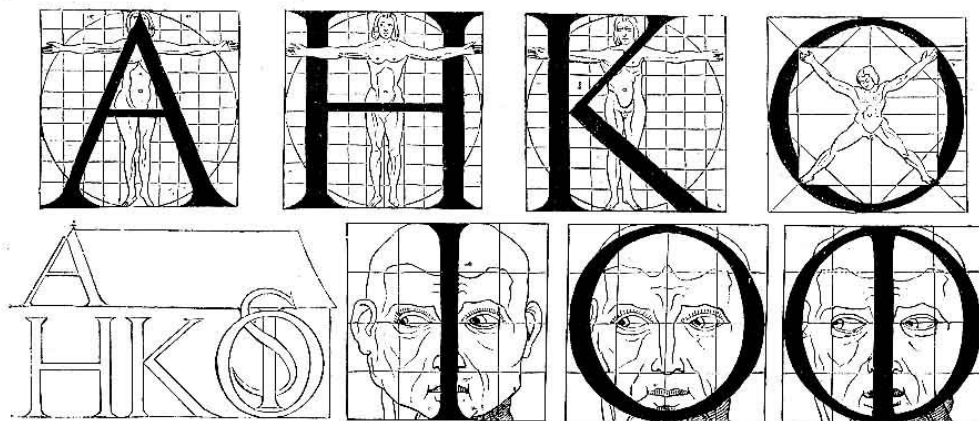

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/349058>

Resim 67. Unterweysung der Messung, Metropolitan Üniversitesi 1526

5.1.4. Geoffroy Tory (1480 - 1533)

Fransa’da doğdu, Fransızca’daki latin ilk harfleri düzenleyen kişi olarak bilinir. Reformcu bir kişiliği olan Tory yazar ve oymac idi. Fransız yayıncılığına büyük katkıları olmuştur. Gravürleriyle ünlüdür. Harf tasarımlarında belirli bir ölçü düzeni ve insan anatomisini görülür. Fransa’da gotik harflerden Roma harf formuna geçişini hızlandırdı.

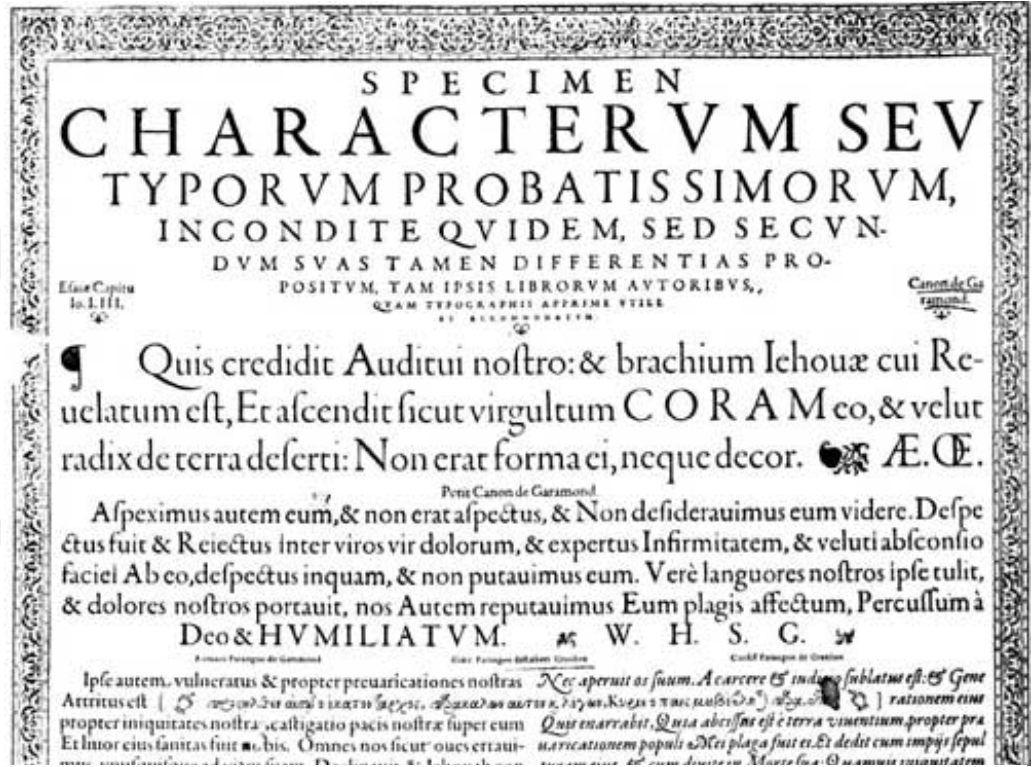
L'alphabet de Geoffroy Tory.

Kaynak: <https://www.are.na/block/1323670>

Resim 68. Tory'nin Champ-fleury adlı kitabındaki harfler, 1528

5.1.5. Claude Garamond (1500 - 1567)

Fransa Paris’te doğdu. Kendi ürettiği yazı karakterini satan ilk kişidir. Ürettiği birçok yazı karakteri vardır. Bunlardan en ünlüsü kendi adını isminin verildiği Garamond’dur. “16. Yüzyılda tipografinin temellerinin atılmasını sağlayan kişilerden biri olmuştur. Ayrıca Büyük ve küçük harflerin italik versiyonlarının tamamını oluşturan ilk harf tasarımcılarından (Steinberg, 1996: 16)”.

Italian Garamond Regular

Italian Garamond Medium

Italian Garamond Italic

Italian Garamond Xbold

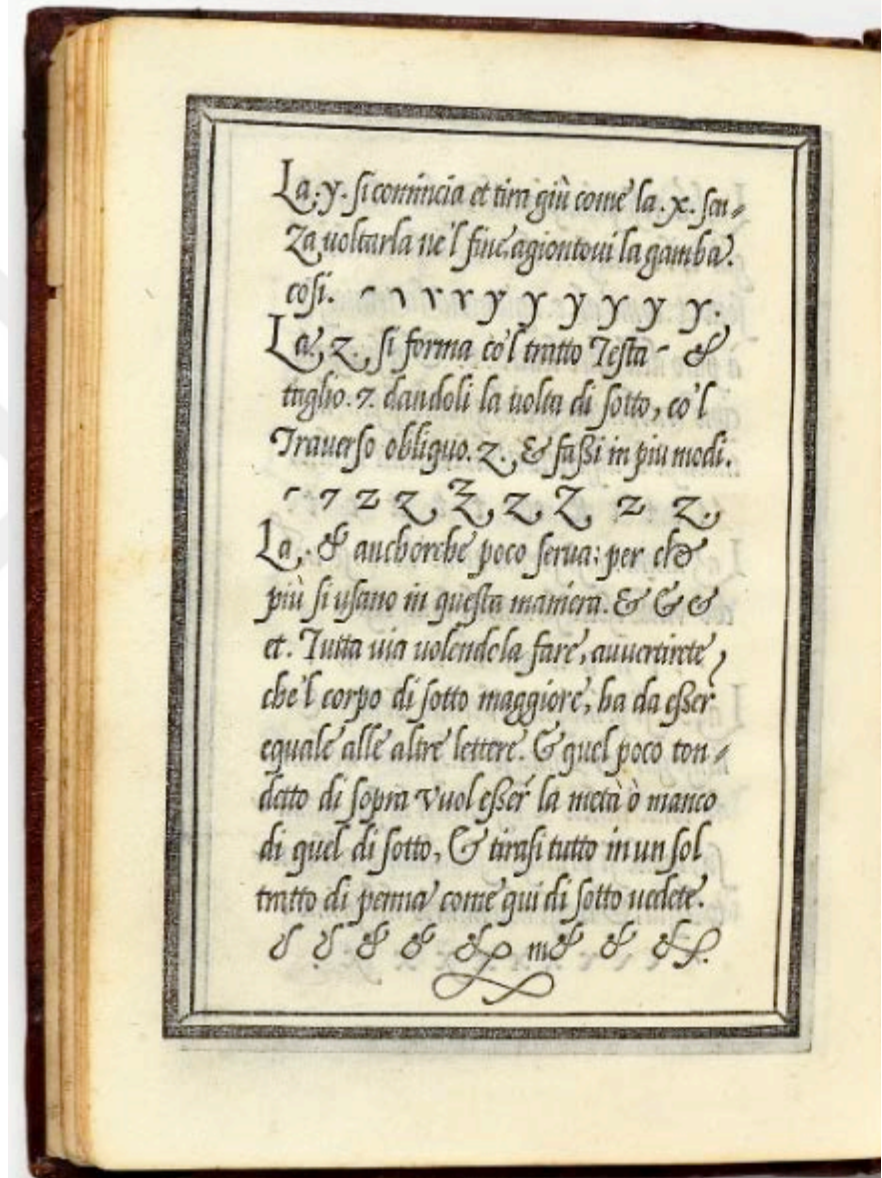
Italian Garamond Osf Italic 0123456789

Kaynak: <https://typeandgouda.wordpress.com/2006/10/>

Resim 69. Garamond yazı karakteri, Stilize edilmiş versiyonu ve uygulanmış yazı örneği

5.1.6. Giovanni Battista Palatino (1515 - 1575)

İtalya’da doğdu. Modern batı kaligrafisi temellerini bu yazı stillerinden alır. Kaligrafi teknikleri, kesik uçlu kalem kullanımı ve kaligrafi malzemeleri, kullanım teknikleri ve yazı üzerine birçok bilgiyi derlediği “Delle Lettere Maiscole Antiche Romane” yazı kitabını bastı. Herman Zaph tarafından tasarlanan ve 1948 yılında piyasaya sürülen yazı Giambattista Palatino adını aldı.

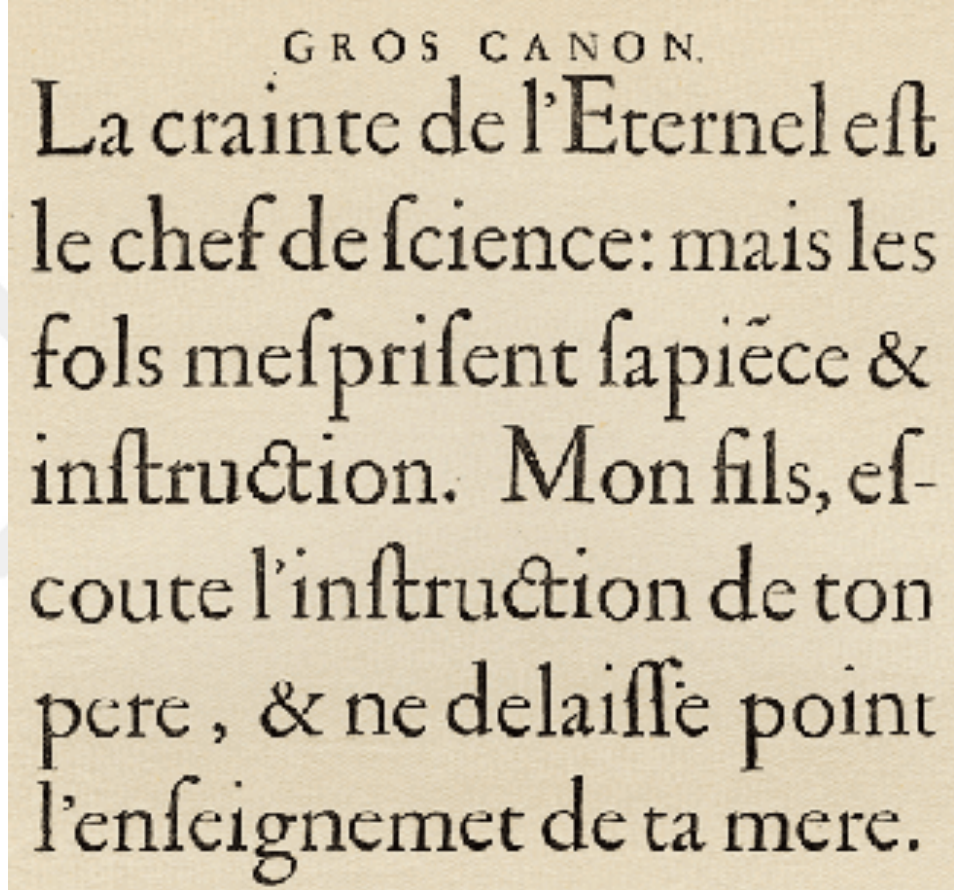

Kaynak: <https://www.robinhalwas.com/016018-libro-nuovo-da-imparare-a-scrivere-tutte-sorte-lettere-antiche-et-moderne-di-tutte-nationi>

Resim 70. Palatinno’nun Kaligrafi kitabının ikinci baskısı Nürnberg, Germanisches Ulusal Müzesi, 1543

5.1.7. Jean Jannon (1580- 1658)

İsviçre Cenevre’de doğdu. Yazı tasarımcısı olarak bir müddet Paris’te yaşadıktan sonra Sedan’da protestan akademisin yazıcısı olarak çalıştı. Fransız hükümetinin protestanlar için getirdiği kısıtlamalardan nasibini alarak metal harf döküm matrislerine el konuldu. 20. Yüzyılda yanlışlıkla Garamond’un yazılarına temel alınarak rakip olarak kullanıldılar.

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZ-TpKYW5ub25fR3Jvc19DYW5vbl9zcGVjaW1lbi5naWY>

Resim 71. Jannon’un yazı türü örneğinden bir bölüm, 1621

5.1.8. Miklos Totfalusi Kis (1650 - 1707)

Macaristan’da doğdu. “20 Yüzyıl fontlarından birçoğuna modellik eden Dutch Old Style yazıyı geliştirdi... Transilvanya kilisesi tarafından basımı yapılacak olan incile danışmanlı ve editörlük yapması için Hollanda’ya gönderildi. Burada baskı işlerinden çok etkilendi ve kalıp tekniklerini öğrenip geliştirmeye karar verdi. Macaristan’a döndüğünde baskı işine eğirerek kendi tasarımları ile bir incil basmaya karar verdi... N. Kis’in Janson fontu 17. Yüzyılın harf kalıplarından yararlanılarak tasarlanmıştır. (Ganiz, 2004: 57).”

Kaynak: <http://biblia.drk.hu/books/show/year/23>

Resim 72. Miklos Totfalusi Kis’in kendi yazı fontlarıyla incil kapağı

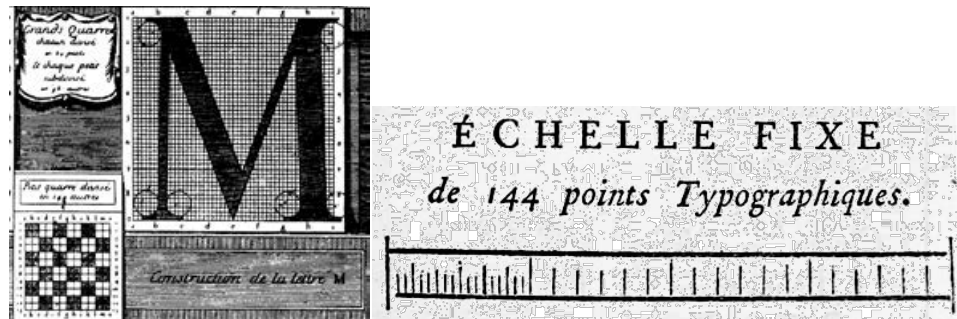
5.1.9. Pierre Simon Fournier (1712 - 1768)

Fransa, Paris’te doğdu. Yazı tasarımcısı ve basımcıydı. Oluşturduğu karakter Bodoni yazı karakterinin başlangıcı sayılır. Burjuva sınıfının toplumsal yaşamdaki ağırlığının gittikçe artması ve aristokratların üslubu olan barok’un güncel gereksinimlere göre düzenlenmesi ile ortaya çıkan *Rokoko üslubunu* yansıtan yazı çalışmaları yapmıştır. 1764’de “Manuel Typographique” isimli kitabını yayınlamıştır. Tipografik ölçüm sistemi olan *punto* değerlerini belirleyen ilk kişidir.

Kaynak: <http://luc.devroye.org/fonts-37262.html>

Resim 73. Fornuer yazı tipi

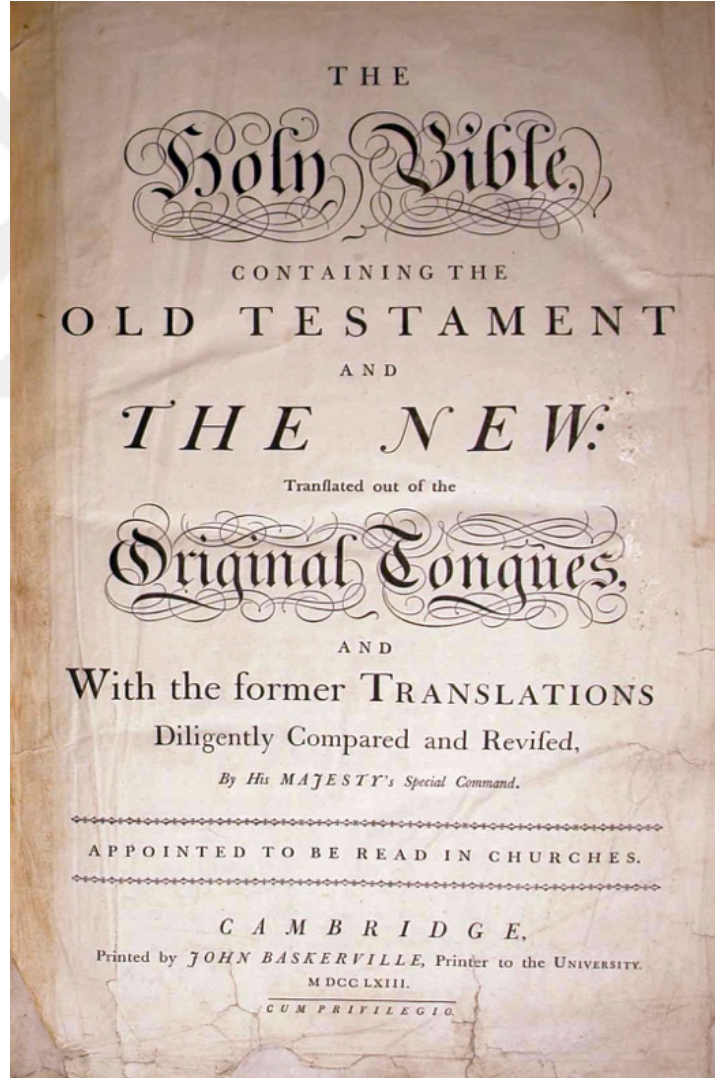

Kaynak: <http://www.todolibroantiguo.es/personajes-historicos/pierre-simon-fournier.html>

Resim 74. Fornuer punto ölçülendirme cetveli

5.1.10. John Baskerville (1706 - 1775)

İngiltere’de doğdu. Genç yaşlarda kaligafiye başladı ve ünlü bir yazı ustası oldu. 1750 de kendi kendi harf döküm atölyesini kurdu ve kendi kitabı olan “Virgil”i yayınladı. 1758’de Cambridge üniversitesinde yazıcılık görevine getirildi. Geleneklere aykırı, kendini beğenmiş bir tarzı vardı. Bunu kendi geliştirdiği yazı tarzlarında da uyguladı. Yazı tasarımlarından iyi bir gelir elde etse de o zaman için çok beğenilmiyordu. Baskerville’nin ürettiği yazılar 18. Yüzyılın geçiş yazıları olarak anıldı ve değeri daha sonradan anlaşıldı. Kendini baskı teknikleri konusunda da geliştirdi. Kendi baskı standartlarına uygun kağıtlar üretebilmek için küçük bir imalathane kurdu ve sıcak baskı yöntemini geliştirdi.

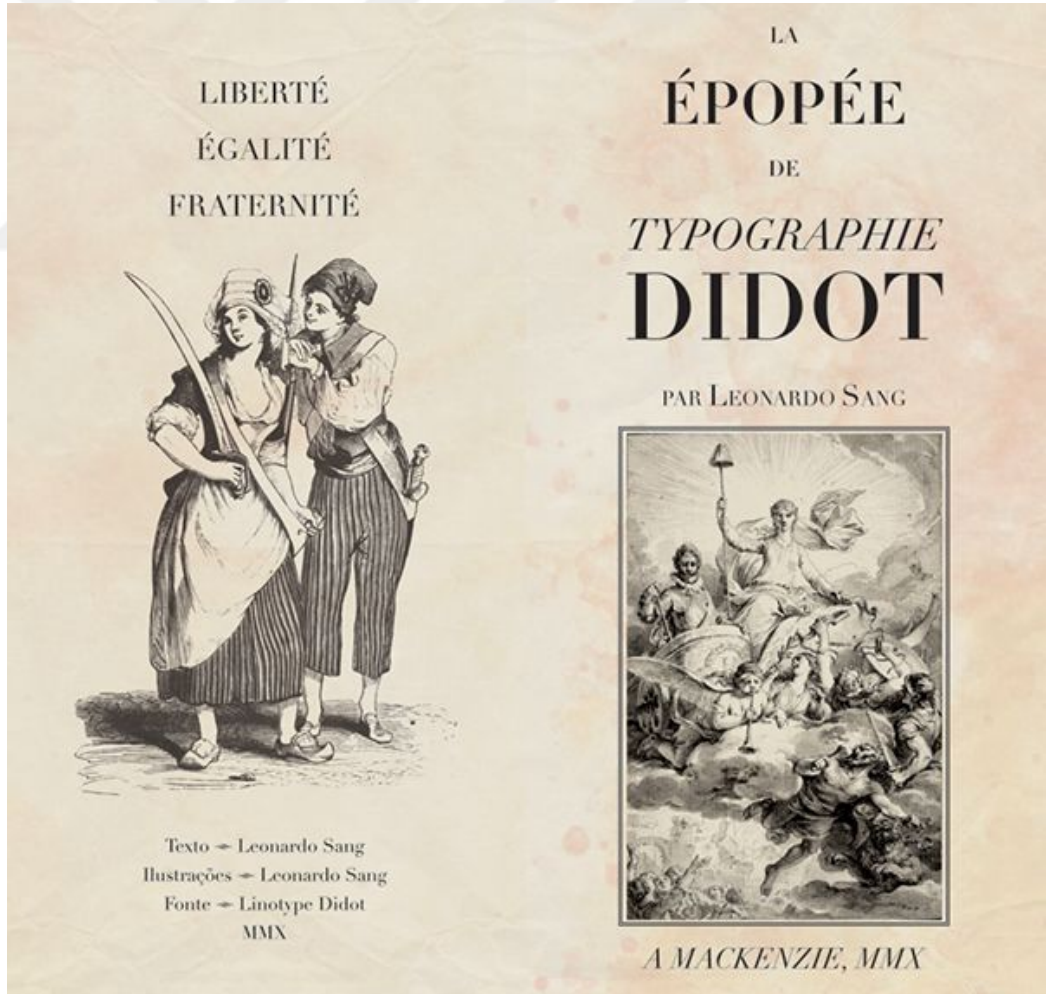

Kaynak: <https://www.abebooks.co.uk/1769-Baskerville-Bible-Holy-Apocrypha-John/30236889421/bd>

Resim 75. John Baskerville’nin İncil baskısı ve Baskerville yazı tipinin modern bir örneği, 1769

5.1.11. Firmin Didot (1764 - 1836)

Fransa, Paris’te doğdu. Yazar, harf tasarımcısı ve basımcıdır. Tasarımları sonradan Bodoni tarafından geliştirildiv modern fontların kaynağı haline geldi. 18. Yüzyılda baskı tekniklerinin de gelişmesiyle bakır plaka oymaları, Barok ve Rokoko akımının gelişmesi ince çizgilerle şekillenen yazı formlarının gelişmesini sağladı. Yazıların okunaklılığı artmaya, tasarımlar daha estetik bir hale gelmeye başladı. “Yüzyılın başlangıcından itibaren yeni fikirler pek çok Avrupa ülkesinde uygulamaya konmaya başlandı. Fakat asıl yenilik merkezleri İngiltere, İtalya, Fransa ve Almanya idi. John Bell, Giambattista Bodoni, Didot ailesi ve Jestus Erich Walbaum önde gelen yazı tasarımcı ve tipografları idiler. Tasarlanan yeni fontlar, Rokoko akımına karşıtlık içinde çok az dekore edilmiş olarak göründüler. Süslemeli inşiyaller metin yazılarından daha büyük yazılan kapitalerle yer değiştirmişlerdi (Ganiz, 2004: 65).”

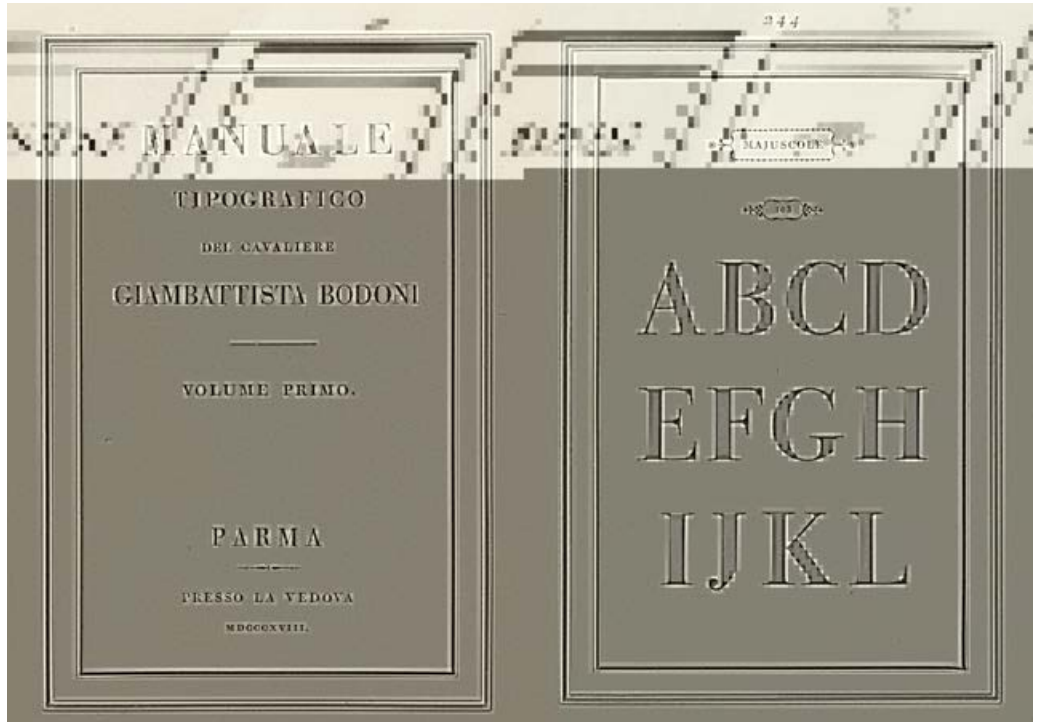

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/849632285921244353/?lp=true>

Resim 76. Firmin Didot yazı karakterinde kapak, 1800’ler

5.1.12. Giambattista Bodoni (1740 - 1813)

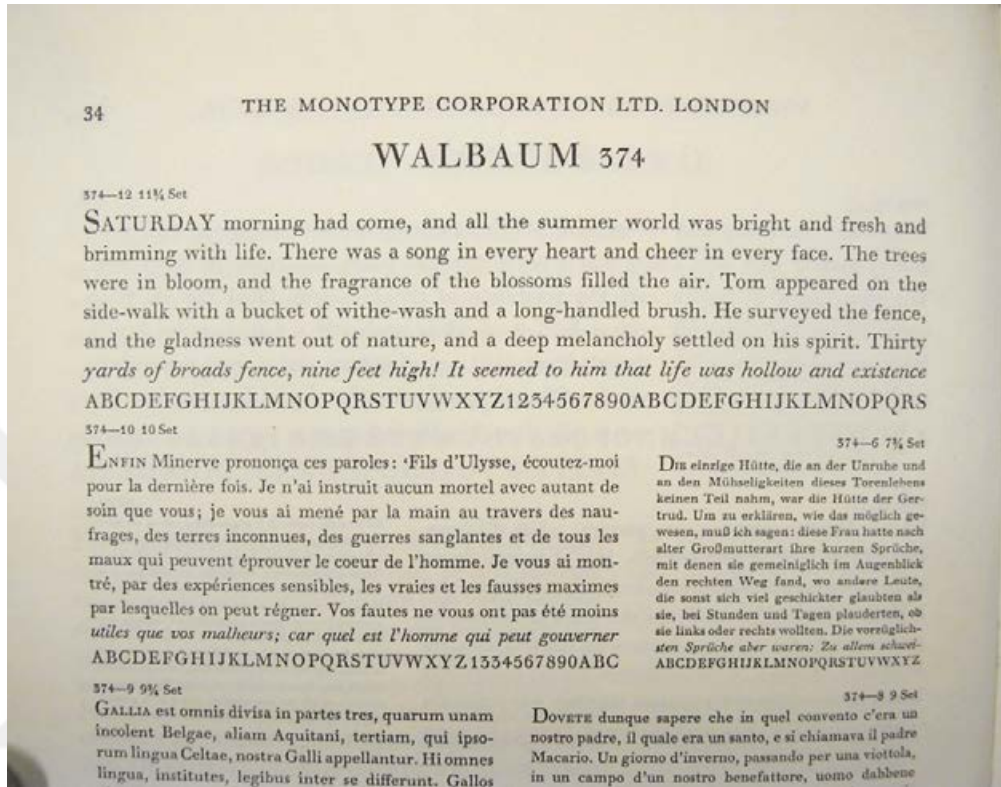
İtalya Saluzzo’da doğdu. Yazı tipi tasarımcısı, besteci, yayıncı ve yazıcı olarak çalıştı. Önceleri önce Fournier’in harf tasarımlarını örnek aldı. Daha sonra Baskerville’nin yazı tiplerine hayran kaldı. Bodoni, modern geniş uçlu yuvarlak hatlı gelişim yöntemi yazı tipi oluşturdu. Babası ve Büyükbabası Saluzzo’da matbaacıydı. Bu sayade yazıya olan ilgili erken yaşlarda başlamıştı. Bodoni, kullanılmasını istediği fontun tam ölçü ve oranlarıyla talebe göre doğru ve ihtiyaca en uygun biçimde yapan bir *tipografit*. “Manuelle Tipografico” isminde iki cilt halinde yazdığı kitap modern yazının temel formlarını içeren 373 yazı türü içermektedir. Didot’un başlattığı serif ve gövdelerdeki konstat etkili yazıları Bodoni geliştirerek son noktayı koymuş oldu. Bodoni şöhret olan nadir kaKaligraf-lardandandı. Ziyaretçileri onu görebilmek için parma nehrinin kenarında bulunan atölyesine akın etti. Bir yazıcı olan Benjamin Franklin ona hayran olduğunu bildiren bir mektup yazdı. İmparator Napolyon ve eşi da onu görmek istediği için yaşadığı şehre geldi. Parma’da kendi adını taşıyan bir müze açılmıştır. William Morris'e göre, Bodoni, modern çirkinliği, tipografideki mekanik mükemmelliği ile özetledi. Bodoni, Sanatlar ve Zanaatkarlar (*Arts and Crafts*) akımının öncülerinden olmuştur.

Kaynak: <https://www.4graph.it/blog/il-manuale-tipografico-di-giambattista-bodoni/>
Resim 77. Bodoni’nin kendi fontuyla Parma’da yazdığı “Manuelle” 1800’ler

5.1.13. Justus Erich Walbaum (1768 - 1839)

“Almanya’da Steinlah’da doğdu. Yazı imalatçısı yazı tasarımcısı ve ke-
simcisi. Basımcı Ernst Wilhelm Kirscher’in yazı imalathanesini satın aldıktan
sonra Didot ve Bodoni gibi modern yazılar tasarlayıp üretti (Ganiz, 2004: 68).”

Kaynak: <http://luc.devroye.org/hostetler/hostetler-33-medium.jpg>

Resim 78. Walbaum Fontu

A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y
Z A B C D E F G H I
J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z
a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s t u v w x y z
à á â ã ä å æ ç è é ê ë ì
í î ï ð ñ ò ó ô õ ö ø ù
& 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 (\$ £ . , ! ?)

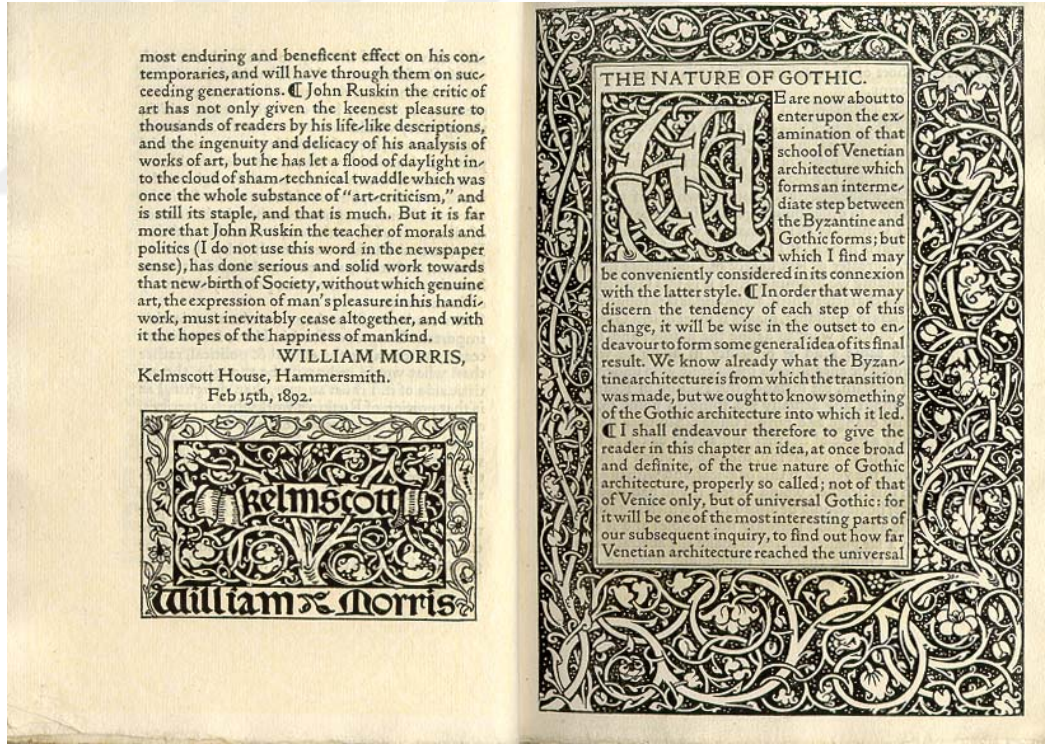
Kaynak: luc.devroye.org/fonts-25068.html

Resim 79: Wlbaum Fraktur

5.1.14. William Morris (1834 - 1896)

İngiltere, Walthamston'da doğdu. Şair, desinatör, roman ve sanat yazarı, ressam, yazı tasarımcısı, tipograf ve matbaacıdır. Arts and Crafts hareketi akımına öncü olmuştur. Kelmscott Basımevi'nin kurucusu ve sahibidir. Atölyesinde günlük hayata dair kullanılan eşya ve araç gereçlerin de tasarımlarını yapmıştır. Bu yönüyle de endüstriyel tasarımla ilgilendiği söylenebilir. “Sanatlar ve El Sanatları anlamına gelen *Arts and Crafts* hareketi , 19. yüzyılın sonuna doğru İngiltere'de ortaya çıkan büyük bir sanat akımıdır (Karaören,1997: 143-144.).”

“William Morris’in kitap tasarımlarındaki düzenleme anlayışı sayesinde, Kelmscott Basımevi grafik tasarıma ve özellikle kitap tasarımına katkılarda bulunarak büyük bir hizmet vermiş, Morris’in harf karakterleri tasarımında sağladığı güzellik, bütünü oluşturan en küçük bir ayrıntıyı bile bir tasarım birliği içerisinde ele alması, sonraki nesillere kitap tasarımı konusunda esin kaynağı olmuştur.” (Bektaş, 1992: 8)

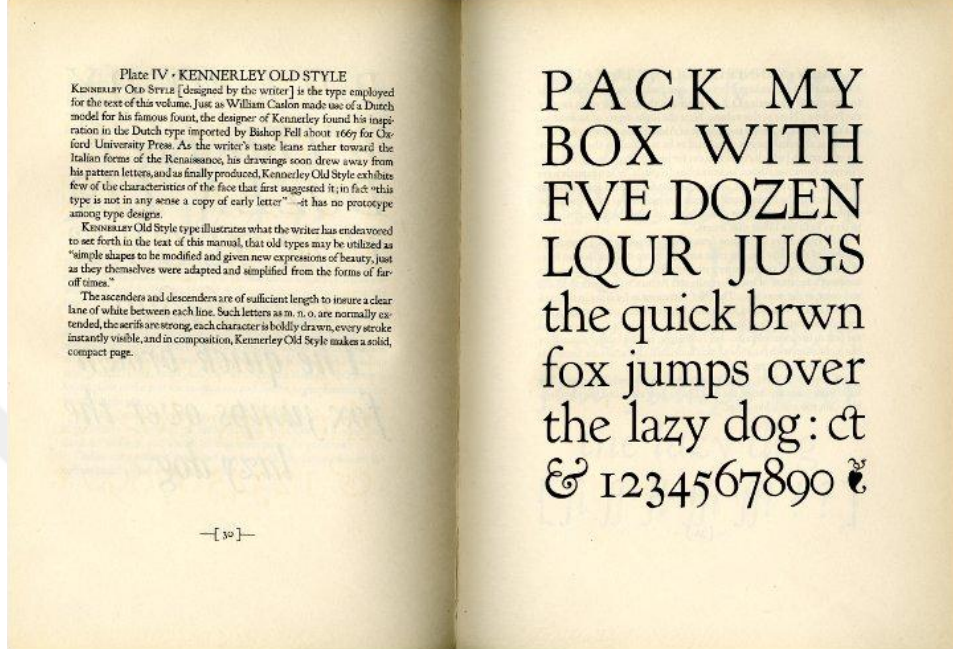

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGV-kaWEub3JnL3dpa2kvV2lsbGlhbV9Nb3JyaXM>

Resim 80. Kelmscott Basımevi (kendi kurduğu) John Ruskin'in “Gotik’in Doğası”

5.1.15. Frederic W. Goudy (1865 - 1947)

ABD’de doğdu. Amerika’nın en ünlü kaligraf, harf tasarımcı ve basımcılarından. Ayrıca Grafik tasarımcı ve eğitmandir. Ürettiği Goudy Old Style, Copperplate Gothic, Cooper Plate, Kennerley Opn Caps onun tasarımlarındandır.

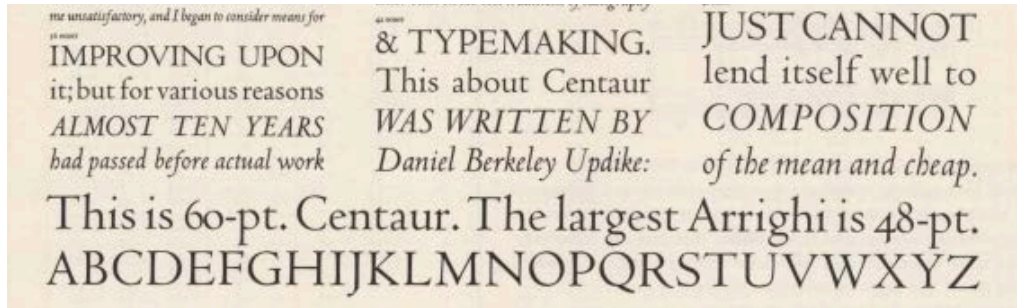

Kaynak: <https://www.clevelandart.org/research/in-the-library/collection-in-focus/frederic-william-goudy-glorifier-alphabet>

Resim 81. Kennerley Old Style font

5.1.16. Albert Bruce Roger (1870 - 1957)

ABD’de Linwood’da doğdu. 20. Yüzyılın en ünlü tipograf ve yazı tasarımcılarından. Asimetrik tipografileri ile bilinir. Brimmer Montaigne, Riverside, Metropolitan, Centaur, Cabridge’dir.

Kaynak: <https://salisburyhouseandgardens.files.wordpress.com/2015/07/centaur-broadside1.jpg?w=630&h=877>

Resim 82. Centaur fontu

5.2. 20. Yüzyıl Yazı Tasarımcıları ve Kaligrafi

20. Yüzyılda Kaligrafi yeniden canlanmaya başladı. İngiltere ve Amanyada yeni kaligrafi ilkelerinin belirlenmesiyle bir süre belirsizlikte olan kaligrafi anlayışı kenarları çizilerek içi doldurulan bir kaligrafi anlayışından düzenli el hareketlerinden oluşan yazı formlarına geçilecekti. Bu değişimde Hümânist bir sanatçı olan William Morris'in çok büyük etkisi olmuştur. Kaligraf, şair, yazar ve tipograf olan Morris, Viktorya dönemi sırasında gerçekleşen sanat akımının Kurucusu olarak kabul edilir. Ayrıca Morris'e göre zamanın kitapları modern toplumlarının eksikliklerini gösteriyordu. Bu nedenle 1891'de her bir basısının estetik ve antika değeri olacak Kelmscott Press'i kurdu. Modern İngiliz kaligraflarının etkileri bu dönemde hissedilmeye başlandı. Edward Johnston 20. Yüzyılın en önemli kaligraflarından olacak ve öğrencileri Modern kaligrafiye yön vereceklerdir. Rudolf Koch, Ernst Schneidler, Rudolf Spemann, Hermann Zapf, Walter Tiemann, Bernhard Christoph Breitkopf, Friedrich Poppl, Erkki Ruuhinen 20. Yüzyılın önemli kaligraflarındandır.

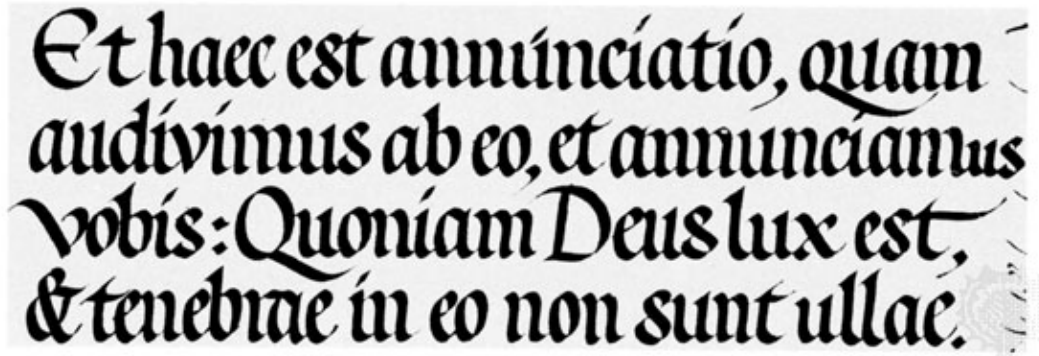

Kaynak: <http://www.calligraphy.ie/write-now-exhibition/>

Resim 83. claudemediavilla Calligraphy

5.2.1. Edward Johnston (1872-1944)

Uruguaylı İngiliz yazı ustası. Modern kaligrafinin babası olarak bilinir. Uruguay , San José de Mayo'da doğdu. Ailesi ile 1875'de İngiltere'ye geldi. Edinburg Üniversitesi'nde tıp okudu ancak tamamlamadı. Johnston el yazması kitaplarına ilgi duyuyordu. 1898'de Cowlishaw'la El Sanatları Merkez Okulu müdürü William Lethaby ile tanıştı. Bu sayede Museum'da el yazmalarını inceledi. Bu arada yazmaya da başlayan Johnston kısa sürede ilerledi tek tek yazım açısını, harf oranlarını, malzeme bilgisini keşfetti. Eylül 1899'da Londra'daki Southampton Row'daki Central School'da yazı dersleri vermeye başladı. Burada kaligrafinin canlanmasını sağlayacak ilk öğrencilerine ders vermeye başladı. Eric Gill, Graily Hewitt, Dorothy Mahoney, Jerno Smith ve Anna Simons bunlardan birkaçıydı. 1901'den itibaren de Kraliyet Sanat Kolejinde yazı dersi verdi. 1906'da writing & Illuminating, & Lettering isimli kitabını yayımladı. 1920'de ikinci kitabına başladı ancak bitiremeden öldü. 1913 yılında Londra yeraltı metrosu için "Johnston" adında bir yazı tipi tasarladı. Dünyanın önde gelen kaligrafi kurumu olan "Society of Scribes & Illuminators (SSI)"ı kurdu. Edward Johnston modern kaligrafinin canlanmasında şüphesiz en büyük etkiye sahiptir. Edward Johnston'a göre herhangi bir kurallı yazı stili tutarlılık ve bütünlük sağlamak açısından 7 kural ile incelenebilirdi. Bunlar; Harf anatomisi, Nib ölçüsü, Kalem açısı (Yazı eğimi), o harfinin yapısı, Katakteristik uyum, espas ve hız (Ritim) dir.

Kaynak: <https://www.britannica.com/biography/Edward-Johnston/media/1/305518/110944>

Resim 84.: Edward Johnston, yazı çalışması 1918

Kaynak: <http://arts.brighton.ac.uk/projects/cetld/the-identities-of-design-disciplines/lettering-the-legacy-of-edward-johnston>

Resim 85. Edward Johnston, Manuscript & Inscription Letters kitabından, 1913

ODBEFH IJKLMN
PQRSTVWCG
QU WA & YXZ J

Notes of details (in case of some being overlooked or in case of slight inaccuracy) { height of letters = 1" width of stem = 1/4 in. (the curves of (F) are slightly less than 1/4 in.) } OQCGS& are a little taller than 1" and project slightly above & below top & foot lines. J projects slightly below foot line. K, top, m, K's, W, come W, fall slightly below top line.

Note: the 2nd QU to be cut together on one half.

WITH CARE, INK NOT waterproof.

Revised + - G. Marsh. Printed HWS/W (2nd revised) New NAKKSB 2nd. 10. 20. 1913. 10. 20. 1913. 10. 20. 1913.

Kaynak: <https://www.designweek.co.uk/how-edward-johnston-became-a-modern-designer/>

Resim 86. Edward Johnston, Alfabe dizaynı, 1916

5.2.2. Rudolf Koch (1876-1934)

Almanya’da doğdu. Kaligraf, yazı tasarımcısıdır. Nünberg Güzel Sanatlar Akademisinde Koch alfabeyi insanlığın nihai başarısı olarak gördü. Bu sırada çeşitli kitap ve dergi kapakları resmetti. Koch, alfabeyi insanlığın nihai başarısı olarak değerlendirdi. Offenbach’ta Sanat ve El sanatları okulunda ders verdi. 1. Dünya savaşından sonra kendi atölyesini açtı ve burada ders vermeye devam etti. William Morris’e büyük hayranlık duyardı. Rudolf Koch Alman kaligrafide alman ekolünün öncülerindendir. Milliyetçi bir kişiliğe sahip olan Koch Londra’daki bir toplantıda “Edward Johnston’un hiçbir zaman İngiliz olamayacağı, bir Alman olması gerektiği hissine sahibim. (Cinamon, Gerald. 2000: 136).” Demiştir. Koch’un en bilinen karakter tasarımı “kabel”dir. Deutsche Schrift, Maximilian Antiqua, Deutsche Zierschrift, Koch Antiqua / Locarno, Neuland, Deutsche Anzeigenschrift, Jessen, Wallau, Offenbach, Zeplin, Maraton, Prisma, Holla, Neufaktur Koch tarafından tasarlanan yazı tipleridir.

Schriftbeispiel Koch-Antiqua

SCHRIFTBEISPIEL NEULAND

Schriftbeispiel Kabel

Schriftbeispiel Zeppelin

SCHRIFTBEISPIEL PRISMA

Schriftbeispiel Holla

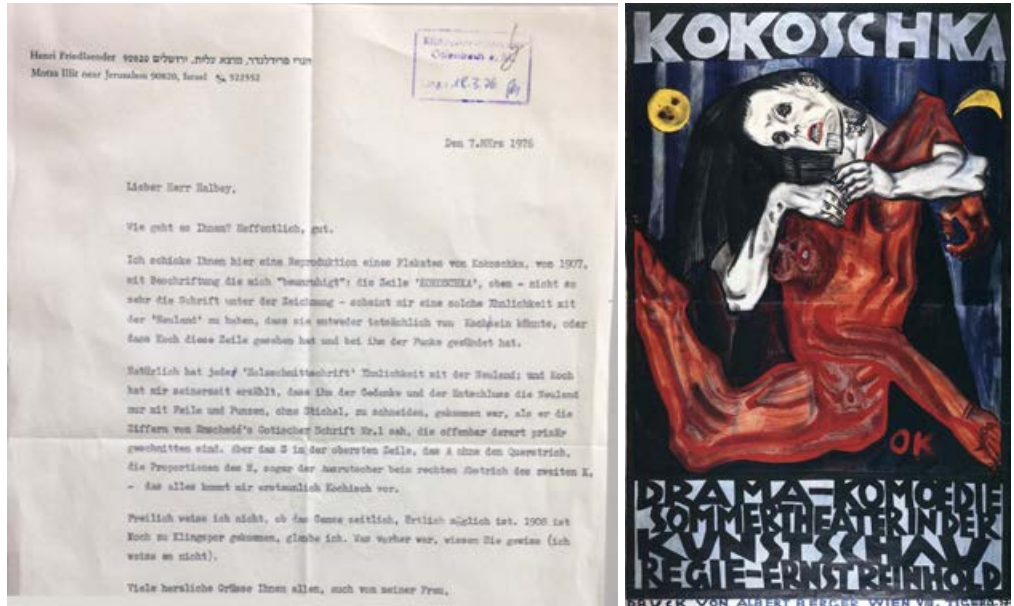
Schriftbeispiel Marathon

Kaynak: <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly91cGxvYWQud2lraW1lZGlhLm9yZy93aWtpcGVkaWEvY29tbW9ucy8wLzBhL1JlZG9sZl9Lb2NoX3J1bmRlX1NjaHJpZnRlbi5wbm>

Resim 87. Rudolf Koch tarafından tasarlanan blackletter olmayan fontlar

Rudolf Koch ve Neuland

Neuland yazı karakteri Rudolf Koch tarafından, 1906 da kurulan Klingspor hurufat dökümhanesi için tasarladığı bilinir fakat Tarihçi Henry Egon Friedlander'ın 1976 tarihli mektubunda "Sayın Bay Halbey, Nasılsınız? Umarım iyisinizdir. Size yazısıyla beni "endişelendiren" 1907'den bir Kokoschka afişi gönderiyorum: - çizimin altındaki yazı pek değilse de- yukarıdaki "KOKOSCHKA" satırı bana 'Neuland' stili ile benzerlik gösteriyor gibi geldiğinden ya gerçekten Koch'a ait olabileceğini ya da Koch'un bu satırları görüp etkilenmiş olduğunu düşünüyorum. Tabi ki her gravür yazı 'Neuland' ile benzerlik gösterir: Koch vaktiyle, Enschede 'nin Gotik Font No. 1 rakamlarının bu şekilde oyulduğunu gördüğü zaman açıkça 'Neuland'ı çapla olmadan eğe ve kakma ile yontmak düşüncesine ve kararına vardığını anlatmıştı. Ancak en üst satırdaki S, çizgisiz A, H'nin oranı ve hatta ikinci K 'nın sağındaki çizgi kayması- hepsi bana hayret verici derecede Koch stili görünüyor. Elbette bunun zamansal ve mekansal olarak mümkün olup olmadığını bilmiyorum. Koch'un Klingspor'a 1908'de geldiğini sanıyorum. Öncesinde ne yaşandığını siz biliyorsunuz. Eşim ve ben hepimizi içtenlikle selamlıyoruz," (Erhan Olcay arşivi)." Şeklinde geçmektedir. Avusturya'lı ressam Oskar Kokoschka bu yazı karakterinin yatarıcısı olduğu tezi öne çıkmaktadır. Rudolf Koch da bu yazı stilini geliştirip stilize ederek neulandı bize kazandırmıştır. (Çeviri: Ebru Özkök)

Resim 88. Tarihçi Henry Friedlander'ın mektubu ve Oskar Kokoschka tiyatro afişi, Klingspor Museum. (Erhan Olcay arşivi)

5.2.3. Paul Renner (1878-1956)

Almanya’da doğdu. Grafik tasarımcısı, eğitimci, ressam ve tipografıdır. Geometrik modernizm anlayışını benimsemiştir Futura fontunun tasarımcısıdır. 1920’lerde Almanya’da ortaya çıkan *Bauhaus akımıyla* bağlantısı olmamasına rağmen ilkelerini destekledi. Plak, Ballade, Renner Antique tasarladığı yazı karakterleridir.

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ?
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz!
1234567890

Kaynak: <https://gaylecllemans.files.wordpress.com/2012/11/paulrennerfuturaface1927.png>

Resim 89: Paul Renner, Futura (1927)

5.2.4. Friedrich Hermann Ernst Schneidler (1882-1965)

Almanya’da doğdu. Grafik tasarımcısı, Tipograf, Kaligraf, *Illustrator* ve öğretmendir. Grafik tasarım alanında Stuttgart okulunun kurucusu olarak kabul edilir. Schneidler Schwabacher, Buchdeutsch, Juniperus-Antiqua, Bayreuth, Legende, Amalthea tasarladığı yazı karakterlerindendir.

ABCDEFGHI
JKLMNOPQ
RSTUVWX
YZ

Kaynak: <http://luc.devroye.org/showcase-fheschneidler/>

Resim 90. Type Schneidler Initials font tasarımı (1936)

5.2.4. Eric Gill (1882-1940)

Britanyalı bir heykeltıraş ve yazı tasarımcısıdır. Edward Johnston'un öğrencisidir. Çeşitli kitap tasarımları yaptı. Golden Cockerell gazetesinde illistrasyonlar yaptı ve metin yazıları ile ilgili yazılar tasarlamıştır. Gill Sans, Golden Cockerell, Aires, Solus, Bunyan, Jubilee *fontlarını* tasarlamıştır.

Kaynak: <https://www.designweek.co.uk/issues/19-25-october-2015/eric-gill-the-past-present-and-future-of-type-design/>

Resim 91: Erik Gill. Gill Sans (1929)

5.2.5. Walter Tiemann (1876-1951)

Kaligrafi’de Alman Ekolünün önemli isimlerinden biri olan Tiemann 1894 yılında Grafik Sanat ve Matbaa Kraliyet Sanat Akademisinde okudu. “1903 de Leipzig Akademisinde grafik dersi verdi. 1907 de arkadaşları ile basımevi kurdu, yazıi kitap kapağı, ve çeşitli illistrasyon tasarımlarına devam etti. Tiemann Almanya’da en çok aranan kitap sanatçılarından biriydi. 1920’de, Walter Tiemann, Kraliyet Grafik Sanatlar Akademisi ve Kitap Ticareti Akademisi’nin başına geçti. 1926’da 50. doğum günü vesilesiyle , Leipzig Üniversitesi’nden fahri doktora aldı. Emin Barın Cilt eğitimi için geldiği Almanya’da Walter Tiemann’dan cilt ve kaligrafi dersi almıştır.

Kaynak: https://twitter.com/Letter_Library/status/798252359478611968

Resim 92: Walter Tieman tarafından Klingspor için üretilen kursiv yazı
Klingspor Museum, (1925)

5.2.6. Max Miedinger (1900-1980)

İsviçre Zürih’te doğdu. 16 yaşında Zürih’te bir yayınevinde dizgici olarak çalışmaya başladı. Önceleri New Haas Grotesk olarak isimlendirilen fakat sonradan ülkesinin (Switzerland) ismi olan “Helvetica” fontunun tasarımcısıdır. reklam, logo levha gibi alanlarda kullanımı çok yaygındır. Tipografinin amacına çok uygun olarak tasarlanmıştır. Okunaklı, kolay algılanabilen, net ve nötr bir fonttur.

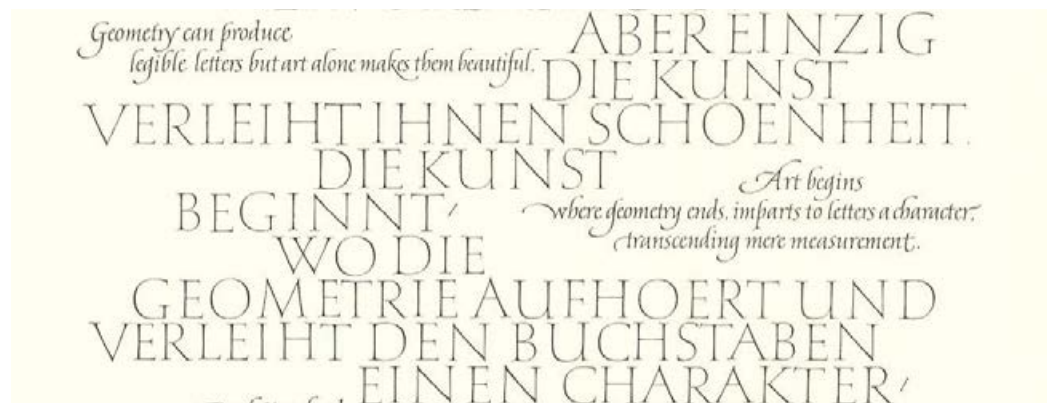
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÀ
ÅÉÎÕabcdefghijklmn
opqrstuvwxyzàåéî&1

Kaynak: <http://www.identifont.com/find?font=helvetica>

Resim 93: Max Miedinger'in Helvetica fontu (1961)

5.2.8. Werner Schneider

1935'te Almanya'nın Marburg kentinde doğdu. Prof. Friedric Poppl'den yazı sanatları eğitimi aldı ve Werkkunstschule Wiesbaden'de kaligrafi eğitmenliği yaptı. 1971'den beri Fachhochschule Wiesbaden Üniversitesinde grafik tasarım alanında Profesördür. Serbest kaligraf ve yazı ustasıdır. CLAS Calligraphy and Lettering Arts Society onur üyesidir. Society of Scribes Ltd. Onur üyesidir, 1987'den bu yana New York'ta Type Club direktörlüğünü yapmaktadır.

Kaynak: [https://www.calligraphy-museum.com/en/participants/de/Werner Schneider](https://www.calligraphy-museum.com/en/participants/de/Werner_Schneider)

Resim 94. Werner Schneider, *Geometry Can Produce...* Paul Standart

5.2.7. RudoSpeeman (1905 - 1947)

1924'te Münih Uygulamalı Kraliyet Sanat Okulunda okudu. Daha sonra Stuttgart Sanat Akademisinde asistan olarak göreve başladı. Eğitimliği ile ön plana çıkardı. Bu sayede Akademie für Künste und Buch Gewerbe'de yönetici olarak göreve başladı. 1936 yılından Türkiye'den eğitim için Almanya'ya gönderilen Emin Barın kendisinden kaligrafi eğitimi almıştır.

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z Ä Ö Ü
a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z ä ö ü
ch ck ff fi fl ft sch fl fi ft k tt tz
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 - . , = : ; ! ? „ ” ’ & ()

Kaynak: <http://luc.devroye.org/fonts-35115.html>

Resim 95. Rudo Spemann Font tasarımı

Kaynak: <http://luc.devroye.org/RudoSpemann--Blackletter-Example.gif>

Resim 96: Rudo Spemann yazı kesiti ve Blackletter çalışması
Klingspor Museum, (1936)

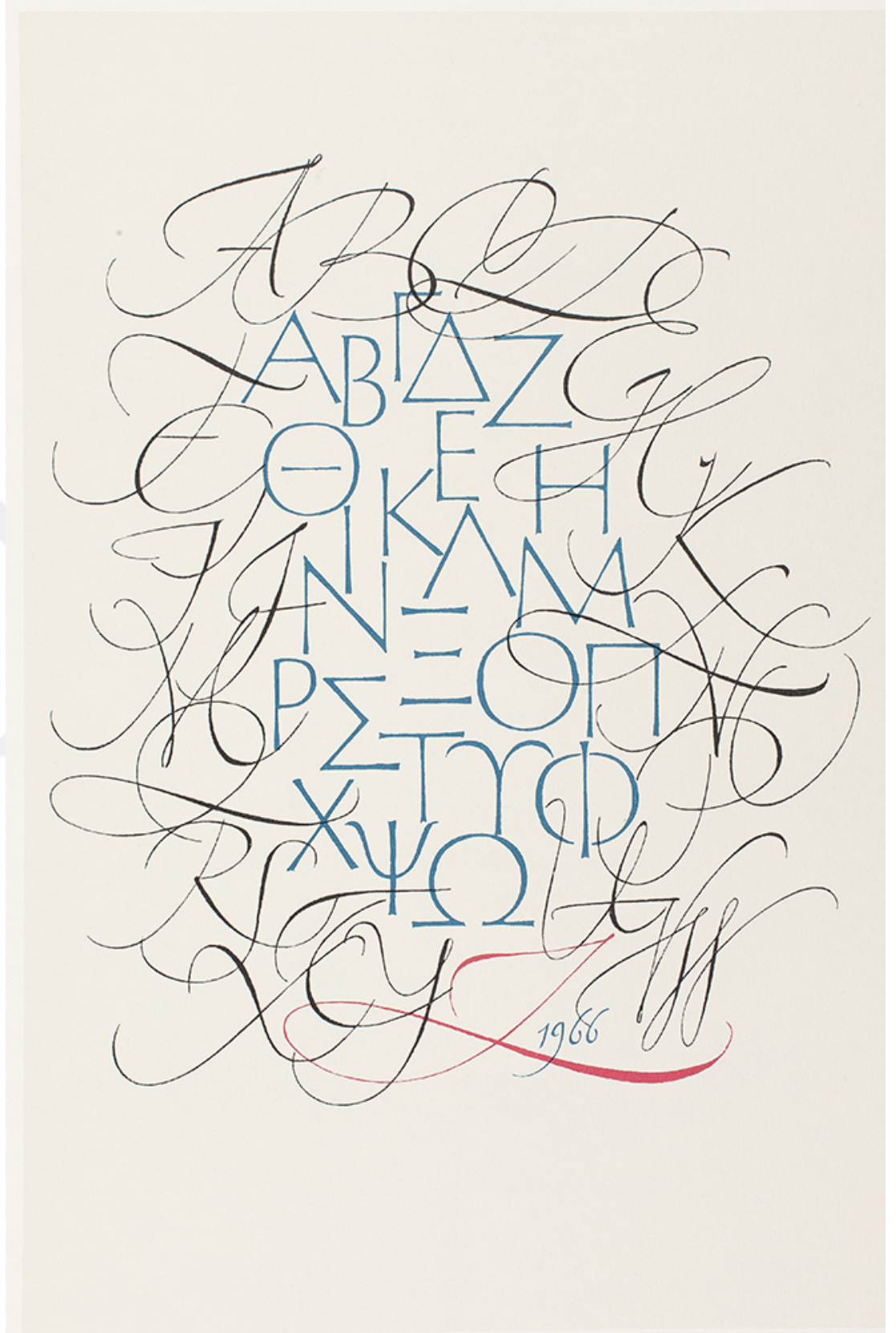
5.2.8. Herman Zaph (1918 - 2015)

Almanya Nurenberg’de doğdu. Kaligraf, yazı tasarımcısı, yazar ve öğretmendi. 20. Yüzyılın en önemli tasarımcılarından. “1935 yılında Nuremberg’de Rudolf Koch sergisinden çok etkilenecek yazı tasarımına yöneldi. Koch ve Edward Johnston’un eserlerini kullanarak evinde kendi kendine kaligrafiyi öğrendi. (Yazı & Tasarımcıları, S. Ganiz. s.114).” Zaph Optima, Palatino, Melior, Zaph Dingbats, Gilgengart, Alkor, Novalis, Textura, Scriptura gibi önemli yazı karakterlerini tasarladı.

Kaynak: <https://www.design-is-fine.org/post/122875095804/hermann-zapf-detail-of-calligraphic-broadside>

Resim 97. Hermann Zaph, Kaligrafik düzende Alfabe yazısı, 1959

Kaynak: <https://kitchendecor.club/files/hermann-zapf-calligraphy.html>

Resim 98. Herman Zaph, Grek ve Latin alfabesi kaligrafi çalışması, 1968

Kaynak: <https://www.p-stadtkultur.de/wp-content/uploads/2014/02/Zapf2-1024x1024.jpg>

Resim 99. Hermann Zapf, Sator polindromu. Klingspor Müzesi 1976

*Yazılış amacı çeşitli hikayelere dayandırılmaktadır. (Çiftçi Arepo tarlasını çevirmektedir (pulluğu ile toprağı) gibi. Fransa, İngiltere ve italyada çeşitli antik kazılarda duvar, kapı ve taş sütun yazılarında görülmüştür.

M.Ö. 79'da Vezüv Yanardağı'nın külüne gömülü bir şehir olan Herculaneum'da (Pompei) bulunan bir polindromdur.

Sator: Ekici, kurucu, ata, mucit, **Arepo:** İcat edilmiş, **Tenet:** tutmak, kavramak, sahip olmak **Opera:** iş, bakım yardım, **Rotas:** döndürmek, tekerlek,

Kaynak: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SATOR-AREPO-TENET-OPERA-ROTAS.JPG>

Resim 100. Sator Polindromu

5.2.9. John Stevens

Uluslararası arenada günümüzün en yetenekli kaligrafları arasındadır. Kitap, dergi, albüm kapak yazıları dahil yazının girebileceği bir çok alanda yazılar yazdı ve eğitimler verdi. John'un kaligrafi eserlerinden bazıları San Francisco Halk Kütüphanesi koleksiyonlarına dahil edilmiştir. Yakın zamanda kitabı *Scribe: Artist of the Written Word* yayınlandı. Geleneksel ve modern kaligrafi alanında çalışmalarına devam etmektedir.

“A GARDEN AND A LIBRARY
YOU HAVE EVERYTHING” CICERO

Kaynak: <http://www.johnstevensdesign.com/wp-content/uploads/2015/12/alphabet-caligraphy-JS2.jpg>

Resim 101. John Stevens, Latin alfabe çalışması

Kaynak: <http://calligraphycentre.com/john-stevens-gallery/john-stevens-personal-work/>

Resim 102. John Stevens kaligrafik düzende bir tasarım

5.2.10. Ewan Clayton

“Ewan Clayton, çalışmalarına Brighton, Sussex Birleşik Krallık’taki atölyesinde devam etmektedir. Clayton, kaligraf Edward Johnston ve tipografi tasarımcısı Eric Gill’in yaşadığı Ditching’e komşu kasabada büyümüştür. Sunderland Üniversitesi tasarım bölümünde yarı zamanlı profesör olarak çalışmaktadır ve Londra Kraliyet Çizim Okulu’nun daimi üyesidir. Ayrıca The Cooper Union, New York’ta ve Reading Üniversitesi’nde tipografi tasarımı dersleri vermektedir. 2013’te, romen abecesi tarihi kitabı ‘The Golden Thread’ Atlantic Books tarafından yayımlandı. Türkçe yayımlama hakları Pegasus yayınevine aittir

Kaynak: https://www.berliner-sammlung-kalligraphie.com/kgraph_clayton_e.htm

Resim 103. Dante’den bir metin. Arches Vellin Noir kağıdına bir speedball ucu kullanılarak guaj ile yazılmıştır.

5.2.11. Gemma Black

Gemma, sanatçı, öğretmen ve kaligrafi tasarımcısıdır. 1991’de, kaligrafiyi araştırma, gözlemleme ve öğrenmesine imkân bulduğu Avrupa’da eğitim almak için Winston Churchill Bursu aldı. İngiltere’nin seçkin kurumu olan Calligraphy & Lettering Arts Society (CLAS)’de onur üyesidir.

25 yılı aşkın bir süredir Gemma, Avustralya Ulusal Üniversitesi dahil olmak üzere kaligrafi, ciltçilik, sanat ve el sanatlarını kapsamlı bir şekilde öğretmiştir. Ayrıca İtalya, Almanya, ABD, Kanada ve İngiltere’deki fakültelerde gerçekleşen uluslararası yazı sanatı konferanslarına katılmıştır.

Fitzwilliam Müzesi (Cambridge, İngiltere), Avrupa Parlamentosu ve Canberra Parlamento Binası dahil olmak üzere, çalışmaları özel ve umumi koleksiyonlarda yer almıştır. Gemma kaligrafi, basit kitap yapımları, dekoratif kağıt teknikleri, kaligrafi için zemin boyama ve soyut suluboya dersleri vermektedir. Ayrıca ilüstrasyonlu kaligrafi konferansları serisi mevcuttur.

Gemma, Tazmania’da yaşamaktadır. Çalışmaya, araştırmaya, gözlemlemeye ve öğrenmeye halen devam etmektedir.

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>

Hacettepe Üniversitesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi kataloğu, 2018, s.50

Resim 104. Manzara Sesi, Suluboya, 23.75 ayar altın varak, fırça ve metal uçla preslenmiş 300 gr Kağıda Soğuk Baskı, 2019

5.2.12. Denis Brown

Denis Brown kaligrafiye onlu yaşlarının başında, öğrenciyken başlamıştır. En başından beri, harfleri birkaç hareket yardımıyla hızla oluşturmayı çok sevmiştir. 20 yaşında Londra Roehampton Üniversitesi'nde kaligrafi eğitimi alırken, UK Society of Scribes and Illuminators kurumu tarafından en genç ve İrlanda'dan kabul edilen ilk üye olarak kabul edilip onurlandırılmıştır. Sanatında geleneksel becerilerini sürekli geliştirirken, bir yandan sınırları zorlamıştır. Harf formlarını ve yazıyı, yüzlerce kelimedenden bir figür yaratarak oluşturduğu eserlerinde üç boyutlu olarak kullanmıştır. El yazısının; elektronik posta, dijital mesajlar ve diğer dijital iletişim araçlarının gölgesinde kaldığı bir zamanda eserlerinin, 21. Yüzyılda bir kâtip olmanın anlamını ve fonksiyonunu araştırdığını düşünüyor.

Dünyanın birçok yerinde kaligrafi sanatında lider olarak tanınan Denis Brown, her yıl belli dönemlerde workshoplar düzenlemek için dünyanın farklı yerlerine seyahat ediyor (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/15/denis-brown.html>)."

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>
Hacettepe Üniversitesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi kataloğu,
2018, s.33
Resim 105 Kemiren Kuzgunlar, 32x67 cm, 2016
Enes Yıldırım Koleksiyonu

5.2.13. Yukumi Sasago Annad

Yukimi Sasago Annand, Kaliforniya’da yaşayan kaligrafi sanatçısı ve öğretmenidir. Doğum yeri Japonya’dır. İletişim Tasarımı eğitimi alıp Tokyo’da yaklaşık 10 yıl grafik tasarımcı olarak çalışmıştır. 2000 yılında ABD’ye taşınmış ve Batı kaligrafisi dünyasını keşfetmiştir. Bu tarihten beri, kaligrafi dünyası tarafından büyülenmiş şekilde harf formları çalışmalarına ve kaligrafi sanatı araştırmalarına devam ediyor. Ruhunu Roman harflerinde keşfederken, doğa ve harflere olan aşkını harmanlayan bir sanatçı olarak kendi sanatına ulaşmayı hedefliyor.

Bilgisini ve tecrübelerini paylaşmak için 2011 yılından beri ABD, Kanada, Avrupa, ve Japonya’da workshoplar düzenledi. Çalışmaları, Letter Arts Review gibi çeşitli kaligrafi dergileri ve kitaplarda yayınlandı. Berlin, San Francisco ve Moskova’daki kaligrafi koleksiyonları içinde eserleri bulunmaktadır

(<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/12/yukimi-annand.html>).”

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi
2017, s.132

Resim 106. Winter Trees (Kış Ağaçları)

CALLIGRAPHY
IS A PERSONAL
ADVENTURE
BRINGING TOGETHER
MIND & BODY
THROUGH THE
HARMONY
OF HAND & EYE
WITH LIMITLESS
POSSIBILITIES
AND TREMENDOUS
SATISFACTION
IN SOLVING PROBLEMS

J • E • A • N L • A • R • C • H • E • R

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi
2017, s.131

Resim 107. Kaligrafi..., Arches Kağıdı ile Guaj, 20x10 cm, 2016

5.2.14. Yves Leterme

1959'da Belçika'da doğdu. Leuven Üniversitesinde klasik dil eğitimi aldı ve mezun olduktan sonra Bruges'e yerleşti. Burada 25 yıl boyunca lise öğrencilerine Latince ve Yunanca öğretti. 1991 yılında kaligraf Brody Neuenschwander'dan kaligrafi dersleri almaya başladı.

ABD'de bir dizi atölye çalışması ve Bruges'te ki uluslararası sempozyuma katılımı, onu uluslararası sahneye çıkardı. İlerleyen yıllarda atölye çalışmaları yürütmek, öğrencilere koçluk yapmak ve sunum yapmak için Avrupa, Avustralya, Japonya, Kanada, Güney Afrika, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yerlerden gelen davetleri kabul etti. Şu an tam zamanlı serbest kaligraf olarak, hem kamu hem de özel sektörden çeşitli siparişler almaktadır. Buna ek olarak, çağdaş kaligrafi öğretmeni olarak yerel ve uluslararası olarak aktif bir şekilde ders vermektedir. Bu arada Anvers'te kişisel sergisi *Yves Leterme cleans up*(2011), arpist Andrea Voets ile yaptığı işbirliği (*Latin Lovers*), kitabı *Thoughtful gestures* (2011), Beethoven sergisi (2012) ve koleksiyonu *Litterae* kutusu (2014) gibi büyük projelerini tamamlamaktadır.

Atölye çalışmaları, yayınlar ve sergiler sonucunda, resim ve yazı stili çok sayıda çağdaş kaligrafi sanatçısını etkiledi. Çalışmalarının örnekleri, dünya çapında kamuya açık ve özel koleksiyonlar ile daha kolay bir şekilde www.yleterme.be adresinde bulunabilir (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/32/yves-leterme.html>).”

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>
Hacettepe Üniversitesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi kataloğu,
2018, s.90

Resim 108. Kalabalık, Akrilik Zemin Üzerine Guaj Yazı, 35x68cm, 2017
Erhan Olcay Koleksiyonu

6. KALİGRAFİNİN TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİM SÜRECİ

6.1. Hat Sanatı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Kaligrafisi

Hat sözcüğü sözlükte “yazmak, çizmek, kazmak, alamet koymak” anlamlarındaki Arapça “hatt” mastarından türemiştir. (Derman, 1999:19’den aktaran Ülker, 2014:24). Sözlük anlamı olarak yazı yazmak, işaret koymaktır. Hüsn-i hat ise Arap harfleri ile ‘ölçülü ve estetik değerlere dayanan, güzel yazı yazma sanatı’dır. İslam kaynaklarındaki tanımı ise, “Hat cismani aletlerle meydana getirilen, ruhani bir hendesedir.” cümlesiyle yapılmaktadır (Ülker vd. 2014:13). Hat sanatı Arap alfabesi ile yazılan bir yazı sanatıdır. Arapça, Fenike yazısından türemiştir. Fenike yazısından Arap alfabesine geçiş süreci hâlâ karanlık olsa da ilk Arap yazıtlarının M.s. 512 - 513 tarihli oldukları kesin olarak bilinmektedir. Hicri takvimin başlangıcından 650 yılına kadar geçen süreç içerisinde, Hz. Muhammed’e vahiy yoluyla gönderilen Kur’an ayetleri Arapça’ya çevrilmiş ve İslamiyet’in hızla yayılması ile Arap yazısı da bütün dünyaya yayılmıştır (Jean, 2012:56). Her sanat dalı kendisine gösterilen ilgiyle gelişme gösterir. Bu gelişme Osmanlı’da Hat sanatı ile gelişmiştir. Kuran-ı Kerim’deki ayetleri güzel bir yazı ile yazmak Hat sanatının gelişmesine neden olmuştur. Öyle ki Osmanlı hat sanatı ile Arap alfabesini yüzyıllar boyunca Arapları özendirecek şekilde icra edildi. Hat sanatı Osmanlı Dönemi’nde hattatların elinde zirveye ulaşmıştır. İslam coğrafyası için “Kur’an Mekke’de nazil oldu, Mısır’da okundu ve İstanbul’da yazıldı.” sözü Osmanlının hat sanatına verdiği önemi göstermektedir. Şeyh Hamdullah, oğlu Mustafa Dede (15.yüzyıl), Hafız Osman (17.yüzyıl), Karahisari hattı ile önemli eserler veren Ahmet Karahisari, Ali Bin Mürî’ d es-Sufî, Mustafa Rakım Efendi, Katipzade Mehmet Ref’î Efendi (18.yy), Yesarizade Mustafa İzzet, hat sanatında öne çıkan isimlerdendir. Davut Bektaş, Mehmet Özçay Ali Toy ve Hasan Çelebi ise günümüzün önemli hat sanatı temsilcilerindendir. Hat sanatında; sülüs, tâlik, kûfî, divani gibi yazı türleri kullanılır. Yazılar boyutlarına göre celî, hurde ve gubari (toz) adlarını alır. Cami, türbe gibi mekânlardaki kuşak ve kubbe yazılarında genelde celî kullanılır.

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/hafiz-osman>

Resim.109. Hâfız Osman hattıyla sülüs-nesih kıta, 1680'ler

Kaynak: <https://i.pinimg.com/564x/4b/ac/7e/4bac7e360d557907ee2adc98502e9be9.jpg>

Resim 110. Abdülkadir Saynac Efendi celî sülüs bir istif, 1911

6.2. Harf İnkılabı ve Latin Alfabesine Geçiş

“13 Ekim 1923’de Ankara’nın başkent olarak kabulü ve 29 Ekim 1923’de Cumhuriyet’in ilanı, Türkiye’de eski düzenden her şeyi ile ayrı, yeni bir devletin resmen hayata geçişini resmileştirmiştir. (Baran vd, 2005: 179).” Balkan savaşları, I. Dünya savaşı, Kurtuluş savaşını yaşayan Anadolu’yu köklü değişiklikleri barındıran Cumhuriyet ile başlayan yeni bir yönetim düzeni beklemektedir. Eğitim, askeri, siyasi, ekonomi gibi birçok alanda hem terakki ettirecek hem de batıyla uyum sağlanabilecek günler gelmektedir. “29 Ekim 1923 tarihi Türk halkı için en önemli günlerinden biridir. Çünkü bu önemli günü izleyen aşamalarda gerçekleştirilen devrimlerin yanı sıra, her alanda, bilim ve sanat eğitimi yapan kurumlarda da ileri çağdaş Batı uygarlığını örnek alan yenilikler gerçekleştirilir (Tansuğ, 1986: 158).” “Atatürk’ün kültür alanında yaptığı inkılaplar paralelinde, geçmişin yüksek düzeyde resim, heykel, mimarlık, hat ve süsleme alanlarındaki öğretim kurumlarından olan Sanayi-i Nefise Mektebi, 1928'deki harf inkılabıyla ciddi ve olumlu bir değişim yaşar. Bu eski okul, yeni adıyla Güzel Sanatlar Akademisi, Türkiye’de "akademi" ünvanını alan ilk sivil yüksek öğretim kurumu olur. Aynı tarihlerde isim değişikliğinin yanı sıra, öğretimde de hızlı ve etkili gelişmelere gidilir (Küçükerman, C.3, 1994: 459).” “*Tanzimat*, devlet yönetiminde eski ihtişama kavuşmanın en önemli yolunun Batı fikir ve bilimine ulaşmak, Batı’ya ayak uydurmak olduğunun kabul gördüğü bir harekettir. Batı kaynaklı bilgi, birikim ve fikirlerin Osmanlı topraklarına girişini engelleyen en büyük olgu ise alfabe farklılığı idi. Türkler, İslam’ı kabul edişlerinden beri Arap alfabesini kullanmaktaydılar. Ancak Batı, Arap alfabesinin tamamen tersine yazılan ve farklı bir sisteme ait olan Latin alfabesini kullanmaktaydı (Çelik, 2010:4-7).”

Osmanlı’nın Latin harfleri kullanma tartışmaları Tanzimat dönemine dayanmaktadır. Batılaşma çabaları ile birlikte Resmî yazışma dilinin sadeleştirilmesinden Türkçenin Arap ve Fars dillerinin etkisinden kurtarılmasına kadar birçok mesele uzun müddet tartışıldı.

Tanzimat döneminden Cumhuriyet’in kuruluşuna kadarki süreçteki dil tartışmaları beş ana başlıkta toplanabilir. ilki “Orhun veya Uygur alfabesini kullanmaktı fakat bu fikir çok taraftar toplayamadı.

Kaynak: <http://www.leblebitozu.com/wp-content/uploads/2015/02/91.jpg>

Resim 111. "Mektepliler Pazarı - Binbir Çeşit Mağazası, 1920'ler

İkincisi Ermeni harflerini kullanma fikrini öne süren Macit Paşa'da kendisine taraftar bulamamıştır. İsmail Şükrü Bey'in yeni alfabe çıkarma fikri de talep görmedi. Diğer bir fikir olan Latin harflerinin kabul edilmesi fikri diğerleri arasında öne çıkıyordu. Bu düşünce Falih Rıfkı, Yakup Kadri, Şükrü Saraçoğlu, Ahmed Cevad Emre gibi aydınların temel görüşüydü. Arap harflerine devam etmenin gerekliliğini savunanlar ise, bu harfleri olduğu gibi kullanmayı isteyenler ve ıslah edildikten sonra kullanılmasını önerenler olmak üzere iki farklı görüşteydi. Arap harflerinin ıslah edildikten sonra kullanımını isteyenlerin görüşleri de birbirlerinden ayrılıyordu.

1911 Maarif yılında İstanbul'da *Darülfünunda* "İslah-ı Huruf Komisyonu", kuruldu. Hüseyin Cahit, Abdullah Cevdet, Celal Nuri, Cenap Şehabettin gibi aydınlar Arap alfabesinin tamamen kaldırılıp Latin alfabesine geçilmesini, Türkçülük düşüncesini savunanları da Arap yazısının ıslahını istemişlerdir. 1913 yılında Milaslı İsmail Hakkı'nın kendi buluşu ile gazete ve kitap bastırmayı denemesi, Enver Paşa'nın "Ordu elifbası"nı uygulamasıyla geçirmesi gibi karışıklıklar olmuştur.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 1 Kasım 1928 yılında 1353 sayılı “Yeni Türk harflerinin kabul ve tatbiki hakkında Kanun”un kabulü ile Latin alfabesine dayanan Türk harflerine geçilmiş oldu. Böylelikle Türkiye’de Latin harfler ile yapılacak olan kaligrafi sanatının temelleri atılmış oldu.

Kaynak: https://static.flickr.com/24/103124643_0814449fa2_o.jpg

Resim 114. Yeni Türk Alfabesi Levhası

Kaynak: <http://imagizer.imageshack.us/v2/xq90/906/uUkWxZ.jpg>

Resim 115. TBMM Tarafından Atatürk’e armağan edilen Altın Alfabe levha

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yapılan radikal değişiklikler eğitim ile birlikte sosyal anlamda da “modern” bir yapılanmaya gidilmiştir. Harf inkılabı çoğu hattat için zorlu bir dönem olmuştur. Arap alfabesinin yasaklanması bazı hattatların yazıyı bırakmasına neden olurken Hamid Aytaç, Abdulkadir Saynaç Efendi, Halim Özyazıcı gibi hattatlar yazı sanatını bırakmamışlardır. Emin Barın her iki dönemde kaligrafi ve hat sanatında bir çok eser vermiştir. “Hamid Aytaç kâmiş kalemini elinden hiç bırakmamış bir hattattır. Latin harflerini de öğrenmiş, daima yazmış ve öğrenci yetiştirmiştir. Bu meşgalesine klişecilik, çinkografi, pantografi, etiket ve kartvizit basımı gibi işler de eklemiştir. Aynı zamanda Roman ve Gotik yazılarının da en maharetli ustalarından olmuştur (Kaplan, 1996:15).”

Adet	Mahkemesi	İst
174	Yenişehir mahkemesi Seriyası	
40	Hasköy	
129	İst: Evlaf Muhasebeciliği	
646	Rumeli Seriatuğu ve Sedareti	
108	Mabfeli Seriat	
231	Beşiktaş mahkemesi Seriyası	
177	Anadolü Sedareti	
106	Maliye büstülmal Kassamlığı	
275	Tophane mahkemesi Seriyası	
246	Mahmut Paşa	
1040	Galata	
629	Havase refia	
155	Balat	
155	Beledi Kassamlığı	
4111		

Kaynak: İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi, Defter Nr. 1724

Resim 116. Abdülkadir Efendi (Saynac) Latin harfli yazısı

Resim 117. Hattat Halim Özyazıcı'nın Harf devrimi döneminde yaptığı çalışmalardan örnekler (Şinasi Acar arşivinden)

Osmanlı'da Hattatların yetiştiği "*Medresetülhattatin*" cumhuriyet ile birlikte "*Hattat Mektebi*" olarak değişikliğe uğrar. Daha sonra 1929 yılında, kaldırılarak yerine "*Şark Tezyini Sanatlar Mektebi*" açılır. Hattat mektebinin hocaları da, bu okulun kadrosunu oluştururlar. 1933 yılında Güzel Sanatlar Akademisi bünyesinde açılan Afiş Atölyesi'nde Türkiye'de ilk kez grafik tasarım eğitiminin başladığı görülür. Çağdaş Türk Sanatı'nın bu alanda ortaya çıkardığı iki önemli sanatçı, Almanya'da eğitim görmüş olan Kenan Temizan ve İhâp Hulusi'dir.

İhap Hulusi GÖREY (1898-1986)

Kaynak: <https://mediacat.com/ihap-hulusi-gorey-lakabi-saheser/>

Resim 118. İhap Hulusi Görey

1898'de Kahire'de doğdu. ilk ve orta tahsilini Kahire'de yaptı. 1920'de resim eğitimi almak üzere Almanya'ya gitti. Heimann Schule atölyesinde (Münih) üç yıl çalıştı. Kuntsgewerbe Schule devam ederek tahsilini tamamladı ve Türkiye'ye döndü. Münif Fehim ve Ramiz'le birlikte çalıştı. Daha sonraları afiş çalışmalarına ağırlık verdi. İhap Hulusi, tasarım yaparken "*Buluş*"un önemine değinerek "*Seyredenlerin ilgisini çekmeli ve düşündürmeli*" derdi.

İstanbul'da 1929'da atölyesini kurdu. Atatürk'ün siparişi üzerine Türk alfabesinin kapağını tasarladı. Türk Hava Kurumu, Kızılay, Yeşilay, Ziraat Bankası, İş Bankası, Yapı ve Kredi, Garanti, Sümerbank, Emlak Kredi, Türk Ticaret Bankası, Maliye Bakanlığı, Tarih, Kulüp rakısı, Ziraat Donatım Kurumu gibi bir çok devlet ve özel kuruluşa çalışmalarını hizmet verdi. Milli Piyango idaresi için 45, Tekel İdaresi için 35 yıl çalıştı. Yurt dışında da adını duyuran İhap Hulusi Almanya, Mısır, İngiltere, İtalyan ve Fransa'da bir çok firmanın afiş ve etiketlerini yaptı. Suluboya çalışmalarının yanı sıra, son yıllarında hat sanatını modernize ederek başarılı çalışmalar yaptı, 1986'da İstanbul'da vefat etti.

Türkiye'de grafik tasarımın kurucusu ve reklamcılığın ilk temsilcisi olarak bilinen İhap Hulusi Görey afiş ve grafik sanatının büyük ustasıydı. Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönemi kapsayan eserleri mevcuttur. Tasarufun önemini vurgulayan tasarımlar yine onun elinden çıktı. Atatürk'ün isteği üzerine Alfabe kitabının kapağını tasarladı.

Kaynak: <https://mediacat.com/wp-content/uploads/2017/02/ihap-hulusi-gorey-01.jpg>

Resim 119. Atatürk'ün siparişi üzerine yaptığı Alfabe kitap kapağı

Kaynak: <https://mediacat.com/wp-content/uploads/2017/02/ihap-hulusi-gorey-02.jpg>

Resim 120. Köy Halk Kıraati kitap kapağı

Ebuzziya Tevfik, Munif Fehim, Atıf Tuna, Kenan Temizan, Emin Barın, Mengü Ertel, Mesut Manioğlu, Sait Maden, Aydın Erkmen, Abdullah Taşçı, Mustafa Eren, Gülizar Çepoğlu, Sadık Karamustafa, Turgay Betil, Necati Abacı, Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Selçuk Demirel gibi isimler Türkiye’de grafik tasarımın öncüleri olmuş, illüstrasyon, kaligrafi, Tipografi, karikatür gibi alanlarda Türk halkı’nın toplumsal gelişimine katkı sağlayacak çalışmalar yapmışlardır. Yurt içi ve yurtdışında bir çok sergi ile Türkiye’de grafik tasarımı evrensel değerleri seviyesine çıkarmışlardır.

Şark Tezyini Sanatlar Mektebi 1936’da kaldırılır. Yerine Türk Tezyini Sanatlar Bölümü kurulur ve burada da aynı hocalar ile eğitime devam edilir. Daha sonra bölümün adı Türk Süsleme Bölümü olarak değiştirilir. 1950’li yıllarda Kamil Akdik, İsmail Hakkı Altınbezer, Halim Özyazıcı gibi bazı hattatlar bu bölümde Hat Sanatı derslerini verirler. Emin Barın çalışmalarına devam ederken bir yandan da öğrenci yetiştirir. 1955 yılında Akademi’de Dekoratif Sanatlar Bölümü’ne bağlı yazı ve cilt atölyesini kurar. İlhami Turan bu bölümün ilk mezunudur. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’ndeki Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Medresetü’l-hattâtîn’in bugünkü devamı niteliğindedir. Ayrıca 1983’ten beri, ilki Marmara Üniversitesi’nde olmak üzere Türkiye’nin bazı üniversitelerindeki güzel sanatlar fakültelerinde de aynı konuda eğitim bölümleri açılmıştır.

1955’de Bakanlar Kurulu kararıyla Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu kuruldu. 1957 yılında eğitime başlayan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu’nda beş bölüm bulunuyordu. 1962 yılında dört yıllık lisans eğitimine geçti. Alman Bauhaus ekolünü model aldı. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu, 1982 tarihinde Marmara Üniversitesi bünyesine katıldı. Fakülte, 1986 yılında Beşiktaş’tan Acıbadem kampüsüne taşındı. Bugün MÜGSF bünyesi kapsamında Resim, Grafik, Seramik-Cam, Tekstil, İçmimarlık, Endüstri Ürünleri Tasarımı, Heykel, Geleneksel Türk El Sanatları, Film Tasarımı, Fotoğraf, Temel Sanat Eğitimi ve Müzik, olmak üzere oniki bölüm bulunmaktadır. İlhami Turan, Halis Biçer, Selahattin Ganiz, Niyazi Gündüz, yazı dersi eğitimi veren hocalardandır. Şinasi Barutçu, Sait Yada, İsmail Hakkı Uludağ, Hayrullah Örs, Fuat Baymur gibi önemli isimler de Avrupa ülkelerinde yazı konusunda eğitim görürler. Yurda dönerek burada yazı üzerine eserler üretip eğitimler verirler.

6.3. Cumhuriyet Dönemi Kaligrafi Ustaları

Kaligrafi, belirli teknik yazı disiplinlerine tabi olarak farklı alfabelerle yazılan güzel yazı ve güzel yazı yazma sanatı olarak evrensel bir değer taşır. Kelimenin kökeni, Yunancadan türetilmiş olup, “güzel” ve “yazı” kelimelerinin karşılığı olan, “kallos” ve “graphia” kelimelerinin birleştirilmesiyle türetilmiştir.

“Güzel yazı, fikri en kısa yoldan, en açık şekilde başkalarına nakil ve telkin eden sanat nev’idir. O, fikir ve lisan olması itibariyle kafaya ve akla, sanat olması itibariyle de hislere ve kalbe hitap eder (Yada Sait, 1947:5).”

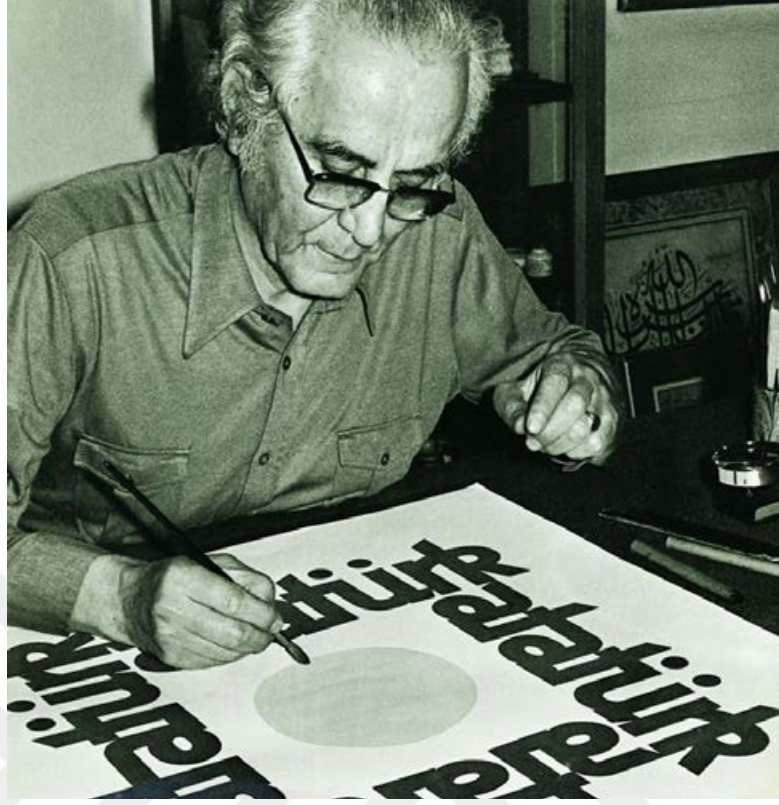
“Her millet için, fakat bilhassa bizim gibi bir millet için, yazı sanatı bir resim sanatından daha önemlidir. Bunun sebebi, tarihimizde ve ruhi vasıflarımızda bulunmaktadır (Yada, 1947:7).”

Cumhuriyet döneminde Avrupa’da kaligrafiyi düşünecek olursak Türk kaligrafisinin çok daha yeni olduğunu söyleyebiliriz. Kaligrafi sanatının Türkiye’de gelişiminde Emin Barın’ın çok önemli bir yeri vardır. Yetiştirdiği öğrencileri de pek çok öğrenci yetiştirecektir. Avrupa’dan da eğitim alan Sait Yada, Emin Barın gibi isimler güzel yazıyı belli disiplinlerle istiflemeyi öğretecek ve kaligrafi sanatının temelleri atılmış olacaktır.

Bu dönem her ne kadar bazı hattatların yazıya küsmelerine neden olacaksa da birçoğu kısa sürede güzel yazı sanatına başlamıştır.

“Bu dönemde eserler vererek, yazı sanatının devamlılığını sağlayan en önemli sanatçılardan bazıları Hacı Kamil Akdik, İsmail Hakkı Altunbezer, Mustafa Halim Özyazıcı, Nuri Korman, Necmettin Okyay, Hüseyin Macit Ayrıl, Hulusi Yazgan, Hasan Perman, Hasan Çelebi, Hamit Aytaç, Emin Barın, Yılmaz Özbek’tir. (Uygungöz, 2008:185).”

6.3.1. Emin BARIN (1913-1987)

Kaynak: <http://alo.net/wp-content/uploads/2015/12/1h2-emin-barin-218.jpg>

Resim 121. Emin Barın çalışırken

“ Emin Barın, 2 Haziran 1913’de Bolu’da dünyaya geldi. Dedesi Müderris Mehmet Efendi ve Babası hattat, müzehhip, mücellit Hafız Tefvîk Efendi, Annesi Atiye Hanım’dır (İlhami Turan, “Emin Barın”, DİA, İstanbul, 1996, c,V, s.70-71; Bolu İl Yıllığı, Bolu 1968, s.251).”

1920’de okula başladı. Babasını (1924) kaybetmesi üzerine babasından ders alan okul öğretmeni Lutfi Naim Bey ilgilenmeye başladı. Bolu Ortaokulundan 1928’de mezun oldu. Lutfi Naim Bey’in de desteği ile İstanbul Erkek Öğretmen Okulu’nu kazandı. 1932’de bu okuldan mezun oldu. Daha sonra Ankara Milli Eğitim Bakanlığı’nın açtığı “Avrupa Matbaacılık ve Klişecilik” ihtisas sınavını kazandı. Aynı dönem Sait Yada güzel yazı alanında, Ferit Apa da resim ve matbaacılık konularında eğitim görmek üzere Milli Eğitim Bakanlığınca Almanya’ya gönderildi. Emin Barın Almanya’ya gitmeden önce Altı Ay boyunca Kamil Akdik’den hat, Necmettin Okyay’dan cilt sanatı dersleri alarak 1938’de Almanya’ya gitti. Almanya’da bir yıl Prof. Dorfer’in özel ciltçilik okulunda çalıştı. Daha sonra dünyaca ünlü “ciltçilik ve Matbaacılık Akademisine” girdi.

(Akademie für Künste und Buch Gewerbe) harf döküm atölyelerini gezerek çeşitli yazı karakterlerini inceledi. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş bölümünü kazandı ve 1936'da mezun oldu.

Tatil için Türkiye'ye geldiğinde zorunlu askerlik görevini yerine getirdi ve eğitimini tamamlamak üzere tekrar 1941'de Leipzige döndü. Bitirme yeterlilik tezinin konusu "Osmanlı Hattatlığı" idi. (Rado, s.270)." Emin Barın Almanya'da ihtisasını bitirerek 1943 yılında Türkiye'ye döndü. MEB. De teknik basım şefi olarak göreve başladı. Güzel Sanatlar Üniversitesinde (Mimar Sinan Üniversitesi) ilk cilt ve yazı sergisini açtı. Bu sergiden sonra Üniversiteden gelen teklifi kabul eden Emin Barın burada 44 yıl süre öğretim görevliliğine başladı. Burada yazı ve yazı tasarımı derslerine girdi. 1955 yılında Akademide Prof. Sacit Okyay ile birlikte Cilt atölyesini kurdu. Emekliliğinden sonra da Geleneksel Türk El Sanatları bölümünde hat, cilt restorasyonu, derslerini vermeye devam etti. Emin Barın Türkiye'de Latin Kaligrafisinin gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir.

Grafik ve matbaa konusunda bilgi sahibiydi ve değişik baskı yöntemlerine hakimdi. Türk-İslam sanatları konusunda tecrübeleri vardı. Ayrıca restorasyon konusunda da uzmandı. Bir çok yazma eseri onararak müzelere kazandırmış koleksiyoner bilincine sahip bir sanatçıydı. Emin Barın kaligrafi çalışmalarında Geleneksel hat sanatından ilham alarak Latin harfleriyle orijinal kompozisyonlar yapmıştır. Bu eserler arasında Kufi tarzda bir çok eseri görülmektedir. Klasik ve çağdaş hat yazıları ile Avrupa'da pek çok önemli sergi düzenleyerek batının hat sanatını tanımasını sağlamıştır.

"Hendese-i Ruhaniye." "Bu sözü rahmetli hocam Reis-ül Hattatin Kamil Akdik'ten duymuştum. Hat sanatına verilen isim. İslam dininde harflerin, rakamların, anlam ve doğuşları üzerine derin araştırma ve çalışmalar yapılmış, Hurufilik gibi mezhpler meydana gelmiştir. Ömrünü hat sanatına adanmış hattatlar, yazının ruhaniyetine inanmışlardır. Ben böyle bir havanın yaşandığı bir evde dünyaya geldim. Evde her gün sabah namazı ile kalkılırdı. Okul zamanına kadar ağabeyimle lamba ışığında ders çalışırdım. Bu arada babam bana yazı dersi verir, kitaplarımı da bana ciltlettirirdi. (Emin Barın Hendese-i Ruhaniye, Sanat Çerçevesi)."

Hat sanatı ile ilgili Sanat Çevresi dergisinde "Gerek İslâm aleminde, gerekse Batının çağdaş sanatçıları, Arap harflerinden yeni çizgisel tertip çıkararak

soyut anlatımın değişik örneklerini yapmaktadır. Ancak bunların hiçbirisi hat sanatının klasik sırları ile teknik ve kaidelerini bilmedikleri için, harflerin anatomisini bozarak okunmaz hale sokmaktadır. Ben klasik kuralları bildiğim için harfleri bozmaya elim varmaz. Ancak onların genel istif ve kompozisyonu üzerinde çalışırım. Onun için yazdığım yazılar rahatlıkla okunur. Ayrıca serbest kreasyon olarak yazdığım yazılarda lüzum gördüğüm değişikliği yapabilirim. Benim özelliğim buradan kaynaklanır (Emin Barın Yüz yaşında, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, 1.Baskı, Kasım 2013, s.17).”

Kaynak: <http://strabic.fr/IMG/jpg/eminbarin.jpg>

Resim 122. Emin Barın Dörtlü Atatürk kompozisyonu

Emin Barın’ın eserleri sadece kağıt üzerine yazılanlarla sınırlı değildir. Türkiye’nin farklı bölgelerinde 1953’te Anıtkabirin Şeref holündeki duvarda, mozalenin girişinde yer alan her iki sütuna da kabartma olarak oyulan Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi ve 10.Yıl Nutkunu hazırlamıştır. Topkapı surlarında asılı duran Fatih Sultan Mehmed’in ordusunun İstanbul’a girişiyle ilgili kitabesi,

1954'te Atatürk'ün lahitine konulan ve bakanlar kurulu tarafından imzalanan parşömen üzerine yazılan nakil zaptını da Emin Barın hazırlamıştır. Aynı zamanda Anıtkabir için de bir imza defteri hazırladı. 1955'te de Yunus Emre'nin mezarının yazılarını yazmıştır. İstanbul'da da Eyüp Camiindeki Fethin 500. Yılı kitabesi ile Haliç Surları üzerinde asılı duran kitabe, İstanbul Üniversitesi ana kapısı üzerindeki yeni yazı, Boğaziçi köprüsünden Anadolu yakası'na geçişte karayolları müdürlüğüne ait binanın yanibaşında duran Maşallah Kûfî yazısı, Galata Kulesi'nde asılı duran Galata'nın teslimi kitabesi gibi önemli yerlerin kitabelerini hazırladı. Dolmabahçe Sarayında bulunan Atatürk'ün İstanbul'da söylediği nutku yazdı. Türk-İslam eserlerinin onarımı için Lizbon'da öğrencisi İslam Seçen ile birlikte 69 parça eseri restore etti.

Kaynak: <http://ismek.ist/files/ismekOrg/wp-content/uploads/2015/12/Dergi17/emin-barin/5.jpg>

Resim 123. Anıtkabir duvar yazılarının restorasyonu, 1970

Yurt içi ve yurtdışında yazı sanatı üzerine çeşitli konferans ve sempozyumlara katılmış, jüri üyeliği yapmış, çeşitli dergi ve kitaplarda makaleleri yayınlanmıştır. Yurt içi ve yurt dışında birçok ödül kazanmış ve sergiler açmıştır. Emin Barın, Çemberlitaş'ta Divanyolu üzerindeki atölyesinde yazı ve cilt çalışmalarına devam etti. Burası bir atölye olmaktan ziyade bir kültür sanat toplantı merkeziydi. Zamanın aydınları burada toplanır başta sanat olmak üzere birçok konuda sohbet ederlerdi. Necmettin Okyay, Şevket Rado, Midhat Sertoğlu,

Hocanın oğlu Tevfik Barın, büyük kızı Ayşe Barın, Kemal Batanay, Ali Alparslan, Cevdet Dereli, Ragıp Tuğtekin, Hattat Recep Efendi, Muhsin Demironat, Rikkat Kunt, gibi isimleri müdavimleri idi. Bunun yanında hattatlar, müzehhipler, minyatür sanatçıları sürekli gelirlerdi. Emin Barın'ın beşi bir yerde olarak adlandırılan öğrencileri Yılmaz Özbek, İlhami Turan, Etem Çalışkan, İslam Seçen ve Savaş Çevik kaligrafi sanatı üzerine bir çok eser üreterek, dersler vererek Türkiye'de Kaligrafi sanatına önemli katkıları olan isimler olacaktır.

Kaynak: <http://ismek.ist/files/ismekOrg/wp-content/uploads/2015/12/Dergi17/emin-barin/12.jpg>

Resim 124. Emin Barın, “Beşi Bir Yerdeler” diye adlandırılan talebeleriyle birlikte. Soldan sırayla, Yılmaz Özbek, Savaş Çevik, İlhami Turan, Emin Barın, Etem Çalışkan, İslam Seçen

“Her iki alfabeyle yaptığı çalışmalar, batılı sanatçılara yeni ilhamlar verir. Başlangıç gücünü ve ilhamını geleneksel biçimlerden alır. Yazı sanatına, çağdaş soyut resim sanatı niteliğini kazandırır. Klasik "hat" sanatının tüm anlamını çözer, bu girift sanatın tekniklerini benimser, uygular ve harflerle, hattatların hiç bir zaman varamadıkları bir cesaretle, her seferinde sürpriz biçimler ve düzenlemeler meydana getirir. Arap harflerini de, yeni Türk alfabesini de aynı ustalıkla kullanır. Bu nedenle lirik çizgi istiflerinin plastik dengesi, yapıtlarının en vurucu ögesidir. Yazıyı çoğunlukla amblemi andıran biçimler içinde ele alır.

Emin Barın'ın yazdığı yazıları okumak gerekmez. Onlar artık birer resim olur. Onlarda bizi ilgilendiren, çizgilerin melodisidir, çağdaşlığıdır (Cumhuriyet Dönemi Türk Kaligrafisi, Yrd. Doç. Dr. Mehtap Uygungöz, s.5).” Öğrencilerinden Savaş Çevik sonraki yıllarda Emin Hoca’nın asistanı olduğunu anımsatarak “O süreç, benim hayatımın dönüm noktası oldu (El sanatları dergisi, Sayı 17/2014, s.25).” diyor ve ekliyor. “Okulda Emin Hoca’nın bir öğrenci grubu vardı atölyeye devam eden; Grafik Sanatlar bölümündeki öğrenciler... Onun dışında özel arkadaşları zamanın hattatları, müzehhipleri, ressamaları, tarihçiler, yazarlar, yayıncılar... Haftada bir perşembe günleri öğleden sonra gelirler, burada sohbet ederlerdi. O sohbetlere öğrencileri de katılırdı (El sanatları dergisi, Mayıs 2015, s.26).”

Emin Barın cilt atölyesi gerçek anlamıyla tam bir akademiydi. İslam Seçen Emin Barın’dan bahsederken “Allah vergisi bir yeteneği vardı. Bu kadar büyük bir yetenek, 100 milyonda bir kişiye nasip olur (El sanatları dergisi, Sayı 17/2014, s.26).” diyor. Bu yeteneğin bayrağını Beşi bir yerde ekibi taşımaya devam ediyor. Fakat bir süre sonra çok sevdiği öğrencisi Yılmaz Özbek kısa bir süre Emin hoca’nın vefatından 5 ay kadar önce genç yaşında vefat etti. Savaş Çevik bir röportajında Yılmaz Özbek ile ilgili olarak “Hocanın vefatından sekiz ay önceydi Yılmaz Özbek’in vefatı. Hatta hocaya duyurmadık üzülmessin diye. Ama son zamanlarda şüphelenmeye başlamıştı. Sık sık sorardı, ‘Yılmaz nerede? Benden saklamayın, başına bir şey mi geldi?’ diye. Emin Hoca da hastaydı o vakitler. Kolon kanseriydi. İngiltere’de bir ameliyat geçirdi, sonra çok sürmedi zaten, 5 ay kadar sonra vefat etti (El sanatları dergisi, Sayı 17/2014, s.27).”

“Türk kaligrafisinin Arap alfabesinden Latin alfabesine geçiş döneminin en önemli ismi olan Emin Barın, kaligrafi sanatında her iki döneme ait eserler vermiş, aynı zamanda da iki çağ arasında köprü vazifesi üstlenmiş bir sanatçıdır (Uygungöz, 2002:303).” “Emin Barın geleneksel kaligrafiden ve Türk-İslam kültüründen esinlenerek çizgiği yazı kompozisyonlarında, çağdaş estetiğin gereklerini gözönünde tutmuş ve yazı düzenlemelerini çağdaş kökenli bir beğeni doğrultusunda oluşturmaya özen göstermiştir (Özsezgin, 1994:68’den derleyen, Sarıkavak, 2005:134).”

Kaynak: <http://ismek.ist/files/ismekOrg/wp-content/uploads/2015/12/Dergi17/emin-barin/8.jpg>

Resim 125. Allah (c.c.), Dörtlü Kûfî, 70x70 cm, 1976

Emin Barın özellikle kûfî ve celî dîvânî yazılarında yeni yorumlarla güzel eserler verdi. Çok çalışkanlığıyla bilinirdi ve sürekli olarak bir projesi vardı. Yakın dostu Bedri Rahmi Eyüboğlu onun için “Kalemi, kağıdı sırtında yaşayan bir üstad” olarak tanımlıyordu. 200’ün üzerinde eser veren Emin Barın serbest anlayışa dayanarak çalışmalar yaptı. 1977’de Dublin Sanat Akademisinde, 1983’te Paris’te UNESCO Genel Merkezinde, 1985’te Münster’de hat sergisi, 1986’da İslam Kültür Merkezinde ikinci defa cilt sergisi açtı. 1983’te emekliye ayrılan Emin Barın 1984’te Ya Rahim adlı eseriyle Türkiye İş Bankası Süsleme Büyük Ödülünü kazandı. TRT, Emin barın için bir belgesel hazırlamıştır. (<https://www.trtarsiv.com/izle/135644/emin-barin>) Sanat camiasına bir çok eser kazandırdı ve 29 Aralık 1987 de İstanbul’da vefat etti. Mezarı Zincirlikuyu mezarlığındadır.

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi
2017, s.38

Resim 126. Emin Barın Gotik Alfabe Tasarımı, Majiskül, 1942

6.3.2. İlhami TURAN

İlhami Turan Türkiye’de Grafik tasarım ve kaligrafi alanında önemli çalışmalar yapmış, öğrenciler yetiştirmiş eğitimci kişiliği ile ön plana çıkan bir sanatkardır. 1935 yılında Gerede’de doğdu. sonra 1954’de İstanbul’a gelir. Burada Dekoratif Sanatlar Bölümü’nü kazanmıştır. 1955’de Yazı ve Cilt Atölyesi’ni geçer. Akademi’deki atölye derslerinden sonra Çemberlitaş’ta “Barın Cilt ve Yazı Atölyesi”nde çalışmaya devam eder. Burada Cilt yapımı, yazı, kaligrafi, kitap, levha restorasyonu ve sanatsal ağırlıklı cilt işlerinde pratik bilgisini geliştirme fırsatı yakalar. Öğrencilik yılları boyunca Cağaloğlu’nda grafik ürünlerin basım tekniklerini öğrenir ve farklı konularda tecrübeler kazanır. Akademi’den Mezun olduktan sonra 1958’de Emin Barın’ın yanında asistanlık görevine başlar, Askerliğini yaptıktan sonra 1961’de Yazı ve Cilt - Kartonaj derslerinden sorumlu olarak Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nda göreve başlar. Yirmi yedi yıl boyunca bu kurumda çalışır. 1988’de Akademi’den gelen davet üzerine profesör olarak Geleneksel Türk Sanatları Bölümü’nün başkanı olmuş ve on üç yıl boyunca görevini sürdürmüştür. Bu süre içerisinde resmi ve özel kurumlar için çalışmalar yapmıştır. Çeşitli Kaligrafik El Yazması Kitap ve Levha Tasarımları, Anıt Kitabeleri, Cumhurbaşkanlığı ve Yabancı Devlet Başkanları için Berat, Teşekkür Belgesi ve Geleneksel Cilt Tasarımları hazırladı. Kamu ve Özel Kuruluşlar için çok çeşitli grafik tasarım ve uygulamalar gerçekleştirdi. Bir çok kuruma tanıtım, grafik ve yayın danışmanlığı ve jüri üyeliği yaptı. Eserleri müze ve özel koleksiyonlarda yer aldı. Kendisi için hazırlanan kitabın giriş kısmında *"Akademili olduğumuz için o yıllarda her işi bilmemiz, altından kalkmamız istenirdi. Broşürler, ambalajlar, kataloglar, amblem ve logolar, fuar ve sergiler, mermer üzerine kitabe tasarımları, iç ve dış mekân yönlendirme levhaları, bronz döküm uygulamaları, anıt yazıları, diplomalar, teşekkür belgeleri, fahri doktora ve hemşerilik beratları, mağaza cephe yazıları vb. tasarım disiplinlerinin neredeyse her dalında iş yaptım diyebilirim. (...) Şunu yaparım, bunu yaparım diye bir ayırım yapamazdık, malum ressamdık. Grafiker sözcüğü Tatbiki Güzel Sanatlar mezun verdikten sonra kullanılmaya başladı, sonra grafik sanatçısı, grafik dizayner dendi. Tasarım sözcüğü doksanlı yıllarda kullanılmaya başladı."* (Nesillerin Hocası, Tasarımcı, Tanık, İlhami Turan. S.7)

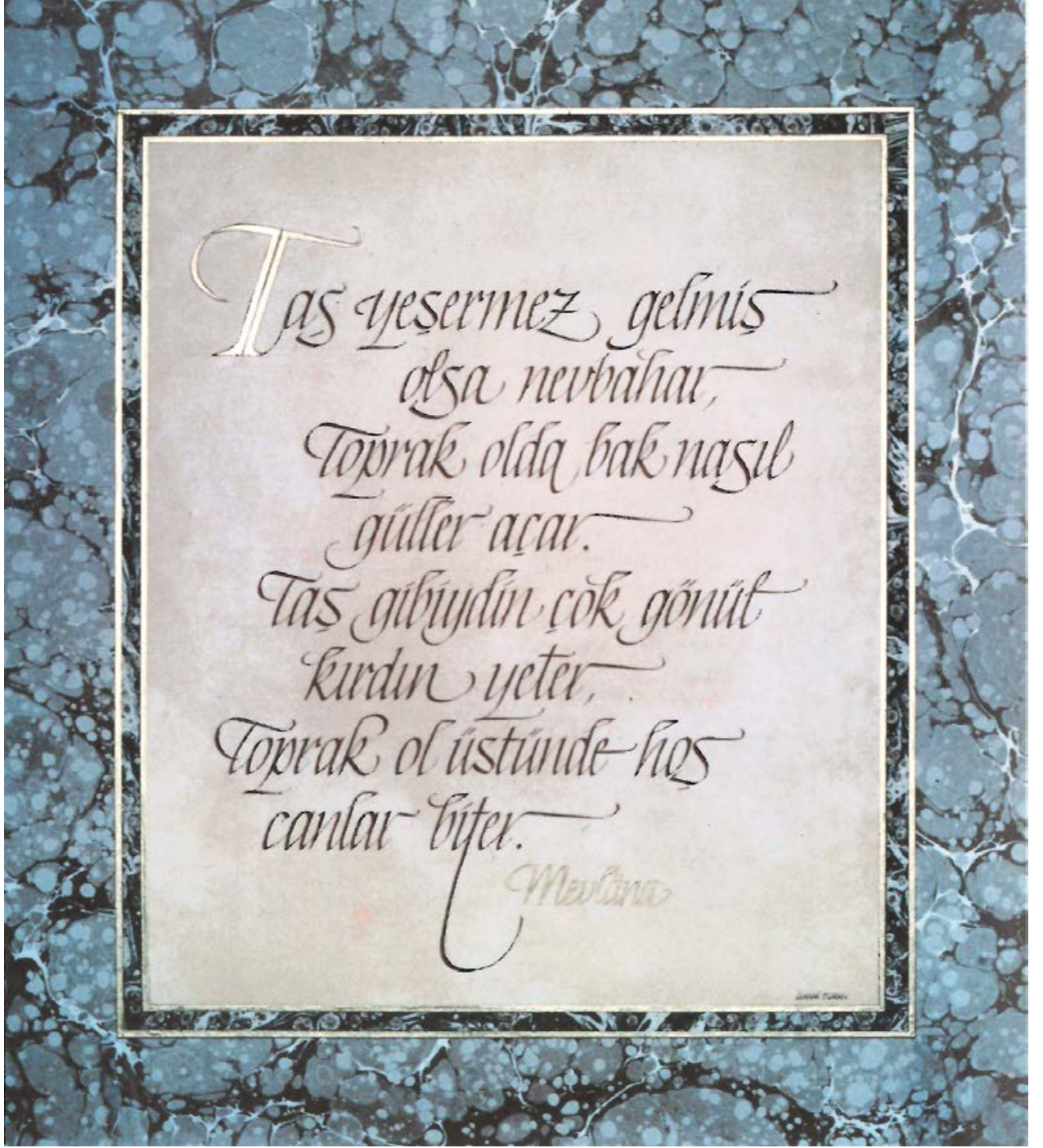
1988-2002 yılları arasında Geleneksel Türk Sanatları Bölüm Başkanlığı'nı sürdürdü. Emekli olduktan sonra da yarı zamanlı olarak ders vermeye devam etmektedir.

İlhami Turan'ın uzun yıllar öğrenci yetiştirmesi onu "Nesillerin Hocası" olarak nitelendirmektedir. Usta bir eğitimci olarak yetiştirdiği öğrenciler Türkiye'nin değişik üniversitelerinde öğrenciler yetiştirmekte tipografi, kaligrafi ve grafik sanatları alanında yapılan çalışmaların uluslararası bir değer kazanmasını sağlamaktadırlar. Öğrencileri için çok saygın bir öğretmen olmuştur. İlhami Turan'ın öğrencileri arasında Selahattin Ganiz, Aydın Erkmen, Nazan Erkmen gibi isimler yer almaktadır. Selahattin Ganiz, hocası İlhami Turan ile ilgili "Bu yıllardan itibaren hocamın bir özelliği de dikkatimi çekmeye başladı. Hangi yıllarda mezun olursa olsun eski öğrencileri ile iletişimini devam ettirmeye özen gösteriyordu. Bir eğitimci derslerinde çok iyi olabilir ama bu sözünü ettiğim özellik çok az sayıda hoca için geçerlidir. Bu bir hümanist, alçakgönüllü, adam gibi adam olma yetileriyle ilgilidir. Tutarlı, dengeli ve yardımsever kişiliğinden hiç eksilmemiş özellikleri bugün de aynen devam ediyor sevgili hocamızın (<http://gmkn.org.tr/news/turkiyeden/ilhami-turan-nesillerin-hocası-tasarimci-tanik-1>). " Şeklinde övgüyle bahsetmektedir.

Kaynak: <http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/ilhami-turan/>

Resim 127. Yunus Emre Anadolu Üniversitesi Uluslararası Anadolu Kaligrafi & Tipografi Etkinliği, 2018

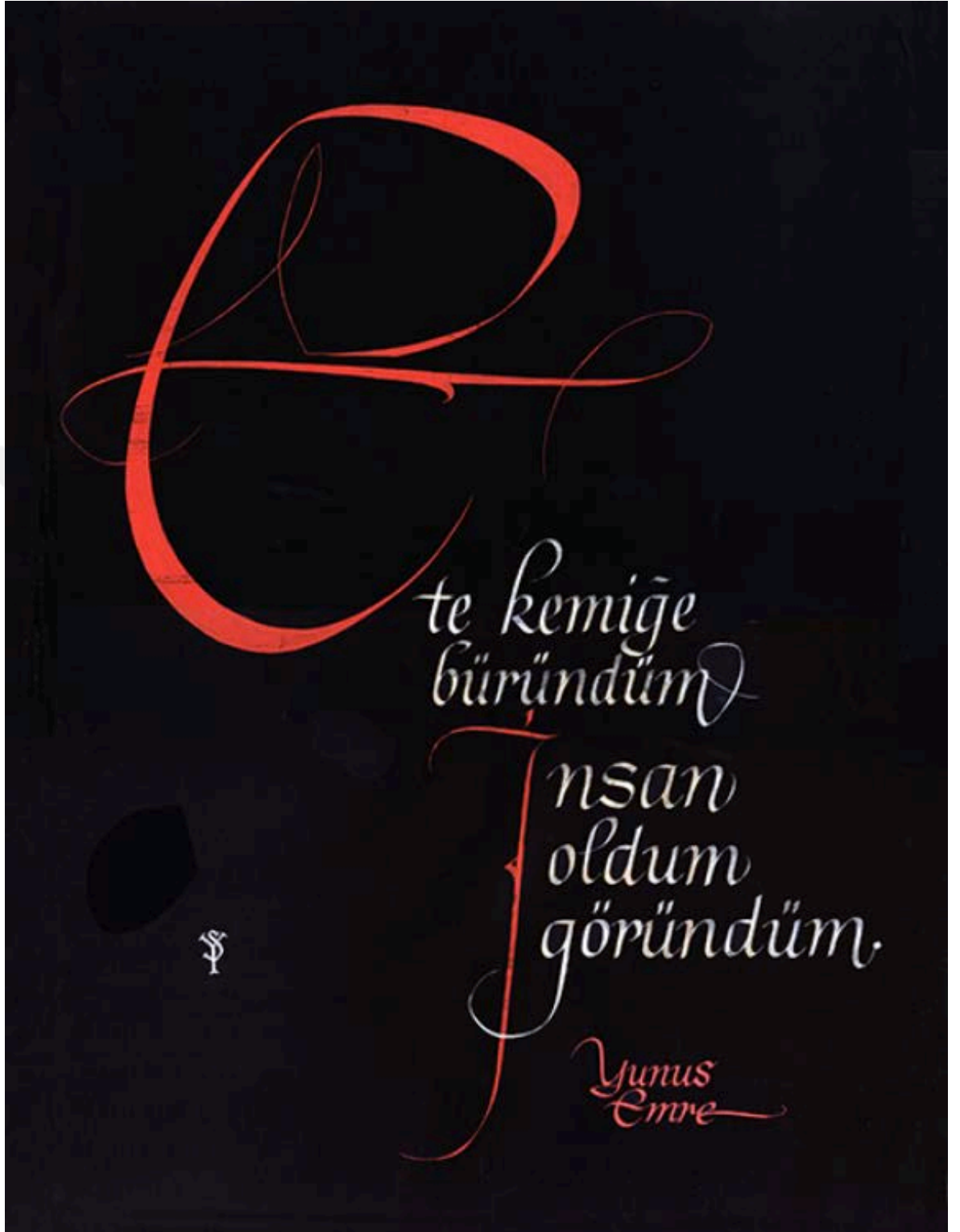
Kaynak: Nesillerin Hocası, Tasarımcı, Tanık İlhami Turan, 2017, s.76

Resim 128. Mevlana'dan, 37x42 cm, 1982

6.3.3. Sait YADA (1911-1968)

Sait Yada, 1911 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. 1925'te Fatih Akşem-seddin ilkokulunu, 1931'de İstanbul Muallim Mektebini ve 1935'te de Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nden mezun olmuş aynı yıl Bandırma II. İlkolulu'nda öğretmenliğe başlamıştır. Osmanlı döneminin son Hattatlarından Abdülkadir Efendi'nin oğludur Cumhuriyet'in yetiştirdiği önemli bir aydındır. Babasından hat sanatının inceliklerini öğrenerek. Almanya'da kaligrafi eğitimi aldı. "Sait Yada, grafik, matbaa, yazı ve maârifle ilgili eğitim görmeleri; açılması düşünülen Tatbikî Güzel Sanatlar Okulu'nda ahlâken, zihnen ve bedenen iyi yetişmiş "modern yurttaş"lar yetiştirecek örnek "Cumhuriyet Öğretmen"i olmaları için 1935'te Gazi Terbiye Enstitüsü'nün o zamanki müdürü İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından seçilerek devlet bursuyla hattat Emin Barın ve ressam Ferit Apa'yla birlikte Almanya'ya gönderilmiştir. 1941'deAlmanya'da Leipzig Akademie für Graphische Kunst und Buch Gewerbe'yi bitirmiştir. Buradan döndükten sonra Ferit Apa ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Maarif Matbaası'na şef olmuştur (1942-1947). Sait Yada, 1947-1948 arasında ise Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Teknik Büro şefliği yapmıştır ("Âlim"den "Aydın"a Geçiş Sürecine Bir Örnek: "Hattat" Abdülkadir Saynaç Efendi ve "Yazı Ustası" Oğlu Sait Yada Bey, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi 44(2013/1), 123-181)."

Sait Yada, Alman eğitim modelinin esas alındığı İstanbul Devlet Tatbikî Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun kurucu üyeleri arasındadır. Burada öğretim üyesi olarak ders vermiştir. Sırası ile Grafik Sanatlar Bölümü Başkanlığı, yayın işlerinden sorumlu müdür yardımcılığı yapmış, 1968'de bölüm başkanlığına getirilmiştir. 1968'de elim bir kaza ile vefat etmiştir. Mezarı Edirnekapı Şehitliğinde Mehmet Akif Ersoyun kabrinin arka kısmındadır.

Kaynak: <http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/sait-yada/>

Resim 129. Sait Yada Kaligrafi Örneği

6.3.3. Etem ÇALIŞKAN

Resim 130. Etem ÇALIŞKAN, çalışma esnasında. *Fotoğraf Yalçın Yüksek*

“Güzel yazı, insanların hayata daha pozitif, daha insancıl bakmalarını sağlar.”

Etem Çalışkan.

Emin Barın’ın öğrencilerinden olan Etem Çalışkan 5 Ocak 1928 yılında Mersin, Tarsus’a bağlı Göçük Köyünde dünyaya geldi. İlkokulu Tarsus’a bağlı Göçük köyünde, Orta okula Tarsusta devam etmiş, liseyi ise ilk öğrencileri olduğu Mersin Lisesine başlamış İzmir Alsancak Namık Kemal Lisesinde tamamlamıştır. Yazıya olan ilgisini genç yaşlarda kazanmış ilkokulda iken eline aldığı ilk kitabın İhap Hulusi Görey’in kapağını yaptığı Alfabe kitabı olduğunu, Resim yeteneğini ilkokul öğretmeninin tahtaya yazdığı ilk kelime olan “at” yazısını yazıp resmini çizerek keşfetmiştir.

Lise yıllarında fotoğrafçı ile çalışıp resim yaparak geçimini sağlamıştır. 1951’de İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’ni (MSÜ) kazandı. Burada ilk karşılaştığı kişinin yol göstericisi, son nefesine kadar yanından ayrılmadığı hocası Emin Barın ile karşılaşır. Üniversitede Afiş bölümünü seçer ve bir çok sinema ve tanıtım afişi hazırlamıştır.

Akademide Kumaş Desenleri Atölyesinde olan Zeki Müren, sinema, tiyatro ve ses Ayhan Işık, Çolpan İlhan, Erol Keskin, Peksan Koşar, Günseli Başar ile birlikte vakit geçirdiği isimlerdi. Çalışkan çalışma hayatı boyunca yazıyı ön planda tutan çalışmalar yapmış, önemli eserler vermiştir. Emin Barın'ın da “En çok onur duyduğum iş” olarak nitelediği Anıtkabirde duvar yazılarını birlikte yazmıştır. “1953 yılı, Atatürk’ün naaşı, Ankara Etnografya Müzesi’nden alınacak ve yapımının tamamlanması gereken Anıtkabir’e konulacak. 10 Kasım’da... Uluslararası bir yarışma sonucu Emin Hocanın projesi kazandı ve Emin Hocam da benim bu isteğinin olacağından haberim bile yokken, “Etem Anıtkabir’in kitabesini yazacağız.” dedi. İşte benim için ilk yazı sanatımın başlangıcı 1953 yılıdır “(*Türk Kaligrafi Tarihi Özelinde Etem Çalışkan, Emel Kuru, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi GSF, s.63*).”

Nutuk, Gençliğe Hitabe duvar yazılarını yazmış, Etem Çalışkan güzel yazı ile ilgili bir röportajında “Bütün devrimlerin anası benim düşünceme göre yazı devrimidir.”, “Şimdi yazı devrimi yapıldı, bir de bizim yazı sanatçılarımız var, hattatlarımız, camilerimiz, çeşmelerimiz var. Yani inanç yerlerimiz var. Evlerin kapılarında, yeni ev yapanların duaları vardır. Onlar da güzel yazılarla yazılmıştır. Bu bir kültürdür ve sanattır (*Türk Kaligrafi Tarihi Özelinde Etem Çalışkan, Emel Kuru, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi GSF, s.50*).” Etem Çalışkan 1963 yılında gazetede çalışmaya başlar, Atatürk’ün Hagop Vahram Çerçiyen’a tasarlattığı imzasını stilize etmiştir. Her 10 Kasım’da gazeteler için Atatürk’ün portre çizimi ile birlikte bu imzayı kullanmıştır.

Etem Çalışkan gazetecilik yıllarında yeni yazı ile Kur’ânı Kerim meali, Mevlid-i Şerif, Yunus Emre Divanı, Mevlana’nın Mesnevî’sini, Nutuk kitaplarını kaligrafik olarak yazmıştır Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, İstiklal Marşını da kaligrafik düzene göre yazmış bu iki yazı Atatürk portresi ile bir çerçeve içerisine alınarak 50x70 cm boyutlarında Millî Eğitim Bakanlığı okullarında duvarlara asılmıştır.

Kaynak: Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, Güçlü Gazetecilik, Yayıncılık ve Matbaacılık, 1982, s.247

Resim 131. Güneş gazetesi tarafından basılan Kuran-ı Kerim'in iç sayfaları

Etem Çalışkan kendisini daha çok gazete ressamı olarak tanımlar. Yazı ve afiş çalışmaları ile beraber resim alanında da bir çok eser vermiştir. Gazete ve dergiler için renkli çalışmalar yapmış, Atatürk portre resimleri, devlet büyüklerini Osmanlı padişahlarının önde gelenlerini resmetmiştir, Bir çok Resmi ve özel kurumlarda sergisi açılmıştır.

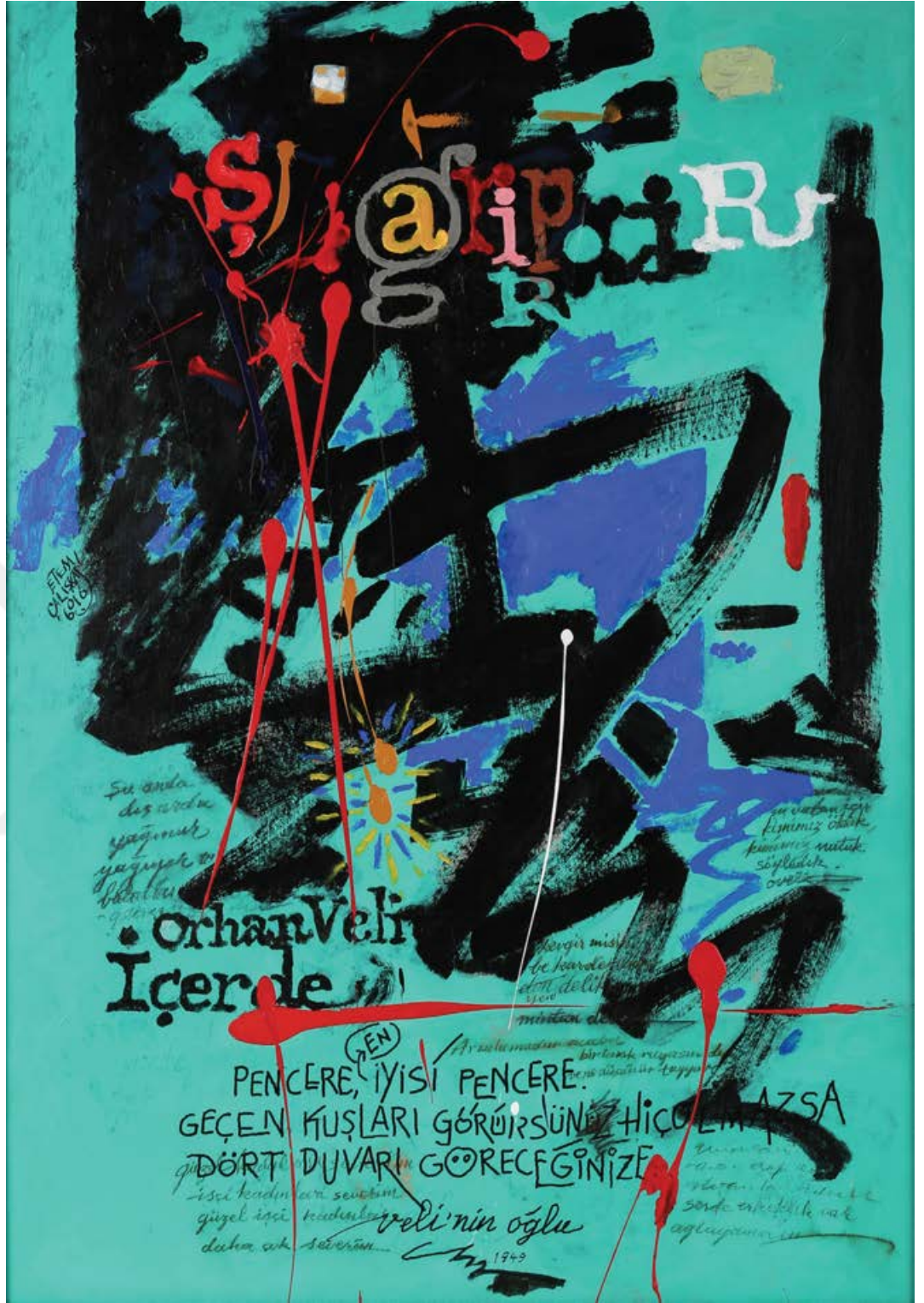
2010 yılından itibaren eğitim vermeye başlayan Etem Çalışkan hemen hemen haftanın her günü çeşitli kurum ve kuruluşlarda kaligrafi dersleri vermektedir. Yerli ve uluslararası birçok sergiye katılmıştır. 2014 yılında İBB tarafından Dolmabahçe Sanat Galerisinde kendi adına "Sanata Adanmış Bir Ömür Etem Çalışkan" başlıklı kaligrafi sergisi açılmıştır. En güzel yazıyı elle yazılan yazı olarak tanımlıyor Yazı ile geçirdiği ömürün tecrübe ve deneyimlerini öğrencilerine aktarmaktadır. Etem Hoca yazının başlangıcına dikkat çekmek için yazının icadından bugüne kadar geçen süreyi de hesap ederek telaffuz ettiği bir imgelemidir.

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf> , s.40

Resim 132. Dahi Bohem Neyzen Tevfik, 84x78 cm.

6018 *(Kendi tabiri ile yazının bulunuşundan itibaren)

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi
2017, s.62

Resim 133. Etem Çalışkan, Garip, Karışık Teknik 100x70 cm

6.3.4. Yılmaz ÖZBEK (1936-1987)

“Yılmaz Özbek, 1936 yılında Ankara’da doğdu. 1960 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yazı ve Cilt Bölümünden mezun oldu. Öğrenimi süresince Emin Barın Atölyesine devam eden Özbek, kaligrafi konusunda uzmanlaştı ve bu alanda çalışmalarını sürdürerek İstanbul, Konya, İzmir ve Ankara’da 4 kişisel sergi açtı. Yılmaz Özbek, grafik ve resim etkisiyle insanlara, yazıyı sevdirmek gerektiği düşüncesindeydi ve “Yazıyı seven, onu okur, anlar!” diyerek bu görüşünü dile getirmiştir. Çalışmalarında eski yazının motif hazine-sinden yararlanan Özbek, Latin harfleriyle eski yazı arasındaki köprüyü kurmak gerektiğini savundu. Eşsiz bir şey yapmak istemişti ve bunu şu şekilde ifade etmişti: “Eşsiz bir şey yapmak istiyorum. Kuran-ı Kerim’i yazmak! Yeni yazıyı camilerimize sokmak istiyorum. Fransızca, Almanca da yazmak istiyorum. Örneğin ‘Dieu’ (Allah) yazmak istiyorum!” Yılmaz Özbek, çalışmalarını yurtdışında, özellikle Ortadoğu ülkelerinde sergilemek amacındaydı. Ülkemizin birçok ünlü şairinin şiirini tabloya dökmüştür, özellikle Ahmet Muhip Dranas’ın “Fahriye Abla” şiirinin tablosu en önemli eserlerindendir. Dizeleri ölümsüzleştiren sanatçı olarak anılan Yılmaz Özbek, 1987 yılında 51 yaşındayken vefat etmiştir (Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, Kaligrafist, Mart 2017, s.126).”

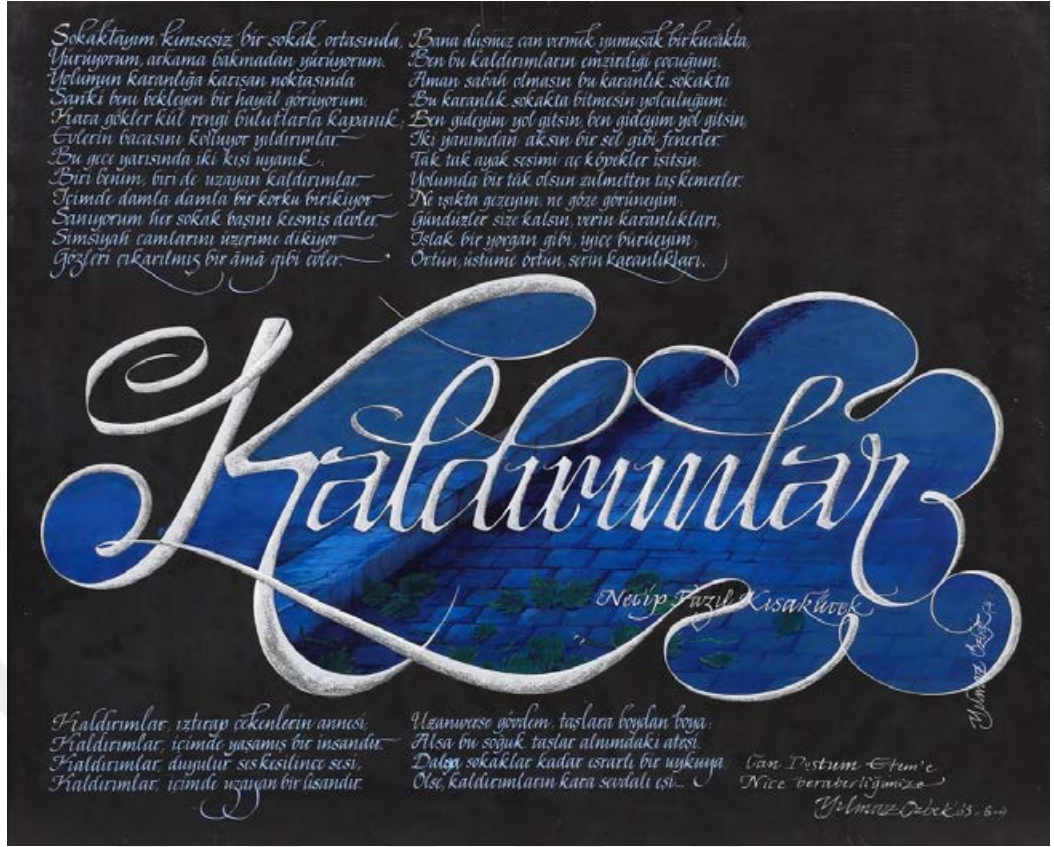
Yılmaz Özbek Emin Barın’ın öğrencilerindendi. Onunla birlikte Emin Barının öğrencisi olan Savaş Çevik, Etem Çalışkan, İlhami Turan ve İslam Seçen ile birlikte Beşi bir yerdeler ile anılıyorlar. Yılmaz Özbek Bir dönemin en ünlü ajanslarından biri olan Manajansta yirmi yıl sanat yönetmeni olarak çalışır. Emin Barın, Yılmaz Özbek’in güzel sanatlar fakültesine geldiği günleri şöyle anlatıyor. *“1953 yılında atölyeme gelen Yılmaz daha ilk gün kalem tutuşuyla kendini gösterdi. Çok kıvrak ve hareketli bir bileği kendine özgü bir yazı stili vardı. Onun yazısını nerede olsa tanırım. Konkur sınavında Yahya Kemal’in on şiirinden oluşan bir kitabını el ile yazarak mezun oldu. Hiç unutmayacağım bir olay da bir gün sınıfa yazmaları için Fuzuli’den beşer kıtalık dizeler halinde beş kıtalı bir şiir verdim. Herkes en beğendiği iki kıtayı seçip yazacaktı. Öğrencilerin iki yada üç kıtayı ancak yazabildikleri süre içinde Yılmaz beş kıtayı birden bitirmiş mükemmel bir yazı haline getirmiştir. Yazıya bu kadar yetenekli bir başka öğrencim olmamıştır.”*

Yılmaz Özbek Hukuk Fakültesini kazanır ancak iki yıl okuduktan sonra ara vererek tıp fakültesinde okuyan abisi ve ablasının okuyabilmeleri için okuldan ayrılır. Okuma sırası kendine geldiğinde Fakülteye devam eder fakat Okulu tamamlamadan güzel sanatlar sınavına girer. 1960 yılında İstanbul güzel Sanatlar Akademisine başlar. Burada yazı ve cilt bölümünden mezun olur. Öğrenimi süresinde Emin Barın atölyesine devam eden Özbek kaligrafi konusunda uzmanlaşır. Bu dönemde hobi olarak başladığı kûfi yazıyı latin harfleri ile yazarak eserler üretmeye başlar. Ajanstan arda kalan zamanları, haftasonları, evinin bodrum katında oluşturduğu atölyesinde çalışarak geçirir. Çalışmalarında eski yazının motif hazinesinden yararlanan Özbek, Latin harfleri ile eski yazı arasında bir köprü kurmak gerektiğini savunuyordu. Kûfi yazısının Latin harflerle adaptasyonunu başarılı bir şekilde sağladı. Geometri'yi çok sever, eserlerinde sıklıkla kullanırdı. Bu şekilde eserlerinin modern bir hava taşıdığını, sadeliği de şimdiki yaşama daha uygun olduğunu söylerdi. Kaligrafi eserleri ile ilk sergisi İstanbul'da nişantaşı Akbank Sanat Galerisinde olur. 1987 yılına kadar İstanbul, Konya, Ankara, İzmir, Bursa gibi birçok şehirde kişisel sergiler açar.

Vefatından 28 yıl sonra aralarından satılan eserlerin de yer aldığı 25 eser İzmir Büyükşehir Belediyesince kızı Ferhan Yıldız ve kardeşi Ali Kemal Özbek'in katılımıyla Merhum Özbek'in eserleri 28 yıl sonra yeniden sergilendi. "Cahit Sıtkı Tarancı'nın ünlü Abbas şiirini, Ahmet Muhip Dranas'ın Fahriye Abla şiirini öyle bir yazdı ki her gören o tablolarla sahip olmak istedi. Ardından Faruk Nafiz Çamlıbel, Mehmet Emin Yurdakul, Yahya Kemal Beyatlı, Ziya Osman Saba ve Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yunus Emre, Dadaloğlu şiirlerini yazdı. Bu eserlerin olduğu özel sergiler açtı. Bu üretken sanatçıyı ne yazık ki 1987 yılında henüz 51 yaşındayken kaybettik (Çağdaş Hat Sanatçısı Yılmaz Özbek anısına kaligrafi sergi broşürü, İzmir Sanat, Kültürpark, 4-22 Mayıs 2015)."

Savaş Çevik ile gerçekleştirilen röportajda Yılmaz Özbekten şöyle bahseder "Yılmaz Özbek Türkiye'nin Emin barından sonra eser ürün veren ilk kaligrafi Üstadıydı. Yumuşak huylu, kibar, kimseyi kırmayan naif, nazık biriydi. İncecik bir vücut yapısı vardı. Ağır ağır yürürdü. Her zaman şık giyinir fularını eksik etmezdi. İnce parmaklarıyla ağır ve dikkatli yazardı. Bir işi bitirmeden diğerine başlar, hepsini bir arada tamamlardı.

Her türlü yazıyı yazardı. Gotik yazıda profesyoneldi. Kendine has bir tarzı, yeni harf tasarımları ve çözümlemeleri ile gotik yazıyı almanlardan bile daha iyi yazardı. Bakmaya doyulmayan tatlı, kıvrak bir yazısı vardı. İtaliyeli Harflerle kreatif çalışmalar yapardı. Kufi yazılarıyla geometrik şekilleri kullanır, renk ile yazıyı bütünleştirirdi. Resimde de iyiydi. Yazılarını resimlerle süslerdi. Mesela Galata kulesini çizer, yanına onunla ilgili bir şiir yada yazı yazardı. Yazı yazmak için yaratılmıştı. Kendini yetiştirmiş mükemmel biriydi. Ayrıca grafik tasarımcıydı. Dönemin en iyi ajansı olan Manajantart direktörlük yapmıştı. Muhteşem yazıları ile döneminin bir numarası olan Yılmaz Özbek ile anılarından bahsediyor Savaş hoca. Bir gün Emin Hocayla yanına gitmiştik. Yılmaz Abi taslak yaptım ajanstakilere verdim yapsınlar diye. Az bi zaman vardı yapamadılar dedi. Şimdi ona tekrar anlatacağım uzun sürecektir yapması Ben de anlatana kendim yaptım diye ekledi. Emin hoca çıkıştı neden kendin yaptın Yılmaz? O da dedi ki işin teslim zamanı gelmişti yetişmeyecekti o yüzden ben yaptım. Yani kendisi işine çok hassas ve özveriliydi. Ajans dışında işlerini evde yapardı. Bir gün Yılmaz abi ertesi sabaha bir levha yetiştirecekmiş. Yazdım dedi tam bitirmiştim baktım ki bir kelime yanlış oturdum tekrar yazdım. Tam oh dedim baktım o anda bir yanlış daha. Sabaha kadar tekrardan yazmış sonunda doğruymuş. Emin Barın Cilt atölyesinde her perşembe buluşurduk. Bu buluşmalardan birinde Etem çalışan beşi bir yerde tabirini buldu. En büyük sergisini Çağaloğlundayaptı. Buradaki en güzel eserini model matbaanın sahibi Bülent Bey aldı. Son olarak Yılmaz Özbek müthiş yeteneği ile Emin Barın hocamızdan sonra gelen en fazla eser üreten ilk kaligrafi sanatçısıydı. Yazı yazmak için yaratılmıştı. Malesef yaşadığı sağlık sorunlarından dolayı erken kaybettik (Ropörtaj; Gülçin Kanar Şimşek, Çağın Ötesinde Bir Yazı Ustası: Yılmaz Özbek).”

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.127

Resim 134. Kaldırımlar, 48x67 cm, 1974 - Etem Çalışkan Koleksiyonu

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.128

Resim 135. Aşık Veysel, 40x60 cm, 1972 - Etem Çalışkan Koleksiyonu

6.3.6. Savaş ÇEVİK

Savaş Çevik 1953 yılında Antalya’da doğdu. İlkokul yıllarından beri resme olan merakı ve ilgisi ilk orta ve lise yıllarını resim yaparak geçirmiştir. Ortaokul hayatına Çine’de devam etmiş Liseyi de Aydın Lisesinde tamamlamıştır. Ortaokul ve Lise öğretmenlerinin yönlendirmesi ile 1976 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) Resim bölümünü kazandı. Dekoratif Sanatlar Bölümünü okudu. Yine aynı üniversitede Grafik Bölümü’nden yüksek lisans diplomasını aldı. Prof. Dr. Emin Barın’ın asistanı olarak aynı bölümde öğretim görevine başladı. Hocası Emin Barın’dan bahsederken “hayatımı yönlendiren, ve benim hayatımda dönüm noktası oluşturan bir hocamdır.” demiştir. Savaş Hoca’nın kaligrafiye ilgisi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Osman Hamdi Salonunda kaligrafi eserlerini görmesi ve hocasının sınıftaki herkesin defterine kendi ismini yazmasıyla başladığını söyler. Prof. Dr. Emin Barın’ın beşi bi yerde ekibinden olan Savaş Çevik hocasının son nefesine yanındaydı.

Kaynak: <http://ismek.ist/files/ismekOrg/wp-content/uploads/2015/12/Dergi16/marifet-ustanin-taliminde-gizlidir/6.jpg>

Resim 136. Savaş Çevik, hocası Emin Barın ile birlikte

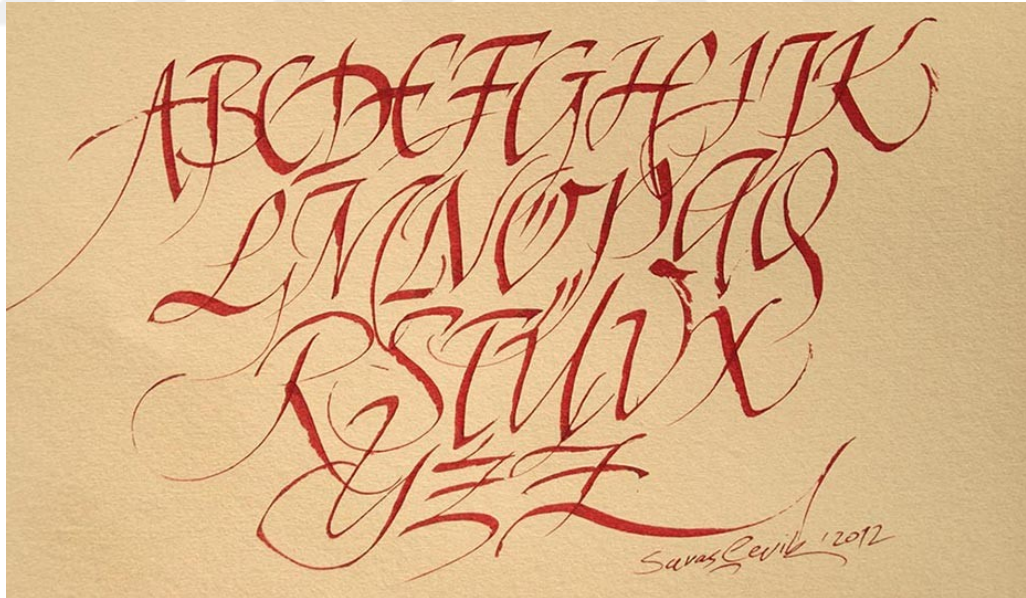
Hat çalışmalarının yanı sıra modern kaligrafi uygulamaları da görülmektedir, kurs eğitimi, jüri üyelikleri, yazı ve imza bilirkişiliği yapmaktadır. Haliç Üniversitesi Grafik Bölümü’nde 2004 yılından beri öğretim görevini ve İstan-

bul'daki atölyesinde hat ve kaligrafi çalışmalarını sürdürmektedir. (İSMEK) danışman ve Hüsn-i Hat Zümre Başkanlığı görevini de sürdürmektedir. Çeşitli Kültür Merkezlerinde 'Kaligrafi' ve 'Temel Sanat Eğitimi' dersleri vermektedir.

Kaynak: <http://ismek.ist/files/ismekOrg/wp-content/uploads/2015/12/Dergi11/on-parmaginda/6.jpg>

Resim 137. Besmele-i Şerif Sülüs

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/451978512575464365/?lp=true>

Resim 138. Savaş Çevik, Majiskül Latin alfabe çalışması

6.3.7. İslam SEÇEN

Kaynak: <https://aregem.ktb.gov.tr/Resim/180774,4-islam-secenjpg.png?0>

Resim 139. İslam Seçen, çalışma esnasında.

Kosova Priştined’de 1936 yılında doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 1952 yılında Kosova Pec şehrinde bulunan Güzel Sanatlar Akademisi’ne birincilikle girdi. Öğrencilik yıllarında profesyonel futbolcu olan İslam Seçen Yugoslavya Milli takımında da oynamıştır. 1957’de İstanbul’a göç ederler ve Güzel Sanatlar Akademisi’nde eğitimine devam eder.. Necmettin Okyay ve oğlu Sacit Okyay’dan klasik cilt, Emin Barın’dan da modern cilt ve kaligrafi dersleri almıştır.

1961’de Süleymaniye Cilt Kütüphanesi’nde ve Patoloji Servisi’ni kurmuş ve burada 27 yıl hizmet etmiştir. Bu süre içerisinde Lizbon’daki Kalust Gülbennyen Müzesi’nde bulunan İslami el yazmalarının restorasyon çalışmalarında bulunmuştur.

İslam Seçen 2001 yılında emekli olmuş, 2007 yılına kadar Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Cilt Ana Sanat Dalı’nda Klasik Ciltçilik dersleri vermiştir. 2014 yılından bu yana çeşitli üniversiteşerde, ve akademilerde ders vermeye devam etmektedir.

İstanbul'u Dinliyorum

İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Uapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmıyan çingirakları;
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı

İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı
Kuşlar geçiyor, derken,
Yükseklerden, sürü sürü çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor balyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı

İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı
Serin serin kapalı çarşı;
Civıl civıl Mahmutpaşa;
Güvercin dolu avlular.
Çekiç sesleri geliyor doklardan,
Güzelim bahar rüzgârında ter kokuları;
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı

İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı
Başında eski âlemlerin sarhoşluğu,
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş todosların uğultusu içinde
İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı

Orhan Veli

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi, 2017, s.87

Resim 140. İslam Seçen kaligrafi düzende Orhan Veli'nin
"İstanbul'u Dinliyorum Gözlerim Kapalı"

6.4. Modern Algıda Kaligrafi ve Türkiye'nin Kaligrafi Alanındaki Güncel Durumu

Türkiye için Latin kaligrafisi henüz çok genç denilebilecek seviyededir. Prof. Emin Barın, Prof. İlhami Turan, Namık Kemal Sarıkavak, Savaş Çevik, Prof. Selahattin Ganiz, Erhan Olcay gibi isimlerin üniversitelerde binbir zahmet ve gayretlerle verdiği emekler iletişim teknolojilerinin de yaygınlaşmasıyla kaligrafinin modern algıda evrensel bir dil kazanmasını sağlamıştır. Teknoloji ile birlikte gelen kolaylıkların yanı sıra kolayca daha çabuk ulaşma fikri gelişmiş sanat ve zanaat daha değerli hale gelmiştir. el becerileri, emek gibi kavramlar sadece özel ilgi duyanların uğraşısı haline gelmiş özel bir yere sahiptir.

“Kur’ân Mekke’de indi, Mısır’da okundu, İstanbul’da yazıldı.” tabiri Altıyüz yıllık bir hat sanatı geçmişi olan Osmanlı’nın Cumhuriyet dönemine bıraktığı bir mirastır aslında. Günümüzde kaligrafi sanatına şekil verip canlandıran mimarlar geçiş dönemi ustalarının tedrisatından geçerek bugünlere gelmiş birer kaligrafi hazinesidir.

Cumhuriyet döneminde bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda kaligrafın yetiştirdiği onlarca öğrenci üniversite bünyesinde kurulan uluslararası sergiler ses getirmekte, devlet eli ile bu faaliyetler desteklenmektedir. Kaligrafi sanatının icrası ile ilgili serbest düzende çalışmalar yapılsa da geleneksel temellere dayanmadan yapılan çalışmalar ve eğitimler toplumu yanlış yönlendirebilmektedir. “Hâl böyle iken sosyal medya üzerinden gördüğü profesyonel işleri taklit ederek öğrenme yolunu deneyen öğrenciler ise yaratıcılık yolunda yürümeyi öğrenmeden uçmaya çalışmaktadırlar. Gerekli bilgi ve altyapıyı edinmeden yazmanın nafile bir çaba olduğunu kavrayıp temel eğitim aldıktan sonra denemelere başlamanın hem sağlıklı bir yaklaşım hem de bizi başarıya götürecek tek yol olduğunu düşünüyorum (Erhan Olcay, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi “Ses”, s.5).” Bunun önüne geçmek için sanatın doğru icrası konusunda toplum ve akademiye bir araya getiren sempozyumlar düzenlenmekte, sergi, banel ve workshoplar ile bu ilkeler aktarılmakta, akademi ve toplum bir araya getirilmektedir.

“Geleneksel ve Çağdaş Kaligrafi sanatçıları eserleri ile 2009 ile 2018 yılları arasında Yunus Emre Anma Haftası çerçevesinde “Uluslararası Anadolu Kaligrafi ve Tipografi Etkinliği” Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü tarafından yapılan, 2011 yılında başlatılan ve halen sürdürülen “İSType; Uluslararası İstanbul Tipografi Günleri” etkinliği, 2017 yılında “Kaligrafist Uluslararası Yazı Kültürü Etkinliği” düzenlenmiştir. 6-22 Mart 2019 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi “Ses”, toplumun her kesiminden ilgi görmüş yerli ve yabancı birçok kaligrafiste ev sahipliği yapmıştır. Kaligrafist sergisinin mimari, Uluslararası Yazı Kültürü etkinliğini tasarlayan ve Uluslararası Kaligrafi Sergisinin düzenlenmesinde emeği geçen Kaligraf Erhan Olcay; Yüzyıllardır kullandığımız latin harflerinin Türkiye’de istenilen estetik seviyeye ulaşamamasının en büyük sebebini yetişmiş nitelikli öğretici kişi sayısının azlığı olarak görmektedir. “Diğer sebebin ise kaligrafi ile ilgili önemli bir kesimin sadece maddi kazanç sağlamak için davetiye ve isim yazmaktan öteye gidemeyen ticari anlayışı olduğu söylenebilir. Unutulmamalıdır ki sanatçının rolü toplumun beğenisine hizmet etmek değil, onu yükseltmek olmalıdır (Erhan Olcay, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi “Ses”, s.5).” Erhan Olcay Göz terbiyesine önem vermiş kitabelerin, mezar taşı, anıt ve yazıların baktıkça göz estetiğinin gelişeceğini vurgulamıştır.

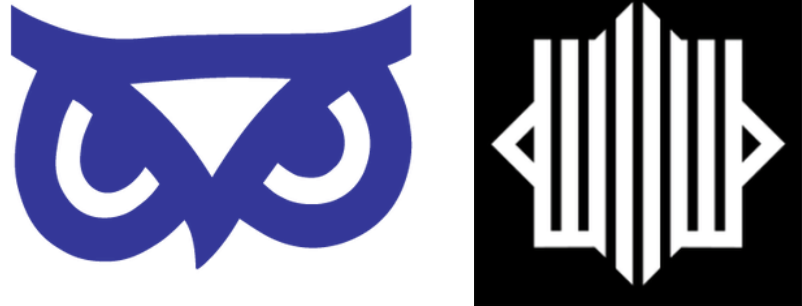
6.4.1. Abdullah TAŞCI

Kyseri'nin Develi ilçesinde 1945 yılında doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada gördü. 1966 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. 1972'de MSGSÜ Grafik Sanatlar Bölümü'nde asistan oldu. Aynı üniversitede 1978'de sanatta yeterliğini tamamladı. 1982 yılında yardımcı doçent oldu. Maltepe Üniversitesi'nde 6 yıl hizmet verdi. 1975 yılında ilk kişisel sergisini açmış, yerli ve uluslararası bir çok sergiye katılmıştır. Yazı karakterleri üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırdı ve 1997 yılından bu yana 470 yazı karakterini Türkçe'ye kazandırmıştır. Çalışma hayatında bir çok logo, afiş ve pul tasarımı yapmış ve bu alanda bir çok ödül kazanmıştır. TaşcıSerif[T], Nokta[T], Kufiz[T], Rotunda[T], BodoniElif[T], TasDub[T], TASCİ NEULAND[T]' tasarımı olan fontlardır.

Kaynak: <https://www.grafikerler.org/forum/konu/abdullah-tasci.16099/>

Resim 141. Abdullah Taşcı'ya ait TASCİ Serif fontu, 1999

Kaynak: <https://www.abdullahtasci.com.tr/logolar>

Resim 142, 143 . Abdullah Taşcı'ya ait logo tasarımı ve kufi tarzda Allah lafzı

6.4.2. Selahattin GANİZ

Kaynak: <https://www.facebook.com/vefasanatgalerisi/photos/a.306718439488262/1025120284314737/?type=3&theater>

Resim 144. Selahattin Ganiz çalışma esnasında

Grafik Tasarımcı ve Kaligraf olan Selahattin Ganiz 1948 de doğdu. İlk ve Orta öğretimini Lüleburgaz’da tamamladı. 1967 İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun (Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) Grafik Sanatlar Bölümü’nü kazandı. İlhami Turan, Bediri Rahmi Eyüboğlu gibi isimlerden ders aldı. Öğrencilik yılları ve mezun olduktan sonra uzun yıllar Mengü Ertel ile birlikte çalıştı. 1971-1978 yılları arasında çeşitli dönemin ünlü ajansı olan çeşitli reklam ajansları ve basım evlerinde çalıştı. 1978 yılında İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’na (Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) Asistan olarak kabul edildi. Üniversite yıllarında hocası İlhami Turan’ın yönlendirmesi ile kaligrafi sanatı ile ilgilendi. 1983 sanatta yeterlik sınavını başardı. 1986 yılında yardımcı docent, 2005 yılında docent, 2012 yılında da professor ünvanını aldı. 1993 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Sanatlar Bölümü Bölüm Başkan Yardımcılığı görevini üstlendi. 2000-2005 Maltepe Üniversitesi’nin Mimarlık Fakültesi içinde Grafik Tasarım Bölümü’nü kurdu ve 5 yıl süreyle bölüm başkanlığı görevini üstlendi. 2009-2010 yılları arasında İstanbul Kültür Üniversitesi’nde Dekan Yardımcılığı ve aynı üniversitede “Güzel Sanatlar Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde müdürlük görevi yaptı.

2012-2014 yılları arasında İstanbul Gelişim Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Dekan Yardımcılığı ve Bölüm başkanlığı görevlerini üstlendi. Halen İstanbul Arel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü'nde ders vermektedir. Tipografi, kaligrafi ve grafik sanatçısı olan Selahattin Ganiz'in "Yazı ve Tasarımcıları, "Çizginin Yolculuğu" başlıklı kitapları yayınlanmıştır. Bu kitaplarda yazı formlarının teknik analizlerine yer verilmiştir. Akademik hayatı boyunca birçok öğrenci yetiştirmiştir. Son yıllarda sanatsal çalışmalarını da yoğunlaştırdı ve bu alanda birçok kişisel resim sergisi gerçekleştirdi ve karma sergilere katıldı. Resmi ve Özel birçok kurum ve kuruluşan ambalaj, amblem, yazı (font), posta pulu ve afiş tasarım ödülleri almıştır.

Kaynak: Ganiz, Çizginin Yolculuğu, 2012, s.35

Resim 145. Kaligrafi çalışması, Salkım Hanımın Taneleri, Selahattin Ganiz

Kaynak: <http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/selahattin-ganiz/>

Resim 146. Selahattin Ganiz, Yunus Emre, kaligrafi alışması

6.4.3. Mustafa EREN

1944 yılında Denizli’de doğdu. 13 yaşında tabelacı çıraklığı ile başladığı yazı sanatını halen devam ettirmektedir. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek grafik bölümünde yazı sınıfının tek öğrencisiydi. 1974 – 1983 yılları arasında İKSV bünyesindeki İstanbul Festivali’nde Tasarım Yönetmeliği yaptı. Bazı yayınevi, gazete, Ajans gibi kuruluşlarda Sanat Yönetmenliği görevi yaptı. Bağımsız olarak 50’den fazla font, 100 civarında özgün hat ve kaligrafi çalışması gerçekleştirdi. Bununla birlikte birçok kitabın tasarım çalışmalarını yaptı. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin “İstanbulun en iyi 100 tasarımcısı ve illüstratörü arasında gösterildiYerli ve yabancı bir çok kurum için logo tasaladı.

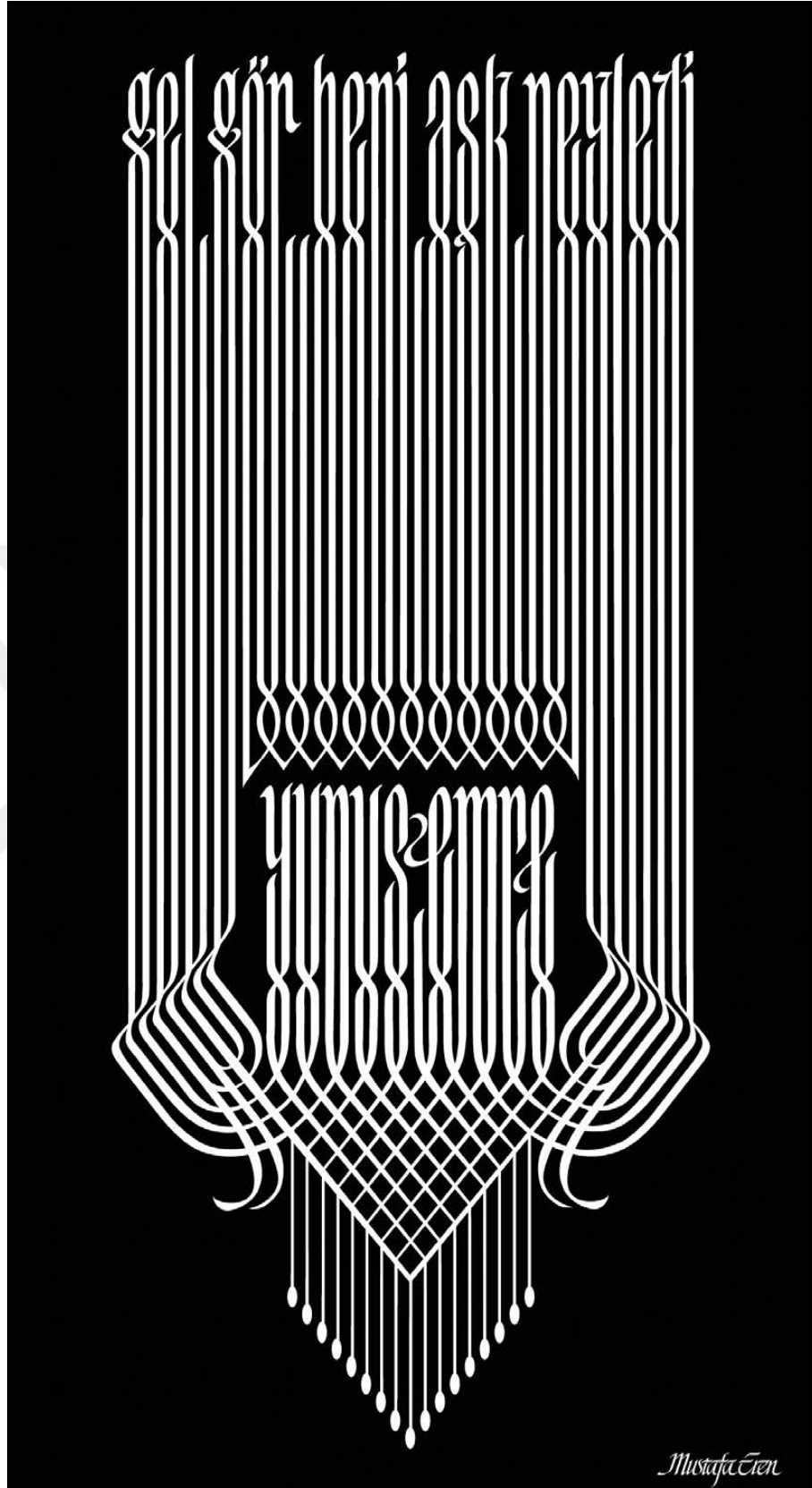
Bu tasarımlar ile bir çok derece ödülü aldı. Ayrıca 1982 yılında Letraset Uluslararası Ödülü ve 1986 Amerika Letter Pres ödülleriyle layık görüldü.

Birçok sanat galerisi, kültür merkezi ve üniversitelerde çeşitli sergiler açtı. Halen FSM Vakıf Ün. Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü’nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Kaynak: <http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/mustafa-eren/>

Resim 147. Mustafa Eren, Yunus Emre, kaligrafi çalışması

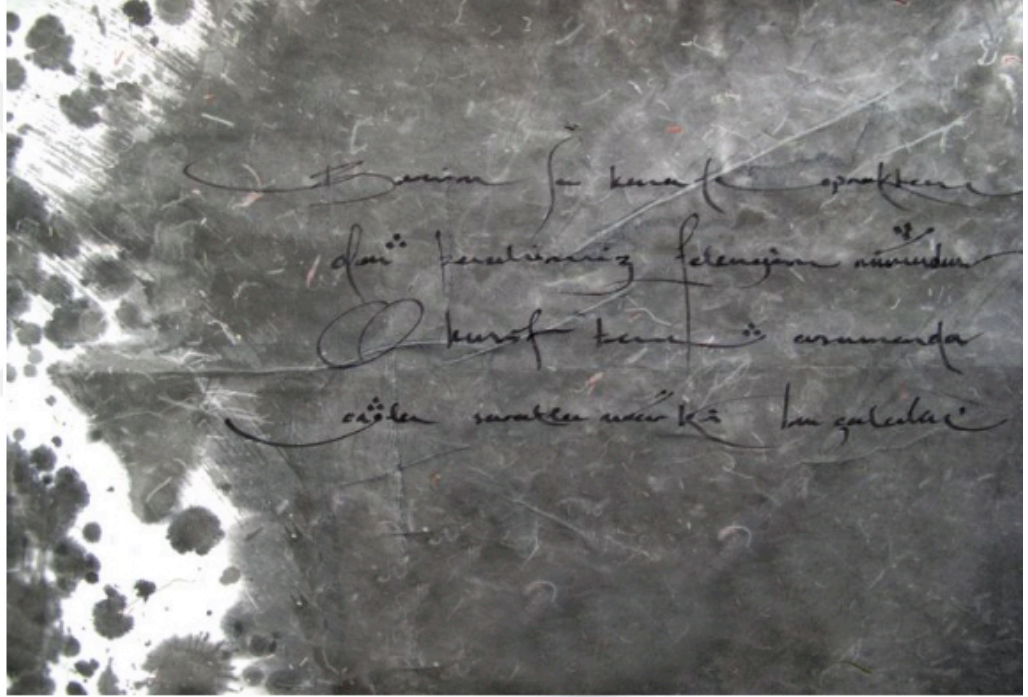

Kaynak: <http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/mustafa-eren/>

Resim 148. Mustafa Eren, Vektörel Özgün Çalışma, 35x67 cm, 2018

6.4.4. Tefik Fikret UÇAR

1966 yılında, İstanbul'da doğdu. Maçka Meslek Lisesi'nde Boya ve Dekorasyon Bölümü'nden mezun oldu Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Grafik Tasarımı bölümünden 1987 de mezun oldu. Çeşitli ajanslarda iş deneyiminin ardından svitçe'de, Art Center College of Design'da görsel iletişim eğitimi aldı. Yurt içi ve yurt dışında çeşitli eğitim ve sergilere katılmıştır. ABD-Kaliforniya San diego State Üniversitesi'nde tipografi, illüstrasyon, sayfa tasarımı konularında eğitim vermiştir. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde ders vermeye devam etmektedir.

Kaynak: <https://www.fikretucar.com/tr/portfolio/roots-and-expantions/>

Resim 149. Tefik Fikret Uçar kaligrafi çalışması

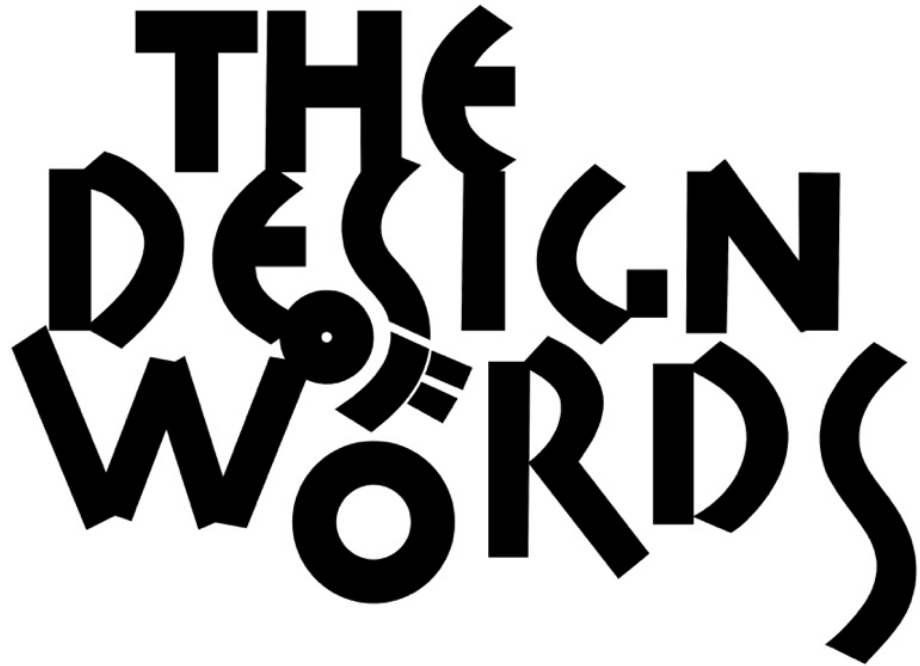

Kaynak: <https://www.fikretucar.com/tr/portfolio/lets-get-acquainted/>

Resim 150. Gelin Tanış Olalım, 108x41 cm

6.4.5. Erhan OLCAY

1979’da doğdu. İlk orta ve lise eğitimini İstanbul’da aldı. Lisans eğitimini Uludağ Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi’nde tamamladı. Yazı kültürüne olan ilgisi dolayısı ile hat ve kaligrafi sanatı eğitimi aldı. Temel kaligrafi eğitiminin ardından uluslararası bir kaligrafi cemiyeti olan (CLAS) The Calligraphy and Lettering Arts Society’den diploma aldı. Ewan Clayton, Denis Brown, Yves Leterme ve Massimo Polello gibi dünyanın önde gelen kaligraflarından eğitimler aldı. Kaligrafi sanatı üretimlerinin yanında kitap kapağı, albüm kapağı tasarımları da yapmaktadır. Ayrıca Mürekkepbalığı dergisinde Yazı Kültürü üzerine yazıları yayınlanmakta ve Kaligrafi Eğitimi sayfasını hazırlamaktadır. Küçükçekmece Geleneksel Sanatlar Akademisi’nde kaligrafi dersleri vermekle birlikte Türkiye’de “doğru” Latin Kaligrafisi kültürünü teşviğe dayalı konferanslar ve çalıştaylar serisi olan “Kaligrafist” etkinliğinin küratörlüğünü de yapmaktadır (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/33/erhan-olcay.html>).”

Kaynak: [http://www.erhanolcay.com/gerekler/calismalar/calismalar\(6\).jpg](http://www.erhanolcay.com/gerekler/calismalar/calismalar(6).jpg)

Resim 151. Milano Tasarım Haftası The Design of Words Uluslararası Yazı Etkinliği kitap kapak tasarımı, 2016

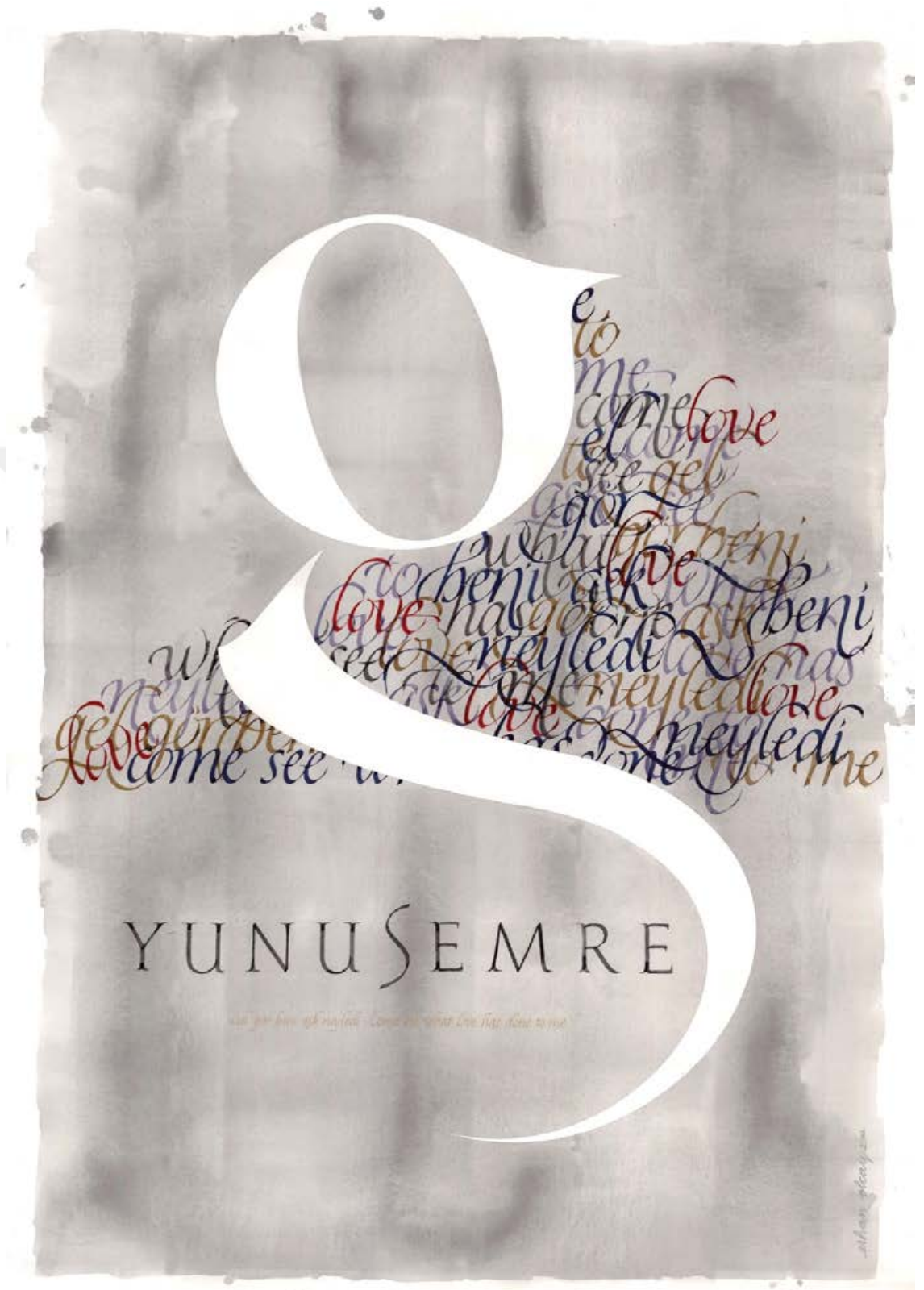
Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>, s.39

Resim 152. Kilim, Karışık Teknik, 70x100 cm, 2019

Kaynak: [http://www.erhanolcay.com/gerekler/calismalar/calismalar\(25\).jpg](http://www.erhanolcay.com/gerekler/calismalar/calismalar(25).jpg)

153. Mustafa Kemal Atatürk, Karışık Teknik, 70x100 cm, 2017

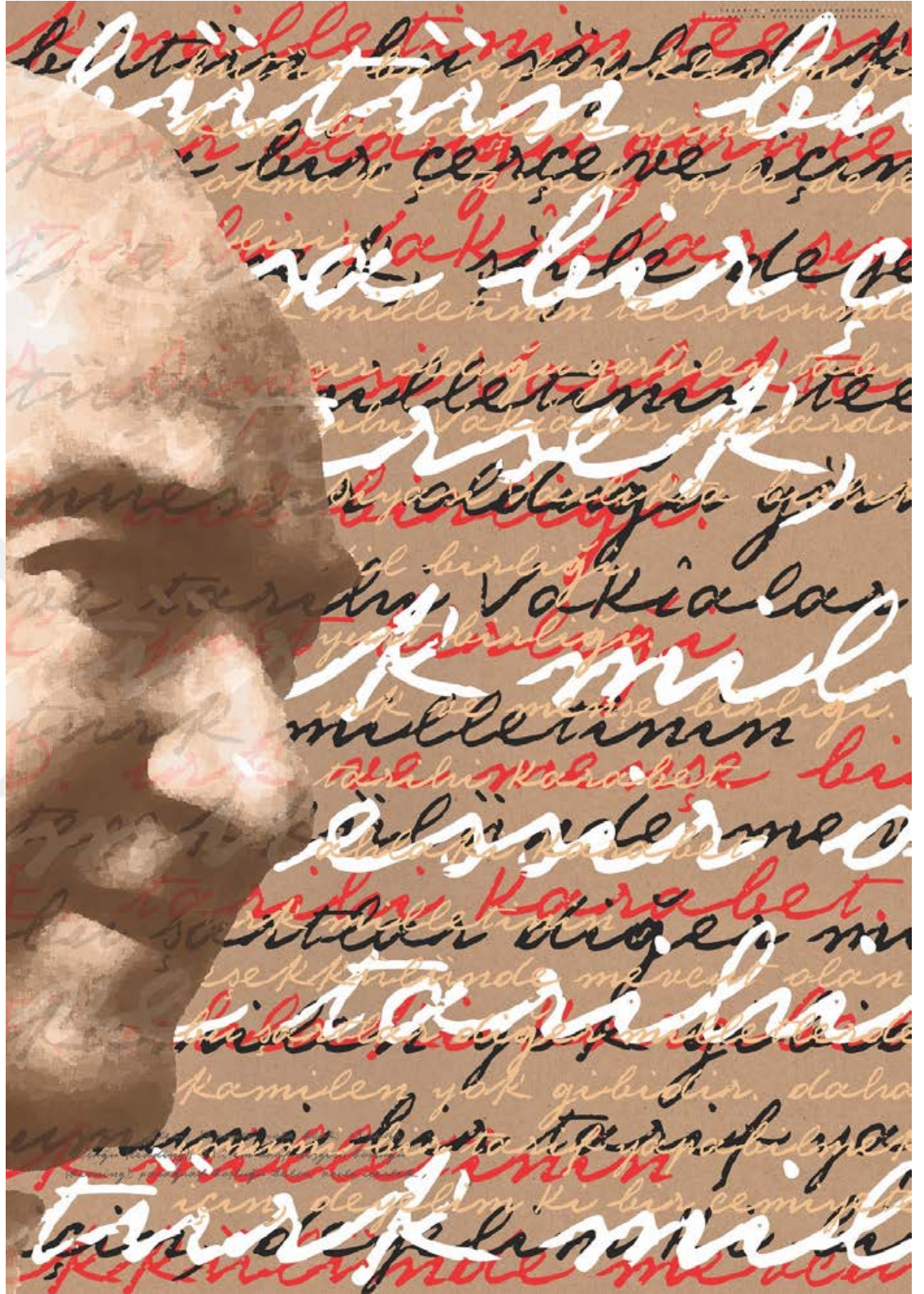

Kaynak: [http://www.erhanolcay.com/gerekler/calismalar/calismalar\(1\).jpg](http://www.erhanolcay.com/gerekler/calismalar/calismalar(1).jpg)

Resim 154. Yunus Emre, Karışık Teknik, 100x70 cm, 2014

6.4.6. Namık Kemal SARIKAVAK

1961’de İstanbul’da doğdu. 1983 yılında Gazi Üniversitesi Resim bölümünü bitirdi. 1988 yılında Hacettepe üniversitesinde yüksek lisansını, 1993 yılında da Sanatta Yeterlilik programını tamamladı. Çeşitli reklam ve tasarım ajanslarıyla birlikte çalıştı. 1996’da Yardımcı Doçent olarak atandı. 2002’de Doçent, 2012’de ise Profesör oldu. 1986’dan başlayarak Grafik Bölümü’nde bir süre Temel Sanat Eğitimi, Temel Grafik Eğitimi, Bilgisayar Destekli Tasarım, İllüstrasyon, Animasyon ve Grafik Atölye derslerini yürütmüştür. Desen, Yazı, Kaligrafi, Tipografi ve Grafik Atölye derslerini yürütmüştür. 2000’li yıllarda Hacettepe Üniversitesi dışında Başkent Üniversitesi (Ankara) ve Atatürk Üniversitesi’nde (Erzurum) de dersler vermiştir. 1986’dan 1994 yılına kadar katıldığı afiş ve pul yarışmalarında derece kazanmıştır. 2 teşvik ödülü bulunmaktadır. 1987’den itibaren beş kişisel sergi açmıştır ve günümüze değin 60’dan fazla karma sergiye katılmıştır. Çeşitli süreli yayınlar ile 10’dan fazlası ulusal hakemli dergilerde olmak üzere afiş, kitap ve kapak tasarımı, grafik tasarım, tipografi, görsel iletişim ve iletişim tasarımı eğitimi vermiştir. 1988’den 2016’ya değin sekiz kitabı basılmıştır. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü’nde bölüm ve ana sanat dalı başkanı olarak yüksek lisans ve sanatta yeterlik düzeyinde tipografi ve teknoloji temelli ileri düzey dersler ile akademik ve sanatsal çalışmalarını sürdürmektedir.

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.113

Resim 155. Ata El Yazısı, NKS-Ata-Elyazısı-KurşunKalem-00
Fontu ile yazılmıştır, 100x70 cm, 2017”

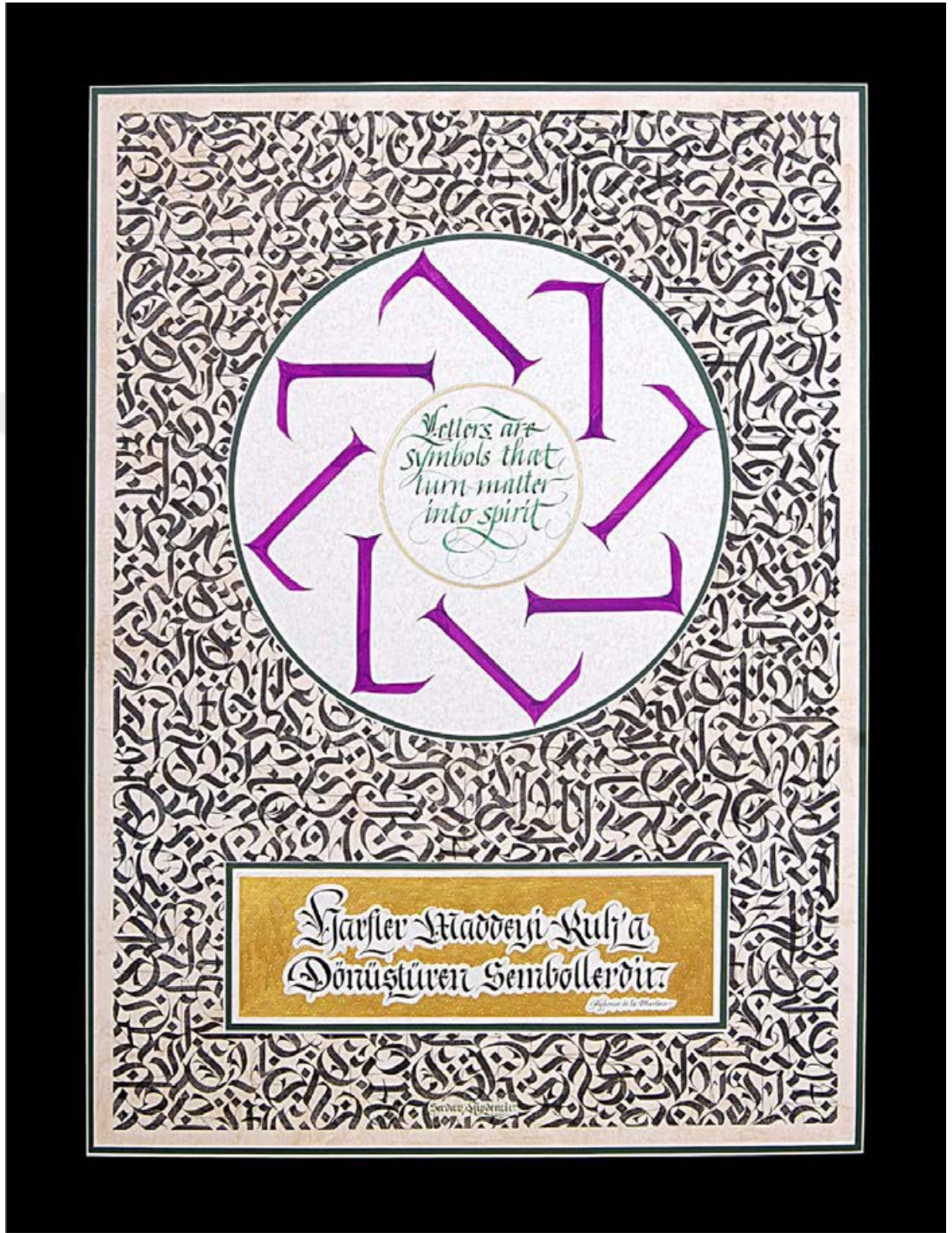
6.4.7. Serdar KİPDEMİR

1965 yılında Malatya ‘da doğdu. 1986 Yılında K.K.K.’lığı İstihkam Teknisyen Astsubay Sınıf Okulundan (Narlıdere/ İZMİR) Mezun oldu. 1996 Yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu. 1986-2006 Yılları Arasında 21 yıl Türk Silahlı Kuvvetlerinin Değişik Kadro ve Bölgelerinde görev yaptı. TSK’ da Güzel yazı konusunda ki çalışmalarını şahsi gayretleri ile sürdürmeye ve geliştirmeye çalıştı. 2006 yılı Eylül ayında TSK da görevini tamamlayarak emekli oldu. 2007 Yılında Malatya’da Serdar KİPDEMİR Güzel Yazı Merkezini açtı. 2008 Yılında Malatya Halk Eğitim Merkezinde Kaligrafi öğretmenliği yaptı. 2011- 2018 Yıllarında Gençlik Parkı Kültür Merkezi Zerefşan Nakışhanesin de Temel ve Tekâmül Kaligrafi kurs öğretmenliği yaptı. 2014-2016 Yılları arasında The Calligraphy and Lettering Arts Society’den sırayla; Angled Uncial, Foundationel Hand, Roman Capitals, Gothic Black Letter, Copperplate Sertifikalarını aldı. 2016 Yılında İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarımı Ana Sanat Dalında Yüksek Lisans Eğitimini tamamladı. 17 Ekim 2018 Tarihinde İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarımı Programı Sanatta yeterlilik - Doktora eğitimine başladı. Uluslararası Karma ve birçok şahsi kaligrafi sergileri bulunmaktadır. Temel ve Tekâmül Kaligrafi Kurs öğretmenliğini halen, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Yıldırım Bayazıt Üniversitesi, Çankaya Belediyesi ve Özel Sanat Merkezinde devam ettirmektedir (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/28/serdar-kipdemir.html>).”

Kaynak: <https://www.serdarkipdemir.com/resim/userfiles/images/Calismalar/yazi.jpg>

Resim 156. Kaligrafik düzende Kaligrafi yazısı

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>, s.79

Resim 157. Harfler Maddeyi Ruha Dönüştüren Sembollerdir. Karışık Teknik, 67x88 cm, 2018

6.4.8. Abdullah SAVCI

1966 yılında Ankara’da doğdu. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi’nden 1996 yılında mezun oldu. Şu an MEB öğretmenliği yapmaktadır. Yazı sanatına Tevfik Kalp’ten aldığı sülüs yazı eğitimi ile başladı. 2010 yılında Selami Alan ile başladığı Geleneksel Türk Ebru sanatına, 2013 yılında Alparslan Babaoğlu ile devam etti. 2014 yılında Erhan Olcay’dan Kaligrafi dersi almaya başladı. Kaligraf Denis Brown ve Yves Leterme’nin kaligrafi atölyelerine katıldı. Uluslararası bir yazı cemiyeti olan Calligraphy and Lettering Art Society (CLAS)’den ileri düzeyde kaligrafi sertifikası aldı. Halen Küçükçekmece Geleneksel Sanatlar Akademisi’nde Erhan Olcay’ın kaligrafi proje sınıfına devam etmektedir. Eğitimini aldığı Hüsnü Hat, Ebru ve Kaligrafi ile ilgili çeşitli karma sergilere katılmıştır. Pendik Mem “Vizyoner Öğretmen Akademisi”nde Gelenekli Ebru ve Kaligrafi dallarında atölye ve kurslar vermektedir (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/36/abdullah-savci.html>).”

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>, s.11

Resim 158. Yunusca, Akrilik Zemin Üzerine Yazı, 66x80 cm, 2019

6.4.9. Mehtap UYGUNGÖZ

1965 yılında doğdu.1996 yılında Anadolu Üniversitesi'nde Yardımcı Doçentliğe atandı. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde "Tipografi ve Kaligrafi" derslerini yürütmektedir. 2018; "7 Artist, 1 Exhibition, 7 expression", Grup Sergisi, (Belgrad-Sırbistan); "10. Uluslararası Anadolu Kaligrafi ve Tipografi Etkinliği", Karma Sergi, (Eskişehir); 2017; "Uluslararası Kaligrafist 2017" Karma Sergi (İstanbul); "5.Uluslararası Sanat Sempozyumu" Karma Sergi (Eskişehir); "Artistic Expressions," Grup Sergisi (Makedonya); "Koleksiyondaki Kadın Sanatçılar Sergisi" (Eskişehir); "9.Uluslararası Anadolu Kaligrafi Tipografi Etkinliği" Karma Sergi, (Eskişehir); 2016; "Anadolu'da Kadın Düşleri" Karma Sergi (Eskişehir); "Expo2016-Antalya" Uluslararası Karma Sergi (Antalya); "8. Uluslararası Anadolu Kaligrafi ve Tipografi Etkinliği" Uluslararası Karma Sergi (Eskişehir); "Görsel Sanatlar Çalıştayı" Karma Sergi (Lüleburgaz) 2015; "Baskı Resim Sergisi" Karma Sergi (Eskişehir); "Küçük Şeyler-20" Karma Sergi (İstanbul); "Slovenian & Turkey Art" Uluslararası Karma Sergi (Slovenya-Kranj) 2014; "Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği" Karma Sergi (Eskişehir); "Yunus'ca Söyledik" Karma Sergi (Eskişehir) 2013; Changzhou Teknoloji Enstitüsü Sanat ve Tasarım Okulu'nun düzenlediği "Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sergisi" (Çin-Changzhou) 2010; "Göç'ün 50.Yılı" Karma Sergi (Almanya-Köln) 2009; Türkmenistan Radyo-TV Yayınları ve Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği "Uluslararası Sanat Yapıtları Sergisi" (Türkmenistan-Aşkabat); "Kaligrafi ve Tipografinin Sanatsal Yansımaları Kökler ve Açılımlar" Karma Sergi (Eskişehir); "Trade Show" (ABD-San Diego); "Trade Show" (ABD-Los Angeles); "Takas Sergisi" (İstanbul); "Takas Sergisi" (Ankara) katıldığı son etkinliklerden bazılarıdır (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/42/mehtap-uygungoz.html>).

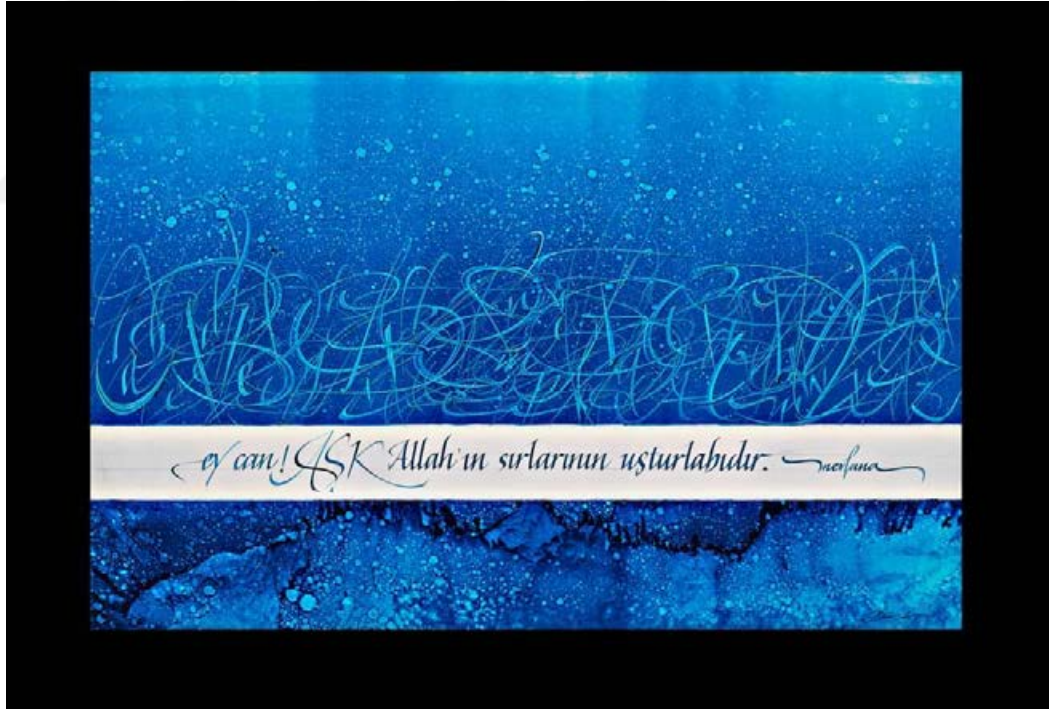
Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.99

Resim 159. Bu Dünyada Bir Nesneye Yanar İçim Göynür Özüm,

Karışık Teknik, 70x50 cm, Yunus Emre, Karışık Teknik, 70x50 cm, 2018

6.4.10. Bünyamin KINACI

Bünyamin Kınacı 1982 yılında Niğde’de doğdu ve 2008’de Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Seramik ve Çini bölümünden mezun oldu. Sonrasında çalışmalarını seramik ve çini sanatçısı Mehmet Koçer ve İsmail Yiğit ‘le sürdürdü. Bünyamin Kınacı nın Kaligrafi Sanatına ilgisi Lise yıllarında başladı. Sonra bu sanat en büyük hayali ve hedefi oldu. Üniversitede teorik ve pratik alanda eğitim alınca Seramik ve Kaligrafiyi bir araya getirmeye karar verdi. Kaligrafi sanatı alanında Savaş Çevik, Etem Çalışkan, Çetin Öztürk ve Murat Ünver’den ; Hat Sanatı nda ise hattat Fuat Başar ve Gürhan pehlivan ‘dan tecrübeler edindi. Halen Bağlarbaşı Türk İslam sanatları ihtisas merkezi okulu nda ve kendine ait kadıköy kaligrafi ve sanat merkezinde kaligrafi eğitimi vermekte, sanatsal çalışmalarına burada devam etmektedir “(<http://www.kaligrafiser-gisi.com/tr/davetli-sanatcilar/27/bunyamin-kinaci.html>).”

Kaynak: <http://www.kaligrafihat.com/wp-content/uploads/2015/05/hat-kaligrafi-hediyelik-tablo-cerceveli-kaligrafi-1.jpg>

Resim 160. Ey Can, Aşk Allah’ın sırlarının usturlabıdır. Mevlana, 2016

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>, s.23

Resim 161. Dinle sen, El Yapımı Özel Kağıt Üzerine Altın Varak ve Mürekkep ile Kaligrafi Uygulaması, 35x100 cm, 2018

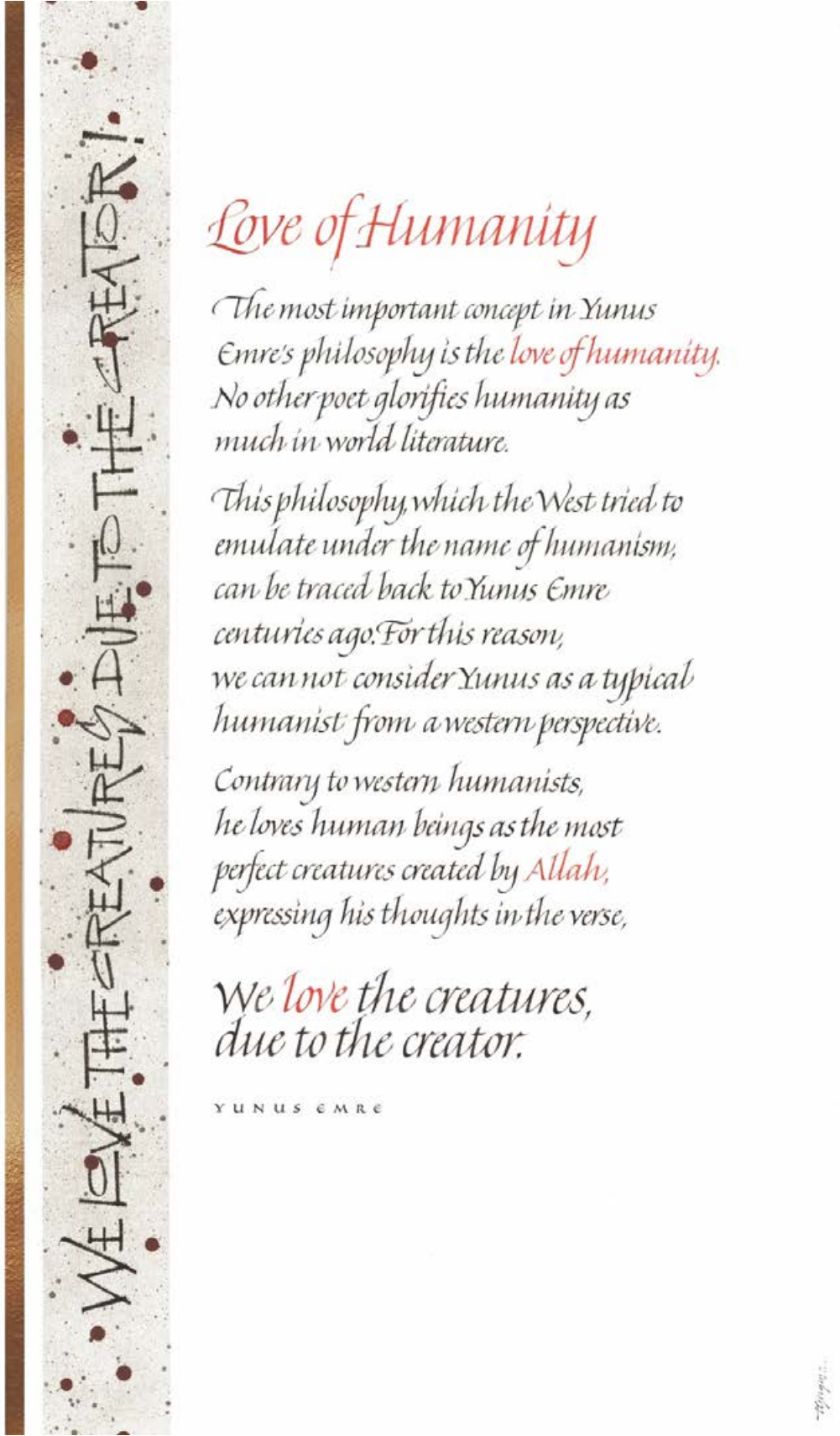
6.4.11. Tolga GİRĞİN

Tolga Girgin 1981 yılında Kütahya' nın Simav ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini burada tamamladıktan sonra Pamukkale Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümünden 2003 yılında mezun oldu. Küçük yaşlardan beri boş zamanlarını değerlendirmek için resim ve karikatürle ilgilendi. 2014 yılında yine boş zamanlarını değerlendirmek için yaptığı yazı çalışmalarını, sosyal medya üzerinden paylaşmaya başladı. Özellikle, üç boyutlu anamorfik yazı çalışmaları önemli ölçüde ilgi gördü ve çalışmaları dünya genelinde birçok sanatsal blogda yayınlandı. Bu dönemde kaligrafi sanatçısı Erhan Olcay ile tanıştı. Onun sayesinde klasik kaligrafi ve latin makûli yazıya da ilgi duydu ve bu yönde de çalışmalar yapmaya başladı. 2015 yılında, ünlü hattat ve kaligrafi sanatçısı Savaş Çevik ile tanıştı ve kendisinden tavsiyeler alarak görgüsünü ve bilgisini artırdı. Halen Eskişehir'de mühendislik kariyerinin yanı sıra yazı çalışmalarını sürdürmektedir.

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.124

Resim162. İstanbul' u Dinliyorum, Suluboya Kağıdı Üzerine Fırça Kalem ve Ruling Pen ile Yazılmıştır, 30x30 cm, 2017

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.125

Resim 163. Love of Humanity, Suluboya Kağıdı Üzerine Çelik Uç ve Ruling Pen ile Yazılmıştır, 100x70 cm, 2016

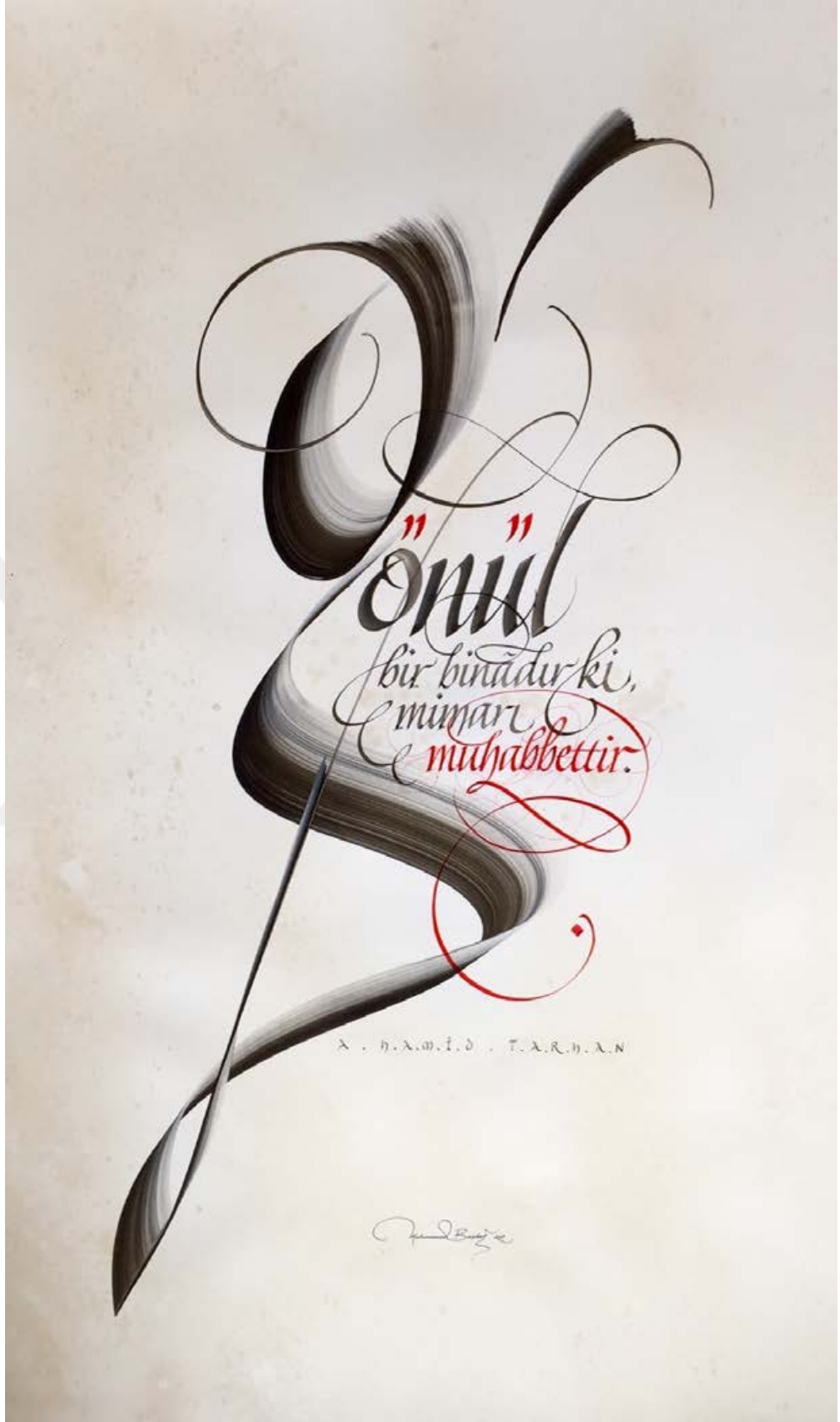
6.4.12. Muhammed BAŞDAĞ

1981' de İzmir'de doğdu. İlkokul yıllarında güzel yazı ve hat ile ilgilenmeye başladı. 1996 yılından itibaren İstanbul'da Hocası Kaligraf Sinan Sinangil'den meşk usulü dersler almaya başladı. 200'den fazla fuar ve festivale yazı sanatçısı olarak katıldı. 2010 İstanbul Kültür Başkentliği tanıtımları ve THY yurtdışı tanıtımlarında 20'den fazla ülkede kendi geliştirdiği yazı stiliyle etkinlikler gerçekleştirdi. 2006'da Almanya'da ITB Berlin'de 180 ülke arasından en iyi sanatsal performans birinciliği ödülü kazandı. 2013 Erzurum kış Olimpiyatları açılışında Kültür Bakanlığı himayesinde ilk kişisel sergisini açtı. Yazı ve modern hat çalışmalarına 2003'ten beri İstanbul Çemberlitaş'taki Hatyazı atölyesinde devam etmektedir. Kaligrafi ile beraber Resim ve Müzikle'de ilgilenen sanatçı'nın kendi bestelerinden oluşan 'Bâde' adlı bir enstrümental albümü de bulunmaktadır (Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, Kaligrafist, Mart 2017, s.114).”

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.103

Resim 164. Mai, Akrilik Fırça Tekniği Serbest Fraktur ve İtalik ile Yazılmıştır, 100x70 cm, 2017

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Kaligrafist Sergisi, 2017, s.104

Resim 165. Gönül, Hint Mürekkebi ile Metal Uç ve
Fırça Kullanarak Yazılmıştır, 100x60 cm, 2017

6.4.13. Emrah YÜCEL

1981 yılında Bartın’ da doğan sanatçı, Anadolu Üniversitesinde lisans eğitimini tamamlamış, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarım Ana Sanat dalında yüksek lisans derecesi almıştır. ülkesinde kaligrafinin algılanış biçimde yanlışlıkları uzun yıllar önce farkedenden sanatçı dünyanın önde gelen kaligrafi sanatçıları ile çalışmış bu deneyimlerini ülkesindeki kaligrafi algısını değiştirmek adına başta güzel sanatlar liseleri olmak üzere üniversite ve özel atölyelerde seminer ve sanat sohbetleri yapmıştır.yazının salt harflerden ibaret olmadığını biçim ve şekil ilişkisinin tıpkı resim de olduğu gibi yazı sanatında da varolduğunu her fırsatta dile getirmiş ve bu anlayışla kendisine yazı ressamı demiştir.The International Association of Master Penman Engrossers and Teachers of Handwriting kuruluşunun üyesi olup aynı kuruluşun her yıl düzenlediği uluslararası birçok etkinlikte workshop yürütücülüğü yapmıştır. İngiltere merkezli The Calligraphy and Lettering Arts Society (CLAS)’ den kaligrafi diplomasına sahip olup yetiştirdiği öğrencilerine (akademik bir mecra olmadığında) bu kuruluştan diploma aldırılmaktadır. Halen İstanbul ‘un tarihi semtlerinden olan Balat’taki kendi atölyesinde kağıt ve kalemin sırtında yazı ressamlığına devam etmektedir (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/45/emrah-yucel.html>).”

Kaynak: https://www.pictame.com/media/1308159844452313226_685674648

Resim 166. Lailaheillallah, 22K Altın ile Latin Makıli Tasarım, 45x90 cm, 2016

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>, s.35

Resim 167. Duha, Yağlı Boya Zemin Üzerine Yerleştirme, 90x45 cm, 2018

6.4.14. Rumeysa Zeynep KURTULUŞ

1995 yılında İstanbul'da doğdu. 2017 yılında Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. Şu an Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Ana Bilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında yüksek lisans yapmaktadır. Erkam Malbeği ile başladığı kaligrafi eğitimine, Küçükçekmece Geleneksel Sanatlar Akademisi'nde Erhan Olcay ile devam etmektedir. 2017 yılında İngiltere'de bulunan ve uluslararası kaligrafi cemiyeti olan Calligraphy and Lettering Art Society (CLAS)'den ileri düzey kaligrafi sertifikası aldı. Yves Leterme, Denis Brown, Ewan Clayton gibi önemli kaligrafların atölye eğitimlerine katıldı. Çeşitli karma sergilerde yer aldı. Kaligrafiyi, amatör olarak ilgilendiği suluboya sanatıyla harmanlayarak çalışmalarına devam etmekte ve aynı zamanda bazı resmi kurumlarda kaligrafi eğitimi vermektedir (<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/davetli-sanatcilar/29/rumeysa-zeynep-kurtulus.html>)

Kaynak: https://scontent-frt3-1.cdninstagram.com/vp/c3abd146e70b61638cb0248ae1f95b2c/5D94F805/t51.2885-15/sh0.08/e35/c178.0.723.723a/s640x640/61187007_2642282132466907_6662260322292794990_n.jpg?_nc_ht=scontent-frt3-1.cdninstagram.com

Resim 168. Sivri Uç Fırça ve Yassı Fırça ile Katmanlı Yazı, 38×56 cm, 2019

Kaynak: <http://www.kaligrafisergisi.com/img/catalog.pdf>, s.75

Resim 169. DNA'daki cevher, Suluboya zemin üzerine Guaj yazı, 78x36 cm, 2019

6.4.15. Almıla YILDIRIM

1981 yılında Almanya’da doğdu. 2004 yılında Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi İstatistik lisans eğitimini tamamladıktan sonra, 2005 yılında yine Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü’nde lisans eğitimine başladı. 2009 yılında Fakülte birinci olarak tamamladığı lisans eğitiminden sonra aynı üniversitede Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Anasanat Dalı’nda Yüksek Lisans eğitimine devam ederek, “Tipografinin Değişen Yüzü; Posttipografi ve Posttipografik Font Tasarımı” adlı Yüksek lisans tezini tamamladı. Halen Barselona Üniversitesi İmaj ve Tasarım Fakültesi “Sanatsal Üretimde İleri Çalışmalar” Doktora programında “From Western Calligraphy Tradition to Extended Gesture Tendencies” adlı Doktora tezi üzerinde çalışmaktadır. 2010 yılından beri Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Özellikle Barselona’da doktora eğitimi boyunca aralarında Keith ve Amanda Adams, Oriol Miró, Rodolfo Fernández Álvarez gibi ustalar ile geleneksel batı kaligrafisi (Roman Kapitaller, Rustik Yazı, Uncial ve Insular yazı ile Kelt Süslemeleri, Karolanj, Gotik Yazı ve Initial harf süslemeleri, Chancery hand, Neuland), deneysel kaligrafi, lettering; Jakob Engberg ve Adrián Pérez ile tabela yazmacılığı (sign painting); Stephen Watts ile taş üzerine harf oymacılığı (stone carving); Jenny Chih-Chieh’nin atölyesinde başlangıç düzeyde Çin kaligrafisi ve Begoña Cabero’nun ciltleme atölyesinde geleneksel ve modern ciltleme üzerine çalışmalarda bulunmuştur.

Son dönemlerde özellikle yeni dönem kaligrafi pratiği yapan sanatçıların Uzak doğu kaligrafisi felsefesi etkilenimlerinden payını alarak, *asemic writing* ile kaligrafi pratiğini buluşturduğu kaligrafik vuruşlar ile deneyimlediği çalışmalar üzerinde durmaktadır.

Resim 170. Asemic denemeler 1-2-3, 35x350,300,450cm, 2019

6.4.16. Özdemir ŞENOVA

1969 yılında Eskişehir’de doğdu. Yazıya karşı duyduğu ilgi küçük yaşlarda dayısının yazdığı güzel yazılardan etkilenererek başlamıştır. 12 yaşında güzel yazı (Kaligrafi) ile tanışan Özdemir Şenova 25 yaşına geldiğinde Hüsn-i Hat sanatına da ilgi duymaya başlamıştır. Güzel yazı sanatında Etem Çalışkan’ı örnek alarak kendini geliştirmeye devam etmektedir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, ve Odunpazarı Belediyesi’nde Halk Eğitimi Merkezi’ne bağlı Güzel yazı ve Hüsn-i Hat dersi vermektedir. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde genç nesillere yazının güzelliği ve tekniğini öğretmektedir. Atölye çalışmalarını Odunpazarı’nda Atılıhan El Sanatları Çarşısı’nda sürdürmektedir.

Resim: 171. Gençliğe hitabe, 70x100, 2018

Resim 172. Menevşe, 50x70, 2018

7. SONUÇ

“Yazının Tarihi, Bir Yazı Kültürü Olarak Kaligrafi ve Türkiye’deki Gelişim Süreci” isimli bu çalışma; yazının önemine dikkat çekmek, Avrupa ve Türkiye’de yazının serüveni incelererek Kaligrafi sanatını daha bilinebilir bir hale getirmek, Akademik bir çalışma kazandırmak ve bu konuda bilgiye ulaşmak isteyenlerin doğru kaynaklara ulaşmasını sağlamak için hazırlanmıştır. Birçok medeniyette yazı kültürel ve demografik yapıya göre farklı şekillenmiş ve birbirinden hem şekildel hem de işlevsel açıdan etkilenmiştir. Bir anlatı şekli olan yazının mağaralarda resimlemeler ile başlayan serüveninin çivi yazısı ile gelişim göstermiş Fenikeliler’in alfabeyi keşfi, yazının Avrupa’ya taşınması ve Latin alfabesi ile günümüze ulaşan şeklini almıştır. Fenikeliler Akdeniz üzerinden ticaret faaliyetleri ile birlikte Alfabeyi Avrupa’ya taşımıştır. Fenikelilerin temelini attığı alfabe sistemi ile Avrupa’da Yunan alfabesi oluşmuş, Etrüsklerin de etkisi ile Yunan alfabesini temel alan Roman harfleri ortaya çıkmıştır.

Alfabenin oluşması insanoğlunun duvar resimleri ile duygu ve düşüncelerinin anlatı çabalarından yüzyıllar sonra gerçekleşebilmiştir. Modern dünyada bunun zorluğunu kavrayabilmemiz mümkün değildir. Bu tezde yazı sistemleri, yazının tarihsel serüveni ve günümüze kadar geçtiği aşamalar kronolojik sıraya göre verilmiştir. İnsanın daha iyiye ulaşma çabası yazıya da estetik özellikler ekleyerek tıpkı resim, heykel ve müzik gibi daha güzel algılanabilmesini sağlamıştır. Kaligrafinin doğuşu da bu şekilde olmuştur.

Avrupa’da M.Ö. 1. Yüzyılda yazılmaya başlayan Roma Kapitalleri Rustik Kapital, Unsiyal, Yarı unsiyal şekillerde yazılmış, Yazının halk arasında da kullanımı yaygınlaşmıştır. Manastırlarda kutsal kitapların çoğaltımı el yazımı ile yapılmaktaydı. Bu şekilde hızlı el yazısı ile yazılabilen Karolenj küçük harf yazıları geliştirilmiştir. Matbaanın icadına kadar geçen sürede kursiv yazıları, Unsiyaller ve yarı unsiyaller kullanılmış, 1500’lü yıllarda İtalik Cancelleresca Bastarda ile özellikle italik yazma teknikleri geliştirilmiştir. 1200 ve 1500 yılları arasında Gotik akımın getirdiği gösterişli yazı şekilleri yaygın olarak kullanıldı. Matbaanın icadı ile birlikte yazı tasarımları farklı bir boyut kazanmış yeni yazı

karakterleri lisanslanmış ve ticari yapılmıştır. Claude Garamound, Battista Palatino, John Baskerville, Firmin Didot, Giamabattista Bodoni, Justuc Erich Walbaum, William Morris, Eric Gill bu dönemin önemli grafik ve yazı tasarımcıları, Edward Johnston, Rudolf Koch, Herman Zaph Wlater Tiemann, Rudo Speeman gibi isimler de bu dönemin önemli yazı tasarımcıları ve kaligraflarıdır. Bu isimler kendi zamanları için değerli yazı tasarımları yapmış, örnek çalışmalar bırakmışlardır. Günümüz kaligraflarından John Stewens, Evan Clayton, Denis Browni Yves Leterme gibi isimler Kaligrafi çalışmalarına devam etmekte farklı ülkelerde workshoplar, seminer ve kurslarla eğitimlere devam etmektedirler.

Bu tezde bütün kaligraflardan bahsetmek mümkün değildir. Ancak kaligrafi sanatı için emeği geçenlere önemli ölçüde ulaşılmaya çalışılmıştır. Röportaj, video ve yazılı kaynaklardan yararlanılarak en doğru bilgiler ile tez çalışması tamamlanmıştır. İsmi geçen Avrupa ve Türk kaligrafları iki ana başlıkta toplanmıştır. “Yazının Tarihi ve Bir Yazı Kültürü Olarak Kaligrafi” konusu işlenmiş, Yazının doğuşundan Avrupa’da yazı formlarının gelişimi ve 20. Yüzyıl kaligrafisine kadar geçen süreç ele alınmıştır. İkinci bölüm olan “Kaligrafi’nin Türkiye’deki Gelişim Süreci” bölümünde ise Türkiye için Harf inkılabı’ndan itibaren başlayan süreç günümüz kaligrafi uygulamalarına kadar incelenmiştir. Türk kaligrafisinin babası sayılan Emin Barının hayatı ve eserleri incelenmiş, öğrencileri olan İlhami Turan, Savaş Çevik, Etem Çalışkan, Yılmaz Özbek ve İslam Seçen’in hayatlarına ve eserlerine yer verilmiştir. İlkokullarda ilk önce öğrendiğimiz Alfabenin her bir harfi aslında tüm hayatımız boyunca kullanacağımız birer şifre gibidir. Herbirinin ayrı ayrı dizilimi ile kelimeler oluşmakta biz de iletilerimizi o şekilde sağlayabilmekteyiz. Daha güzele ulaşma arzusu sürekli gelişim ve yenilenme gerektirmektedir. Bu da ancak yoğun bir çalışma ile olabilir. Doğru kaligrafi uygulaması için doğru kişilere ulaşılmalı, Sergiler ve workshoplar ile daha ulaşılabilir bir alan olmalı ve Üniversitelerin Grafik tasarım bölümlerinde kaligrafi dersleri yaygınlaştırılmalıdır.

“Türkiye’de Kaligrafinin Gelişim Süreci” konusunun daha önce yeterince araştırılmamış olması bu çalışmayı değerli kılmaktadır. Kaligrafi üzerine yazılan konular daha çok kaligrafi’nin tekniği ile ilgili olduğundan tarihi ve gelişim sürecinin detaylı incelenmesi ihtiyaç olmuştur. Bu çalışma ile birlikte Kaligrafi, Avrupa’da yazı formlarının gelişmesi, matbaanın icadı gibi önemli konular ile yazının tarihi serüveni incelenmiş ve kaligrafinin Türkiye’deki gelişim

Süreci anlatılmıştır. Yazı üzerine Türkçe araştırmalar, kaligrafların ve eserlerinin incelenmesi için bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmada kaligrafinin ülkemizde doğru kullanımının yaygınlaşması hedeflenmektedir. Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakültelerinde bu konu hassasiyetle işlenmekte fakat 50'nin üzerinde Güzel Sanatlar Fakültesi bulunan ülkemizde kaligrafi çok azında ders olarak işlenmektedir. Günümüzde iletişim ağlarının da gelişmesi doğru bilgiye ulaşabilmeyi kolaylaştırır da bir otoritenin kontrolünde olmadığı için bilgi kirliliğine de neden olabilmektedir. Anadolu Üniversitesi “Kaligrafi ve Tipografi” başlığı altında 10 yıldan bu yana etkinlikler düzenlenmektedir. Bazı kamu kurumlarında sergiler açılmakta, özel tasarım kurslarınca verilmekte ise de kaligrafiye Avrupa'daki gibi hakettiği önem bilincine ulaşmamıştır. Bunun sebebi kaligrafinin Türkiye'de henüz 90 yıllık bir geçmişi olsa da iletişimin hızlı olduğu toplumumuzda kaligrafide tasarım algısının ortak bir dil yakalaması bu süreci hızlandırmaktadır. Sergilerin devamı ve artması ile farkındalık oluşturulmalı, Güzel Sanatlar Fakültelerinde dersler artırılmalı ve yetkin kaligraflar yetiştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Günyaz, A. “Emin Barın’ın Sergisi Nedeniyle”

Acar, M. Şinasi, (1999). *Türk Hat Sanatı*, İstanbul.

Ach Po^ Harling, Robert (1978). *The Letter Forms and Type Designs of Eric Gill*. Boston, MA: Eva Svensson and David R. Godine.

AFJohnson, Tip tasarımları, tarihçesi ve gelişimi. Üçüncü baskı (Londra: 1966)

Âlim”den “Aydın” a Geçiş Sürecine Bir Örnek: “Hattat” Abdülkadir Saynaç Efendi ve “Yazı Ustası” Oğlu Sait Yada Bey, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi 44 (2013/1), 123-181

Akbulut, M. (2002). *İbrahim Müteferrika ve ilk Türk matbaası*. Türkler içinde (C.14. ss. 919-926). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Alexander Nesbitt, Yazı Tarihi ve Tekniği. Dover Yayınları, 1957.

Ayla Ersoy, “Geleneksel İle Çağdaşlığı Birleştiren Sanatçı Emin Barın”, a.e.

Becer, E. (1999).İletişim ve Grafik Tasarım. Ankara : Dost Yayınevi

Bektaş Dilek, Çağdaş Grafik Tasarımın Gelişimi, YKY, 1992,

Bilim Teknik Dergisi, (20909) Kasım

Bolu İl Yıllığı, Bolu 1968.

Özer B, “Çağdaş Bir Sanatçı Olarak Emin Barın”, a.e.,

Cinamon, Gerald (2000). Rudolf Koch. Letterer, Type Designer, Öğretmen. Londra, İngiltere: British Library.

Crawford, Alex. "Edward Johnston" . Oxford Ulusal Biyografi Sözlüğü .

Cumhuriyet Dönemi Türk Kaligrafisi, Yrd. Doç. Dr. Mehtap Uygungöz, s.5
İstanbul Büyükşehir Belediyesi, El sanatları dergisi, Sayı 17/2014, s.25

Çağdaş Hat Sanatçısı Yılmaz Özbek anısına kaligrafi sergi broşürü,
İzmir Sanat, Kültürpark, 4-22 Mayıs 2015

Çelik Adem, “Harf İnkılabına Giden Süreç” İstanbul, 2010, s.4-7

Donald Matthew, Orta çağ Avrupası, VI, trc. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara 1998

Emin Barın (İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını), İstanbul 1978.

Emin Barın Yüz yaşında, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, 1.Baskı, Kasım 2013, s.17

Erhan Olcay Arşivi

Eric Gill Topluluğu: Lonca Ortakları: Edward Johnston
Werner, Sarah. "Johnston's Hamlet" . HiLoBrow

Esin Dal, "Barın, Emin", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C.1, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, s. 193

Etrüskler, Tarihleri, Yazıları ve Dilleri", Kazım Mirşan, 1998, MMB yayınları,

Etrüskler, Tarihleri, Yazıları ve Dilleri", Kazım Mirşan, 1998, MMB yayınları, Bodrum.

Çalışkan, E. (1988). *Narlı Bahçe Sokağından Öksüz Perşembeye ve Otuzbeş Yıl*.

Ganiz, S. (2004). *Yazı ve Tasarımcıları*. İstanbul: Kastaş Yayınevi.

Ganiz, Selahattin (2012). *Çizginin Yolculuğu*. Ekspres Yayınları

Gencan, (1978): 532; Şimşir, 1992: 53

Göktürk H, “*Barın (Emin)*”, İst.A, IV, 2117-2119. ML, II, 157.

Güçlü Gazetecilik, (1982). *Ku'an-ı Kerim*. İstanbul: Yayıncılık ve Matbaacılık

Hacettepe Üniversitesi 2019 Güzel Sanatlar Fakültesi Uluslararası Kaligrafi Sergisi “*Ses*”,

Hatice Şirin User, Başlangıçtan Günümüze Türk Yazı Sistemleri, Akçağ, Ankara 2006, s. 357.

Howes, Justin (2000). Johnston Yeraltı Tipi . Harrow Weald, Middlesex: Sermaye Taşımacılığı. s. 7. ISBN 1-85414-231-3 .

İbnülemin Mahmud Kemal Koleksiyonu., Mümtaz Efendi'nin rik'a yazısı. Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science, Yıl: 5, Sayı: 29, Ekim 2018, s. 210-221

İlhami Turan, “Hat Sanatımızın Büyük Kaybı”, Milliyet Sanat Dergisi, sy. 184, İstanbul 1988.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi., AY, nr. 6480, 6504.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi., TİEM, nr. 1443

İslam Ansiklopedisi, c.9, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 30, 35, 39.

Jean, G. (2018). *Yazı İnsanlığın Belleği*. 9. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kara İsmail, Âlim Nasıl Aydın Oldu?, s.171

Karaören, F.N. (1997). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. 1. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.

Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, Kaligrafist, Mart 2017,

Latin Paleografya El Kitabı, Johannes Gutenberg and the printing press "tipografî ustaları". arxiv.pilli.com. 22 Ekim 2006

Le Blon's (1916) Coloritto (Hollandaca ve İngilizce) - Linda Hall Kütüphanesi'ndeki dijital faks

Mahmut Bedrettin Yazır, a.g.e.

Mehtap Uygungöz, 2008:185

Muammer Ülker, Türk Hat Sanatı, Ankara 1987.

Mübahat Kütükoğlu, Osmanlı Belgelerinin Dili, İstanbul, 1994

Nesillerin Hocası, Tasarımcı, Tanık, İlhami Turan. İlke Basın Yayın. 1.basım

Önder Küçükerman, "Güzel Sanatlar Akademisi", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.3, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfının ortak yayını, İstanbul, 1994,

Rado Şevket, Türk Hattatları, ist., ts., s.270

Ropörta; Gülçin Kanar Şimşek, Çağın Ötesinde Bir Yazı Ustası: Yılmaz Özbek

Sait Yada, Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı, İletişim Yayınları 5. Baskı 2019.

Selamet, S. (1995). Grafik Tasarım Ögesi Olarak Tipografi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (1) (Bektaş,1992:16)

Sezer Tansuğ, Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1986,

Sezer Tansuğ, "Emin Barın İçin", Sanat Çevresi, sy. 62, İstanbul 1983.

Smith, James Edward (1793). 1786 ve 1787 Yıllarında Kıtadaki Bir Turun Kroki . Londra. sayfa 36-38 .

Steven K. Shevell, editör (2003). Renk Bilimi (2. baskı). Elsevier. ISBN 0-444-51251-9 .

Le Blon's (1768) L'art d'imprimer les tableaux - Linda Hall Kütüphanesi'nden dijital faks

Süleyman Berk arşivi, Sâmi Efendi'nin celi sülüs levhası

Steinberg, SH (1996). *Beş Yüz Yıllık Baskı* . İngiliz Kütüphanesi ve Oak Knoll Press.

Şevket Rado, Türk Hattatları, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık)

Şimşir, 1992: 160-161; Ülkütaşır, 1981: 63-65; Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1959: 251-252; Hâkimiyet-i Milliye, 11 Temmuz 1928

“Temelini, Erken Gotik Kursiv yazılarından alan Kanzlei Kurrent’ler el işleğine uygunluk içinde günlük yaşamda kullanılarak geliştiler. (Yazı ve Tasarımcıları, S. Ganiz, s.32)

Turan İlhami, “Emin Barın”, DİA, İstanbul, 1996, c,V, s.70-71; Bolu İl Yıllığı, Bolu 1968, s.251

Türk Kaligrafi Tarihi Özelinde Etem Çalışkan, Emel Kuru, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi GSF, s.63

Türkçe sözlük

Yazı Kitabı, Tüm Yerkürenin Tüm Zamanların Yazı Göstergeleri ve Alfabeleri, Carl Faulmann, İş Bankası Kültür Yayınları, Çeviri: İtir Arda. V. Basım 2018.

Özsezgin, K. 1994:68'den derleyen, Sarıkavak, N.K. 2005:134

"Yazı Tipi Tasarımcısı - Edward Johnston" . Linotype GmbH .

<http://gmk.org.tr/news/turkiyeden/ilhami-turan-nesillerin-hocasi-tasarimci-tanik-1>

<https://www.trtarsiv.com/izle/135644/emin-barin>

<https://www.ketebe.org/sanatkar/savas-cevik-2118>

<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-165983/islam-secen.html>

<http://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/portfolio/>

<http://www.kaligrafisergisi.com/tr/>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI : SAİD ÇETİN

DOĞUM YERİ VE TARİHİ : 05. 06. 1986 – GÖRDES/MANİSA

E-MAIL :saidcetin@gmail.com

ADRES (EV) : ATAKENT MAH. TURGUT ÖZAL
BULVARI SOYAK PARK APART
SİTESİ C-1 BLOK NO: İÇ KAPI NO:65
KÜÇÜKÇEKMECE / İSTANBUL

ADRES (İŞ) : KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ
HALKALI MERKEZ MAH. TURGUT
ÖZAL BULVARI NO:10
KÜÇÜKÇEKMECE / İSTANBUL

TELEFON

(EV/CEP) : 0534 868 45 45

(İŞ) : 444 4 360 (8003)

EĞİTİM DURUMU

2000 – 2003 : KADRIYE MOROĞLU LİSESİ

2004 – 2008 :ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İŞLETME
FAKÜLTESİ – İŞLETME BÖLÜMÜ

2016 – 2018 : ANADOLU ÜNİVERSİTESİ FOTOĞRAF-
ÇILIK VE KAMERAMANLIK BÖLÜMÜ

2016 – 2019 : İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIM BÖLÜMÜ

YABANCI DİL : YÖKDİL 2019 (30P)

İŞ TECRÜBESİ

2005 – 2008 : GALAKSİ AJANS

2008 – 2012 : İSTANBUL TASARIM MERKEZİ

2012 – 2014 : EKSEN YAYINCILIK

2014 – 2019 (HALEN) : KÜÇÜKÇEKMECE BELEDİYESİ

Notlar:

- Türklerin kullandığı yazı sistemleri arasında, bir din-inanç sistemi yoluyla seçilmemiş tek yazı türü olması bakımından ayrı bir yere sahip olan Latin alfabesinin, Türkler tarafından yaygın ve resmî olarak ilk kullanımı 1920'li yıllarda gerçekleşmiştir. Türkiye'de 1 Kasım 1928'de gerçekleşen Yazı Devrimi öncesinde, Kafkasya ve Sibirya bölgesine Azerbaycan ve Yakut Türkleri, Latin alfabesini kullanan ilk Türk toplulukları olmuştur. Azerbaycan'ın Latinleştirme yolundaki girişimlerinden önce, Mart 1917'de ünlü dil bilimci S. A. Novgorodov tarafından düzenlenen Latin alfabesi temelli Yakut Türk yazısı 1917'de Yakutsk'ta yayımlanmıştır. (Hatice Şirin User, Başlangıçtan Günümüze Türk Yazı Sistemleri, Akçağ, Ankara 2006, s. 357.)

“Meraşal Fevzi Paşa'ya hiç yakın olmamış ama Atatürk'ü görmüş. Şehzadebaşı Ferah Sineması'nda, Naşit'in tiyatrosunda Atatürk'e hizmet etmiş, locasını temizlemiş. Bir defasında Atatürk babamın eline iki meci diye tutuşturup “Yeni harfleri öğrendin mi” diye sormuş Babamdan hayır cevabını alınca öyleyse hemen gece mektebine yazıl, öbür gelişimde seni imtihan edeceğim” diye azarlamış. Atatürk'ü bir daha görememiş ama okuyup yazmayı yarım yamalak sökmüş. Şimdi bile “t”leri tırpan gibi yazar, “z”leri orağa benzetir, “i”, “ü”, “ş”nin noktalarını üstün, esire gibi uzatır.

Babam üç kez kervanlarla Giresun'a, oradan da vapurla İstanbul'a gitmiş. İnhi-sarlar müdürü Hürrem Bey'in çaycılığını, Ankara Makarnası'nın bekçi başlığını yapmış. Yüksek Kaldırım'da matbaacılığı var. Paşabahçe cam fabrikasını anlata anlata bitiremez. Ağın'ın yüksek memurları bunları dinlemek için sık sık köye gelirler. Tahsildar Fikri Bey, “yol yordam görmüş adamın hali başkadır” der, bizim evde misafir kalır.”

“Aydınlanma, insanın kendi iradesi ile, gönüllü olarak düştüğü gelişmemişliğinden kurtulmasıdır. Bu gelişmemişlik hali, insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmadan kullanamayışından ileri gelir. Bunun kabahati, aklın kendisinde değil; başkasının kılavuzluğuna kendini bırakarak, aklını kullanma kararlılığı ve yürekliliğini gösteremeyen insanda aranmalıdır. (...) Aklını kullanma cesaretini göster!” (Kant, 2013:2)

“Yazı, konuşan maddeyi yarattı. Matbaa ise, yazıyı sonsuz sayıda çoğalttı ve ebedileştirdi. Bu sayede düşünce; mesafeyi, zamanı ve ölümü yendi.” (Ertuğ, 1970:1)